

ORTA ANADOLU KALKINMA AJANSI

KAYSERİ

SOSYAL DURUM

ANALİZİ

İçindekiler

Tablolar Dizini	2
Şekiller Dizini	5
1. DEMOGRAFİ.....	7
1.1 Nüfus	7
1.2 Göç.....	20
2. EĞİTİM	33
3. SAĞLIK.....	40
4. AİLE	60
5. GÜVENLİK VE ADALET.....	68
6. İSTİHDAM.....	73
7. SOSYAL GÜVENLİK	92
8. GELİR DAĞILIMI ve FIRSAT EŞİTLİĞİ	97
9. KONUT	104
10. YOKSULLUK.....	110
11. SOSYAL YARDIMLAR	113
12. SOSYAL HİZMETLER	114
13. SİVİL TOPLUM VE SOSYAL HAREKETLER	118
14. KÜLTÜR.....	128
KAYNAKÇA	137
EKLER	139

Tablolar Dizini

Tablo 1. Türkiye, TR72 Bölgesi ve Bölge İlleri Nüfus Büyüklükleri İle Nüfus Artış Hızları (TÜİK, 2014)	7
Tablo 2. Kayseri İlçe Nüfusları ve Cinsiyet Dağılımı (TÜİK, 2014)	8
Tablo 3. Kayseri İlçeleri Yıllara Göre Nüfus Büyüklükleri (TÜİK, 1990-2014).....	11
Tablo 4. TR72 Bölgesi ve Bölge İlleri Doğum Sayısı (TÜİK, 2009-2014)	12
Tablo 5. Kayseri İlçeler Doğum Oranları ve Cinsiyete Göre Doğumlar (TÜİK, 2014)	13
Tablo 6. TR72 Bölgesi ve Bölge İlleri Yıllara Göre Doğum Oranları ve Cinsiyete Göre Doğumlar (TÜİK, 2009-2014)	13
Tablo 7. Ortanca Yaş (TÜİK, 2012-2023).....	16
Tablo 8. Kayseri Kırsal/Kentsel Nüfus Oranları (TÜİK, 1965-2014).....	16
Tablo 9. Düzey 1 Bölgeleri Nüfus Oranları (TÜİK, 1935-2014)	17
Tablo 10. Yıllara Yöre İlçe Nüfus Yoğunlukları (TÜİK, 1990-2014).....	18
Tablo 11. TR72 Bölgesi Nüfusun Ülke Nüfusun Oranı (TÜİK, 1965-2014)	21
Tablo 12. Yıllara Göre Göç Rakamları (TÜİK, 2007-2014)	21
Tablo 13. İllere Göre Göç Alınan ve Verilen İller (TÜİK, 2013-2014)	22
Tablo 14. İç Göç Nedenleri (TÜİK 2011)	25
Tablo 15. İlçeler Aldığı Göç ve Verdiği Göç (TÜİK, 2012-2014).....	26
Tablo 16. Yabancı Şahısların Kayseri’de Bulunma Nedenleri (Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü, 2014)	28
Tablo 17. Kayseri’de Sığınmacı Olarak Bulunan Şahısların Uyruklarının Dağılımı (Kayseri İl Emniyet Müd., 2014).....	28
Tablo 18. Kayseri İlçelerinin 2009-2013 Yılları Okuryazarlık Oranları (TÜİK, 2009-2013)	33
Tablo 19. Türkiye ve Kayseri İli Okul Öncesi Eğitim Net Okullaşma Oranları (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013-2015).....	34
Tablo 20. İlköğretim Okul, Şube, Öğretmen ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı(Millî Eğitim Bakanlığı, 2014).....	34
Tablo 21. Kayseri İli Ortaöğretim Okul, Şube, Öğretmen ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Millî Eğitim Bakanlığı, 2014)	35
Tablo 22 Kurum Türlerine Göre Ortaöğretim Okul Sayıları Sayısı (Millî Eğitim Bakanlığı, 2014)	35
Tablo 23. Türkiye’de Yükseköğrenim Veya Üzeri Mezunların Oranı (TÜİK, 2009-2013).....	36
Tablo 24. TR72 Bölgesi’nde Yükseköğrenim Veya Üzeri Mezunların Oranı (TÜİK, 2009-2013)	36
Tablo 25 Kayseri’de Yükseköğrenim Veya Üzeri Mezunların Oranı (TÜİK, 2009-2013)	36
Tablo 26. 2014-2015 Öğretim Yılı Kayseri İli Üniversite Öğrenci Sayıları (Üniversite Brifingleri, 2015).....	37
Tablo 27. Kayseri Üniversiteleri Öğretim Elemanı Sayıları(Üniversite Brifingleri, 2015).....	37
Tablo 28. Üniversite Öğretim Elemanı/Üyesi Başına Düşen Öğrenci Sayıları (Üniversite Brifingleri, 2015)	37
Tablo 29. Hastane ve Yatak Sayısı (TÜİK, 2013).....	40
Tablo 30. Hastane ve Yatak Sayısı (Sağlık Bakanlığı, 2013).....	40
Tablo 31. TR72 Bölgesi Karşılaştırmalı Sağlık Göstergeleri (Sağlık Bakanlığı, 2013).....	41
Tablo 32. Özel Poliklinik Listesi (Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü, 2015).....	42
Tablo 33. Özel Hastaneler ve Yatak Sayıları (Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü, 2015).....	43
Tablo 34. Sektörlere Göre Kayseri’de Tedavi Olan Uluslararası Hasta Sayıları (Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü, 2015).....	43
Tablo 35 Yıllara Göre Sağlık Turizmi Hasta Dağılımı (Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü, 2011-2014).....	43
Tablo 36. Sağlık Personeli Sayısı (TÜİK 2013, Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2014)	44
Tablo 37. Kayseri’de Aile Hekimliği Uygulamaları (Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)	46
Tablo 38. Kayseri’de Aile Hekimliği İstatistikleri (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)	47
Tablo 39. Aile Sağlığı Merkezleri ve Aile Hekimi Sayıları (İl Sağlık Müdürlüğü, TSM, 2015).....	47

Tablo 40. Aile Hekimlerinin Grup Dağılımları ve Sayıları (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015).....	48
Tablo 41. Kayseri’de Son 5 Yıla Ait Vital İstatistikler (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)	49
Tablo 42. İlçeler Bazında Bebek Ölüm Oranları (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015).....	49
Tablo 43. İlçeler Bazında Çocuk ve Anne Ölüm Oranları (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015).....	51
Tablo 44 Kayseri İlinde En Sık Görülen Bildirimi Zorunlu Bulaşıcı Hastalıklar (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)	53
Tablo 45. Kayseri’de Sık Görülen Zoonotik Hastalıklar ve Sık Görüldüğü Alanlar (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015).....	53
Tablo 46. Kayseri’de Takibi Yapılan Hasta Sayısı Sevk Durumu (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)	54
Tablo 47. İntihar Vakalarının İlçe Bazında Dağılımı (TÜİK, 2013)	56
Tablo 48. 2014 Yılı Karşılıklı Yaş Grubuna Göre Evlenenler (TÜİK, 2014)	62
Tablo 49. Kayseri İli ve İlçeleri İçin Evlilik Sayıları (TÜİK, 2002-2014).....	63
Tablo 50. İllere Göre Koruyucu Aile İstatistikleri (TÜİK 2014)	65
Tablo 51. Kayseri ve İlçeleri Bazında Boşanma Sayıları (TÜİK, 2013-2014)	65
Tablo 52. Kayseri ve İlçelerinde Yıllar İtibariyle Hane Halkı Büyüklüğünün Değişimi (TÜİK, 2010-2014)...	66
Tablo 53 İşgücü Göstergeleri (TÜİK, 2013)	73
Tablo 54 İşgücü Göstergeleri, (TÜİK, 2008-2013).....	74
Tablo 55 Eğitim Durumuna Göre İşgücü, İşsiz, İstihdam Durumu (Bin) (TÜİK, 2011-2014)	75
Tablo 56. İlçeler Bazında Çalışanların Sektörlere Göre Dağılımı (TÜİK, 2000).....	77
Tablo 57. Sektörlere Göre Çalışan Sayısı Oranları (SGK, 2013).....	78
Tablo 58. Kayseri İlçelerinde İşyeri ve Çalışan Sayılarının Mekânsal Dağılımı (SGK, 2012)	79
Tablo 59. Çalışanların Meslek Gruplarına Göre ve Cinsiyete Göre Dağılım Oranları (İŞKUR İPA, 2014)	79
Tablo 60. Cinsiyete Göre En Çok Çalışılan Meslekler ((İŞKUR İPA, 2014)	80
Tablo 61. TGÇM Eleman Sayısının Sektörel Dağılım Oranları (İŞKUR İPA, 2014).....	81
Tablo 62. TGÇM Eleman Sayısının Açık İş ve Meslek Gruplarına Göre Dağılım Oranları (İŞKUR İPA, 2014)81	
Tablo 63. İstihdam Edilenlerin Yıllara Göre İşteki Durumu (15+ yaş)(Bin)(TÜİK, 2009-2014)	82
Tablo 64. 15+ Yaş İstihdam Edilenlerin Cinsiyete Göre İşteki Durumu (Bin) (TÜİK, 2014).....	83
Tablo 65. İŞKUR Temel Göstergeleri (İŞKUR, 2014).....	86
Tablo 66. İŞKUR Kayıtlarına Göre Kayseri’ de İşsizlerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (İŞKUR, 2009-2014)	86
Tablo 67. İşsizlerin Eğitim ve Cinsiyete Göre Dağılımı(İŞKUR, 2009-2014).....	87
Tablo 68. Yıllar İtibariyle İşe Yerleştirilenlerin Sayısı (İŞKUR, 2009-2014).....	87
Tablo 69. İŞKUR Tarafından İşe Yerleştirilenlerin Cinsiyet ve Okuryazarlık Durumu (İŞKUR, 2014).....	88
Tablo 70. Kamu ve Özel Sektörden Alınan Açık İşler ve İşe Yerleştirme (İŞKUR, 2009-2014)	88
Tablo 71. İŞKUR Tarafından Açılan Kurslara Katılım(İŞKUR, 2010-2014).....	89
Tablo 72. Sosyal Güvenlik Sistemi Açısından TR72 Bölgesinin Genel Profili (SGK, 2015).....	92
Tablo 73. Sosyal Güvenlik Sistemi Açısından Kayseri’nin Profili (SGK, 2015)	93
Tablo 74. 5510 Sayılı Kanununun 4. Maddesi Kapsamındaki Zorunlu Sigortalıların Cinsiyet ve İllere Göre Dağılımı (SGK, 2013)	95
Tablo 75. 2002-2014 Yılları Genel İstatistiki Bilgiler (SGK İl Müdürlüğü, 2002-2014)	95
Tablo 76. Düzey 2 Bölgeleri Kişibaşına GSYH (TÜİK, 2001).....	97
Tablo 77. Düzey 1 Bazında Dilimler İtibariyle Gelir Dağılımı ve Gini Katsayısı (TÜİK, 2013).....	98
Tablo 78. Kayseri İlçelerinde İşyeri ve Çalışan Sayılarının Mekânsal Dağılımı (SGK, 2012)	99
Tablo 79. Kayseri İlçelerinin 2009-2013 Yılları Okuryazarlık Oranları (TÜİK, 2009-2013)	100
Tablo 80. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na Bağlı Taşra Teşkilatı Listesi (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2015).....	101
Tablo 81. Kayseri’de Bulunan Çocuk Evleri (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2015)	102
Tablo 82. Hanehalklarının İl Ayrımında Konuttaki Mülkiyet Durumlarına Göre Dağılımı (TÜİK, 2011)....	105
Tablo 83. Hanehalklarının İl Ayrımında Bina İnşa Yılına Göre Dağılımı (%) (TÜİK, 2011)	106

Tablo 84. Hanehalklarının İl Ayrımında Konuttaki Isınma Sistemine Göre Dağılımı (TÜİK, 2011).....	107
Tablo 85. Hanehalklarının İl Ayrımında Konuttaki Oda Sayısına Göre Dağılımı (TÜİK, 2011).....	107
Tablo 86. Hanehalklarının İl Ayrımında Konuttaki Oda Sayısına Göre Dağılımı (TÜİK, 2011).....	107
Tablo 87. 2014 yılı itibarı ile İldeki Tahmini Konut İhtiyacı*	108
Tablo 88. Fert Yoksulluk Oranları (TÜİK, 2002-2013)	110
Tablo 89. Fert Yoksulluk Oranları (TÜİK, 2002-2013)	111
Tablo 90. 2012 Yılı Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardımlarında Kayseri'nin Türkiye'deki Durumu (SYDV, 2012).....	113
Tablo 91. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na Bağlı Taşra Teşkilatı Listesi (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2015).....	114
Tablo 92. Kayseri'de Bulunan Çocuk Evleri (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2015).....	115
Tablo 93. Engellilerin Özel Kuruluşlarda Bakımı Konusunda Engelli Sayısı ve Yapılan Harcama Miktarları Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2009-2015).....	115
Tablo 94. Aileye Dönüş Uygulaması Kapsamında Sosyal Ve Ekonomik Destek Verilen Çocuk Hizmetleri (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2008-2014)	116
Tablo 95. Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Hizmetleri (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2008-2014)	116
Tablo 96. Engellilerin Evde Bakımı İle İlgili İstatistikler(Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2007-2014)	116
Tablo 97. Yıllar İtibariyle İlçeler Bazında Vakıf Sayısı Kayseri (Vakıflar Bölge Müdürlüğü, 2015).....	119
Tablo 98 Sosyal Altyapı Toplantıları Katkı Sağlayanlar	143
Tablo 99. Kayseri Sosyal Altyapı Eylem Planı.....	144
Tablo 100 İlçeler Kalkınmışlık Sıralaması.....	155

Şekiller Dizini

Şekil 1 Kayseri, Sivas ve Yozgat Nüfus Büyüklükleri (TÜİK, 2014)	7
Şekil 2. Yıllar İtibariyle Kayseri, Sivas ve Yozgat Nüfus Büyüklükleri (TÜİK, 2010-2014)	8
Şekil 3. Kayseri İlçe Nüfusları(%) (TÜİK, 2014).....	8
Şekil 4. Nüfus Yoğunluğu Karşılaştırması (TÜİK, 2008-2014).....	9
Şekil 5. TR72 Bölgesi İlçeler Nüfus Yoğunlukları (TÜİK, 2014).....	9
Şekil 6. Türkiye, Bölge ve Bölge İllerinin Nüfus Gelişimi ve Projeksiyonları (TUİK, 1965-2023)	10
Şekil 7. Türkiye, TR72 Bölgesi ve Bölge İlleri Toplam Doğurganlık Hızı Karşılaştırması (TÜİK, 2009-2014) 12	
Şekil 8. Türkiye, TR72 Bölgesi ve Bölge İlleri Kaba Doğum Hızı Karşılaştırması (TUİK, 2009-2014).....	12
Şekil 9. Nüfus Piramitleri (TÜİK, 2014)	14
Şekil 10. Yıllar İtibariyle Türkiye, Bölge ve Bölge İlleri Yaş Bağımlılık Oranları (TÜİK, 1990-2014)	15
Şekil 11. 2014 Yılı Bölge İlçeleri Nüfus ve Yaş Bağımlılık Oranı Haritası (TÜİK, 2014)	15
Şekil 12. Kayseri Kırsal ve Kentsel Nüfus Oranları (TÜİK, 1965-2014)	16
Şekil 13. Kayseri Sivas ve Yozgat Nüfus Yoğunlukları (TÜİK, 2008-2014)	18
Şekil 14. TR72 İlçe Nüfus Yoğunlukları Haritası (TÜİK, 2014)	18
Şekil 15. Kayseri, Sivas ve Yozgat Yıllara Göre Net Göç Hızı (TÜİK, 1975-2014)	21
Şekil 16. Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Alınan Göç (TÜİK, 2010-2014)	22
Şekil 17. Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Alınan Göç (TÜİK, 2010-2014)	23
Şekil 18 Cinsiyete Göre Alınan/Verilen Göç (TÜİK, 2014).....	23
Şekil 19. Bitirilen Eğitim Durumuna Göre Alınan Göç(TÜİK, 2013)	24
Şekil 20. Bitirilen Eğitim Durumuna Göre Alınan Göç(TÜİK, 2013)	24
Şekil 21. 01.04.2015 tarihi itibariyle Geçici Koruma Yönetmeliği Kapsamında Koruma Altına Alınan Suriye Vatandaşlarına Ait Biyometrik Kayıtlar (Göç İdaresi, 2015)	27
Şekil 22: Suriyelilerin İlçelere Göre Dağılımı.....	28
Şekil 23. Türkiye, Bölge, Kayseri ve İlçeleri Okuryazarlık Oranları (TÜİK, 2013).....	33
Şekil 24. Yıllar İtibariyle Kayseri ili İlköğretim Okullaşma Oranları (TÜİK, 2009-2013).....	34
Şekil 25 Kayseri Ortaöğretim Okullaşma Oranı (TÜİK, 2007-2013)	35
Şekil 26 Kayseri İlçeleri Yüksek Öğrenim Bitirme Ortalama Oranları (TÜİK, 2009-2013)	36
Şekil 27. TR72 Bölgesi Toplam Kurum ve Toplam Yatak Sayıları (TÜİK, 2013)	41
Şekil 28 Sol Grafik-Sağlık Kurumlarında Yatak Başına Düşen Kişi Sayısı (TÜİK, 2013), Sağ Grafik-Türkiye ve Kayseri Ölçeğinde Yatak Başına Düşen Kişi Sayısı (TÜİK, 2002-2013)	42
Şekil 29 Sağlık Personeli Başına Düşen Kişi Sayısı (TÜİK, 2013)	45
Şekil 30. Aile Hekimliği Uygulamalarının Bakımından Bebek Dostu Hastane ve Aile Hekimliği Birimi Sayısı (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)	46
Şekil 31. TR72 Bölgesinde Toplam Bebek Ölüm Sayısı (TÜİK, 2009-2013)	50
Şekil 32. 2009-2013 Yılları Arasında Kayseri’de Görülen Çocuk Ölümleri (TÜİK, 2009-2013).....	50
Şekil 33. Kayseri’de Toplam Ölüm ve Çocuk Ölümlerinin Toplam Ölüm İçindeki Payı (TÜİK, 2009-2013). 50	
Şekil 34. Kayseri İlinde Sık Görülen Kanser Türleri (İl Sağlık Müdürlüğü, 2014).....	53
Şekil 35. Ölüm Nedenleri (%) (TÜİK, 2013).....	54
Şekil 36. Türkiye ve TR72 Bölgesinde İntihar Vakalarının Yıllar İtibariyle Değişimi (TÜİK, 2004-2013).....	55
Şekil 37. Yıllar İtibariyle Kaba İntihar Hızı (TÜİK, 2007-2013).....	56
Şekil 38. Kaba Evlenme Hızı* Seyri (TÜİK, 2008-2014)	60
Şekil 39. TR72 Bölgesi İlleri Kaba Evlenme Hızı Verileri (TÜİK, 2014)	60
Şekil 40 Kaba Evlenme Hızı Verileri ve Evlenme Sayısı (TÜİK, 2010-2014).....	61
Şekil 41. Karşılaştırmalı Ortalama Evlenme Yaşı Verileri (TÜİK, 2010-2014).....	61
Şekil 42. Kayseri’de Olay Yerine Göre Erkek ve Kadın Evlenme Yaşı Seyri (TÜİK, 2010-2014)	62
Şekil 43. Kaba Boşanma Hızı* Seyri (TÜİK, 2008-2014)	63

Şekil 44. TR7 Bölgesi İlleri Kaba Boşanma Hızı Verileri (TÜİK, 2014)	64
Şekil 45. 2010-2014 Yılları Arasında Kayseri Kaba Boşanma Hızı Verileri ve Boşanma Sayısı (TÜİK, 2010-2014).....	64
Şekil 46. Ortalama Hane Halkı Büyüklüğünün Yıllar İtibariyle Değişimi (TÜİK, 2008-2014)	66
Şekil 47. Yıllara Göre Kayseri’de İşlenen Seçilmiş Suç Türüne Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlülerin Sayısal Değişimi (TÜİK, 2008-2013)	69
Şekil 48. Kayseri’de Meydana Gelen Olayların Birimlere Göre Dağılımı (İl Emniyet Müdürlüğü, 2015)	70
Şekil 49. Kayseri’de Görülen Asayiş Olaylarının Detaylı Dağılımı (İl Emniyet Müdürlüğü, 2015).....	70
Şekil 50. Kayseri’de Görülen Aile içi Şiddet Olaylarının Türlerine Göre Dağılımı (İl Emniyet Müdürlüğü, 2015).....	71
Şekil 51. İşgücü Göstergeleri (TÜİK, 2013).....	73
Şekil 52. Kayseri İşsizlik Oranları (TÜİK, 2008-2013).....	74
Şekil 53. TR72 Bölgesi Cinsiyet Ayrımında İşgücüne Katılma Oranı (2004-2014)	75
Şekil 54. Eğitim Durumuna Göre Açık İş Dağılımı (%) (Kayseri İŞKUR İPA, 2014)	76
Şekil 55. Bölge İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdam Edilenler Grafiği ve Düzey2 Bölgeleri Tarım İstihdam Oranları Grafiği (TÜİK, 2014)	77
Şekil 56. Çalışanların Meslek Gruplarına göre ve Cinsiyete göre Dağılım Oranları (İŞKUR İPA, 2014)	80
Şekil 57. İstihdam Edilenlerin İşteki Durumu Toplam, Tarım, Tarım Dışı (15+ yaş) (Bin) (TUİK, 2009-2014)	83
Şekil 58. 15+ Yaş İstihdam Edilenlerin Cinsiyete Göre İşteki Durumu (%) (TUİK, 2014).....	84
Şekil 59. İşgücüne Dahil Olmayanların Yıllar ve Cinsiyete Göre Dahil Olmama Nedenleri (Toplam, Erkek, Kadın)(TUİK, 2008-2014)	85
Şekil 60. 5510 Sayılı Kanununun 4. Maddesi Kapsamındaki Zorunlu Sigortalıların Cinsiyet ve İllere Göre Dağılımı (SGK, 2013)	94
Şekil 61. Bölgedeki İşyeri Sayısının Sektöre ve İllere Dağılımı (TR72 Bölge Planı, 2012)	99
Şekil 62. TR72 Hanehalkı Tüketim Harcamalarının Dağılımı (TÜİK, 2011-2013).....	104
Şekil 63. Türkiye’de ve TR 72’de Karşılaştırmalı Konut Satışları (TÜİK, 2008-2013)	105
Şekil 64. Göstergelerle Türkiye’ de Yoksulluk (TUİK, 2002-2013)	110
Şekil 65. Türkiye’deki Vakıfların Hedef Kitlelerine Göre Dağılımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2015).....	119
Şekil 66. TR72 Bölgesinde Bulunan Yeni Vakıfların Yıllar İtibariyle Dağılımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2015).....	120
Şekil 67. Türkiye’de Bulunan Yeni Vakıfların Yıllar İtibariyle Dağılımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2015)	120
Şekil 68. Kayseri’de Maaşlı ve Gönüllü Çalışan Sayısı (İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2006-2014).....	121
Şekil 69. Bölge İllerinde Faaliyet Gösteren ve Fesih Edilen Dernek Sayıları (İçişleri Bakanlığı, 2004-2012)	122
Şekil 70. Bölge İllerinde Faaliyet Gösteren Derneklere Kayıtlı Kadın Üye Sayısı (İçişleri Bakanlığı, 2004-2012).....	122
Şekil 71. Yıllar İtibariyle Bölge İllerinde Faaliyet Gösteren Derneklere Kayıtlı Kadın ve 26 Yaş Altı Üye Sayısı (İçişleri Bakanlığı, 2004-2012).....	123
Şekil 72. Dernek Türlerine Göre Dağılım (DERBİS, 2012)	124
Şekil 73. Dernek Türlerine Göre Dağılım (DERBİS, 2015)	125
Şekil 74. Kayseri’de Derneklerin İlçeler Bazında Aldığı Paylar (İl Dernekler Müdürlüğü Brifingi, 2015) ..	126
Şekil 75. Bölgede Faaliyet Gösteren Derneklerin Faaliyetlerine Göre Dağılımları (TR72 Bölge Planı, 2012)	126

1. DEMOGRAFİ

1.1 Nüfus

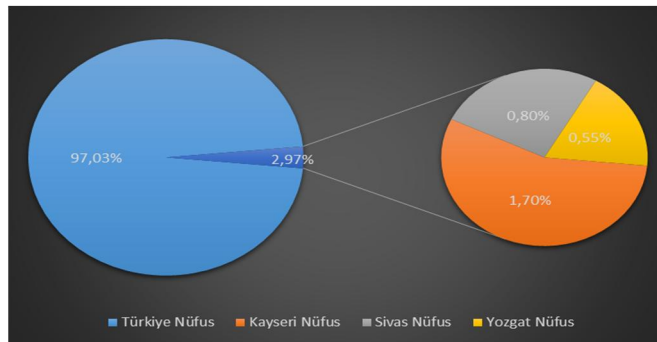
MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

2014 yılı ADNKS'ye göre; Kayseri ili 1.322.376 kişilik nüfusu ile nüfus büyüklüğü bakımından iller arasında 15. sırada gelmektedir. Kayseri nüfusunun 1965 yılından 2014 yılına kadar yapılan nüfus sayımlarında nüfus büyüklüğü açısından il sıralamasındaki yeri 15 ila 18 arasında değişmektedir. Kayseri nüfusunun 2014 yılı ADNKS'ye göre Türkiye nüfusuna oranı %1,7'dir ve daha önceki nüfus sayımlarında bu oran %1,56 ile %1,70 arasında değişmektedir. Kayseri'nin ülke nüfusundan aldığı payın en düşük olduğu %1,56 oranı 2000 yılında yapılan genel nüfus sayımı sonucunda ortaya çıkmıştır.

Tablo 1. Türkiye, TR72 Bölgesi ve Bölge İlleri Nüfus Büyüklükleri İle Nüfus Artış Hızları (TÜİK, 2014)

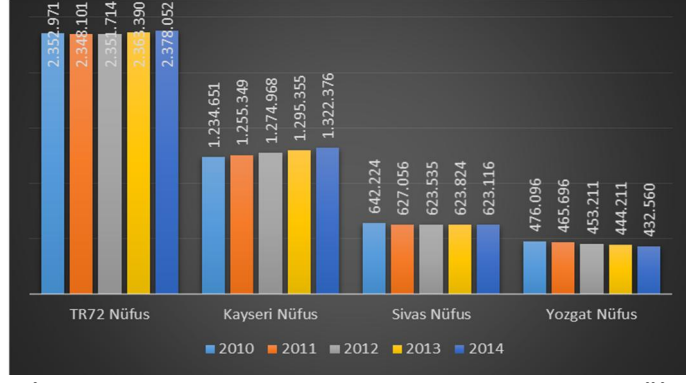
Yıl	Türkiye Nüfus	TR72 Nüfus	Kayseri Nüfus	Sivas Nüfus	Yozgat Nüfus	Türkiye Yıllık Nüfus Artış Hızı	TR72 Yıllık Nüfus Artış Hızı	Kayseri Yıllık Nüfus Artış Hızı	Sivas Yıllık Nüfus Artış Hızı	Yozgat Yıllık Nüfus Artış Hızı
1965	31.391.421	1.679.275	536.206	705.186	437.883	-	-	-	-	-
1970	35.605.176	1.795.024	598.693	731.921	464.410	25,19	13,33	22,05	7,44	11,76
1975	40.347.719	1.918.893	676.809	741.713	500.371	25,01	13,35	24,53	2,66	14,92
1980	44.736.957	2.032.960	778.383	750.144	504.433	20,65	11,55	27,97	2,26	1,62
1985	50.664.458	2.181.570	864.060	772.209	545.301	24,88	14,11	20,88	5,80	15,58
1990	56.473.035	2.290.115	943.484	767.481	579.150	21,71	9,71	17,59	-1,23	12,04
2000	67.803.927	2.498.442	1.060.432	755.091	682.919	18,29	8,71	11,69	-1,63	16,48
2007	70.586.256	2.295.679	1.165.088	638.464	492.127	5,75	-12,09	13,45	-23,97	-46,81
2008	71.517.100	2.299.704	1.184.386	631.112	484.206	13,10	1,65	16,43	-10,90	-16,23
2009	72.561.312	2.326.584	1.205.872	633.347	487.365	14,50	1,16	17,98	3,59	6,50
2010	73.722.988	2.352.971	1.234.651	642.224	476.096	15,88	1,13	23,59	14,08	-23,39
2011	74.724.269	2.348.101	1.255.349	627.056	465.696	13,49	-0,20	16,63	-23,90	-22,09
2012	75.627.384	2.351.714	1.274.968	623.535	453.211	12,01	0,15	15,51	-5,63	-27,18
2013	76.667.864	2.363.390	1.295.355	623.824	444.211	13,66	0,49	15,86	0,46	-20,06
2014	77.695.904	2.378.052	1.322.376	623.116	432.560	13,32	1,01	20,64	-1,13	-26,57
2018	80.551.266	2.378.027	1.394.834	604.917	378.276	10,51	1,85	14,98	-5,05	-30,12
2023	84.247.088	2.376.942	1.488.752	582.283	305.907	8,97	-0,09	13,03	-7,63	-42,47

Tablo 1'e göre TR72 Bölgesi hiçbir dönemde Türkiye geneli nüfus artış hızını yakalayamamıştır. Bölge illerinden Kayseri'nin nüfus artış hızının Türkiye geneli nüfus artış hızına yakın oranlarda gerçekleşmiş ve Türkiye nüfusu son 50 yılda 2,46 kat artarken Kayseri ilinin nüfusu da benzer bir şekilde 2,47 kat artmıştır. Ancak Sivas ve Yozgat illerinin nüfus artış hızları yeterli seviyede olmamıştır. Kayseri'nin nüfus artış hızı diğer bölge illerine göre daha yüksek seyir ettiğinden dolayı, TR72 Bölgesi içindeki ağırlığı zamanla artmış ve oran olarak 1965 yılında %31 iken 2014 yılında %55 seviyelerine yükselmiştir ve yapılan projeksiyonlara göre 2023 yılındaki ağırlığı %62' ye çıkması öngörülmüştür.

Şekil 1 Kayseri, Sivas ve Yozgat Nüfus Büyüklükleri (TÜİK, 2014)

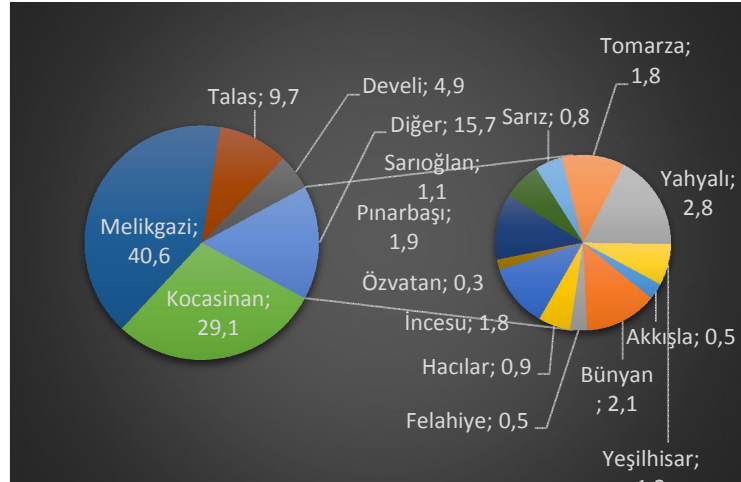

Şekil 2. Yıllar İtibariyle Kayseri, Sivas ve Yozgat Nüfus Büyüklükleri (TÜİK, 2010-2014)

Tablo 2. Kayseri İlçe Nüfusları ve Cinsiyet Dağılımı (TÜİK, 2014)

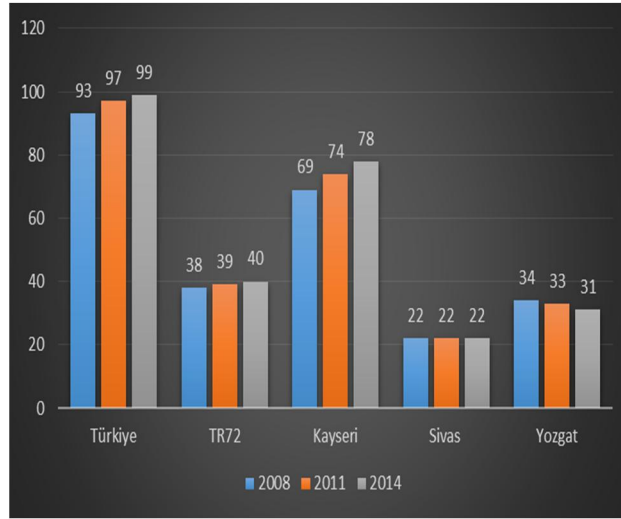
İlçe	Nüfus	Erkek	Kadın
Akkışla	6.234	3.108	3.126
Bünyan	27.944	13.933	14.011
Felahiye	6.451	3.282	3.169
Hacılar	12.290	6.184	6.106
İncesu	24.405	12.501	11.904
Kocasinan	384.203	192.215	191.988
Melikgazi	537.035	268.664	268.371
Talas	128.414	64.679	63.735
Develi	64.550	32.482	32.068
Özvatan	3.934	1.904	2.030
Pınarbaşı	25.293	12.916	12.377
Sarıoğlan	14.521	7.260	7.261
Sarız	10.529	5.475	5.054
Tomarza	24.131	12.261	11.870
Yahyalı	36.578	18.498	18.080
Yeşilhisar	15.864	7.887	7.977
Toplam	1.322.376	663.249	659.127

2014 ADNKS' ye göre Kayseri' de nüfusun büyük bir bölümü Melikgazi, Kocasinan ilçelerinde bulunmakta olup, sırasıyla nüfusları 537.035 ve 384.203 kişidir. Talas ilçesi ile Develi ilçesinin nüfusları da sırasıyla 128.414 ve 64.550 kişi olup, geri kalan 12 ilçenin toplam nüfus içerisindeki payı %15,7' dir.

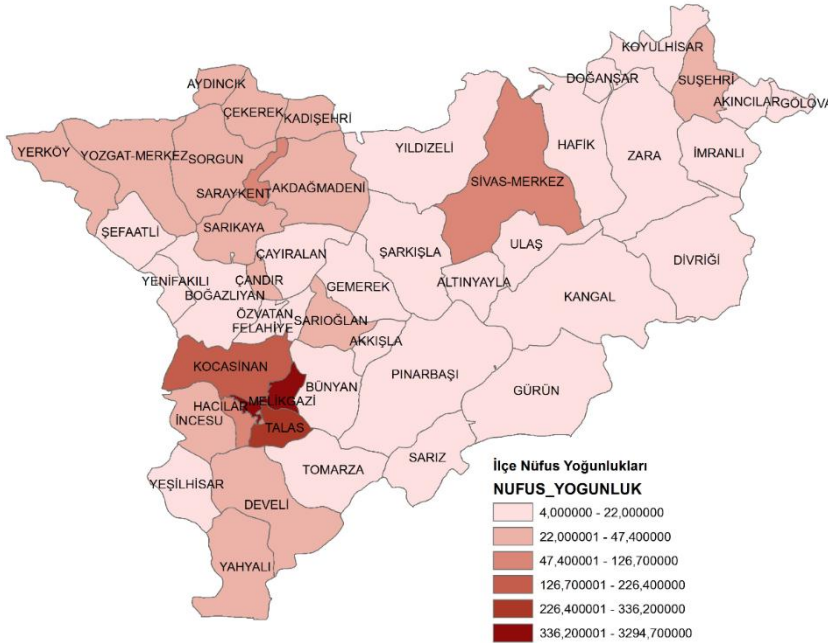
Şekil 3. Kayseri İlçe Nüfusları(%) (TÜİK, 2014)

Tablo 2' de yer alan ilçelerdeki cinsiyet dağılımına göre Kayseri ilinde 4.122 kişi ile erkek nüfus kadın nüfustan fazladır. Felahiye, Hacılar, İncesu, Kocasinan, Melikgazi, Talas, Develi, Pınarbaşı, Sarız, Tomarza, Yahyalı ilçelerinde erkek nüfusu kadın nüfusundan fazla olduğu, Akkişla, Bünyan, Özvatan, Sarioğlan, ve Yeşilhisar ilçelerinde ise kadın nüfusunun fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 4. Nüfus Yoğunluğu Karşılaştırması (TÜİK, 2008-2014)

2014 yılı nüfus sonuçlarına göre Türkiye'de kilometrekare başına düşen kişi sayısı 99'dur. Bölge, düzey2 bölgeleri arasında en büyük yüzölçümüne sahip olup, kilometrekare başına düşen kişi sayısında; 40 kişi ile 26 düzey2 bölgesi arasında sondan 4. sıradadır. Yandaki grafikte TR72 Bölge illeri olan Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinin karşılaştırılması yapılmıştır. 2013 ADNKS'ye göre nüfus yoğunluklarına göre il sıralamasında Kayseri' nin 32., Yozgat' ın 69. ve Sivas' ın ise 77. olduğu görülmektedir. Kayseri ilindeki hızlı nüfus artışı nüfus yoğunluğu da yıllar itibariyle arttırmaktadır. 2008 yılında 69 olan kilometrekareye düşen kişi sayısı 2014 yılında 78' e yükselmiştir. Kayseri ili TR72 Bölgesi içerisinde nüfus yoğunluğunun Türkiye ortalamasına en yakın olduğu ildir. Ancak Kayseri ilinde nüfus yoğunluğunun ilçeler arasında çok farklılaşmakta olup Şekil 3' te nüfus yoğunluğunun ilçeler arasındaki dağılımı gösterilmiştir.

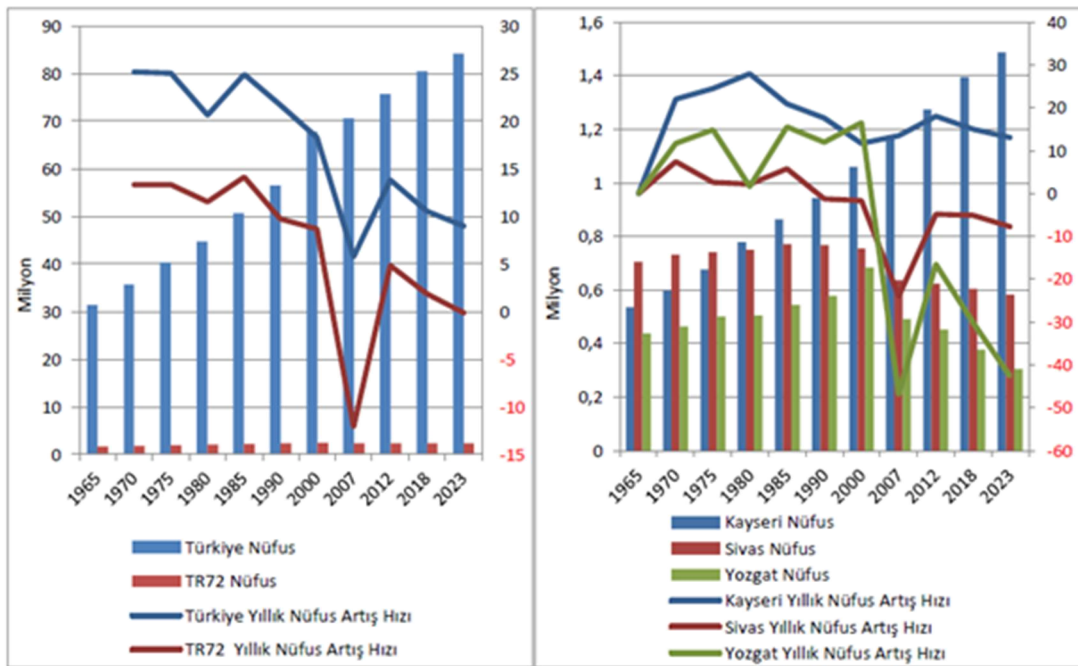

Şekil 5. TR72 Bölgesi İlçeler Nüfus Yoğunlukları (TÜİK, 2014)

Şekil 3’ te verilen ilçelerin nüfus yoğunluklarında Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçelerinin nüfus yoğunluklarının oldukça yüksek olduğu, diğer ilçelerin ise nüfus yoğunluklarının çok düşük kaldığı görülmektedir. Nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu yer Melikgazi, en düşük olduğu yer ise Pınarbaşı ilçesi olup, aralarındaki fark 442 kattır. Pınarbaşı ilçesinin nüfus yoğunluğunun düşük çıkmasının nedeni il yüzölçümünün yaklaşık %20’ sini kapsamamasından dolayıdır. Melikgazi ilçesi kilometrekare başına 3.295 kişi ile İstanbul’un ortalama nüfus yoğunluğu olan kilometrekare başına 2.767 kişiden fazla bir yoğunluğa sahiptir. Bunun temel nedeni sanayi ve iş imkânlarının bu bölgede yoğunlaşmasıdır. Yüzölçümü olarak görece küçük bir ilçe olan Melikgazi’nin nüfusu Yozgat ili de dâhil 41 ilin nüfusundan fazladır. Talas ilçesinin nüfusu da üniversitelerin çoğalması ve faaliyete geçmesi ile yoğunluğu artan bir ilçe haline gelmiştir. Merkez olmayan ilçelerde nüfusun merkez ilçelere göç etmesi Bölgedeki en büyük problemlerden biridir. Merkez dışı ilçelerde yaşanabilirlik seviyesinin artırılması, sosyal olanakların geliştirilmesi, yeni istihdam yaratılması göçün önlenmesi bakımından önemlidir.

Nüfus Artış/Azalış Seyri ve Projeksiyonlar

Türkiye’ nin toplam nüfusu, 1965-2014 döneminde yaklaşık 2,5 kat artarken, Kayseri ilinin nüfusu da aynı şekilde 2,5 kat artış göstermiştir. Kayseri ilinin yıllık nüfus artış hızı, 1965-2000 döneminde 1980 yılındaki sayım sonuçları haricinde Türkiye’ nin yıllık nüfus artış hızının altında, 2000 yılından sonra ise Türkiye’ nin nüfus artış hızının üzerinde seyretmiştir. Özellikle 2000 yılından sonra nüfus artış hızındaki bu artışın önemli bir nedeni Sivas ve Yozgat’ ın aksine Kayseri’ nin net göç hızının pozitif olmasıdır. Şekil 4’ te Türkiye, TR72 bölgesi ile Kayseri, Sivas ve Yozgat’ ın nüfus artış hızı oranları karşılaştırılmıştır.

Şekil 6. Türkiye, Bölge ve Bölge İllerinin Nüfus Gelişimi ve Projeksiyonları (TUİK, 1965-2023)

Bölge nüfusunda yıllar içinde artış gerçekleşmiş olsa da, Bölge Türkiye nüfus artış hızını 1965 yılından sonra yakalayamamış olup, Bölgenin nüfus artış hızı genel olarak Türkiye nüfus artış hızının 10 puan altında seyretmiştir. Bölgedeki nüfus özellikle 2000’li yıllarda artışını sürdürmemiştir ve projeksiyonlarda da artışın azalarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. İllerin nüfus gelişimleri incelendiğinde, Kayseri’nin göç alan il konumundayken, Sivas ve Yozgat’ın ise göç veren iller konumunda oldukları görülmektedir. Bölgede, Kayseri ilinde nüfus artış göstermekteyken; Sivas ve Yozgat illerinde nüfus özellikle 2000’li yıllardan sonra devamlı azalma göstermiştir.

Kayseri ilinin 2013-2014 yılında nüfus artış hızı % 20,6 oranında gerçekleşmiş ve bu oran ile iller arasında 12. sırada yer almıştır. Kayseri' nin yıllar itibariyle nüfus artış hızları; 1990 yılında % 11,68, 2000 yılında % 11,62, 2008 yılında % 16,4, 2009 yılında % 18,0, 2010 yılında % 23,6, 2011 yılında % 16,6, 2012 yılında % 15,5, 2013 yılında % 15,9 olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle Kayseri nüfusundaki bu artışlar neticesinde 1990 yılında 943.484 kişi olan nüfus 2014 yılına kadar 1,4 kat artarak 1.322.376 kişiye yükselmiştir.

Tablo 3. Kayseri İlçeleri Yıllara Göre Nüfus Büyüklükleri (TÜİK, 1990-2014)

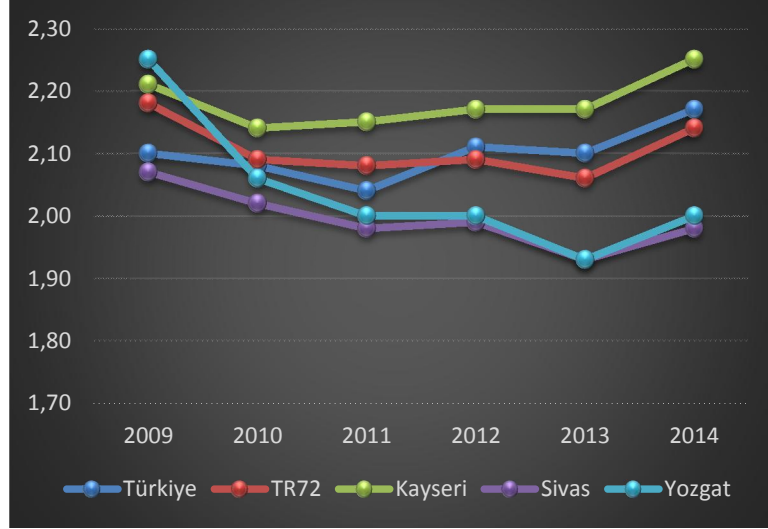
	1990	2000	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014/ 1990
Akkışla	10.709	9.864	8.627	9.128	8.120	7.475	6.952	6.621	6.663	6.234	0,6
Bünyan	43.460	39.542	35.106	34.819	33.704	32.227	30.971	29.955	29.120	27.944	0,6
Develi	72.825	70.893	65.695	65.452	65.544	64.836	64.908	64.381	63.994	64.550	0,9
Felahiye	12.559	16.650	6.938	6.971	7.136	7.145	7.124	6.512	7.013	6.451	0,5
Hacılar	17.666	20.896	11.905	12.723	12.598	12.529	12.480	12.381	12.376	12.290	0,7
İncesu	21.923	22.616	20.489	21.433	22.349	22.657	23.771	24.127	24.315	24.405	1,1
Kocasinan	282.883	321.032	365.614	365.153	366.676	367.048	369.272	372.507	377.051	384.203	1,4
Melikgazi	207.260	311.322	425.092	434.980	452.990	476.855	492.013	509.309	520.319	537.035	2,6
Özvatan	23.739	10.482	4.664	5.367	4.993	4.505	4.254	3.980	4.542	3.934	0,2
Pınarbaşı	47.822	35.388	30.898	31.099	30.340	28.983	27.743	27.045	26.559	25.293	0,5
Sarıoğlan	23.215	27.801	17.491	18.844	18.138	16.436	15.892	15.324	14.977	14.521	0,6
Sarız	19.255	14.596	12.705	12.697	12.290	11.758	11.231	10.720	10.626	10.529	0,5
Talas	49.025	55.509	75.675	81.399	87.825	99.850	107.561	113.372	119.810	128.414	2,6
Tomarza	42.669	35.808	28.697	28.652	27.944	27.130	26.539	25.496	24.996	24.131	0,6
Yahyalı	44.047	43.203	37.834	38.198	38.223	38.267	37.882	36.914	36.776	36.578	0,8
Yeşilhisar	24.427	24.830	17.658	17.471	17.002	16.950	16.756	16.324	16.218	15.864	0,6

Kayseri nüfusunda yaşanan bu artışın mekânsal dağılımına bakıldığında ilçeler arasında farklı nitelikler göstermektedir. Öncelikle Kayseri nüfusundaki bu artıştan bu ilçeler olumlu yönde pay almamış olup 12 adet ilçenin nüfusu 1990 yılına göre zaman içerisinde azalmıştır. Bunun en çarpıcı örneği Özvatan ilçesi olup 1990 yılında 23.739' dan 2014 yılında 3.934' e düşmüş ve nüfus %80 kayıp yaşamıştır. Özvatan nüfusundaki bu denli bir azalmanın temel sebebi istihdam imkânlarının bulunmaması nedeniyle hızla göç vermesidir. Bu durum diğer ilçeler için de geçerli olup Akkışla, Bünyan, Felahiye, Pınarbaşı, Sarıoğlan, Sarız ve Tomarza ilçelerinin nüfusları da yıllar itibariyle azalan bir eğilim göstermiş ve 1990 yılına oranla 2014 yılında nüfusları yarıya yakın düşmüştür. Develi, Hacılar, Yahyalı ve Yeşilhisar ilçeleri de yine nüfusları azalan diğer ilçelerdir. Melikgazi ve Talas ilçeleri nüfuslarının ise 25 yılda 2,6 kat arttığı ve bu iki ilçenin Kayseri il geneli nüfusundaki artışın kaynağı olduğu görülmektedir. Melikgazi ilçesinin nüfusundaki artışın temel sebebi sanayi ve istihdam kaynaklıdır. Talas ilçesinde son dönemde yaşanan hızlı artışın temel sebebi ise bünyesinde 2 üniversite barındırması nedeniyle üniversite kaynaklı bir çekim merkezi olması ve son dönemde ilçenin inşaat sektöründe yaşadığı büyümedir. Kocasinan ve İncesu ilçelerinde yaşanan artışın nedeni de yine sanayi ve istihdam kaynaklıdır. Görüldüğü gibi Kayseri ili nüfusunun artışının temel kaynağı Talas ve Melikgazi ilçeleridir.

Şekil 4' te ülke, bölge ve bölge illerinin 2018 ve 2023 yılları için öngörülen projeksiyonlar yer almaktadır. 2012 yılında, 2023 yılı için yapılan projeksiyona göre Türkiye nüfusunun 8.619.704 kişilik artış ile 84.247.088 kişiye yükseleceği beklenmekte olup, nüfusun artış hızının yavaşladığı görülmektedir. TR72 Bölgesinin nüfusunun ise 25.228 kişilik artış ile 2.376.942 kişiye yükseleceği beklenmektedir. Bölge illerine bakıldığında Kayseri ilinin nüfusundaki artışın devam ettiği ve nüfusun 1.488.752 kişiye yükseldiği görülmektedir. Sivas ve Yozgat nüfusundaki azalışın devam etmesi sebebiyle, Kayseri nüfusunun Bölge nüfusundaki payının %62'ye çıkacağı, Kayseri' nin Sivas ve Yozgat nüfus toplamınının 1,5 katından daha fazla olacağı beklenmektedir.

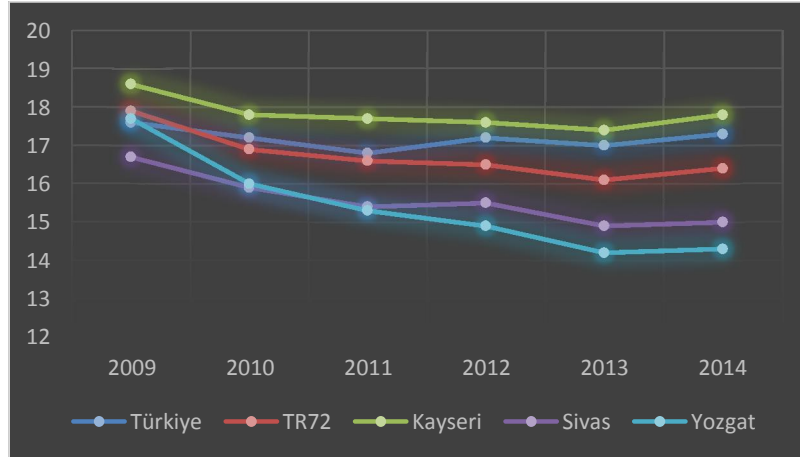
Doğurganlık Hızı

Doğurganlık hızı doğurma çağındaki her 1.000 kadın başına düşen canlı doğum sayısı olarak ifade edilmektedir. Bölgede yıllık doğum hızları 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 ve 2014 yıllarına göre incelendiğinde, Kayseri ilinin doğum hızının Türkiye ortalamasından yüksek olduğu, Yozgat ve Sivas' ın doğurganlık hızının hem bölge ortalamasından hem de ülke ortalamasından düşük olduğu ve eğilimin yönünün de negatif bir seyir izlediği görülmektedir.

Şekil 7. Türkiye, TR72 Bölgesi ve Bölge İlleri Toplam Doğurganlık Hızı Karşılaştırması (TÜİK, 2009-2014)

Kaba doğum hızı, bin kişi başına düşen yıllık doğum sayısı ile bulunur. Bölgede yıllık doğum hızları 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 ve 2014 yıllarına göre incelendiğinde, Kayseri ilinin doğum hızının Türkiye ortalamasından yüksek olduğu, ancak Sivas ve Yozgat illerinin Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. 2013 yılında Yozgat' ın kaba doğum hızı binde 13,9 olup, bu oran ile ülke genelinde 46. sırada yer almıştır. Yozgat ve Sivas illerinde nüfusun giderek yaşlanıyor olması ve genç nüfusun göç ile başka illere gitmesi doğum hızının düşük olma sebeplerindedir.

Şekil 8. Türkiye, TR72 Bölgesi ve Bölge İlleri Kaba Doğum Hızı Karşılaştırması (TUİK, 2009-2014)

Tablo 4. TR72 Bölgesi ve Bölge İlleri Doğum Sayısı (TÜİK, 2009-2014)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
TR72	41 314	39 562	39 027	38 860	38 070	38 891
Kayseri	22 176	21 681	22 034	22 304	22 398	23 304
Sivas	10 547	10 168	9 800	9 710	9 310	9 338
Yozgat	8 591	7 713	7 193	6 846	6 362	6 249

Tablo 5. Kayseri İlçeler Doğum Oranları ve Cinsiyete Göre Doğumlar (TÜİK, 2014)

İlçe	Erkek	Kız	Toplam	Kaba Doğum Hızı
Akkişla	40	34	74	11,87
Bünyan	235	191	426	15,24
Develi	530	529	1059	16,41
Felahiye	41	39	80	12,40
Hacılar	97	94	191	15,54
İncesu	227	206	433	17,74
Kocasinan	3424	3212	6636	17,27
Melikgazi	5093	4900	9993	18,61
Özvatan	25	18	43	10,93
Pınarbaşı	211	212	423	16,72
Sarıoğlan	105	102	207	14,26
Sarız	63	57	120	11,40
Talas	1239	1107	2346	18,27
Tomarza	197	199	396	16,41
Yahyalı	339	308	647	17,69
Yeşilhisar	121	109	230	14,50
Toplam	11987	11317	23304	17,62

Nüfusun gelecekte ne kadar olacağına dair önemli hesaplama kriterlerinden biri olan kaba doğum hızı ilçeler bazında incelendiğinde büyük farklılıkların olduğu görülmektedir. Özvatan, Sarız, Akkişla ve Felahiye ilçelerinde kaba doğum hızı çok düşüktür ve dolayısıyla da bu ilçelerin nüfus artış hızlarının düşeceği bir göstergesidir. İncesu, Kocasinan, Melikgazi, Talas, Yahyalı ilçelerinin kaba doğum hızları il ortalamasının üzerinde olup, bu ilçelerin nüfus artış hızlarının da yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu eğilimin devam edeceği tahmin edilmektedir.

Tablo 6. TR72 Bölgesi ve Bölge İlleri Yıllara Göre Doğum Oranları ve Cinsiyete Göre Doğumlar (TÜİK, 2009-2014)

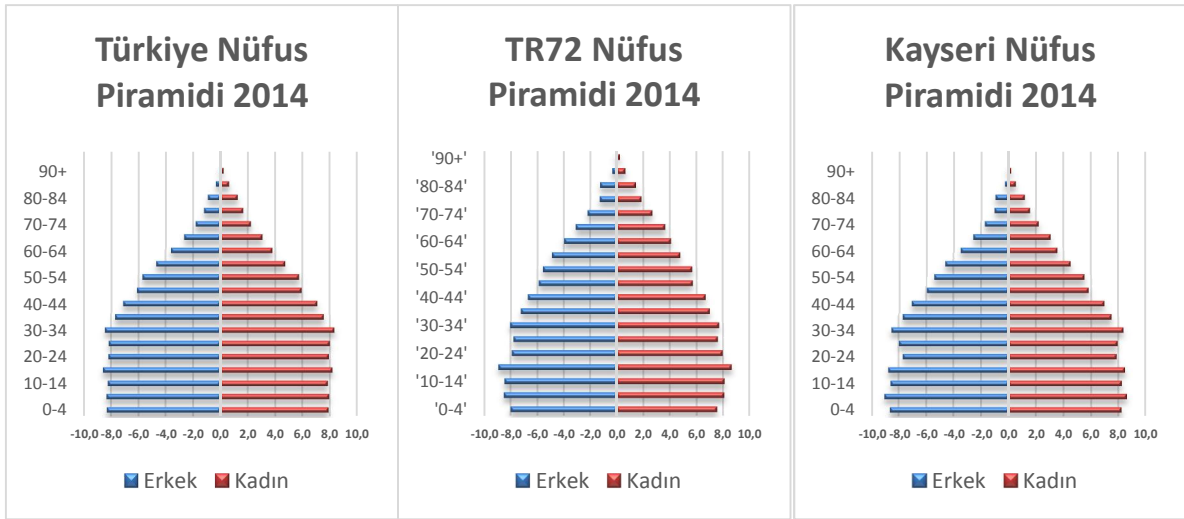
	Yıl	Toplam	Erkek	Kadın	Kadın/ Toplam
Türkiye	2009	1.265.071	650.590	614.481	0,49
	2010	1.258.252	646.397	611.855	0,49
	2011	1.244.673	639.343	605.330	0,49
	2012	1.286.828	660.589	626.239	0,49
	2013	1.283.062	659.740	623.322	0,49
TR72	2009	41.262	21.379	19.883	0,48
	2010	39.495	20.477	19.018	0,48
	2011	38.936	20.004	18.932	0,49
	2012	38.721	20.115	18.606	0,48
	2013	37.742	19.343	18.399	0,49
Kayseri	2009	22.159	11.559	10.600	0,48
	2010	21.653	11.223	10.430	0,48
	2011	22.003	11.246	10.757	0,49
	2012	22.263	11.515	10.748	0,48
	2013	22.280	11.478	10.802	0,48

Cinsiyete göre 2009 ile 2013 yılları arasındaki doğumlara bakıldığında Türkiye genelinde erkek sayısının kadın sayısından daha çok olduğu, Kayseri ilinde ise erkek doğumun daha Türkiye ortalamasından da yüksek olduğu görülmektedir. İstihdam sebebiyle almış olduğu göç nedeniyle erkek nüfusun daha çok olduğu Kayseri' de nüfusun yapısındaki bu değişim ilerleyen dönemler için bir sorun teşkil etmektedir.

Yaşlanma

Yaş durumunun incelenmesi bir coğrafyanın gelişmişlik düzeyinin, çalışabilir ve çalışamaz durumdaki nüfusunun anlaşılması açısından önemlidir. Türkiye'nin 2014 yılı nüfus piramidinin, gelişmekte olan

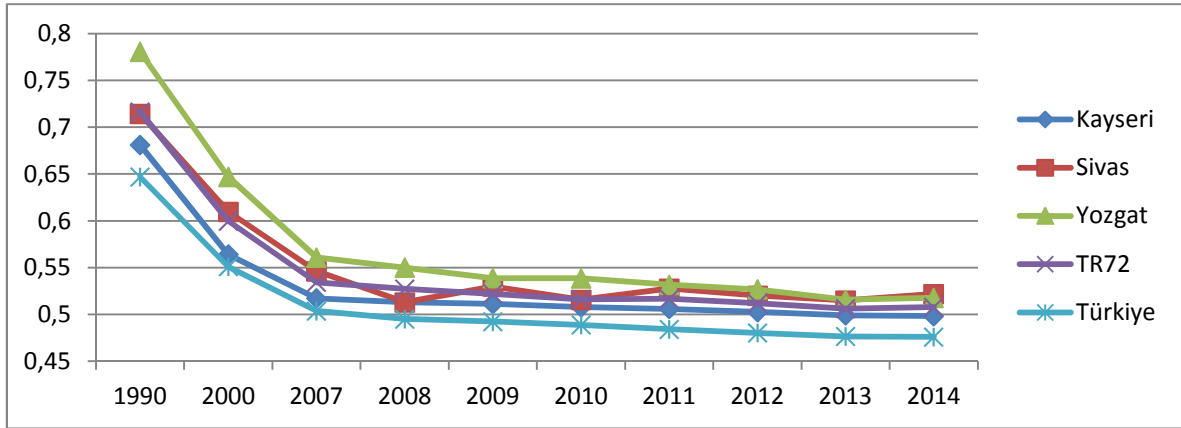
ülkeler ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Gelişmiş ülkelerde nüfusun %30'undan azını çocukların ve %15 kadarını da yaşlıların oluşturduğu düşünülürse; erkeklerde %24,8 çocuk oranı ve %6,9 yaşlı oranı, kadınlarda %23,7 çocuk oranı ve %9 yaşlı oranı ile Türkiye'nin çocuk oranında gelişmiş ülkelere benzer bir nüfus yapısı gösterdiği, ancak yaşlı oranında farklı bir yapısı olduğu görülmektedir. Bölge, erkeklerde %25 çocuk oranı ve %8,2 yaşlı oranı ile kadınlarda %23,7 çocuk oranı ve %10,4 yaşlı oranı ile Türkiye nüfus piramidine yakın değerler göstermektedir. Nüfus piramit yapısı hem Türkiye'de, hem de TR72 Bölgesinde benzer bir yapı göstermektedir. Ancak Bölge illeri arasında bir miktar farklılık olduğu görülmektedir. Nüfus piramitlerine göre, Kayseri ilinde nüfus artış hızı sabitlenmiş gözükse de, Sivas ve Yozgat illerinde göçün ve doğum oranının etkisiyle, çocuk nüfusunda azalma gözükmektedir. Türk Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD)'ın yayınlamış olduğu "2050'ye Doğru Nüfus Bilim ve Yönetim" raporunda nüfus piramidi çeşitlerinden, IV. Evre olarak adlandırılan, doğum ve ölüm hızlarının düşük olduğu, yüksek bağımlılık oranı ve uzun yaşam ümidi özelliklerinin görüldüğü piramit çeşidinin bölge yapısına uygun olduğu söylenebilir.

Şekil 9. Nüfus Piramitleri (TÜİK, 2014)

Yaş bağımlılık oranı bir bölgede çalışma yaşında sayılan her 100 kişinin bakmakla yükümlü olduğu çalışmayan nüfus sayısını gösterir. Başka bir ifade ile bir bölgedeki 0-14 yaş ve 65 yaş üstü nüfus toplamının 15-64 yaş grubundaki nüfusa oranının yüzde olarak ifade edilmesidir. Gelişmiş ülkelerde bu oran %50 civarındayken az gelişmiş ülkelerde ise daha yüksektir. 2011 yılı verilerine göre; Almanya %51, Pakistan %64 ve Suriye %67 yaş bağımlılık oranlarına sahiptir. Yaş bağımlılık oranı özellikle devlet desteğine muhtaç olan nüfusun oranının görülmesi açısından önemlidir. Türkiye'de bu oran, son 20 yılda hızlı bir şekilde azalmış ve %48 seviyelerine gerilemiştir. Bu oranın azalmasında özellikle aile planlaması çalışmalarının etkisi görülmektedir. Bu oran, Bölgede bu oran %50,8 olup, Türkiye ortalaması olan %48 oranının üzerinde bir değer göstermektedir. Yozgat'ın %51,8 yaş bağımlılık oranı ile ülke genelinde 27. sırada geldiği, Sivas'ın %52,2 yaş bağımlılık oranı ile 26. sırada geldiği, Kayseri'nin ise %49,8 oranı ile 37. sırada geldiği görülmektedir.

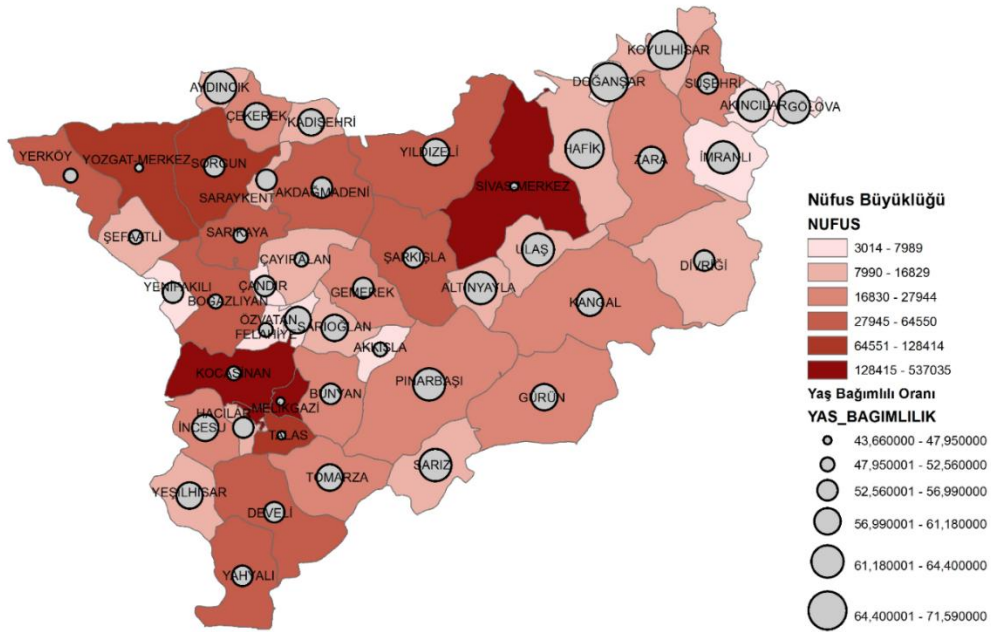

Şekil 10. Yıllar İtibariyle Türkiye, Bölge ve Bölge İlleri Yaş Bağımlılık Oranları (TÜİK, 1990-2014)

Yaş gruplarına baktığımızda bakılmaya muhtaç nüfusun (0-14) ve (65+) çalışma çağındaki aktif nüfusa (15-64) oranı dediğimiz yaş bağımlılık oranı Türkiye ortalaması her 100 kişi için 47,6 iken Kayseri’de bu oran ortalamanın üzerine çıkarak 49,81 olarak gerçekleşmiştir. Yani genç ve yaşlı nüfusun çalışma çağındaki nüfusa yükü ve bağımlılığı Türkiye ortalamalarının üzerindedir. Bununla birlikte, 65 yaş ve üzerindeki nüfusun bağımlılık oranı Türkiye’de her 100 kişi için 11,76 iken, Kayseri’de bu oran her 100 kişi için 11,36 olarak gerçekleşmiştir. Genç nüfusun bağımlılık oranları ise Türkiye’de 35,83 iken, Kayseri’de 38,44’ dir. Yaşlı nüfusun bağımlılık oranının Türkiye ortalamasının altında, genç nüfusun bağımlılık oranının ise Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu görmekteyiz. Bu durum Sivas ve Yozgat illerinde tam tersi bir durumda olup, Kayseri ilinin göç alan bir il olması bu durumu doğurmuştur.

İlçeler bazında yaş bağımlılık oranları incelendiğinde; özellikle merkez ilçelerde çalışan nüfus yoğunluğundan dolayı yaş bağımlılık oranının düşük olduğu, merkez olmayan ilçelerde ise bu oranın %60 seviyelerine kadar yükseldiği görülmektedir. Özellikle Pınarbaşı ve Sarız ilçelerinde yaşlı bağımlılık oranları %60 seviyelerinde olup, bu durum nüfusun önemli bir bölümünün yaşlandığını göstermektedir. Kayseri ilçelerinin Bölgedeki diğer illere göre yaş bağımlılık oranının daha düşük olduğu görülmektedir.

Şekil 11. 2014 Yılı Bölge İlçeleri Nüfus ve Yaş Bağımlılık Oranı Haritası (TÜİK, 2014)

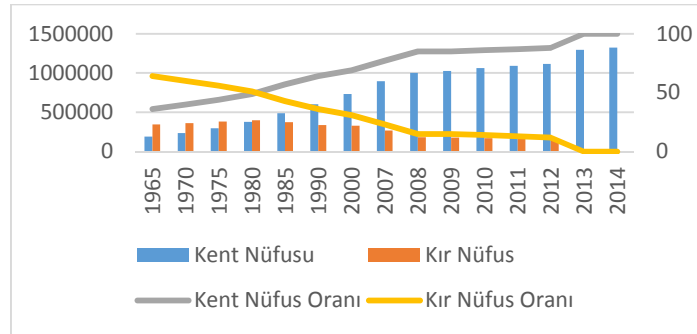
Türkiye’de ortalama yaş özellikle 1985 yılından günümüze kadar yükselme eğilimi göstermiştir. 2023 projeksiyonlarında ortalama yaşın 34’e yükseleceği tahmin edilmektedir. Bu bağlamda, Türkiye, genç nüfusu yoğunlukta olan bir ülkeden, nüfusu giderek yaşlanan bir ülke olma yolunda ilerlemektedir. Kayseri ilinde 2023 yılında ortalama yaşın kadınlarda 34, erkeklerde 33 olması beklenmektedir. Kayseri’de ortalama yaş Bölge ve Türkiye ortalamasının altında seyretmekte olup, bu Kayseri nüfusunun daha dinamik bir yapı sergilediğini göstermektedir.

Tablo 7. Ortanca Yaş (TÜİK, 2012-2023)

	2012			2023		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Kayseri	29,31	28,87	29,78	33,06	32,53	33,57
Sivas	30,37	29,84	30,93	35,47	34,83	36,13
Yozgat	30,48	29,63	31,39	41,63	40,1	43,23
TR72	29,82	29,27	30,4	-	-	-
TÜRKİYE	30,07	29,49	30,65	34	33,3	34,6

Nüfusun Mekânsal Dağılımı

2014 yılı ADNKS’ye göre; Türkiye’ nin %91,7’si il ve ilçe merkezlerinde yaşamakta olup TR72 Bölgesi için bu oran %85,5’ tir. 1965 yılında kentsel nüfus oranı %36 olan Kayseri’nin yaşadığı hızlı kentleşme ile birlikte 2012 yılına gelindiğinde kentsel nüfus oranı %88’e yükselmiştir. 1965 yılında 344.985 kişinin yaşadığı kırsalda 2012 yılına gelindiğinde 158.575 kişinin yaşadığı görülmektedir. 5393 sayılı Yasa’nın 8 inci ve 11. maddeleri gereğince belediye ve köy tüzel kişiliğinin kaldırılması kapsamında şehir ve köy nüfusu olarak ayrı bir sınıflandırma yapılmadığından, 2013 yılından sonraki verilerde sadece kent nüfusu görülmektedir.

Şekil 12. Kayseri Kırsal ve Kentsel Nüfus Oranları (TÜİK, 1965-2014)

Tablo 8. Kayseri Kırsal/Kentsel Nüfus Oranları (TÜİK, 1965-2014)

Yıl	Toplam Nüfus	Kentsel Nüfus	Oran	Kırsal Nüfus	Oran
1965	536.206	191.221	36	344.985	64
1970	598.693	236.824	40	361.869	60
1975	676.809	295.582	44	381.227	56
1980	778.383	380.352	49	398.031	51
1985	864.060	488.556	57	375.504	43
1990	943.484	604.072	64	339.412	36
2000	1.060.432	732.254	69	328.078	31
2007	1.165.088	895.253	77	269.835	23
2008	1.184.386	1.001.449	85	182.937	15
2009	1.205.872	1.027.279	85	178.593	15
2010	1.234.651	1.064.164	86	170.487	14
2011	1.255.349	1.090.530	87	164.819	13
2012	1.274.968	1.116.393	88	158.575	12
2013	1.295.355	1.295.355	100	0	0
2014	1.322.376	1.322.376	100	0	0

1965 yılında %36 olan kentsel nüfus, 1980 yılına kadar kırsal nüfusa oranla daha hızlı bir artış göstermiş, bu nedenle toplam nüfus içerisindeki kentsel nüfus payı artmıştır. 1980 yılın Kayseri’de kırsal ve kentsel nüfus oranları eşitlenmiştir ve bu yıldan sonra kırsal nüfus azalmaya başlamıştır. Kent nüfusundaki artış ile kırsal nüfustaki azalış eğilimleri sonucunda 2012 yılına gelindiğinde kırsal nüfusun oranı %12’lere düşmüştür.

Zaman içerisinde kırsal nüfusun toplam nüfus içindeki payının %12’ lere kadar düşmesinin temel nedeni kırsaldaki ekonomik faaliyetlerin değerindeki düşüş ile birlikte iş imkanının daha yoğun olduğu merkezlere göç edilmesidir. Dolayısıyla nüfusun kentsel ve kırsal kesim arasında dağılımında dengeli bir yapı gözlenmemektedir. Her 10 kişiden sadece 1’inin kırsalda yaşaması sonucu kırsal alanlar boş kalarak buralardaki ekonomik faaliyetler bitme noktasına gelmiştir. Kırsal nüfustaki azalış eğiliminin devam ettiği de göz önünde bulundurulursa ilerleyen dönemlerde kırsal alanların nüfus içindeki payının daha da azalacağı beklenmektedir.

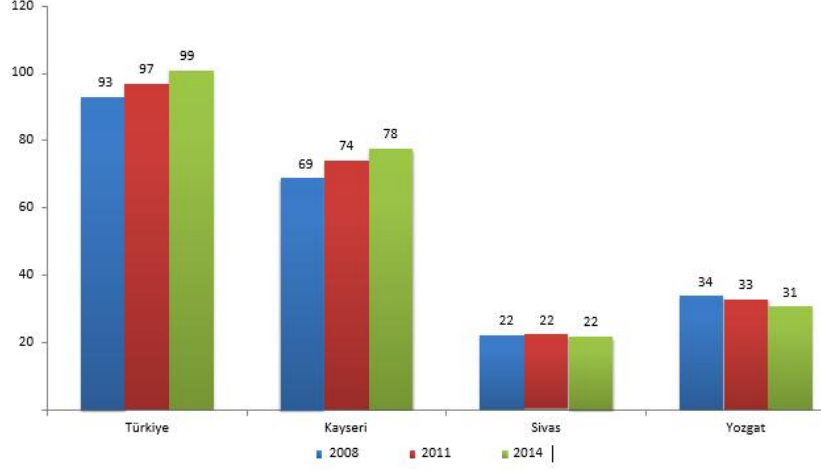
Nüfus Yoğunluğu

Türkiye’de nüfusun artışına bağlı olarak ülkede ortalama km² ’ye düşen kişi sayısı artmakla birlikte bu artışın bölgelere göre dağılımı farklı düzeylerde gerçekleşmiş olup bu durum İstatistikî Bölge Sınıflandırması Düzey 1’e göre Tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9. Düzey 1 Bölgeleri Nüfus Oranları (TÜİK, 1935-2014)

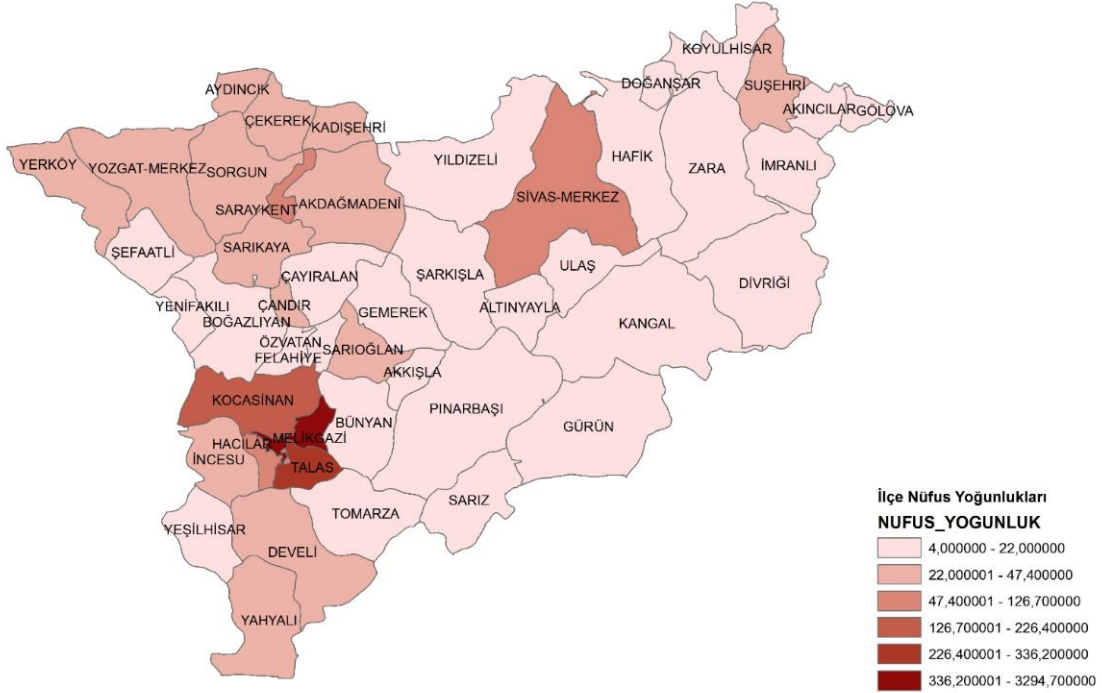
	Alan (km)	Alan %	1935	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2008	2014
İstanbul	6.163	0,8	143,3	160,8	189,3	305,4	489,9	769,4	1186,0	1653,0	2092,3	2332,8
Batı Marmara	42989	5,5	29,2	35,0	34,7	41,9	46,2	52,4	60,2	67,4	72,3	78,0
Ege	90251	11,5	26,7	28,3	33,2	43,5	53,9	66,0	84,2	99,0	104,0	111,1
Doğu Marmara	48533	6,2	27,5	29,4	35,8	45,8	55,5	71,2	94,3	114,8	131,5	151,1
Batı Anadolu	79937	10,2	13,8	15,3	19,5	28,8	41,6	55,3	69,5	85,4	87,9	93,8
Akdeniz	90348	11,5	14,6	18,0	22,6	31,8	42,4	58,2	77,8	96,4	100,2	109,7
Orta Anadolu	87234	11,1	16,0	17,3	20,4	25,7	30,4	34,9	39,8	43,6	40,3	44,5
Batı Karadeniz	73840	9,4	28,6	30,0	35,9	44,5	52,9	60,8	66,2	66,3	60,6	60,9
Doğu Karadeniz	38904	5,0	34,4	38,1	42,5	53,3	65,4	71,7	76,2	83,0	66,4	66,0
KD Anadolu	67262	8,6	14,2	15,0	18,2	23,3	28,4	32,0	33,4	35,8	31,6	32,8
OD Anadolu	82948	10,6	9,9	11,3	13,6	18,3	25,0	31,6	37,4	44,9	43,6	45,8
GD Anadolu	76938	9,8	15,7	17,3	19,5	26,7	36,4	46,4	67,0	85,9	95,5	107,2
TÜRKİYE	785.347	100,0	20,7	22,7	26,7	35,3	45,3	56,9	71,9	86,3	91,1	98,9

1935 ile 2014 yılları arasında km²’ye düşen kişi sayısı Türkiye’de yaklaşık 5 kat artarak 98,9 olmuştur. Ancak Düzey 1 Bölgeleri arasında çok büyük farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Buna göre ülke yüzölçümünün % 0,8 ’ini kapsayan İstanbul’da km²’ye düşen kişi sayısı 1935 yılında 143,3 iken 2014 yılında 2332,8 kişiye yükselmiş olup tam 16 kat artmıştır. Ülkenin Batısında kalan Bölgelerde km²’ye düşen kişi sayısı Türkiye ortalamasının üzerinde bir artış eğilimi göstermişken, orta ve doğuda kalan bölgelerde ise artış Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. TR72 Bölgesinin de içinde bulunduğu Orta Anadolu Bölgesinde ise artış sadece 2,7 kat artmıştır. Orta Anadolu Bölgesi km²’ye düşen kişi sayısı sıralamasına göre yoğunluğun en düşük 3. bölgedir.

Şekil 13. Kayseri Sivas ve Yozgat Nüfus Yoğunlukları (TÜİK, 2008-2014)

TR72 Bölgesinin nüfus yoğunluğuna bakıldığında 2014 yılına göre km^2 'ye 40 kişi düştüğü ve Türkiye ortalamasının çok altında kaldığı, aynı zamanda Orta Anadolu Bölgesinin yoğunluğu olan 44,5'in de altında kaldığı görülmektedir. Yukarıdaki grafikte TR72 Bölge illeri olan Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinin karşılaştırılması yapılmıştır. 2013 ADNKS'ye göre nüfus yoğunluklarına göre il sıralamasında Kayseri'nin 32., Yozgat'ın 69. ve Sivas'ın ise 77. olduğu görülmektedir.

Şekil 14. TR72 İlçe Nüfus Yoğunlukları Haritası (TÜİK, 2014)

Tablo 10. Yıllara Yöre İlçe Nüfus Yoğunlukları (TÜİK, 1990-2014)

	Akkışla	Bünyan	Develi	Felahiye	Hacılar	İncesu	Kocasinan	Melikgazi	Özvatın	Pınarbaşı	Sarıoğlan	Sarız	Talas	Tomarza	Yahyalı	Yeşilhisar	Toplam
1990	20	32	38	30	91	25	167	1272	74	14	38	16	128	29	28	24	55
2000	18	29	37	40	107	26	189	1910	33	10	45	12	145	24	28	25	62
2007	16	26	34	17	61	23	215	2608	15	9	28	10	198	19	24	17	68
2014	11	20	34	16	63	28	226	3295	12	7	23	9	336	16	23	16	78

Bölge illerindeki nüfusun dağılımına bakıldığında yoğunluğun daha çok il merkezlerinde olduğu ilçelerin yoğunluklarının düşük olduğu gözlemlenmektedir. Kayseri ilinde bu durum çok daha çarpıcıdır. 2014 yılındaki istatistiklere bakıldığında Kocasinan, Melikgazi ve Talas ilçelerinin nüfus yoğunluklarının il ortalamasının çok üzerinde olduğu, geri kalan ilçelerin tümünün nüfus yoğunluklarının il ortalamasının çok altında kaldıkları görülmektedir. 1990 ile 2014 yılı arasındaki değişime bakıldığında Özvatan ilçesinin nüfus yoğunluğunun 7 kat azaldığı, diğer ilçelerde de nüfus yoğunluğunda büyük düşüş gerçekleştiği görülmektedir. Bu durum ilçelerin hızla boşalarak, Talas, Melikgazi ve Kocasinan gibi ilçelerin kentleşme, sosyal altyapı ve çevresel alanlarda sorunlar yaşamasına sebep olabilecektir.

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

Kayseri ilinde nüfusun dörtte üçünden fazla kentsel kesimde yaşamaktadır. Bununla birlikte nüfusun kentsel ve kırsal kesim itibarıyla dağılımı ilçe bazında dengeli bir yapı göstermemektedir. İlde, nüfus yoğunluğu da ilçelere göre farklılık göstermektedir. İl nüfusunun ilçeler arasındaki dengesiz dağılımı, ilçelerin sosyo-ekonomik gelişme düzeylerinin farklılığını yansıtmaktadır. 2014 ADNKS' ye göre Kayseri' de nüfusun büyük bir bölümü Melikgazi, Kocasinan ilçelerinde bulunmakta olup, sırasıyla nüfusları 537.035 ve 384.203 kişidir. Talas ilçesi ile Develi ilçesinin nüfusları da sırasıyla 128.414 ve 64.550 kişi olup, geri kalan 12 ilçenin toplam nüfus içerisindeki payı %15,7'dir. Kayseri nüfusunda yaşanan artışın mekânsal dağılımına bakıldığında ilçeler arasında farklı nitelikler göstermektedir. Öncelikle Kayseri nüfusundaki bu artıştan bu ilçeler olumlu yönde pay almamış olup 12 adet ilçenin nüfusu 1990 yılına göre zaman içerisinde azalmıştır. Şekil 3' te verilen ilçelerin nüfus yoğunluklarında Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçelerinin nüfus yoğunluklarının oldukça yüksek olduğu, diğer ilçelerin ise nüfus yoğunluklarının çok düşük kaldığı görülmektedir. Nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu yer Melikgazi, en düşük olduğu yer ise Pınarbaşı ilçesi olup, aralarındaki fark 442 kattır. Merkez olmayan ilçelerde nüfusun merkez ilçelere göç etmesi Bölgedeki en büyük problemlerden biridir. Merkez dışı ilçelerde yaşanabilirlik seviyesinin artırılması, sosyal olanakların geliştirilmesi, yeni istihdam yaratılması göçün önlenmesi bakımından önemlidir.

2014 yılı ADNKS'ye Kayseri ili nüfus büyüklüğü bakımından iller arasında 15. sırada gelmektedir. Göç alan bir il olan ve bu nedenle de nüfusu artan Kayseri ilinin doğurganlık hızı ülke ortalamasının üzerindedir ve bu nüfus artışının devam edeceğini göstermektedir. 2023 yılı için yapılan projeksiyona göre Türkiye nüfusunun 8.619.704 kişilik artış ile 84.247.088 kişiye yükseleceği beklenmekte olup, nüfusun artış hızının yavaşladığı görülmektedir. 2023 yılında iller arasında 14. sırada olacağı beklenen Kayseri ilinin nüfusundaki artışın devam ettiği ve nüfusun 1.488.752 kişiye yükseldiği görülmektedir. Bu nedenle şehrin nüfus artışını kaldıracak bir şekilde ilgili kurumlar tarafından planlamanın yapılması gerekmektedir.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Kayseri nüfusunun mekânsal dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi için nüfusları azalma eğiliminde olan ilçelerin sosyo-ekonomik imkanlarının geliştirilmesi suretiyle cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Böylece Kayseri'de nüfusun yoğunlaştığı Kocasinan, Melikgazi ve Talas ilçelerindeki nüfus baskısının azalarak, nüfusun yoğunlaşmasının getirdiği sorunların giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle kamu idareleri tarafından yürütülecek politikaların ilçelere yönelik özel tedbirler alması gerekmektedir.

FIRSATLAR

Ekonomik aktif nüfus olarak tanımlanan 15-65 yaş grubu nüfusun toplam içindeki payı %66,74 olup, bu oranın yüksekliği hem bağlı nüfusun nispeten düşük olması bakımından, hem de işgücü potansiyelinin yüksekliği yönünden önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Develi II. Merhale Projesi ve Bahçelik Barajı Sulama Üniteleri projesi kapsamında Ağcaşar Barajı sulama kanallarına su takviyesi yapılarak, Sultan Sazlığı Kuş Cenneti'nin su ihtiyacının karşılanması ve sulanan tarımsal alanlardaki artış ile birlikte Develi-Yahyalı-Yeşilhisar İlçelerinin sosyo-ekonomik durumlarında gelişme kaydedilecektir.

Kayseri'nin ilçe merkezlerine olan ulaşım imkânları oldukça gelişmiş olup, mesafeler de oldukça kısadır. Bu durum ilçelerdeki sosyo-ekonomik durumun yetersiz olması nedeniyle mevcut koşullarda ilçelerdeki nüfusun, özellikle kamu görevlilerin Kayseri merkezde ikamet etmelerine yol açtığı için dezavantajlı bir durum oluştursa da ilerleyen dönemlerde ilçelerde yaşanabilecek sosyo-ekonomik gelişmeler ile birlikte bu durum olumlu bir faktöre dönüşecektir.

SONUÇ

Kayseri ilinin yukarıda yer verilen nüfus göstergelerine bakıldığında geçmiş yıllarda arttan bir seyir izlediği, artış oranının da Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu ve önümüzdeki yıllarda da artış eğiliminin devam edeceği görülmektedir. Dolayısıyla bu durum Kayseri'nin önemli bir gelişim potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Bu nüfus potansiyelinin nitelikli bir biçimde gelişiminin sağlandığı takdirde Kayseri'nin sosyo-ekonomik olarak çok daha gelişmiş bir il konumuna geleceği düşünülebilir.

1.2 Göç

MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

Göç olgusu 1950li yıllara kadar çok büyük bir dalgalanma göstermemekle birlikte 1950li yıllardan itibaren ivme kazanmış, çeşitli sosyo-ekonomik nedenler ile bugün ülke genelinde üzerinde durulması gereken önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Göç olgusu ile birlikte ülkenin gelişmiş bölgelerinde yığılmalar ortaya çıkarmış, kısmen geri kalmış bölgelerde ise insan kaynağından yoksun bırakarak buraların büyüme imkânlarını azaltmış, kırsal alanlarda kentsel alanlara doğru yapılan göçler ile birlikte kırsal alanlar boşalarak buralardaki tarımsal faaliyetler büyük bir sekteye uğramıştır. Göç ile birlikte göç alan yerlerde nüfusun artması ve göç veren bölgelerde nüfusun azalması sonucu farklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sebepler ile göç ülke için önemli bir konu olmakla birlikte aynı zamanda Kayseri için de çok önemli bir konudur. Bölge illerinden göç konusunda ayrılan Kayseri, Sivas ve Yozgat'ın aksine göç alan bir ildir. Sosyo-ekonomik imkanları ile istihdam olanakları sebebiyle Kayseri gerek bölge illerinden gerekse çevredeki illerden göç almaktadır. Göç alan bir il olması Kayseri'nin cazip geldiğini gösterir ki bu olumlu bir özelliktir. Ancak göç ile birlikte beraberinde çeşitli olumsuzluklar da getirmektedir.

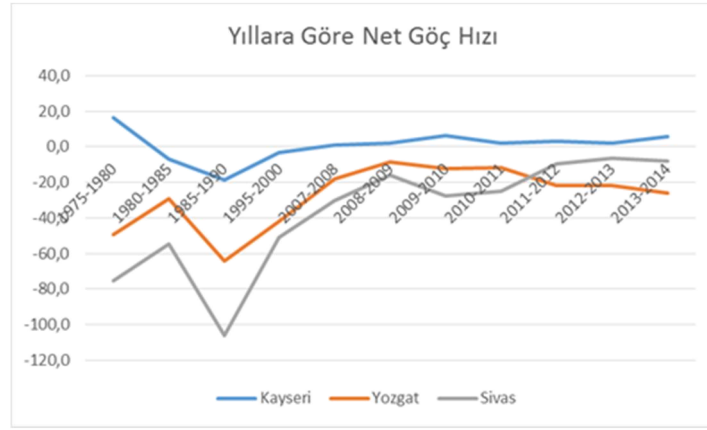
Alınan ve Verilen Göç, Net Göç

Bölgenin nüfusu 1965 yılından 2000 yılına dek yaşadığı artıştan sonra durağanlaşmış ve 2000 yılından itibaren dalgalanmalar göstermekle beraber geçen 14 yılda nüfus 2000 yılındaki nüfusunun üzerine çıkamamıştır. Aynı zamanda Bölgenin nüfus artış hızı ülke ortalamasından düşük kaldığı için nüfusunun ülke nüfusu içindeki payı da sürekli azalmıştır. 1965 yılında Bölgenin ülke nüfusundan aldığı pay %5,35 iken bu oran sürekli azalarak 2014 yılında 3,06'ya kadar düşmüştür. Bu durumun ortaya çıkmasının nedeni özellikle 2000 yılından sonra Sivas ve Yozgat illerinden verilen yoğun göçtür.

Tablo 11. TR72 Bölgesi Nüfusun Ülke Nüfusun Oranı (TÜİK, 1965-2014)

	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2007	2014
TR72	1.679.275	1.795.024	1.918.893	2.032.960	2.181.570	2.290.115	2.498.442	2.295.679	2.378.052
TR	31.391.421	35.605.176	40.347.719	44.736.957	50.664.458	56.473.035	67.803.927	70.586.256	77.695.904
TR72/TR	5,35	5,04	4,76	4,54	4,31	4,06	3,68	3,25	3,06

Kayseri'nin 2013-2014 döneminde net göç hızı % 5,8 olmuştur ve bu oran ile ülke genelinde 15. sırada yer almıştır. Bu bir yıl içerisinde 40.957 kişi göç almış, 33374 kişi göç vermiş ve net göç 7.583 kişi olmuştur. Kayseri ili Bölgenin diğer illerinden farklı olarak göç alan bir il konumundadır. Göç konusunda tarihsel gelişime bakıldığında Kayseri'nin 1975-1980 yılları arasında pozitif olan net göç hızının 1985-2000 yılları arasında negatif bir seyir izlediği, ancak 2000 yılından sonra Kayseri ilinin net göç hızının pozitif olduğu yani aldığı göçün verdiği göçten daha çok olduğu görülmektedir.

Şekil 15. Kayseri, Sivas ve Yozgat Yıllara Göre Net Göç Hızı (TÜİK, 1975-2014)

2007 yılından itibaren ADNKS istatistiklerine bakıldığında son 7 yılda Bölgenin aldığı göç 522.813 kişi iken verdiği göç 620.992 kişidir. İl bazında bakıldığında Yozgat'ın aldığı göç 112.023 iken göç ederek gidenlerin sayısı 191.021 kişi olmuştur. Sivas ise bu süreç de 166.011 kişi göç almış ve 213.046 kişi göç vermiştir. Kayseri' de ise durum farklıdır ve 244.779 kişi göç almış ve 216.925 kişi göç vermiş olup Sivas ve Yozgat'ın aksine net göç hızı pozitifdir.

Tablo 12. Yıllara Göre Göç Rakamları (TÜİK, 2007-2014)

Alınan Göç							
	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Türkiye	2.273.492	2.236.981	2.360.079	2.420.181	2.317.814	2.534.279	2.681.275
TR72	64.244	71.997	77.490	72.522	70.055	79.622	86.883
Kayseri	30.021	31.075	37.842	34.387	33.917	36.580	40.957
Sivas	18.871	23.217	23.467	22.884	21.492	26.354	29.726
Yozgat	15.352	17.705	16.181	15.251	14.646	16.688	16.200
Verdiği Göç							
	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Türkiye	2.273.492	2.236.981	2.360.079	2.420.181	2.317.814	2.534.279	2.681.275
TR72	89.166	82.962	91.360	88.839	82.109	90.605	95.951
Kayseri	28.621	28.831	30.380	31.787	30.143	33.789	33.374
Sivas	30.428	28.585	31.362	30.131	27.441	30.244	34.855
Net Göç							
	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Türkiye	0	0	0	0	0	0	0
TR72	-24.922	-10.965	-13.870	-16.317	-12.054	-10.983	-9.068
Kayseri	1.400	2.244	7.462	2.600	3.774	2.791	7.583
Sivas	-11.557	-5.368	-7.895	-7.247	-5.949	-3.890	-5.129
Yozgat	-14.765	-7.841	-13.437	-11.670	-9.879	-9.884	-11.522

Net Göç Hızı (%)							
	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Türkiye	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TR72	-10,78	-4,70	-5,88	-6,92	-5,11	-4,64	-3,81
Kayseri	1,18	1,86	6,06	2,07	2,96	2,16	5,75
Sivas	-18,15	-8,44	-12,22	-11,49	-9,50	-6,22	-8,20
Yozgat	-30,04	-15,96	-27,83	-24,75	-21,56	-22,01	-26,29

Göç Edenlerin/ Göçle Gelenlerin Profili

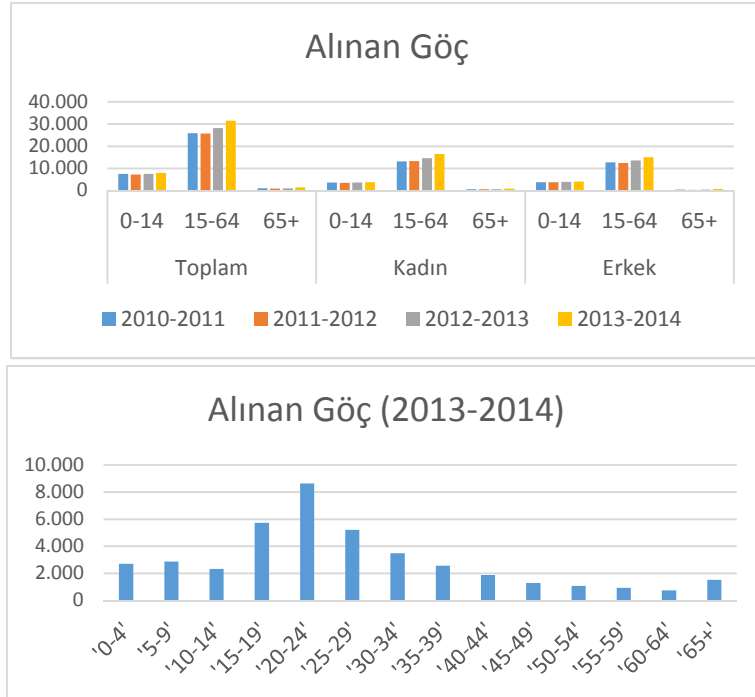
Kayseri ilinin en çok göç aldığı ve verdiği iller Tablo 12’de gösterilmiştir. Buna göre Kayserinin 2013-2014 döneminde göç aldığı iller ile göç verdiği illerin birçoğu aynı illerdir. Bu dönemde verilen 33.374 kişilik göçün 18.366’sı 10 ile gitmektedir. Göç verdiği illerin dikkat çeken özelliği Kayseri’nin çevresinde yer alan iller olmasıdır. Kayseri ili özellikle komşu illerine göre sanayi anlamında gelişmiş bir şehir olmasından dolayı, Sivas, Yozgat illeri ile Nevşehir gibi illerden göç almaktadır. Nüfusa Kayseri’de kayıtlı olarak farklı şehirlerde ikamet eden toplam 468.463 kişiden 155.216 kişi İstanbul’da, 97.734 kişi Ankara’da ve 30.165 kişi Antalya’da ikamet etmektedir. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerden göç almasının nedenleri arasında ise, daha önce bu şehirlere yerleşen Kayserililerin geri dönmesi, üniversite eğitimi için giden Kayserili öğrencilerin mezun olup Kayseri’ye gelmesi, yeni iş imkânlarının oluşmaya başlaması sayılabilir.

Tablo 13. İllere Göre Göç Alınan ve Verilen İller (TÜİK, 2013-2014)

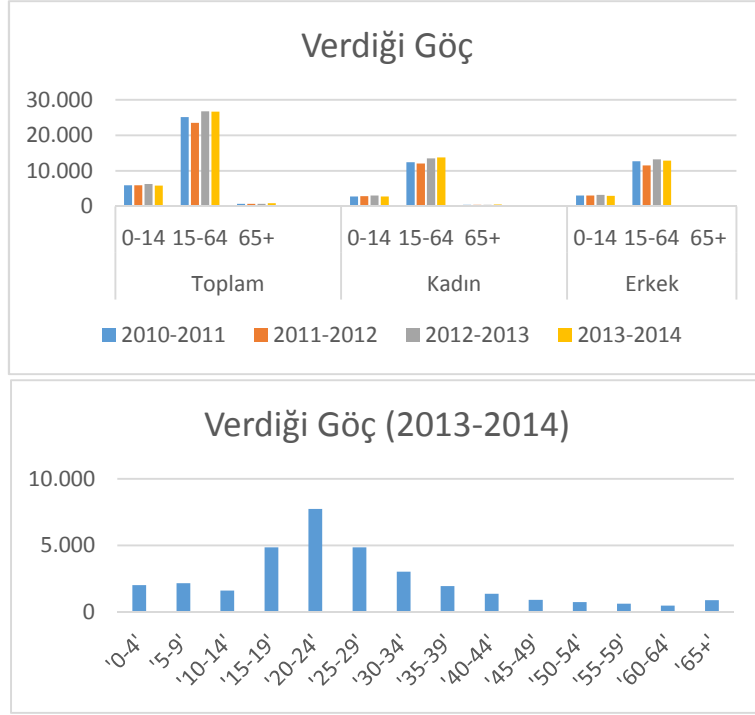
Kayseri’nin Göç Verdiği İller										
Toplam	İstanbul	Ankara	Sivas	Yozgat	Antalya	Nevşehir	Adana	Kahramanmaraş	Konya	İzmir
33.374	3.973	3.961	1.666	1.514	1.398	1.320	1.278	1.093	1.090	1.073

Kayseri’nin Göç Aldığı İller										
Toplam	Sivas	İstanbul	Ankara	Yozgat	Nevşehir	Adana	Kahramanmaraş	Niğde	Antalya	Mersin
40.957	4.266	4.050	3.251	2.907	2.355	1.994	1.901	1.423	1.132	1.080

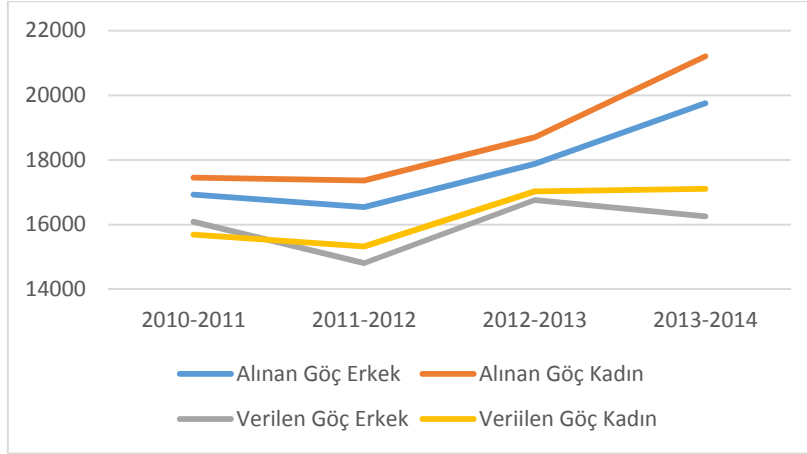

Şekil 16. Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Alınan Göç (TÜİK, 2010-2014)

Şekil 17. Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Alınan Göç (TÜİK, 2010-2014)

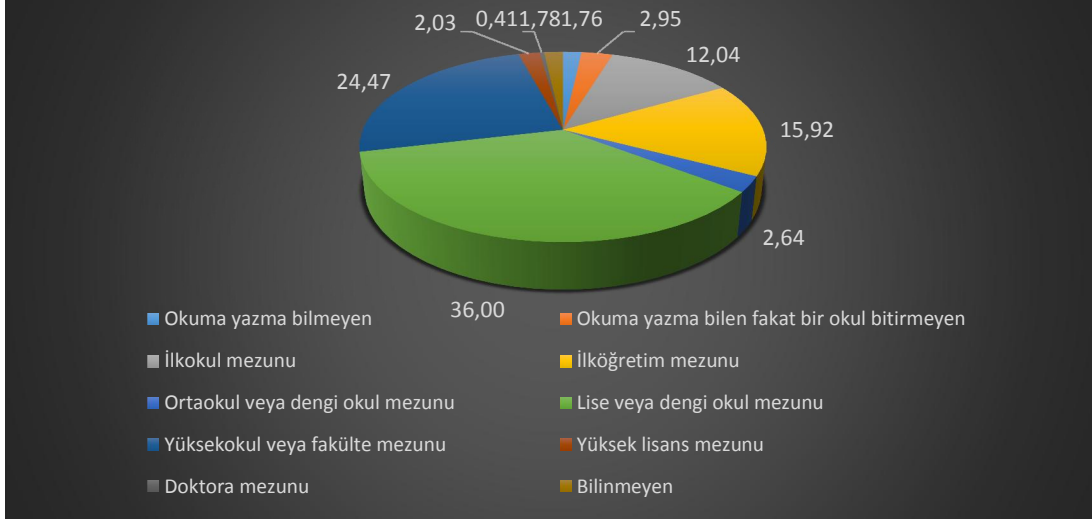
Kayseri ilinin yaş grubuna göre aldığı ve verdiği göç rakamlarına bakıldığında, genç ve ortanca yaşta nüfusta aldığı göçün verilen göçten daha çok olduğu, yaşlı nüfusta ise verilen göçün daha çok olduğu görülmektedir. Kayseri'ye gelen göçün önemli bir kısmının istihdam amaçlı olması nedeniyle bu tablo ortaya çıkmaktadır.

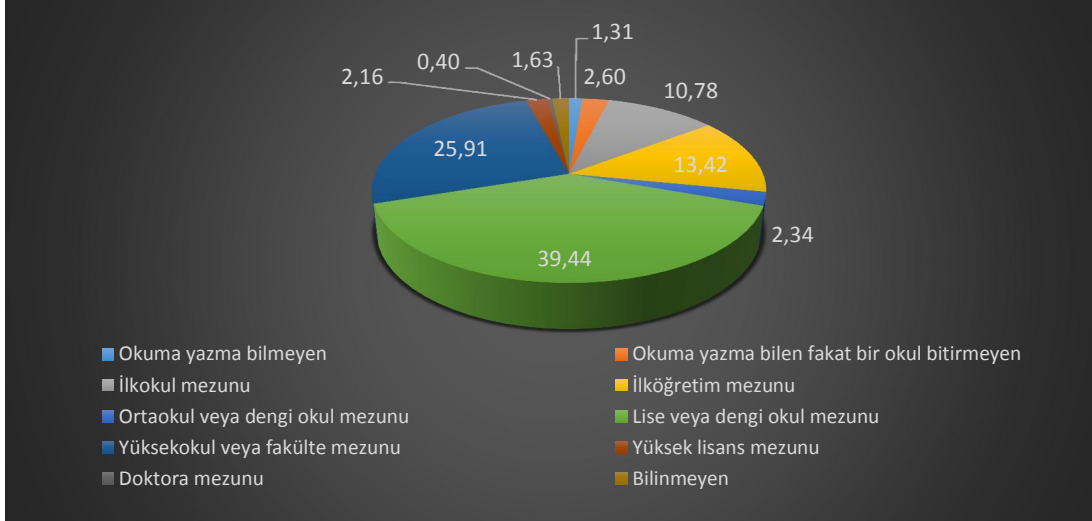
Şekil 18 Cinsiyete Göre Alınan/Verilen Göç (TÜİK, 2014)

Göçün cinsiyet yapısına bakıldığında Kayseri ilinin aldığı ve verdiği göçte kadın oranının daha çok olduğu ve alınan göçte bu oranın daha yüksek olduğu görülmektedir. Alınan göçte özellikle 20-35 yaş aralığında kadın sayısının erkek sayısından çok olduğu görülmektedir. Bu yaş aralığı evlenme çağı ile üniversite eğitimi dönemi olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu sebeplerden dolayı 20-35 yaş aralığındaki kadınların Kayseri ilini daha çok tercih ettiği düşünülmektedir.

Şekil 19. Bitirilen Eğitim Durumuna Göre Alınan Göç(TÜİK, 2013)

Şekil 20. Bitirilen Eğitim Durumuna Göre Alınan Göç(TÜİK, 2013)

2013 yılı verilerine göre Bölgeye gelen ve Bölgeden giden nüfusun en çok lise ve dengi okul mezunu olduğu görülmektedir. Alınan göçte ve verilen göçte ikinci olarak en yüksek oranın yüksekokul veya fakülte mezunlarında olduğu görülmektedir ki bu yönüyle Bölgedeki diğer illerden ayrılmaktadır. Sivas ve Yozgat' ta yüksekokul ve fakülte mezunlarındaki verilen göç yüksek olmakla birlikte alınan göçte düşüktür. Dolayısıyla Kayseri'nin aldığı göçün eğitim durumunun daha iyi olduğu dolayısıyla daha nitelikli göç aldığı söylenebilir.

Göç Verme/Alma Sebepleri

Ülkemizde iç göç çok önemli bir olgu olup, her yıl milyonlarca insan yer değiştirmekte olup TÜİK tarafından açıklanan rakamlara göre 2013-2014 döneminde 2.681.275 kişinin göç etmiştir. İnsanları yer değiştirmeye iten birçok sosyo-ekonomik neden bulunmakta olup, bu nedenler sebebiyle nüfus az gelişmiş bölgelerden görece daha gelişmiş bölgeler doğru kaymaktadır.

TÜİK tarafından 2011 yılında yapılan çalışma ile ülke içi göçün nedenleri ortaya konulmuştur. Buna göre ülke içi göçteki nedenler olarak %41,5 ile hanedeki fertlerden birine bağımlı göç, %22,6 ile eğitim, %13,4 ile tayin/iş değişikliği, %12,2 ile iş aramak/bulmak, %7,5 ile evlilik/boşanma, %1,8 diğer, %1,0 sağlık öne sürülmüştür.

Tablo 14. İç Göç Nedenleri (TÜİK 2011)

Göçe Etme Nedeni	Göç Eden Nüfus	Göç Eden Nüfus Oranı
Toplam	2.207.844	100,0
İş aramak/bulmak	268.400	12,2
Tayin/iş değişikliği	295.906	13,4
Eğitim	498.137	22,6
Evlilik/boşanma	166.284	7,5
Sağlık	22.649	1,0
Hanedeki fertlerden birine bağımlı göç	916.761	41,5
Diğer	39.115	1,8
Bilinmeyen	593	0,03

Kayseri 2007 yılından itibaren 7 yıllık süreçte 244.779 kişi göç almış ve 216.925 kişi göç vermiş olup net göç hızı pozitifdir. 1.322.376 kişilik nüfusu bulunan Kayseri’de; Kayseri nüfusuna kayıtlı olan kişi sayısı 931.836 kişidir. Göç alma ve göç verme nedenlerini açıklayabilmek için öncelikle Kayseri’nin nerelerden göç aldığını ortaya koymak gerekir.

Kayseri’de sırasıyla en çok Sivas, Yozgat, Nevşehir ve Kahramanmaraş nüfusuna kayıtlı kişi bulunmaktadır. Kayseri’de 78.909 Sivaslı, 61.185 Yozgatlı, 34.908 Nevşehirli ve 25.852 Kahramanmaraşlı bulunmaktadır. 2014 yılında Kayseri’nin en çok göç aldığı yerler sırasıyla, Sivas, İstanbul, Ankara, Yozgat, Nevşehir, Adana, Kahramanmaraş’tır. İstanbul ve Ankara’dan alınan göçlerin büyük bir kısmı daha önce buraya göç etmiş olan Kayserililerin geri dönmelerinden kaynaklanmaktadır ki Kayseri’nin en çok göç verdiği iller İstanbul ve Ankara’dır. Diğer illere bakıldığında Kayseri’nin aldığı göçün yine Kayseri’de ağırlıklı olarak yaşamakta olan kesimden olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Kayseri; Sivas, Yozgat, Nevşehir, Kahramanmaraş ve Adana gibi çevre illerinde yaşayanlar için cazip bir yerdir ve buralardan alınan göç ile bu illerin nüfusu Kayseri’de artmaktadır. Bir nevi Kayseri çevre iller için toplanma merkezi olmuştur. Burada altı çizilmesi gereken nokta göç etmede etkin olan unsurlardan en önemlisi göç edilen yerde bulunan tanıdıklardır. Kayseri’ye bu illerden göç eden kişiler, yine yakınlarını Kayseri’ye çekmektedirler. Bu durum Kayseri’nin bu illerde yaşayanlar için cazip gelen özelliklerinin bulunduğunu ve bu taleplerinin de yine karşılandığı ve memnun kaldıkları için yakınlarını da Kayseri’ye davet ettiklerini göstermektedir. Burada dikkat çeken bir diğer nokta da TR72 Bölgesinin diğer iki olan Sivas ve Yozgat illerinin Kayseri’ye en çok göç eden iller arasında olmasıdır. Sivas ve Yozgat ilinden göç edenlerin en çok tercih ettikleri yer Kayseri’dir. Kayseri özellikle komşu illerine göre sanayi anlamında gelişmiş bir şehir olmasından dolayı, çevre illerden göç almaktadır. Kayseri gelişmiş sanayisi ve turizm konusunda yapılan çalışmalar ile birlikte cazip bir konuma gelmektedir. Göç almasındaki en büyük etkenin istihdam kaynaklı olduğunu göç edenlerin yaş aralığı da göstermektedir. Kayseri’nin aldığı göç ağırlıklı olarak 15-64 yaş aralığında ve özellikle de 15-35 yaş aralığında göç almaktadır.

Kayseri ili sahip olduğu sosyal altyapısı ile de cazip bir konumdadır. Kayseri’nin aldığı göçün önemli nedenlerinden biri eğitim kaynaklıdır. 2 devlet ve 2 vakıf olmak üzere 4 üniversitesi bulunan Kayseri ili üniversite eğitimi amacıyla il dışına gidecekler için cazip bir merkez konumundadır. Kayseri’ nin sağlık altyapısı da oldukça ileridedir ve çevre illerden tedavi amaçlı birçok hasta gelmektedir.

İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerden göç almasının nedenleri arasında ise, daha önce bu şehirlere yerleşen Kayserililerin geri dönmesi, üniversite eğitimi için giden Kayserili öğrencilerin mezun olup Kayseri’ye gelmesi, yeni iş imkânlarının oluşmaya başlaması sayılabilir.

Kayseri’nin verdiği göçün de çeşitli nedenleri bulunmaktadır. İlk olarak Kayseri’ye daha önceden göç edenlerin tekrar göç ederek gitmeleri önemli bir husustur. Bunda göç ettikleri yerlere geri dönmeleri, göç etmelerini gerektiren nedenlerin ortadan kalkması veya Kayseri’de umduğunu bulamayıp tekrar

başka yerlere göç etmeleri gibi nedenler mevcuttur. Diğer bir husus ise Kayseri’ nin ilçeleri ve kırsal nüfusundaki göçtür. Ekonomisi büyük ölçüde tarıma ve hayvancılığa dayanan Kayseri’nin ilçelerinde ve kırsalında yaşayanlar hızla göç etmektedir. Bunların büyük bir kısmı Talas, Kocasinan ve Melikgazi’ye gelmektedirler. Ancak buralardan yakınlarının ikna etmesiyle doğrudan diğer illere; yakınlarının yanına göç eden bir kesim bulunmaktadır. Aynı zamanda Talas, Kocasinan ve Melikgazi’ye gelerek buralarda umduğunu bulamayıp diğer illere göç eden bir kesim bulunmaktadır.

Göçle Gelenlerin Mekânsal Dağılımı

Kayseri il ve ilçelerinin 2014 yılı ADNKS’ ye göre 2013-2014 döneminde net göç hızı % 5,8 olmuştur. Bu oran 2012-2013 için % 2,2, 2011-2012 dönemi için de % 3,1’ dir. Kayseri 2013-2014 döneminde 40.957 kişi göç almış ve 33.374 kişi göç vermiş, 2012-2013 döneminde 36.580 kişi göç almış ve 33.789 kişi göç vermiş ve 2011-2012 döneminde de 33.917 kişi göç almış ve 30.143 kişi göç vermiştir.

Tablo 15. İlçeler Aldığı Göç ve Verdiği Göç (TÜİK, 2012-2014)

	2012				2013				2014			
	ADNKS nüfusu	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç hızı (binde)	ADNKS nüfusu	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç hızı (binde)	ADNKS nüfusu	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç hızı (binde)
Bünyan	29.955	677	1.915	-1.238	29.120	365	572	-207	27.944	417	522	-105
Develi	64.381	1.939	3.109	-1.170	63.994	1.387	1.785	-398	64.550	1.665	1.692	-27
Felahiye	6.512	258	587	-329	7.013	129	115	14	6.451	98	114	-16
İncesu	24.127	623	570	53	24.315	465	449	16	24.405	564	459	105
Pınarbaşı	27.045	1.106	2.252	-1.146	26.559	728	712	16	25.293	558	771	-213
Sarıoğlan	15.324	439	1.070	-631	14.977	285	322	-37	14.521	350	335	15
Sarız	10.720	462	1.066	-604	10.626	331	329	2	10.529	346	339	7
Tomarza	25.496	656	1.772	-1.116	24.996	380	682	-302	24.131	413	626	-213
Yahyalı	36.914	867	2.041	-1.174	36.776	720	903	-183	36.578	883	957	-74
Yeşilhisar	16.324	661	1.127	-466	16.218	390	452	-62	15.864	383	484	-101
Akkışla	6.621	151	528	-377	6.663	71	84	-13	6.234	66	104	-38
Talas	113.372	5.681	3.616	2.065	119.810	5.773	3.904	1.869	128.414	6.835	4.502	2.333
Kocasinan	372.507	11.406	9.103	2.303	377.051	9.819	9.145	674	384.203	10.875	8.576	2.299
Melikgazi	509.309	20.941	13.019	7.922	520.319	15.566	14.105	1.461	537.035	17.343	13.687	3.656
Hacılar	12.381	75	141	-66	12.376	98	131	-33	12.290	97	128	-31
Özvatan	3.980	132	384	-252	4.542	73	99	-26	3.934	64	78	-14
Toplam	1.274.968	46.074	42.300	3.774	1.295.355	36.580	33.789	2.791	1.322.376	40.957	33.374	7.583

Son 3 yıla bakıldığında Kayseri ilinin ortalama olarak yaklaşık 41.000 kişi göç aldığı ve bunun büyük çoğunluğu Talas, Kocasinan ve Melikgazi’ye gelmekte olup oransal olarak toplam alınan göçün %84’ üne tekabül etmektedir. Verilen göç oranlarına bakıldığında ise yerleşim yerleri arasındaki fark alınan göç kadar büyük olmasa da yine bu 3 ilçenin payı ağırlıktadır. Rakamsal olarak yaklaşık 26.000 kişinin Talas, Kocasinan ve Melikgazi ilçelerinden göç ettiği ve bunun toplam verilen göç içindeki payının %72 olduğu görülmektedir. Net göç hızlarına bakıldığında Talas, Melikgazi ve Kocasinan ilçesinin ortalama olarak net göçünün yıllık 8.000 kişi olduğu, Kayseri il geneline bakıldığında ise bu rakamın 4.700 civarında olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise bu 3 ilçe dışındaki diğer ilçelerin net göç hızlarının negatif olması yani bu ilçelerde verilen göçün alınan göçten daha çok olmasıdır. Göç konusundaki en önemli husus ilçelerdeki nüfusun Talas, Melikgazi ve Kocasinan ilçelerine gelmesidir. Bu ilçelerin sahip olduğu çekici faktörler nedeniyle ilçelerdeki nüfus buralara gelmektedir. Dolayısıyla bu üç ilçenin hızla gelişmesi Kayseri’nin diğer ilçelerinin hızla küçülmesi anlamına gelmektedir. Bu duruma ilişkin TÜİK 2012 yılı verilerine göre Talas, Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinin il içinden aldığı göç 8.578 kişidir. Diğer ilçelerin il içine verdikleri göç toplamının 9.733 kişi olduğu düşünüldüğünde il içindeki göçün büyük çoğunluğunu Talas, Melikgazi ve Kocasinan çekmektedir. Kayseri’de Talas, Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri, diğer geri kalmış ilçelerden göç almakta ve gelen insanlardan beklentileri karşılanamayanlar diğer illere göç etmektedirler.

Göçle Gelenlerin Entegrasyon Durumu

Türkiye’de her yıl 2 milyonun üzerinde insan iç göç diye tabir edilen yer değiştirme yoluna giderek kendilerini göçe iten nedenleri aşmaya çalışmaktadır. İş bulma ümidi, eğitim, sağlık, sosyo-kültürel ve benzeri sebepler ile milyonlarca insanın yer değiştirmesi sonucunda hem göç veren bölgelerde hem de göç alan bölgelerde çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bölgeler arası eşitsizlik farklılıklarının giderilmesine yönelik kamu politikalarına rağmen iç göçün sürekli artış eğiliminde olması yer değiştirenlerin entegrasyonuna yönelik politikaların önemini arttırmaktadır.

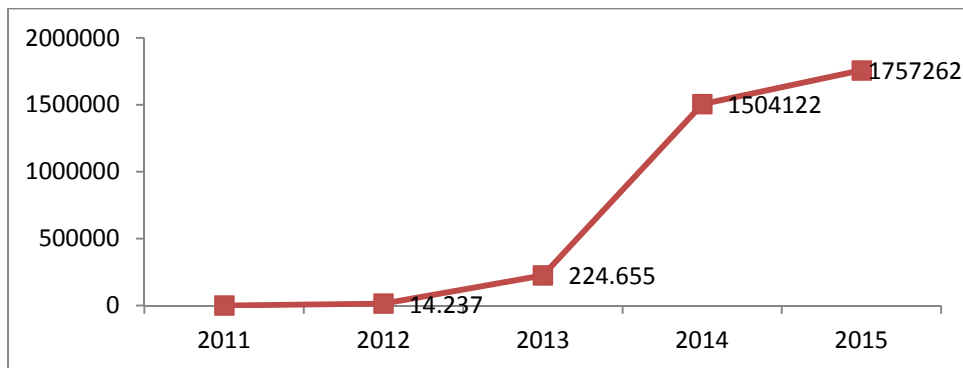
Bugün Kayseri’ye göç sonucu gelenler, diğer büyük şehirlerin aksine alt yapı sorunlarının olduğu, köy simülasyonuna kentte devam ettikleri gecekondu semtlerine değil, modern binalara yerleşmekte, kent ile biraz mesafeli de olsa kendi kültürlerini bu binalar çevresinde sürdürmektedirler.

Göç ile gelenler genelde toplumda en çok suç işleyen kesim ile benzer özelliklere sahiptir. Suç işleyenler, ağırlıklı olarak işsiz ya da gelir seviyesi düşük, eğitimsiz, bekar, 18-35 yaş arasındaki erkeklerdir. Dolayısıyla göç ile gelenlerin topluma entegrasyonu büyük önem taşımaktadır.

Göç ile gelenler kendi kültürlerini yanlarında getirmektedirler ve kendi kültürel nitelikleri ile geldikleri yere ait kültür arasında uyumsuzluk olduğunda çatışma ve ötekileşme sorunu çıkararak problemi ortaya çıkacaktır. Kayseri’nin aldığı göç özellikler çevre illerdendir ve büyük ölçüde İç Anadolu Bölgesindedir. Dolayısıyla Kayseri’nin aldığı göç çok farklı bir kültürel özellik göstermemekte, büyük ölçüde benzerlik arz etmektedir. Şimdiye dek Kayseri’de kayda geçen kültürel bir çatışma durumu ortaya çıkmamıştır. Aynı zamanda Kayseri’de diğer illerde olduğu gibi göç edenlere özgü bir kümelenme yerleşmesi olmadığı ve göç edenlerin kent içinde farklı yerlerde ikamet etmeleri, alınan göçün hazmedilmesine katkı sağlamış ve ötekileşme sorunu ortaya çıkmamıştır.

Sığınmacılar, Mekânsal Dağılımları ve Entegrasyon Durumları

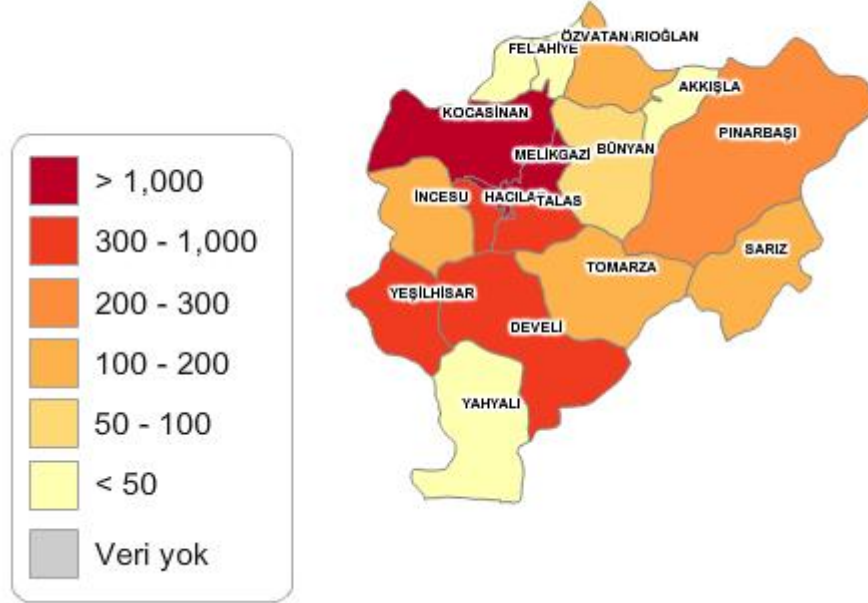
İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi verilerine göre, geçici koruma yönetmeliği kapsamında koruma altına alınan Suriyelilere yönelik biyometrik kayıtlar kapsamında 2012 yılında 14.237 olan Suriyeli sayısı hızlı bir şekilde artarak 1.04.2015 tarihi itibarıyla 1.757.262’ye ulaşmıştır. 01.04.2015 tarihi itibarıyla, 10 ilde (Hatay, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana, Mardin, Malatya) 25 barınma merkezinde 254.681 Suriyeli bulunmakta olup, geçici barınma merkezleri dışında bulunan Suriyeli sayısı ise 1.502.581’dir. Günümüzde, Türkiye’de yaklaşık 2 milyon Suriyelinin bulunduğu tahmin edilmektedir.

Şekil 21. 01.04.2015 tarihi İtibarıyla Geçici Koruma Yönetmeliği Kapsamında Koruma Altına Alınan Suriye Vatandaşlarına Ait Biyometrik Kayıtlar (Göç İdaresi, 2015)

TR72 Bölgesinde (Kayseri, Sivas ve Yozgat) en fazla sığınmacı Kayseri’de yer almaktadır. Yabancı şahısların Kayseri’de bulunma nedenleri incelendiğinde, ağırlıklı olarak sığınmacı olarak bulunma (3.336

kişi), Suriye Yönergesi (40.232 kişi) ve öğrenim (1.879 kişi) nedeniyle buldukları belirlenmiştir. Yine İl Emniyet Müdürlüğü verilerine göre, Kayseri’de 2014 yılında tanıtım kartı verilen 18.625 Suriyeli misafir bulunmaktadır. Bu rakam 2015 yılı Kasım ayı itibarıyla tanıtım kartı verilenler 35.399’a yükselmiş, randevu verilenlerin sayısı 4.500, ikamet izni alanların sayısı 333 olup, toplam sayı 40.232’ye yükselmiştir. Aşağıdaki şekilde de görüldüğü üzere Suriyeliler daha çok merkez ilçelerde yoğunlaşmaktadır. Suriyelilerin %85’i olan 32.787 kişi Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde ikamet etmektedirler.

Şekil 22: Suriyelilerin İlçelere Göre Dağılımı

Tablo 16. Yabancı Şahısların Kayseri’de Bulunma Nedenleri (Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü, 2014)

Neden	Sayı
Siğınmacı Olarak Bulunanlar	3.336
Çalışma	8
Öğrenim	1.879
Suriye Yönergesi	40.232
Evlilik	378
Ksa dönem ikamet	1.437
Vatansız	32
İnsani ikamet	1.888
Toplam	45.854

İlde siğınmacı olarak bulunan yabancı şahısların uyrukları incelendiğinde ise en fazla İran ve Irak uyruklu kişiler Kayseri’de bulunmaktadır.

Tablo 17. Kayseri’de Siğınmacı Olarak Bulunan Şahısların Uyruklarının Dağılımı (Kayseri İl Emniyet Müd., 2014)

Uyruk	Sayı	%
İran	1.702	51,02
Irak	1.245	37,32
Afganistan	339	10,16
Diğer (Filistin, Kırgızistan, Rusya, Moritanya vb.)	50	1349

Son birkaç senede sığınmacı sayısı Kayseri’de oldukça önemli oranda artmıştır. Suriyelilerin en çok yoğunlaştığı ilçeler Melikgazi ve Kocasinan ilçeleridir. Suriyelilerin en çok yoğunlaştığı ilçeler Selçuklu Mah. (3.687), Osmanlı Mah. (3.611), Danişmentgazi Mah. (3.435) olup bu mahalleleler Melikgazi ilçesindedir. Sonrasında gelen Fevzi Çakmak Mah. (1.396), Uğurevler Mah. (1.128) Kocasinan ilçesinde yer almaktadır.

İlde 2014 yılında Merkez ilçelerde Suriyelilerin yoğunlaştığı alanlarda, Suriye uyruklu şahıslara karşı eylemler yaşanmıştır. Bunlar arasında, İl Emniyet Müdürlüğü kayıtlarına göre, 30.07.2014 günü Danişmentgazi Mahallesi meydana gelen Suriye Uyruklu vatandaşlara karşı yapılan eyleme yapılan müdahale sonucunda 31 şahıs gözaltına alınmıştır. 05.10.2014 günü ise Kayseri Yıldırım Beyazıt Mahallesi Yokuş Sokak üzerinde; mahalle sakinleri ile bu bölgede yaşayan Suriye uyruklu vatandaşlar arasında kavga olayı meydana gelmiş, meydana gelen bu olayla ilgili olarak Çocuk Şube Müdürlüğüne olaya karışan şahıslar hakkında adli işlem yapılmış, olayın devamı olarak 06.10.2014 günü saat: 19.00 sıralarında 30 kişilik bir grup tarafından Yıldırım Beyazıt Mahalle Sırasöğütler Caddesi üzerinde “Suriyelileri mahallemizde istemiyoruz” sloganları eşliğinde yürüyüş yapılarak yaşanan bu kavga olayından dolayı Suriyeli vatandaşlar protesto edilmiş; yürüyüşte herhangi bir olay meydana gelmemiştir. Suriyelilerin halkça kabulünde ve entegrasyonlarında güçlük yaşandığı görülmektedir. Bu olayların yanısıra Suriyelilerin kendi aralarında ortaya çıkan kavga vs. gibi olaylar oldukça ağırlıktadır. Şimdiye dek Suriyeli vatandaşlardan şehirde huzuru bozduğu gerekçesiyle 173 kişi ilden uzaklaştırılarak kamplara gönderilmiştir.

Suriyeli vatandaşlar İçişleri Bakanlığı Genelgesi yayımlanmadan önce kent merkezlerinde ağırlıklı olarak dilenmekle geçimlerini sürdürmekteydiler. Bu nedenle, market önlerinde önemli kent merkezlerinde ve şehir merkezinde trafik ışıklarında Suriyeli vatandaşlara rastlanması mümkündür. Genelgeden sonra ise, kent merkezlerinde Suriyelilerin görülme oranı oldukça düşmüştür. Ancak, trafik ışıklarında ve camilerde, nadiren de olsa dilencilik yapan Suriyeli çocuklara halen rastlanılmaktadır.

Suriyeli vatandaşlar, Kayseri’de nitelikli ya da niteliksiz işlerde çalışabilmektedir. Özellikle Kayseri OSB’de Suriyelilerin kayıt dışı olarak ve asgari ücretin altında kimi zaman zor şartlarda çalıştırıldığı, 14 Nisan 2015 tarihinde Kayseri’de yapılan sosyal durum sektörel çalışma grubu toplantısı çıktılarından biridir. Suriyeliler, sendikalı olmamaları ve asgari ücretin altında ücretle çalıştırılmaları nedeniyle işverenler tarafından Türk vatandaşlara göre tercih edilmektedir. Çocuk yaşta Suriyelilerin çalıştırılmasına da rastlanabilmektedir. Özellikle Erciyes Üniversitesi’nde okutman olarak çalışan Suriyeliler de mevcuttur. Suriyeli vatandaşların son zamanlarda Melikgazi ilçesi Esentepe Mahallesi, Keykubat Mahallesi civarlarında ev kiralama arayışı içinde buldukları gözlemlenmiştir.

Sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı alan olan Kocasinan’da sığınmacı sayısının artması ve yerleşim alanlarının çok dağınık olması, kişilerin kayıt dışı ikamet etmesi, sağlık açısından takip edilmesi gerekenlerin takip edilmemesi gibi sorunlara neden olmaktadır.

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

Kayseri nüfusu artış hızı pozitif olan bir ildir ve bunun en önemli nedenlerinden biri göç almasıdır. Kayseri’nin aldığı göç özellikler çevre illerdendir ve büyük ölçüde İç Anadolu Bölgesindedir. Dolayısıyla Kayseri’nin aldığı göç çok farklı bir kültürel özellik göstermemekte, büyük ölçüde benzerlik arz etmektedir. Şimdiye dek Kayseri’de kayda geçen kültürel bir çatışma durumu ortaya çıkmamıştır. Aynı

zamanda Kayseri’de diğer illerde olduğu gibi göç edenlere özgü bir kümelenme yerleşmesi olmadığı ve göç edenlerin kent içinde farklı yerlerde ikamet etmeleri, alınan göçün hazmedilmesine katkı sağlamış ve ötekileşme sorunu ortaya çıkmamıştır. Ancak bu durumun ilerleyen dönemlerde ne gibi bir seyir alacağı bilinemediğinden bu konuda ilgili kurumlar tarafından çalışmalar yapılmalıdır.

Sığınmacı pozisyonunda önemli miktarda kişi mevcut olup, bu durum eğitim, sağlık, sosyal hizmetler açısından bir risk doğurmaktadır. Son dönemlerde Suriye’de yaşanan iç savaş ve güvenlik ortamının bozulması nedeniyle, Türkiye genelinde olduğu gibi, Kayseri’de de Suriyeli misafirlerin sayısı önemli ölçüde artmıştır. 2014 yılı itibarıyla Kayseri’de 10 Suriyeli sığınmacı ve misafir kartı verilen 18.625 Suriyeli bulunmaktadır. Kayserili halk, Suriyelileri kabullenmekte güçlük yaşamaktadır. Bu durum 2014 yılı içerisinde il emniyet kayıtlarına yansıyan iki önemli olay ile kendini göstermiştir. Ayrıca Suriyeli vatandaşların, kayıt dışı istihdamı, kayıt dışı ikameti ve başta sağlık olmak üzere eğitim, barınma gibi kamusal hizmetlerden yararlanamama gibi sorunları bulunmaktadır.

Kayseri’nin merkez ilçeleri ile kırsal alanları arasında gelişmişlik farkının çok olması göçe neden olmaktadır. Kırsal alanlarda yapılan yatırımlar yetersizdir. Fabrika ve sanayi yatırımlarının bu alanlara yönlendirilmemesi ve merkezde yer alan OSB, Serbest Bölgelerin avantajlarından kırsalda yatırım yapanların yararlanamaması, kırsal alanlarda yatırımı dezavantajlı hale getirmektedir. Buralarda teşvikin yetersiz olması ve mevcut yatırım yapmış işletmeleri koruyacak tedbirlerin bulunmaması, göçü teşvik etmektedir. Tarım ve kırsal ayağı, kırsalda işlememekte, ekonomisi ağırlıkla tarım ve hayvancılığa bağlı olan kırsal alanlarda tarımdaki çözülmenin de etkisiyle göç yaşanmaktadır. Tarım ve hayvancılıkla uğraşmak kırsalda bir sosyal statü sorunu haline dönüşmüş, insanlar daha fazla kazansalar dahi asgari ücretle merkezde düzenli bir işte çalışmayı tercih etmektedirler. Tabiri caizse, köylerde tarım ve hayvancılıkla uğraşanlara kız verilmek istenilmemektedir. Televizyon dizileri, insanlara farklı bir yaşam sunmaktadır. Merkez ilçeler, çocuklar için sağlanan eğitim imkanları, güvenlik, sağlık ve sosyal hizmet imkanları nedeniyle tercih edilmektedir. İl dışından göçle gelenler sosyal entegrasyon sorunu yaşamaktadırlar. Ekonomisi tarım ve hayvancılığa bağlı olan çoğu kırsal alanda, gerçek çiftçi ayrımı yapılamamaktadır.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Suriyelilere yönelik halkın tepkisini de azaltmayı amaçlayan kamu tarafından temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik projeler yerine kalıcı entegrasyon projeleri hazırlanmalı, Suriyeli vatandaşların, kayıt dışı istihdamı, kayıt dışı ikameti ve başta sağlık olmak üzere eğitim, barınma gibi kamusal hizmetlerden yararlanmalarına yönelik çalışmalar devam ettirilmelidir. Dezavantajlı grupları dikkate alan bir yaklaşımla, ekonomik problemlerin azaltılması ve istihdama yönelik projeler yapılmalıdır. Özellikle kent merkezlerinde demografik yapının değişmesi, var olan etnik ve mezhepsel çatışma ve kutuplaşmaların ister istemez körüklenmesi, siyasi bakış açıları, farklı dil, kültür ve yaşam tarzı, yerel işgücü istihdam olanaklarının kaybından kaynaklanan ve Suriyelilere karşı provokasyon nedeniyle kitlesel akımlara dönüşebilecek ve buna karşı Suriyelilerin güvenlik amacıyla örgütlenmeleriyle daha büyük olaylara neden olabilecek sorunların önüne geçecek çalışmalara destek verilmeli, kamuoyunun Suriyelilere alışmasına ilişkin farkındalık geliştirme faaliyetleri yürütülmelidir. Bu kapsamda;

-Suriyeliler genelde Kayseri’nin merkez ilçelerinde belirli alanlarda bulunduğundan etkin bir kayıt sistemi ile merkez ve kırsalda dengeli dağıtılmaları,

-Niteliksel işgücünden devlet politikası yardımıyla yararlanılması,

- Entegrasyonu sağlayacak sanatsal ve sosyal faaliyetler düzenlenmesi,
- Hali hazırda devam ettiği üzere, pilot okullarda eğitimler sağlanması ve dilenmenin önüne geçecek istihdama ilişkin tedbirler alınması,
- Suriyelilerin entegrasyon probleminin çözümüne destek veren sivil toplum faaliyetlerinin güçlendirilmesi,
- Suriyelilerin kendi dillerinde bilgilendirmenin güçlendirilmesi, entegrasyon konusunda ulusal ve uluslararası destek programlarından yararlanılması ve fırsata çevrilmesi,
- Mevcut kayıt sisteminin güçlendirilmesi ve Kayseri’de Suriyelilere yönelik özel bir analiz yapılması ve strateji geliştirilmesi,
- Kayıt dışı istihdamın önüne geçilmesi, ortak kullanıma yönelik sosyal alanlar ve Suriyelilere yönelik imar alanları tanımlanması,
- Sermaye sahibi Suriyelilerin etkin yönetilmesi,
- Halkın kamu spotları ve medya vasıtasıyla bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi
- Sağlık kurumları ve belediyelerin bu konuda bilgilendirilmesi ve dil bilen personel sağlanması ve
- Özel güvenlik tedbirlerinin artırılması etkili olabilecektir.

Kırsal kesimlerden il merkezine doğru olan ve ilçelerin boşalmasına neden olan göçe ilişkin ekonomileri büyük ölçüde tarıma dayalı olan ilçelerin tarımsal üretimlerinin artırılması ve kişilerin yaşam standartlarının artırılması için çeşitli teşvik mekanizmalarının kullanılması gereklidir.

FIRSATLAR

Kayseri çevresine göre gelişmiş bir il olması nedeni ile göç almaktadır. Göç alan illerde göç ile gelenlerin entegrasyonu ve şehirleşme gibi konularda çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Kayseri ilinde ise büyük bir entegrasyon sorunu oluşmamıştır. Göç ile gelenlerin yoğunlaştığı bir gecekondulaşma yaşanmamış ve gelenler şehrin içerisine dağılarak bir şekilde adapte olmaya çalışmıştır. Bundaki en büyük etken ise Kayseri’nin aldığı göçün ağırlıklı olarak çevre bölgelerden, yani benzer kültürlere sahip olunan kesimlerden göç almasıdır. Bu Kayseri’nin göçe ilişkin büyük bir sorun yaşamamış olmasına katkı sağlamıştır. Şimdiye dek alınan göçün bu niteliği Kayseri için önemli bir fırsat oluşturmuş ve alınan göçün entegrasyonunu kolaylaştırmıştır.

SONUÇ

Kayseri’nin aldığı göç özellikler çevre illerdendir ve büyük ölçüde İç Anadolu Bölgesindedir. Dolayısıyla Kayseri’nin aldığı göç çok farklı bir kültürel özellik göstermemekte, büyük ölçüde benzerlik arz etmektedir. Şimdiye dek Kayseri de kayda geçen kültürel bir çatışma durumu ortaya çıkmamıştır.

TR72 Bölgesinde (Kayseri, Sivas ve Yozgat) en fazla sığınmacı Kayseri’de yer almaktadır. Yabancı şahısların Kayseri’de bulunma nedenleri incelendiğinde, ağırlıklı olarak sığınmacı olarak bulunma (3.833 kişi), Suriye Yönergesi (2.778 kişi) ve öğrenim (1.944 kişi) nedeniyle buldukları belirlenmiştir.

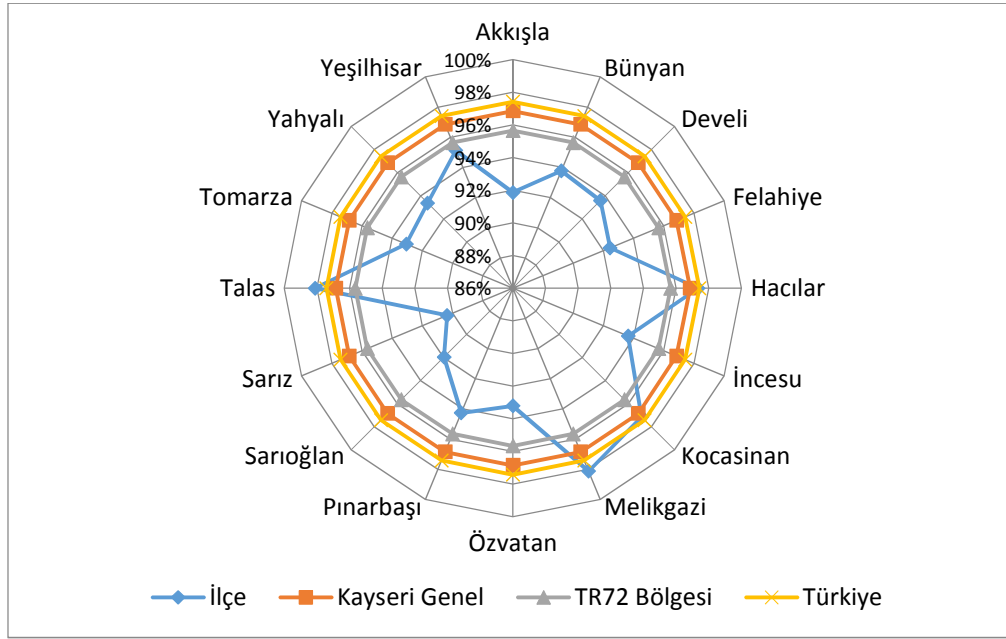
Sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı alan olan Kocasinan'da sığınmacı sayısının artması ve yerleşim alanlarının çok dağınık olması, kişilerin kayıt dışı ikamet etmesi, sağlık açısından takip edilmesi gerekenlerin takip edilmemesi gibi sorunlara neden olmaktadır.

2. EĞİTİM

MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

Okuryazarlık Oranları

Türkiye’de okuryazarlık oranı 2012 yılı için ortalamada %95,8, 2013 yılı içinse % 97,4 seviyelerine yükselmiştir. TR72 Bölgesi’nde ise 2012 yılında okuryazarlık oranı %95,5 olup 2013 yılında %95,7’dir. Kayseri ili genelinde okuryazarlık oranı ise 2012 yılında %96,7 iken 2013 yılında bu oran %96,8’e yükselmiştir. 2013 yılı verilerine göre Kayseri ilçeleri arasında en yüksek okuryazarlık oranı %98,1 ile Talas ve Melikgazi iken en düşük oran ise %90,4 ile Sarız ilçesindedir.

Şekil 23. Türkiye, Bölge, Kayseri ve İlçeleri Okuryazarlık Oranları (TÜİK, 2013)

Tablo 18. Kayseri İlçelerinin 2009-2013 Yılları Okuryazarlık Oranları (TÜİK, 2009-2013)

İlçe	2013 Okur Yazarlık Oranı	2012 Okur Yazarlık Oranı	2011 Okur Yazarlık Oranı	2010 Okur Yazarlık Oranı	2009 Okur Yazarlık Oranı
Akkışla	91,9%	91,5%	89,0%	87,7%	87,0%
Bünyan	93,8%	93,7%	90,8%	90,1%	89,0%
Develi	93,6%	93,3%	92,0%	91,2%	90,0%
Felahiye	92,4%	92,0%	88,1%	86,5%	85,4%
Hacılar	97,3%	97,2%	92,6%	91,6%	90,2%
İncesu	93,6%	93,3%	91,7%	90,3%	89,0%
Kocasinan	97,1%	97,0%	95,8%	95,5%	94,7%
Melikgazi	98,1%	98,0%	96,9%	96,6%	95,9%
Özvatan	93,2%	92,0%	87,4%	86,7%	86,4%
Pınarbaşı	94,3%	94,1%	91,0%	90,4%	89,1%
Sarıoğlan	92,0%	91,7%	89,2%	88,6%	88,3%
Sarız	90,4%	90,0%	86,1%	84,4%	83,4%
Talas	98,1%	98,0%	97,1%	96,6%	95,7%
Tomarza	93,1%	92,9%	90,1%	89,5%	88,1%
Yahyalı	93,4%	93,2%	90,2%	89,1%	87,0%
Yeşilhisar	95,1%	94,9%	90,6%	90,0%	89,0%
Kayseri Genel	96,8%	96,7%	95,2%	94,7%	93,7%
TR72 Bölgesi	95,7%	95,5%	93,9%	93,4%	92,1%
Türkiye	97,4%	95,8%	95,1%	94,0%	92,5%

Okul Öncesi Eğitim

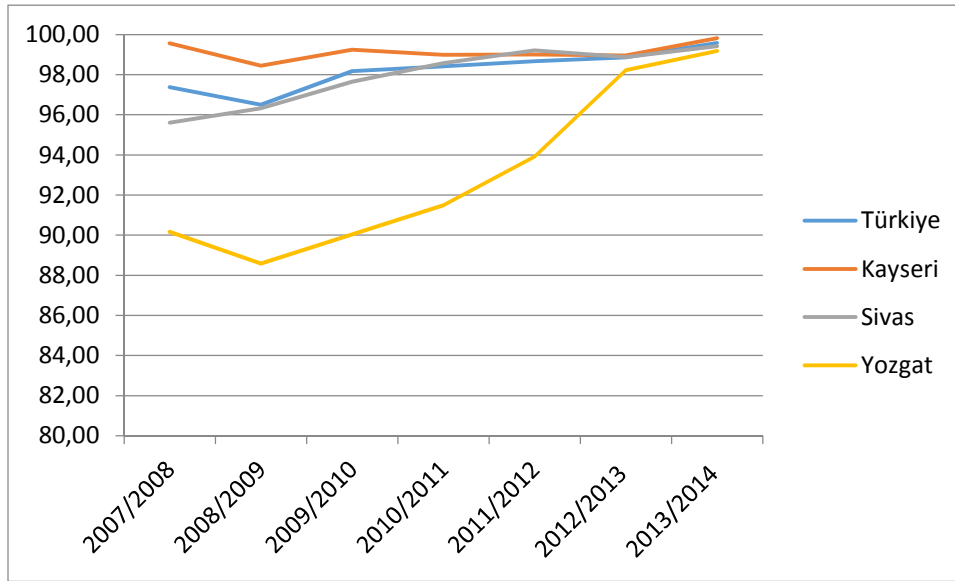
Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu Milli Eğitim İstatistikleri'nde okul öncesi eğitim 3-5, 4-5 ve 5 yaşları için incelenmektedir. Bu yaşlarda okullaşma oranları Kayseri ilinde Türkiye genel ortalamasının üzerindedir.

Tablo 19. Türkiye ve Kayseri İli Okul Öncesi Eğitim Net Okullaşma Oranları (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013-2015)

İl	Yaş Aralığı	Okul Öncesi Net Okullaşma Oranları	
		2014-2015 Öğretim Yılı Başı	2013-2014 Ö. Yılı
Kayseri	3-5 Yaş	32,00%	24,68%
	4-5 Yaş	42,26%	34,48%
	5 Yaş	67,63%	44,48%
Türkiye	3-5 Yaş	32,68%	27,71%
	4-5 Yaş	41,57%	37,46%
	5 Yaş	53,78%	42,54%

İlköğretimde Okullaşma Oranları ve Fiziki Yapı

İlköğretim okullaşma oranlarında, Türkiye son yıllarda yapılan politikalar ile büyük bir başarı yakalamıştır. Son 7 yılda Kayseri ilinin ilköğretim okullaşma oranlarına bakıldığında Türkiye ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. İlköğretim okullaşma oranları açısından Kayseri, Bölge illerinden de iyi noktadadır.

Şekil 24. Yıllar İtibariyle Kayseri İli İlköğretim Okullaşma Oranları (TÜİK, 2009-2013)

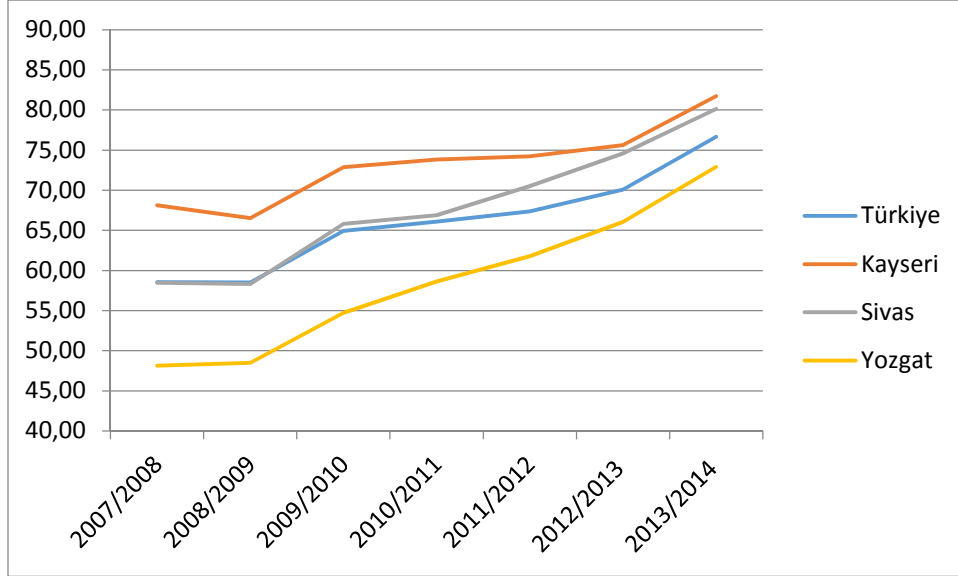
2012/2015 öğretim yılları arasında Kayseri'nin ilköğretim kurumları bazında okul, şube, öğretmen ve derslik derslik başına düşen öğrenci sayıları aşağıda yer almaktadır. Bu değerler TR72 Bölgesi ve Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır.

Tablo 20. İlköğretim Okul, Şube, Öğretmen ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Milli Eğitim Bakanlığı, 2014)

	Okul		Şube		Öğretmen		Derslik
	İlkokul	Ortaokul	İlkokul	Ortaokul	İlkokul	Ortaokul	İlkokul + Ortaokul
Türkiye	195	301	22	26	19	18	29
TR72 Bölgesi	149	230	19	23	18	16	24
Kayseri	224	319	23	26	19	18	29

Ortaöğretimde Okullaşma Oranları ve Fiziki Yapı

2007-2012 yılları arasında Türkiye’de ortaöğretimde okullaşma oranı %10’a yakın artarak %67 değerine ulaşmıştır. 2007-2014 yılları arası orta öğretimde okullaşma oranları incelendiğinde, Kayseri ili değerlerinin Türkiye ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 25 Kayseri Ortaöğretim Okullaşma Oranı (TÜİK, 2007-2013)

Milli Eğitim Bakanlığı istatistiklerine göre, Kayseri ilinde ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı 29, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 17, okul başına 503 ve şube başına 24’tür. Bu değerleri ile Kayseri, TR72 Bölgesi ve Türkiye ortalamasının üstündedir.

Tablo 21. Kayseri İli Ortaöğretim Okul, Şube, Öğretmen ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Milli Eğitim Bakanlığı, 2014)

	Ortaöğretim Toplamı				Genel Ortaöğretim				Mesleki ve Teknik Ortaöğretim			
	Okul	Şube	Öğretmen	Derslik	Okul	Şube	Öğretmen	Derslik	Okul	Şube	Öğretmen	Derslik
Türkiye	408	22	15	29	472	22	15	28	372	23	14	31
TR72 Bölgesi	338	21	14	25	429	22	15	27	293	21	13	24
Kayseri	403	23	14	27	503	24	17	29	349	22	13	25

Kayseri ilinde türlerine göre orta öğretim kurumlarının sınıflandırılması şu şekildedir:

Tablo 22 Kurum Türlerine Göre Ortaöğretim Okul Sayıları Sayısı (Milli Eğitim Bakanlığı, 2014)

Tür	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Sosyal Bilimler Lisesi	Güzel Sanatlar Lisesi	İmam Hatip Lisesi	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi(Muhtelif)	Çok Programlı Lise	Özel Eğitim Meslek Lisesi	TOPLAM
Resmi	43	4	2	1	19	43	24	4	140
Özel	12	5	-	-	-	7	-	-	24
Toplam	55	9	2	1	19	50	24	4	164

Yükseköğretim Oranları

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi dikkate alınarak TÜİK tarafından oluşturulan 2009-2013 yılları öğrenim durumu ortalama verilerine göre 18 yaş üstü nüfus için yükseköğrenim veya üzeri mezunların toplam nüfusa oranı %8,84’dır. Kayseri, %8,6 ortalama ile Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Diğer taraftan aynı kategoride TR72 ortalaması ise %7,59 olup bu değer de Türkiye ortalamasının altındadır.

Tablo 23. Türkiye’de Yükseköğrenim Veya Üzeri Mezunların Oranı (TÜİK, 2009-2013)

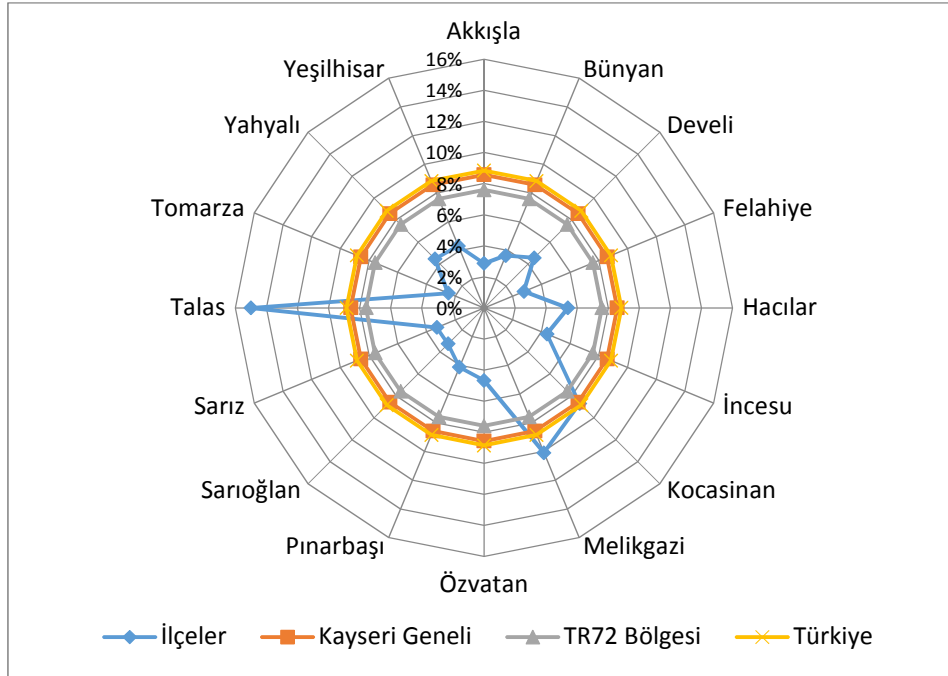
Yıl	Yüksekokul veya fakülte mezunu	Yüksek lisans mezunu	Doktora mezunu	Toplam	Yüksek Öğrenim Mezun Oranı
2009	4.320.813	279.268	95.500	65.049.093	7,22%
2010	4.566.049	365.791	113.862	66.133.461	7,63%
2011	5.495.749	401.773	121.923	67.045.635	8,98%
2012	5.913.187	416.741	122.619	67.877.379	9,51%
2013	6.706.780	532.757	154.180	68.735.145	10,76%
ORTALAMA	5.400.516	399.266	121.617	66.968.143	8,84%

Tablo 24. TR72 Bölgesi’nde Yükseköğrenim Veya Üzeri Mezunların Oranı (TÜİK, 2009-2013)

Yıl	Yüksekokul veya fakülte mezunu	Yüksek lisans mezunu	Doktora mezunu	Toplam	Yüksek Öğrenim Mezun Oranı
2009	120.590	5.210	2.094	2.080.336	6,15%
2010	124.978	7.641	2.887	2.107.653	6,43%
2011	149.846	8.354	3.154	2.104.192	7,67%
2012	161.158	8.790	3.160	2.110.776	8,20%
2013	184.848	12.003	3.997	2.123.845	9,46%
ORTALAMA	148.284	8.400	3.058	2.105.360	7,59%

Tablo 25 Kayseri’de Yükseköğrenim Veya Üzeri Mezunların Oranı (TÜİK, 2009-2013)

Yıl	Yüksekokul veya fakülte mezunu	Yüksek lisans mezunu	Doktora mezunu	Toplam	Yüksek Öğrenim Mezun Oranı
2009	71.088	3.407	1.197	1.071.741	7,1%
2010	74.779	4943	1717	1.098.989	7,4%
2011	89.866	5483	1893	1.117.654	8,7%
2012	96.408	5.793	1.901	1.136.728	9,2%
2013	109.392	8079	2516	1.155.777	10,4%
ORTALAMA	88.307	5.541	1.845	1.116.178	8,6%

Şekil 26 Kayseri İlçeleri Yüksek Öğrenim Bitirme Ortalama Oranları (TÜİK, 2009-2013)

Kayseri ilçelerinin 2009-2013 arası 5 yıllık yükseköğrenim ve üzeri mezun oranlarının ortalamaları dikkate alındığında en fazla orana sahip ilçenin Talas (%15), en az orana sahip ilçenin ise Tomarza (%2,48) olduğu görülmektedir. Talas, Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde yükseköğrenim mezuniyet oranlarının Bölge ve

Kayseri genelinden yüksek olmasının nedeni olarak, Kayseri'deki üniversitelerin ana kampüslerinin bu 3 ilçede olması gösterilebilir.

Kayseri ilinde dört adet üniversite bulunmaktadır. Bunlar; Erciyes, Abdullah Gül (Devlet Üniversiteleri) ile Melikşah ve Nuh Naci Yazgan üniversiteleridir. Erciyes Üniversitesi 1978'de kurulmuş olup 2008 yılına kadar şehirdeki tek üniversite olarak faaliyet göstermiştir. 2008 yılında Melikşah Üniversitesi, 2009 yılında Nuh Naci Yazgan Üniversitesi ve 2010 yılında Abdullah Gül Üniversitesi kurulmuştur.

Erciyes Üniversitesi'nde 18 fakülte, 4 yüksekokul, 7 enstitü, 9 meslek yüksekokulu, 36 araştırma merkezi ve 6 bölüm; Abdullah Gül Üniversitesi'nde 7 fakülte, 2 yüksekokul ve 3 enstitü; Nuh Naci Yazgan Üniversitesi'nde 7 fakülte, 1 meslek yüksekokulu ve 2 enstitü; Melikşah Üniversitesi'nde ise 5 fakülte ve 2 enstitü bulunmaktadır.

Tablo 26. 2014-2015 Öğretim Yılı Kayseri İli Üniversite Öğrenci Sayıları (Üniversite Brifingleri, 2015)

Kurum Adı	Erciyes Üniversitesi	Abdullah Gül Üniversitesi	Nuh Naci Yazgan Üniversitesi	Melikşah Üniversitesi
Öğrenci Sayısı	54.468	296	1.216	3.426

Tablo 27. Kayseri Üniversiteleri Öğretim Elemanı Sayıları(Üniversite Brifingleri, 2015)

Kurum Adı	Profesör	Doçent	Yardımcı Doçent	Öğretim Görevlisi	Okutman	Araştırma Görevlisi	Uzman	Çevirici	Eğt. Öğrt. Planlamacısı	Toplam
Erciyes Üniversitesi	374	272	395	175	133	820	58	1	1	2229
Abdullah Gül Üniversitesi	6	13	35	2	10	77	17			160
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi	8	1	20		1	11				41
Melikşah Üniversitesi	14	12	52	17	50	24	0			169
Toplam	402	298	502	194	194	932	75	1	1	2599

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) 2013 yılı verilerine göre Türkiye'deki üniversitelerde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 48, öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı ise 21'dir. Kayseri'de bulunan üniversiteler içinde öğrenci yoğunluğu en fazla olan Erciyes Üniversitesi'nin öğretim üyesi ve öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı 52 ve 24 olup bu değerler Türkiye ortalamasının üstündedir.

Tablo 28. Üniversite Öğretim Elemanı/Üyesi Başına Düşen Öğrenci Sayıları (Üniversite Brifingleri, 2015)

Üniversite Türü	Öğretim Elemanı Başına Öğrenci Sayısı	Öğretim Üyesi Başına Öğrenci Sayısı
Erciyes Üniversitesi	24	52
Abdullah Gül Üniversitesi	2	5
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi	30	42
Melikşah Üniversitesi	20	44

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

İstatistiklere göre Kayseri il geneli ortalamalarının genel olarak Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmekle birlikte, il içerisinde bu değerlerin ilçeler arasında farklılaşmaktadır. İlçelerde okuryazarlık, okullaşma

2013 yılında Kayseri ilinin okuryazarlık oranı %96,8 olup Türkiye ortalamasının üzerindedir. Ancak ilçeler arasında okuryazarlık oranında farklılık bulunmaktadır. 2013 yılı verilerine göre Kayseri ilçeleri arasında

en yüksek okuryazarlık oranı %98,1 ile Talas ve Melikgazi iken en düşük oran ise %90,4 ile Sarız ilçesindedir. Kayseri ilçelerinin büyük çoğunluğunda okuryazarlık oranı ülke ortalamasının altındadır.

Kayseri'nin eğitim ile ilgili verilen göstergeleri Türkiye ortalamasına yakın değerlerdedir. Ancak özellikle kırsal kesimlerde eğitime erişimde sorunlar olabilmektedir. Melikgazi, Talas ve Kocasinan ilçelerinde ise alınan göç nedeniyle nüfusun artması sebebiyle birtakım önlemlerin alınması gerekmektedir. Kırsal kesimlerin hızla boşalması ile birlikte buralardaki eğitimin sorunlar yaşayabileceği düşünülmektedir. Eğitim ile ilgili belirtilmesi gereken bir diğer sorun ise değişen ve gelişen eğitim sistemi sonrasında sosyal aktivitelerin yapılabileceği yeterli mekân bulunmamaktadır. Teknolojik altyapının iyileşmesi ile birlikte eğitim personelinin buna yeterince ayak uyduramadığı bilinmektedir.

Okullaşma oranı Türkiye genelinde ilkökulla %99,57, ortaokulla %94,52, ilkökulla + ortaokulla olarak %99,31'dir. Genel ortaöğretimde %36,67, mesleki ortaöğretim %39,99 toplamda ortaöğretim %76,65'dir. Okullaşma oranı Kayseri ilinde ilkökulla %99,82, ortaokulla %96,28, ilkökulla + ortaokulla olarak %99,69'dur. Genel ortaöğretimde %40,88 mesleki ortaöğretimde %40,83 toplamda ortaöğretimde %81,72'dir. Okullaşma oranına bakıldığında 2013 yılındaki istatistiklerin bir kısmında ülke ortalamasının altında kalan Kayseri'nin, 2014 yılı istatistiklerine göre ülke ortalamasının üzerine çıktığı görülmektedir. Kız çocuklarında okullaşma oranı Türkiye genelinde ilkökulla %99,61, ortaokulla %94,47, ortaöğretimde %76,05'dir. Kayseri ilinde ise ilkökulla %99,85, ortaokulla %96,39, ortaöğretimde %82,32'dir. Erkek çocuklarında okullaşma oranı Türkiye genelinde ilkökulla %99,53, ortaokulla %94,57, ortaöğretimde %77,22'dir. Kayseri ilinde ise ilkökulla %99,79, ortaokulla %96,17 ortaöğretimde %81,14'dir. Dolayısıyla Kayseri il geneli okullaşma oranı ülke geneli okullaşma oranının üzerinde bulunmaktadır. Ancak ilçeler arasında okullaşma oranında farklılıklar bulunmaktadır. Kocasinan, Melikgazi ve Talas'ta derslik başına düşen öğrenci nüfusunun yoğun olduğu görülmektedir. Kayseri'de derslik başına ortalama 28 öğrenci düşmektedir. İlköğretimde, Melikgazi ilçesi derslik başına düşen ortalama 35,4 öğrenci ile yoğun dersliklere sahip ilçelerdendir. Kocasinan, Melikgazi ve Talas ilçelerinde hızlı nüfus artışı sebebiyle, eğitim konusunda yeni yatırımlara ihtiyaç duyarken, diğer birçok ilçede nüfusun azalması nedeniyle mevcut okulların öğrenci sayısında düşüşler ortaya çıkarmakta ve okulların boşalmasına neden olmaktadır.

Kayseri ilinde toplam nüfus içerisinde yükseköğretim mezun sayısının oranı Türkiye ortalamasının altındadır. Kocasinan, Melikgazi ve Talas ilçeleri bu göstergede ülke ortalamasının üzerinde yer alırken ilçelerde ülke ortalamasının altında bir oran bulunmaktadır.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Okuryazarlık oranı nispeten yüksek olmakla birlikte, özellikle; Kayseri ilinden Felahiye, Özvatan ve Sarız ilçelerinde, okuryazarlık programları açılması ve halkın bilinçlendirilmesi önemlidir. Özellikle merkez ilçeler olan Kocasinan, Melikgazi, Talas, Sivas Merkez'de derslik başına düşen öğrenci nüfusunun yoğun olduğu görülmektedir. Kayseri'de derslik başına ortalama 28 öğrenci düşmektedir. İlköğretimde, Melikgazi ilçesi derslik başına düşen ortalama 35,4 öğrenci ile yoğun dersliklere sahip ilçelerdendir. Melikgazi, Talas ve Kocasinan ilçeleri için ilköğretim çağındaki öğrenci sayısının projeksiyonu yapılarak, derslik ihtiyaç analizinin yapılması elzemdir. Ortaöğretimde, Melikgazi ilçesi için böyle bir ihtiyaç göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle Kayseri ilinden Kocasinan, Melikgazi, Talas ve Pınarbaşı ilçelerinde öğretmen başına düşen öğrenci mevcudunun diğer ilçelere göre yüksek olduğu görülmektedir. Merkez ilçelerde bu oranın yüksek olması öğrenci sayısının çok olmasından kaynaklanmaktadır.

FIRSATLAR

Kayseri’de bulunan 4 adet üniversite, yükseköğretimde mezun sayısının azlığı sorununun çözümü için önemli bir fırsattır. Mezun sayısının artırılması için teşvik edici önlemlerin alınması gerekmektedir.

Kayseri ilçeleri merkeze yakın olması ve ulaşım imkânlarının yeterli olması gibi nedenler ile ilçeler ile merkez arasında öğrenci ve öğretmenlerin eğitim hizmetlerine ulaşmaların kolaylık sağlamaktadır.

SONUÇ

Kayseri ilinin eğitim göstergelerine göre ilin eğitim göstergelerinin genel itibariyle ülke ortalamasına yakın olduğu ancak mekânsal açıdan değerlendirildiğinde ilçeler arasında farklılaşmalar olduğu ortaya çıkmaktadır. Nüfusu artan ve göç alan bir il olan Kayseri’nin kaliteli bir eğitim altyapısı ile nitelikli insan gücüne sahip olması ilerleyen dönemde de cazibe merkezi olması için önemli bir yapı taşıdır.

3. SAĞLIK

MEVCUT DURUM, EĞİLİM VE MEKÂNSAL DAĞILIM

Hastane ve yatak başına kişi sayısı

Sağlık Bakanlığı verilerine (2013) göre, Türkiye’de 854’ü Sağlık Bakanlığı, 550’si özel, 69’u üniversite ve 44’ü diğer olmak üzere toplam 1517 hastane ve 202.031 yatak bulunmaktadır. Sağlık Bakanlığı’na bağlı hastane sayısı 121.269’dur. TR72 Bölgesinde ise, Kayseri’de 30, Sivas’ta 21 ve Yozgat’ta 17 olmak üzere toplam hastane sayısı 68’dir. Hastane ve yatak sayıları bakımından TR72 Bölgesi illerinin durumu karşılaştırmalı olarak tabloda sunulmuştur.

Tablo 29. Hastane ve Yatak Sayısı (TÜİK, 2013)

	Toplam		Sağlık Bakanlığı		Üniversite		Özel		Diğer Kamu ⁽¹⁾	
	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı
Türkiye	1 517	202 031	854	121 269	69	36 056	550	37 983	44	6 723
Kayseri	30	3 974	12	1 654	1	1 216	16	1 004	1	100
Sivas	21	2 445	18	1 259	1	1 061	1	95	1	30
Yozgat	17	1 018	14	833	1	100	2	85	-	-

"Diğer" grubu altında Belediyelere ait sağlık kurumlarının yatak sayıları kapsamıştır. Ayrıca, Milli Savunma Bakanlığı'na ait hastanelerdeki yatak sayıları da bu gruba dâhil edilmiştir.

Hastane ve yatak sayısı bakımından değerlendirildiğinde, TÜİK verilerine göre, Kayseri’de 16’sı özel toplam 30 hastane bulunmaktadır. 2002-2013 döneminde Kayseri’de kamu hastaneleri sayısı düşerken (%13,33 oranında), kamu hastanelerindeki yatak sayısı minimum oranda artmıştır. Ancak bu dönemde, özel hastanelerdeki artış, çarpıcı bir şekilde kendini göstermiştir. Özel hastane sayısı bu süreçte yaklaşık 3 kat artarken (2002: 5 özel hastane-2013: 16 özel hastane), özel hastane yatak sayısı ise 8,37 kat artış göstermiştir. TÜİK verilerine göre aynı dönemde kamu hastaneleri yatak sayısında Türkiye’de %17,64 oranında bir artış yaşanırken (2002: 113.735, 2013: 157.325) Kayseri’de bu artış oranı %2,28 ile sınırlı kalmıştır (2002: 2806, 2013: 2870). 2002-2013 döneminde Kayseri’ye kamu eliyle yapılan sağlık yatırımları sınırlı ve Türkiye ortalamasının altında kalmış, ancak özel sektör eliyle yapılan yatırımlar önemli ölçüde Kayseri’nin sağlık altyapısını güçlendirmiştir.

Tablo 30. Hastane ve Yatak Sayısı (Sağlık Bakanlığı, 2013)

Yıl	Toplam Kurum	Toplam Yatak	Sağlık Bakanlığı Kurum	Sağlık Bakanlığı Yatak	Üniversite Kurum	Üniversite Yatak	Özel Kurum	Özel Yatak	Diğer Kamu Kurum	Diğer Kamu Yatak
2008	26	2861	13	1255	1	1114	12	492	-	-
2009	27	3032	13	1308	1	1114	13	610	-	-
2010	29	3414	15	1887	1	954	13	573	-	-
2011	28	3919	12	1881	1	1216	15	822	-	-
2012	31	4027	12	1720	1	1216	17	991	1	100
2013	30	3974	12	1654	1	1216	16	1004	1	100

Not. 1. Fiili yatak sayıları verilmiştir. 2. Diğer kamu kuruluşları ve yerel idarelere ait hastaneleri kapsamaktadır. 3. Hastane birleşmeleri ve kapanmalarından dolayı rakamlar değişiklik gösterebilir. 4. 2012 yılı verisi Milli Savunma Bakanlığına bağlı hastaneleri de kapsamaktadır.

Tablo 31. TR72 Bölgesi Karşılaştırmalı Sağlık Göstergeleri (Sağlık Bakanlığı, 2013)

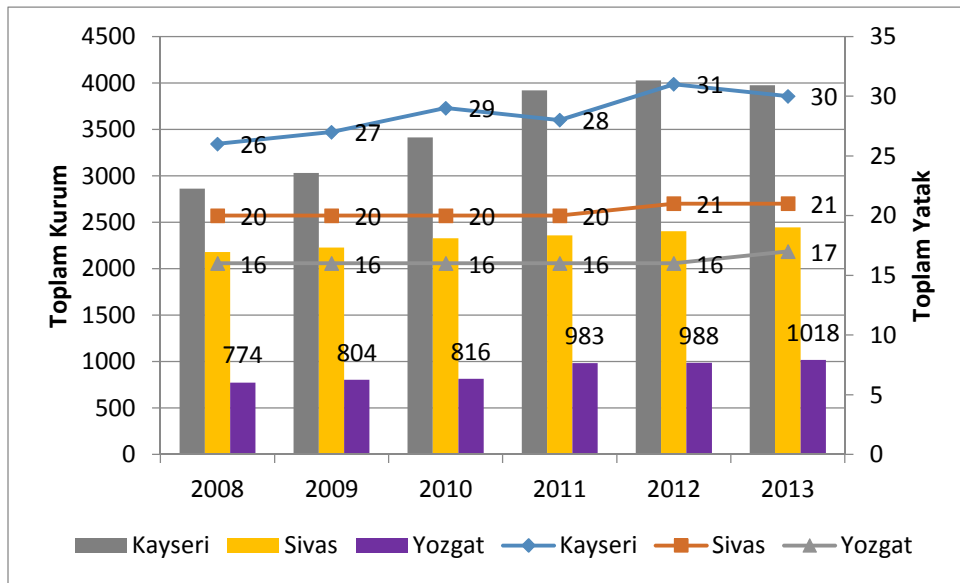
İl Adı	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı	10.000 Kişiye Düşen Yatak Sayısı	Nitelikli Yatak Sayısı	Yoğun Bakım Yatağı Sayısı	Aile Hekimliği Birimi Sayısı	Aile Hekimi Başına Nüfus	112 İstasyon Sayısı	112 İstasyon Başına Düşen Nüfus	112 Ambulans Sayısı	112 Ambulans Başına Düşen Nüfus
Kayseri	30	3.974	30,7	1.685	544	377	3436	27	47.976	53	24.441
Sivas	21	2.445	39,2	814	216	177	3524	29	21.511	58	10.756
Yozgat	17	1.018	22,9	243	64	134	3.315	19	23380	24	18.509

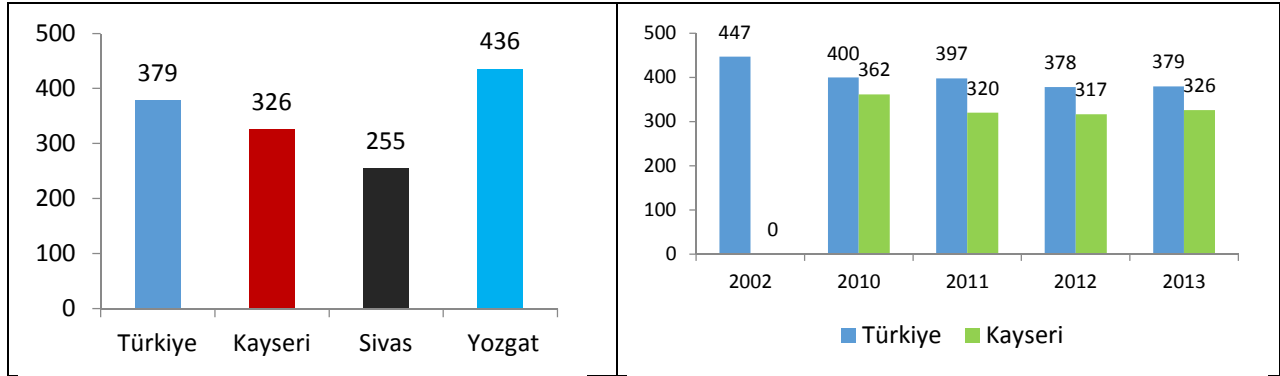
İl Adı	Birinci Basamak Başvuru	İkinci ve Üçüncü Basamak Başvuru	Kişi Başı Hekime Başvuru	Diş Hekimine Başvuru	Kişi Başı Diş Hekimine Başvuru	Yatan Hasta Sayısı	Yatılan Gün Sayısı	Ameliyat Sayısı	Yatak Doluluk Oranı	Ortalama Kalış Günü	Yatak Devir Hızı	Yatak Devir Aralığı	Kaba Ölüm Hızı
Kayseri	3.675.331	6.843.539	8,1	630.030	0,49	326.049	984.255	120.053	67,9	3,0	82,0	1,4	13,4
Sivas	1.529.231	3.557.576	8,2	428.968	0,69	108.546	554.304	37.941	62,1	5,1	44,4	3,1	19,3
Yozgat	885.574	2.259.744	7,1	207.382	0,47	50.706	186.492	14.745	50,2	3,7	49,8	3,7	13,0

Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü İl Brifingi (2014) verilerine göre, nitelikli yatak satışı bakımından 2014 yılında sadece Sağlık Bakanlığı'na bağlı kurumlarda artış meydana gelmiştir. Erciyes Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Askeri Hastane ve Özel hastanelerde bu sayı sabit kalmıştır. 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyon sayısı önemli ölçüde artmış, 1997'de 2 iken, 2002 yılında 11 ve 2014 yılında 33'e yükselmiştir. Ancak, Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı (2014) verilerine göre, 112 istasyon başına düşen nüfus ve 112 ambulans başına düşen nüfus, birinci basamak başvuru sayısı, diş hekimine başvuru sayısı, yatan hasta ve aile hekimliği birimi sayısı, yatak sayısı ve nitelikli yatak sayısı ve ameliyat sayısı ve daha bir çok gösterge bakımından TR72 Bölgesi illeri arasında ilk sırada gelmektedir.

2011 yılı ilk altı aylık verilerine göre, diş hekimleri ağırlıklı olarak Kocasinan ve Melikgazi ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. İlçeler bazında, Kocasinan'da 69, Melikgazi'de 211, Develi'de 11, Akkışla'da 0, Bünyan'da 4, Felahiye'de 1, İncesu'da 2, Özvatan'da 1, Pınarbaşı'nda 3, Sarız'da 2, Hacılar ve Sarıoğlan'da 1, Talas, Tomarza ve Yahyalı'da 4, Yeşilhisar'da 3 diş hekimi bulunmaktadır. Yine eczaneler de Kocasinan (183) ve Melikgazi (170) ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Bunları Talas (31) ve Develi (21) ilçeleri takip etmektedir. Akkışla ve Özvatan ilçelerinde yalnızca 1 eczane bulunmaktadır.

Şekil 27. TR72 Bölgesi Toplam Kurum ve Toplam Yatak Sayıları (TÜİK, 2013)

TÜİK (2013) verilerine göre, sağlık kurumlarında yatak başına düşen kişi sayısında 326 kişi ile Kayseri Türkiye ortalamasından daha iyi konumdadır. TÜİK verilerine göre, yatak başına düşen kişi sayısı, son dönemlerde yapılan yatırımlar neticesinde, Türkiye genelinde olduğu gibi Kayseri’de de düşmektedir.

Şekil 28 Sol Grafik-Sağlık Kurumlarında Yatak Başına Düşen Kişi Sayısı (TÜİK, 2013), Sağ Grafik-Türkiye ve Kayseri Ölçeğinde Yatak Başına Düşen Kişi Sayısı (TÜİK, 2002-2013)

Bölgede kamu yatırımları programına girmiş ve TR72 Bölgesinin sağlık altyapısını güçlendirecek yatırımlar devam etmektedir. 2014 yılı Yatırım Programında yer aldığı üzere, Türkiye’de ilk defa kamu-özel sektör ortaklığı modeli ile gerçekleştirilecek Entegre Sağlık Kampüsü- 1583 Yataklı Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi yapımı Kayseri’de devam eden yatırımlar arasındadır. Bununla birlikte Nuh Naci Yazgan Üniversitesi’nde Tıp Fakültesi kurulum çalışmaları sürdürülmektedir. Bu kapsamda Kayseri’nin sağlık altyapısının ilerleyen dönemlerde güçlenmesi beklenmektedir. Bununla birlikte özel sağlık yatırımlarında halen Merkezin özellikle Kocasinan ilçesinin tercih edilmeye devam ettiği gözlemlenmektedir.

Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan sağlık göstergeleri incelendiğinde, TR72 Bölgesinde yer alan Kayseri, TR72 Bölgesi içerisinde ön plana çıktığı kadar, TR7 Düzey 1 Bölgesinde de TR72 Bölgesi illeri ve diğer civar illeri için sağlık altyapısı ile cazibe merkezi olması nedeniyle de öne çıkmaktadır. Göç almaya devam eden ve birçok civar il tarafından tercih edilen Kayseri, özellikle uzmanlık ve uzun süre tedavi gerektiren hastalıklar açısından branşlaşmış kamu, özel ve üniversite hastaneleri ve uzman altyapısı ile önemli bir sağlık turizmi potansiyeli taşımaktadır. Özel poliklinik ve hastane sayıları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 32. Özel Poliklinik Listesi (Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

SAĞLIK MERKEZİNİN ADI	POLİKLİNİK SAYISI	AMELİYAT SAYISI
Özel Hacettepe Romatizmal Hastalıklar ve FTR.Dal. Merkezi	10.914	
Özel Dr. Seyfi Şahin KBB Dal Merkezi	15.838	1.522
Özel Kayseri Polikliniği*	2.003	
Özel Şiva Polikliniği	1.598	
Özel Mavi Işık Polikliniği	361	
Özel Dermis Polikliniği	3.395	
Özel So-Ep Polikliniği	4.389	
Özel Dr.Nilay Öztürk Polikliniği	2.655	
Toplam	41.153	1.522

*12 Mart 2014 tarihinde kapanmıştır.

Tablo 33. Özel Hastaneler ve Yatak Sayıları (Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

Hastane Adı	Yatak Sayıları	Nitelikli Yatak Sayıları
Özel Anakalp Kalp Hastanesi	26	22
Özel Memorial Hastanesi	119	88
Özel Tekden Hastanesi	147	114
Özel Magnet Hastanesi	78	71
Özel Modern Dünya Hastanesi	170	147
Özel Kayseri Göz Hastanesi	25	25
Özel Melikgazi Hastanesi	49	44
Özel Erciyes Hastanesi	49	41
Özel Aydeniz Hastanesi	25	21
Özel Hüma Kad. Hast. ve Doğ. Hast.	45	23
Kayseri Özel Sevgi Hastanesi	75	41
Özel Kızılay Hastanesi	46	35
Özel İbni-Sina Hastanesi	19	14
Özel Acıbadem Kayseri Hastanesi	89	61
Özel Erciyes Kartal Hastanesi	61	38
Özel Maya Göz Hastanesi	25	25
ÖZEL Uzman Dent Diş Hast.	8	8
TOPLAM	1.056	818

*Özel Güneş Hastanesi Özel Aydeniz Hastanesi oldu, ruhsatı 01.09.2014 tarihinde askıya alındı.

Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan Sağlık Turizmi El Kitabına (2012) göre, Kayseri, ülke genelinde yurtdışı hasta birimi olan 18 ilden birisidir. Gurbetçi potansiyeli nedeniyle, Kayseri'deki birçok hastanenin yurtdışındaki sigorta şirketleri ile anlaşması bulunmaktadır. Sektörlere göre Kayseri'de tedavi olan hasta sayıları incelendiğinde en çok gurbetçilerin tedavi olduğu ve tamamen özel hastaneleri tercih ettikleri görülmektedir. Son dönemlerde sağlık turizmi kapsamında gelen hasta sayısında bir artış yaşanmaktadır.

Tablo 34. Sektörlere Göre Kayseri'de Tedavi Olan Uluslararası Hasta Sayıları (Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

	Devlet	Özel	Toplam
Turistin Sağlığı	12	361	373
Sağlık Turizmi	29	802	831
Gurbetçiler	0	922	922
Toplam	41	2085	2126

Tablo 35 Yıllara Göre Sağlık Turizmi Hasta Dağılımı (Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü, 2011-2014)

Kurum Türü	2011	2012	2013	2014 (10 aylık)	Hasta Sayısının Ülkelere Göre Dağılımı						
					ALMANYA	HOLLANDA	LIBYA	AVUSTURYA	BELÇİKA	IRAK	DiĞER
Özel	85	1080	2706	2085	683	442	325	183	146	79	268
Kamu	20	114	104	41							
Toplam	105	1194	2810	2126							

IBM (2011) tarafından yapılan Kayseri ve Bölgesinde Sağlık Turizmi çalışması ve diğer bulgular ışığında, Bölgede ve özellikle Kayseri’de sağlık turizminin geliştirilmesi açısından, sağlık turizmi altyapısının geliştirilmesi (konaklama imkânlarının güçlendirilmesi, doğrudan uçuşların sayıca artırılması, çok dilli bir ortam için yatırımların yapılması, JCI ve uluslararası akreditasyonların elde edilmesi vb.), hastanelerin uzmanlık alanlarının artırılması ve hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, sağlık sektörüne yönelik bir portal ve Konsey oluşturulması ve bu doğrultuda tanımlanan bir strateji çerçevesinde sağlık imkânlarının tanıtım ve rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesi gereklidir.

Sağlık Personeli Başına Kişi Sayısı (Hekim, Diş Hekimi ve Hemşire)

Kayseri’nin sağlık personeli sayısı bakımından yıllar itibariyle seyri incelendiğinde, 2008-2012 döneminde, toplam hekim sayısı %25,51, eczacı sayısı %7,91, sağlık memuru sayısı %28,88, hemşire sayısı %42,73, ebe sayısı %15,20 oranında artış göstermiştir. Diş hekimi sayısı ise %2,65 oranında azalmıştır. Diş hekimi sayısındaki azalış, 2013 yılında da devam etmiştir. 2013 yılında, Kayseri’de bulunan toplam hekimin, %51,77’si Uzman Hekim olup, asistan hekim sayısı 2013 yılında 528’e yükselmiştir. Kayseri’de Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan Sağlık İstatistikleri Yıllığı (2013) verilerine göre, 3167 diğer sağlık personeli istihdam edilmiştir.

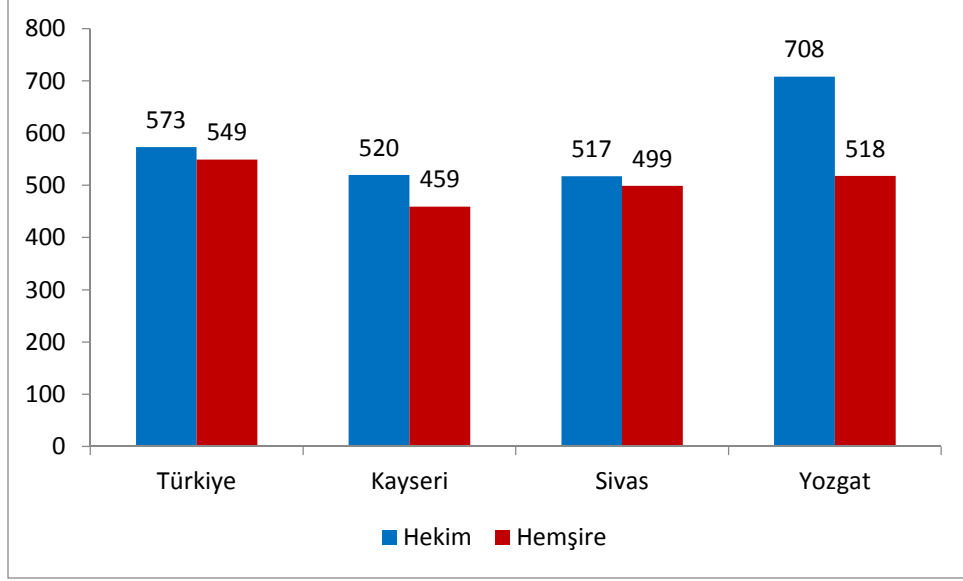
Tablo 36. Sağlık Personeli Sayısı (TÜİK 2013, Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2014)

Yıl	Uzman Hekim	Pratisyen Hekim	Asistan hekim	Toplam Hekim	Diş Hekimi	Eczacı	Sağlık Memuru	Hemşire	Ebe
2008	853	575	422	1850	302	392	2292	1891	862
2009	971	592	513	2076	323	394	1978	2016	891
2010	1031	586	485	2102	324	410	2522	2146	911
2011	1087	656	491	2234	292	414	2827	2513	979
2012	1132	649	541	2322	294	423	2954	2699	993
2013	1290	674	528	2492	286	480	3167	2820	1002

Not. 1. Milli Savunma Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlarda çalışan sağlık personeli sayıları dahil değildir. 2. Sağlık memuru verileri, İlk Acil Yardım (Acil Tıp), Sağlık, Anestezi, Çevre Sağlığı, Diş Protez, Laboratuvar, Ortopedi, Röntgen, Diş, Fizik Tedavi, Kalp Akciğer Pompa, Patolojik Anatomi, Odyometri, Protez, Toplum Sağlığı branşlarında çalışan tekniker ve teknisyenleri içermektedir.

Sağlık personeli başına düşen kişi sayısı (TÜİK, 2013) incelendiğinde, Kayseri; Türkiye ve diğer TR72 Bölgesi illerine göre sağlık altyapısındaki avantajlı konumunu bu gösterge bazında da sürdürmektedir. TR72 Bölgesi illeri arasında yer alan Kayseri ve Sivas’ta Türkiye ortalamasının altında bir hekim ve hemşire başına düşen kişi sayısı bulunmaktadır.

TR72 Bölgesi illeri arasında yer alan Kayseri, TR7 düzeyinde yer alan civar iller için sağlık açısından da cazibe merkezi özelliği taşımaktadır. Hastaların birçoğunun gerek sağlık bakımından genel ve branşlaşmış kamu ve özel hastanelerinin sayısı ve fiziksel altyapısı, gerekse uzmanlaşma ve uzun süreli tedavi gerektiren hastalıklar için Kayseri’yi tercih etmelerinin yanı sıra, Kayseri dışından gelen hastaların geldikleri yerde altyapı ve uzmanlık bakımından tedavi olabilecekleri hastalıklar için de Kayseri’yi ettikleri sektörel çalışma grubu toplantıları sonucunda anlaşılmıştır. TR72 Bölgesinde yer alan Sivas ve Yozgat’taki hastalarda genellikle tedavi için Kayseri’yi tercih eden grubun arasında yer almaktadır. Bu durum, sağlık altyapısı (fiziksel ve uzman personel) normalde iyi planlanmış olan Kayseri’de de yetersizlik hissedilmesine sebep olmaktadır.

Şekil 29 Sağlık Personeli Başına Düşen Kişi Sayısı (TÜİK, 2013)

TÜİK (2012) verilerine göre, Kayseri, 316 olan yüz bin kişi başına hastane yatak sayısı ile iller arasında 15., 2.322 olan toplam hekim sayısı ile 12. sırada, 2.699 olan hemşire sayısı ile 11. sırada yer almaktadır. Türkiye'de 2008 - 2012 yılları arasında sağlık personeli sayısı içinde en yüksek artış, sağlık memuru ve hemşirede olmuştur. 2012'de Kayseri'deki toplam hekim sayısı, Türkiye'deki hekim sayısının %1,79'u kadardır.

Sağlık Bakanlığı, Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü tarafından 2014 yılında yayımlanan Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Hasta Memnuniyeti (2012) araştırmasına göre, birinci basamak sağlık hizmetleri hasta memnuniyeti bakımından Türkiye ortalaması, %91,50'dir. Aynı kaynakta, EUROPEP ölçeği kullanılarak yapılan benzer bir araştırmada, Türkiye'de hasta memnuniyetinin (90,8) Avrupa ortalamasınıninkinden (87,8) yüksek olduğu bilgisi yer almıştır. Kayseri'de 2010 yılında, %54,62, 2011 yılında %89,71 ve 2012 yılında %88,2 hasta memnuniyeti mevcuttur. Bu göstergeye göre, Kayseri illeri Türkiye ortalamasının altında kalmış, ancak hasta memnuniyeti önemli ölçüde artış eğilimi içindedir. Kayseri'de en fazla memnuniyet doktorların hastayı dinlemesi üzerinedir. En fazla toplam memnuniyetsizlik ise bekleme odasında harcanılan zaman konusundadır.

Kayseri'de birçok marka hastane, diğer metropollerle aynı zamanda kurulmaktadır. Ancak özel hastane hizmet kalitesi açısından, metropollerdeki hizmet kalitesinin aynı marka hastanelerde daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Kayseri'de hasta memnuniyetinin artırılmasına yönelik çalışma yapılması önemlidir.

İl Sağlık Müdürlüğü 2014 Yılı Brifing verilerine göre, İl Sağlık Müdürlüğü ve Halk Sağlığı Müdürlüğü'nün birlikte hizmet verdiği ve 1947 yılında yapılmış bina, hem fiziki büyüklük hem de mimari açıdan amaca uygun değildir. Binanın fiziki şartları çok yetersizdir. Binanın tadilat ve tamiratlarla yeterli konuma getirilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte hizmet binalarının yetersizliği ve farklı hizmet binalarında hizmet verilmesi genel bir ihtiyacı doğurmaktadır. Disiplin ve hukuk işlerinde Adalet Meslek Yüksek Okulu Mezunu Personel eksikliği nedeni ile iş ve işlem takipleri süresi uzamaktadır. İl ve ilçelerde Acil Sağlık Hizmeti sunmak için gerekli personel sayısı yetersiz olup, ilçelerde ayrıca entegre hastanelerin personel ihtiyacı ile evde sağlık hizmetlerinin personel ihtiyacı ön plana çıkmaktadır. İlde sağlık personelinin sözlü ve fiziksel şiddete uğradığı görülmektedir. Bununla birlikte, il ve ilçelerde acil sağlık hizmetlerinde kullanılan ambulansların sayı ve kalite açısından yetersiz olması ve evde sağlık hizmetlerinde araca ihtiyaç bulunması diğer bir sorundur.

Aile Hekimliği Uygulamalarının Durumu

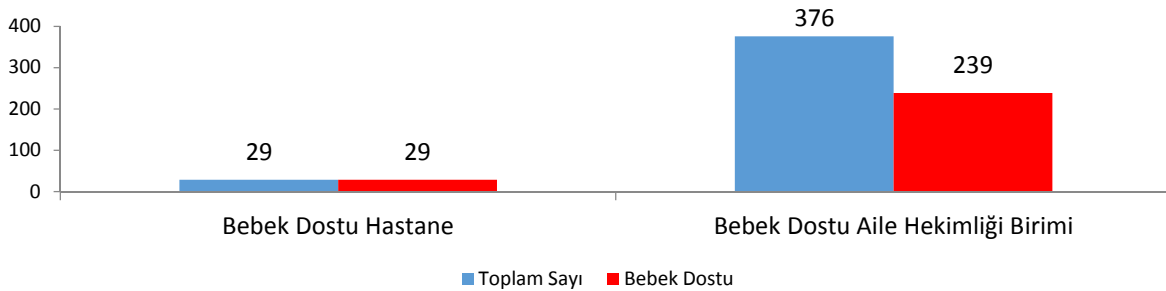
Kayseri’de 15.12.2008 tarihinden itibaren aile hekimliği hizmeti verilmekte olup, 301’i merkez ilçelerde (Kocasinan, Melikgazi, Talas, Hacılar, İncesu), 77’si de Kayseri’nin diğer ilçelerinde olmak üzere toplam 378 aile hekimliği birimi bulunmaktadır. 23’ü merkez ilçelerde olmak üzere, Kayseri’de toplam 25 aile hekimi uzmanı hizmet vermektedir. Bu kapsamda, pratisyen hekimlerin %79’u da yine merkez ilçelerde bulunmaktadır. Kayseri’de aile hekimliğinden hiç hizmet almayanların oranı %33’dür. İlçelerde gezici sağlık hizmeti verilenlerin toplam hizmet alanlar içindeki oranı %72’dir. Aile sağlık hizmeti sağlanan nüfus oranının atmasının da etkisiyle özellikle Kayseri’nin merkez ilçeleri dışındaki alanlarda aile hekimliği uygulamalarının, ilçelerin nüfus büyüklükleri, kırsal alanda yaşayan halkın sağlık hizmeti alabilecekleri il ve ilçe merkezleri konumlarına olan uzaklık, hasta yükü, norm kadro, fiziksel ve teknik altyapı gibi kriterler temelinde hem personel hem de altyapı hizmetleri bakımından güçlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Tablo 37. Kayseri’de Aile Hekimliği Uygulamaları (Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

	Merkez	İlçeler	Toplam
Aile Hekimliği Birim Sayısı	301	77	378
Aile Hekimliği Uzmanı	23	2	25
Pratisyen Tabip	276	75	351
Diğer Uzman	2	-	2
Aile Hekimliği Uygulamasına Geçiş Tarihi			15.12.2008
Aile Hekimi Sayısı			378
Aile Sağlığı Elemanı Sayısı			373
Aile Hekimliği Birimi Sayısı			378
AHB Başına Düşen Ortalama Nüfus			3.498
Gezici Sağlık Hizmeti Veren Birim Sayısı			104
	Merkez		31
	İlçeler		73
Gezici Sağlık Hizmeti Verilen Nüfus			121.308
	Merkez		34.406
	İlçeler		86.902
Aile Hekiminden Hiç Hizmet Almayan Kişi Sayısı/Yüzdesi*			%33
Kişi Başına Aile Hekimine Ortalama Müracaat Sayısı			2,9

Merkez: Kocasinan, Melikgazi, Talas, Hacılar ve İncesu * Kayıtlı olup da hizmet almayanları ifade etmektedir.

Kayseri, “Altın Bebek Dostu” ildir. Kayseri’de bulunan 29 hastanenin tamamı bebek dostu hastane olup, toplam aile hekimliği birimlerinin %63,56’sı bebek dostu aile hekimliği birimidir.

Şekil 30. Aile Hekimliği Uygulamalarının Bakımından Bebek Dostu Hastane ve Aile Hekimliği Birimi Sayısı (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

Tablo 38. Kayseri’de Aile Hekimliği İstatistikleri (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

	2012	2013	2014
Aile Hekimliğine Kayıtlı Nüfus	1.253.741	1.309.899	1.303.511
Aile Hekimliğine Kayıtlı Mobil Nüfus	122.747	122.743	121.833
Aile Sağlığı Merkezi	71	77	77
Aile Hekimliği Birim Sayısı	363	377	376
ASM Başına Düşen AH Sayısı	5,1	4,89	4,88
Aile Hekimi başına Düşen Ortalama Nüfus	3.454	3.464	3.466
Nüfusu 4000 den fazla olan Aile Hekimi Sayısı	71	55	80
Mobil Sağlık Hizmeti Veren Aile Hekimi Sayısı	106	105	104
Mobil Sağlık Hizmeti Veren Aile Hekimini Başına Düşen Ortalama Nüfus	1.158	1.168	1.171

*Veriler KDS sisteminden alınmıştır.

2014 yılı ADNKS verilerine göre, Kayseri toplam nüfusunun %69,67’sinin bulunduğu Kocasinan ve Melikgazi ilçelerinde, Kayseri’deki toplam 77 aile sağlık merkezinin 41’i bulunmaktadır. Talas’la birlikte nüfus oranı %79, 38’e ulaşmaktadır. Kayseri merkez ilçeleri ile art bölgeleri arasında görülen büyük gelişmişlik farkı kendini kaliteli sağlık hizmetlerine erişim bakımından da kendini hissettirmektedir.

Tablo 39. Aile Sağlığı Merkezleri ve Aile Hekimi Sayıları (İl Sağlık Müdürlüğü, TSM, 2015)

Sıra No	ASM adı	Aile Hekimi Sayısı	Sıra No	ASM Adı	Aile Hekimi Sayısı
Kocasinan Tsm			Felahiye Tsm		
1	m.Hasan Eser Asm	7	50	Felahiye 1 Nolu Merkez Asm	3
2	Cırgalan Asm	3	Felahiye Toplam		3
3	Mustafa Kızıklı Asm	22	Hacılar Tsm		
4	Fevzi Çakmak Asm	10	51	Hacılar 1 Nolu f. Mercan Asm	3
5	O.Hilmi Kalpaklıoğlu Asm	7	Hacılar Toplam		3
6	Sümer Asm	2	İncesu Tsm		
7	N.Necati Şahin Asm	5	52	İncesu 1 Nolu Merkez Asm	5
8	Recep Mamur Asm	7	53	2 Nolu Kızılören Asm	1
9	Refik Saydam Asm	7	54	3 Nolu Süksün Asm	1
10	İ.Yılmaz Akansu Asm	6	İncesu Toplam		7
11	Beşparmak Asm	5	Özvatın Tsm		
12	Cemal Bozkurt Asm	6	55	Özvatın 1 Nolu Merkez Asm	2
13	Gaziosmanpaşa Asm	5	Özvatın Toplam		2
14	M.M. Çolakbayraktar asm	10	Pınarbaşı Tsm		
15	Mithatpaşa Asm	7	56	Pınarbaşı 1 Nolu Merkez Asm	2
16	Sancaktepe Asm	3	57	Pınarbaşı 2 Nolu Asm	6
17	Yemliha Asm	3	Pınarbaşı Toplam		8
Kocasinan Toplam		115	Sarıoğlan Tsm		
Melikgazi Tsm			58	Sarıoğlan 1 Nolu Merkez Asm	2
18	Nadire Yücel Asm (Ağırnas)	1	59	2 Nolu Çiftlik Asm	1
19	Bünyamin Somyürek Asm	12	60	3 Nolu Gölova (Palas) Asm	1
20	Gesi Asm	2	61	4 Nolu Karaözü Asm	1
21	H.Güldüoğlu Asm	9	Sarıoğlan Toplam		5
22	Ahmet k. Asm (hisarcık)	2	Sarız Tsm		
23	Latif Başkal Asm	8	62	Sarız 1 Nolu Merkez Asm	4
24	Servet Yazar Asm	8	Sarız Toplam		4
25	Mimarsinan Asm	7	Talas Tsm		
26	Toki Asm	6	63	TALAS 1 NOLU MERKEZ ASM	6
27	Yıldırım Beyazıt Asm	8	64	Talas 2 Nolu f. K. Timuçin asm	2
28	Cezaevi	1	65	Talas 3 Nolu Merkez Sami Y.Asm	7
29	Ahmet Gündeş Asm	9	66	Talas 4 Nolu Merkez Anayurt Asm	7
30	Aydınlikevler Asm	6	67	Talas 5 Nolu Başakpınar Asm	4
31	Caferbey Asm	3	68	Talas 6 Nolu Yenidoğan Asm	1
32	H.Ahmet Özeşsiz Asm	9	69	Melikşah Asm	1
33	H.Kadir Tanver Asm	5	Talas Toplam		28
34	H.Nimet Köseoğlu Asm	7	Tomarza Tsm		
35	Belsim Asm	14	70	Tomarza 1 Nolu Merkez Asm	7

36	İstikbal Asm	16	71	2 Nolu Dadaloğlu Asm	2
37	Keykubat Asm	7	Tomarza Toplam		9
38	Hürriyet Asm	1	Yahyalı Tsm		
39	göltepe asm	1	72	1 Nolu A. M. Koyuncu	7
40	İldem Asm	2	73	Yahyalı 2 Nolu Merkez Asm	2
41	Eskişehir Bağları Asm	1	74	Yahyalı 3 Nolu Delialiuşağı Asm	2
Melikgazi Toplam		145	Yahyalı Toplam		11
Bünyan Tsm			Yeşilhisar Tsm		
42	Bünyan 1 Nolu Merkez Asm	4	75	Yeşilhisar 1 Nolu Merkez Asm	2
43	2 Nolu Akmescit Asm	2	76	Yeşilhisar 2 Nolu Merkez Asm	3
44	3 Nolu Elbaşı Asm	2	Yeşilhisar Toplam		
45	4 Nolu B.Tuzhisar Asm	2	Akkışla Tsm		
Bünyan Toplam		10	77	Akkışla 1 Nolu Merkez Asm	2
Develi Tsm			Akkışla Toplam		
46	Develi 1 Nolu Merkez Asm	12	İl Genel Toplam		
47	Develi 2 Nolu Merkez Asm (Vsd)	4	376		
48	3 Nolu Bakırdağ Asm	2			
49	4 Nolu Sihli Asm	1			
Develi Toplam		19			

Kayseri'deki aile hekimlerinin %52,4'ü Aile Hekimleri Uygulama Yönetmeliği uyarınca yapılan gruplandırmaya göre, A grubudur. Kayseri'de A grubu aile hekimlerinin sayısı yıllar itibariyle artmaktadır. Buna karşılık B ve C grubu aile hekimlerinin sayıları azalmaktadır. A grubu aile hekim sayılarının merkez ilçeler de dâhil artırılması önemlidir.

Tablo 40. Aile Hekimlerinin Grup Dağılımları ve Sayıları (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

GRUPLAR	2012	%	2013	%	2014	%
A Grubu	135	37,0	166	44,0	197	52,4
B Grubu	53	14,0	57	15,1	42	11,2
C Grubu	32	8,0	38	10,0	27	7,1
D Grubu	57	15,0	59	15,6	54	14,4
E Grubu (Gruplandırılmamış)	86	23,0	57	15,1	56	14,9
Toplam	363	100,0	377	100,0	376	100,0

Bebek ve Çocuk Ölüm Oranları

Sağlık İstatistikleri Yıllığı (2013) verilerine göre, 1000 canlı doğumda, Türkiye'de bebek ölüm hızı 7,8'dir. Türkiye bu oranla, dünya (35,0), orta-üst gelir grubu ülkeler (16,0), DSÖ Avrupa Bölgesinin (10,0) altında bir bebek ölüm hızı oranı gösterirken, üst gelir grubu ülkelerin (5,0), üzerinde bir orana sahiptir¹. Kayseri'nin de içinde yer aldığı TR7 Orta Anadolu Bölgesinde ise bu oran, Türkiye'dekinin de altında bir oranla binde 6,8'dir. Sağlık İstatistikleri Yıllığı (2013) verilerine göre, Beş Yaş Altı Ölüm Hızı (1.000 Canlı Doğumda) bakımından Türkiye, 10,3 ile Kayseri'nin de aralarında bulunduğu, 8,9 olan TR7 Orta Anadolu Bölgesi'nin üzerinde bir görünüme sahiptir. Türkiye bu oranla, dünya (48,0), orta-üst gelir grubu ülkeler (20,0), DSÖ Avrupa Bölgesinin (12,0) altında yer alırken, üst gelir grubu ülkelerin (6,0), üzerinde bir orana sahiptir². Sağlık İstatistikleri Yıllığı (2013) verilerine göre, perinatal ölüm hızı (1000 doğumda) bakımından Kayseri'nin de aralarında bulunduğu TR7 Orta Anadolu Bölgesi (7,8) Akdeniz Bölgesi (7,8) ile birlikte, Türkiye'nin (8,2) altında yer almakta, Batı Karadeniz (7,7), Ege (7,3), Batı Marmara (7,3), Batı Anadolu (7,2), İstanbul (7,0), Doğu Marmara (6,5) ve Doğu Karadenizin (6,1) üzerinde bir görünüm sergilemektedir. Durum, neonatal ölüm hızı için de benzer olmakla birlikte, Sağlık İstatistikleri Yıllığı (2013) verilerine göre, 1000 canlı doğumda, neonatal ölüm hızı bakımından Batı Marmara ile birlikte TR7 Orta Anadolu Bölgesi, (3,7), Türkiye'nin (4,2) altında bir değere sahiptir. Ancak, Batı Karadeniz (3,4), Ege

¹ Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, DSÖ World Health Statistics 2014. *Türkiye verisi 2013 yılına aittir.

² Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, DSÖ World Health Statistics 2014. *Türkiye verisi 2013 yılına aittir.

(3,4), İstanbul (3,4), Doğu Karadeniz (3,3), Batı Anadolu ve Doğu Marmara'nın (3,0) üzerinde bir değer almıştır.

TÜİK (2013) verilerine göre Kayseri bebek ölüm hızı bakımından iller arasında 42. sırada gelmektedir. Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü verilerine göre, Kayseri'de bebek ölüm hızı, Türkiye ortalamasına eşdeğer olup, 2012 yılında Türkiye ortalamasını aşmıştır. 28 hafta ve üzeri bebek ölüm hızında Kayseri'de yıllar itibarıyla bir düşme söz konusudur. Türkiye'de 28 hafta ve üzeri bebek ölüm hızı 7,3 olup, Kayseri bu göstergede Türkiye ortalamasından daha iyi bir konumdadır.

Tablo 41. Kayseri'de Son 5 Yıla Ait Vital İstatistikler (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

Gösterge	2010	2011	2012	2013	2014 (11 aylık)
ADNKS Nüfusu	1.234.561	1.255.349	1.255.349	1.274.968	1.295.355
Nüfus Yoğunluğu	73	74	74	75,4	76,5
Kaba Doğum Hızı (%)	15,5	17,2	16,4	17,4	17,17
Genel Doğurganlık Hızı (%)	59	63	59,4	67,7	64,46
Kaba Ölüm Hızı	2,3	3,6	3,9	4,7	5,0
Bebek Ölüm Hızı (Kayseri)	9,2	9,4	10,9	9,6	9,4
Bebek Ölüm Hızı (Türkiye)	10,1	9,6	9,6	9,6	
Bebek Ölüm Hızı(28hf+) (Kayseri)		7,6	7,4	6,4	7,0
Bebek Ölüm Hızı(28hf+) (Türkiye)	7,8	7,7	7,4	7,3	
Erken Neonatal Ölüm Hızı	5,9	3,8	5,2	4,0	4,8
Geç Neonatal Ölüm Hızı	1,7	1,6	2,7	1,8	1,9
Neonatal Ölüm Hızı	7,7	5,7	8,0	5,8	6,8
Post Neonatal Ölüm Hızı	1,6	4,0	2,8	3,8	2,1
Ana Ölüm Hızı	36,3	46,2	38,8	22,5	21,97
Ölü Doğum Hızı	11,9	9,4	8,1	7,1	7,3
Doğal Nüfus Artış Hızı	13,2	13,3	12,5	12,7	12,1
Canlı Doğum Sayısı	19.277	21.307	20.588	22.210	22760
Ölüm Sayısı	2.821	4.601	4.919	5.999	6686

*Sağlık Bakanlığı'nın kararıyla 01.01.2012 tarihinden itibaren "bebek ölüm hızı" hesaplamasında 28 hafta ve üzeri kullanılmaya başlanmıştır.

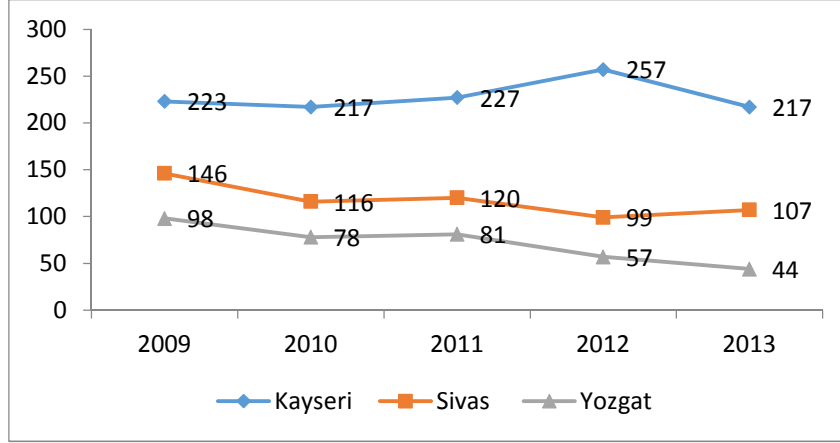
Kayseri Halk Sağlığı Müdürlüğü verilerine göre, bebek ölüm oranları tabloda verilmiştir. Buna göre, ilçeler bazında en fazla bebek ölüm oranları, sırasıyla Pınarbaşı, Hacılar, Yahyalı, Bünyan, Sarıoğlan ve Melikgazi ilçelerinde görülmektedir. Bebek ölüm oranlarının azaltılmasıyla ilgili önlemler alınmasına bu ilçeler önceliğinde devam edilmesi önemlidir.

Tablo 42. İlçeler Bazında Bebek Ölüm Oranları (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

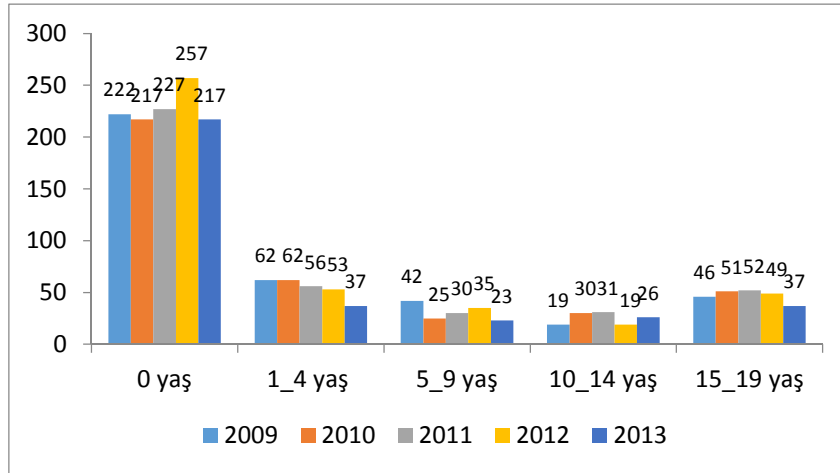
İlçe	2002	2010	2011	2012	2013	2014
Akkışla	-	0,00	-	-	25,97	0,00
Bünyan	-	14,23	-	-	11,39	11,74
Develi	-	14,11	-	-	8,46	4,72
Felahiye	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Hacılar	-	13,42	-	-	10,47	15,71
İncesu	-	10,75	-	-	11,11	6,93
Kocasinan	-	12,56	-	-	9,91	10,40
Melikgazi	-	8,17	-	-	10,20	9,31
Özvatan	-	64,52	-	-	0,00	0,00
Pınarbaşı	-	38,63	-	-	6,91	23,64
Sarıoğlan	-	22,60	-	-	4,03	9,66
Sarız	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Talas	-	13,28	-	-	5,47	6,82
Tomarza	-	11,76	-	-	9,41	5,05
Yahyalı	-	16,13	-	-	15,57	12,36
Yeşilhisar	-	11,24	-	-	4,93	4,35
Toplam	13,41	11,26	10,04	11,37	9,51	9,31

*Bebek Ölüm oranları 22 hafta ve üzeri ölümler dahil edilerek hesaplanmıştır.

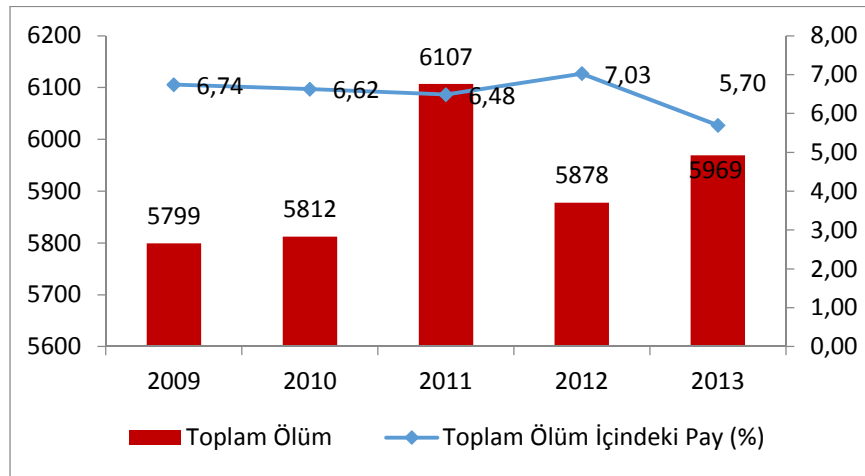
TÜİK verilerine göre, TR72 Bölgesi illeri arasında Kayseri en fazla bebek ölümü vakası görülen ildir. Bu durum, bir ölçüde, bu alanda uzmanlaşmış sağlık altyapısına sahip olan Kayseri'nin hastalar tarafından ağırlıklı olarak tercih edilmesiyle de ilgilidir. Kayseri'de bebek ölüm sayısı 2012 yılına kadar hafif derecede artış göstermiş, ancak 2013 yılında düşüşe geçmiştir. Kayseri'de 2009-2013 döneminde bebek ölüm sayısı %2,69 oranında azalmış ve 217'ye düşmüştür.

Şekil 31. TR72 Bölgesinde Toplam Bebek Ölüm Sayısı (TÜİK, 2009-2013)

Şekil 32. 2009-2013 Yılları Arasında Kayseri'de Görülen Çocuk Ölümleri (TÜİK, 2009-2013)

Şekil 33. Kayseri'de Toplam Ölüm ve Çocuk Ölümlerinin Toplam Ölüm İçindeki Payı (TÜİK, 2009-2013)

Kayseri'de çocuk ölümleri en fazla 0 yaş aralığında görülmektedir. Doğum öncesi izlem faaliyetlerinin ülke genelinde yaygınlaştırılması, erken müdahale hizmetlerinin geliştirilmesi ve doğum sonrası bakım

hizmetlerinin güçlendirilmesi önemlidir. 0-19 yaş aralığında görülen çocuk ölümleri, 2009 yılında 391 ve toplam ölüm içindeki payı %6,74, 2013 yılında 340 ve toplam ölüm içindeki payı %5,70 olarak gerçekleşmiştir. Kayseri’de çocuk ölümlerinin toplam ölüm içindeki payı, TR72 Bölgesinin diğer illeri olan Sivas ve Yozgat’tan yüksektir. En fazla çocuk ölümü, Melikgazi, Talas ve Yahyalı ilçelerinde görülmektedir. Anne ölümü ise en fazla, Melikgazi, Talas ve Kocasinan ilçelerinde görülmektedir. Kayseri’de özel ve donanımlı kamu hastanelerinin ve hasta sayısının Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde yoğunlaşması da bu tabloda etkilidir.

Tablo 43. İlçeler Bazında Çocuk ve Anne Ölüm Oranları (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

	Çocuk Ölüm Oranları						Anne Ölüm Oranları					
	2002	2010	2011	2012	2013	2014	2002	2010	2011	2012	2013	2014
Akkışla	-	-	-	-	2,06	0,00	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Bünyan	-	-	-	-	2,18	3,67	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Develi	-	-	-	-	3,21	1,67	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Felahiye	-	-	-	-	0,00	0,00	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Hacılar	-	-	-	-	2,67	3,53	-	0,00	-	-	0,00	0,00
İncesu	-	-	-	-	4,26	2,01	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Kocasinan	-	-	-	-	4,22	4,27	-	51,62	-	-	30,95	0,00
Melikgazi	-	-	-	-	5,78	5,47	-	36,58	-	-	21,02	30,02
Özvatan	-	-	-	-	0,00	0,00	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Pınarbaşı	-	-	-	-	1,89	4,74	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Sarıoğlan	-	-	-	-	0,78	1,59	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Sarız	-	-	-	-	0,00	0,00	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Talas	-	-	-	-	3,51	3,85	-	78,13	-	-	45,60	0,00
Tomarza	-	-	-	-	2,70	2,13	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Yahyalı	-	-	-	-	4,27	3,79	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Yeşilhisar	-	-	-	-	0,68	0,61	-	0,00	-	-	0,00	0,00
Toplam	12,43	-	-	-	4,06	3,96	0,00	36,50	46,93	38,86	22,32	12,87

* Çocuk ölüm oranları 5 yaş altı (bebek ölümleri de dahil) ölümlerin tüm ölümler içindeki payıdır.

Doğumda Beklenen Yaşam Süresi

TÜİK³ tarafından açıklandığı üzere “Doğuştaki beklenen yaşam süresi, ülkelerdeki sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyelerini, yaşam kalitesini ve ölümlülük seviyelerini ölçmekte kullanılan çok önemli bir göstergedir.”. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu Raporunda bildirildiği üzere, dünyadakine benzer bir şekilde Türkiye’de doğumda beklenen yaşam süresi artmaktadır. Bu çerçevede, TÜİK verilerine göre, Türkiye’de doğumda beklenen yaşam süresi, 2002 yılında 74,7 iken, 2009 yılında 76,1’e yükselmiş ve 2009 yılından 2013 yılına ulaşıldığında ise 0,8 yıl artarak 76,9’a ulaşmıştır. 2013 yılı itibarıyla doğumda beklenen yaşam süresi erkekler için 74,7, kadınlar içinse 79,2’ye ulaşmıştır. Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2013 verilerine göre⁴, Türkiye; doğumda beklenen yaşam süresi bakımından OECD (80,1) ve üst gelir grubu ülkelerin (79,0) hemen altında gelirken, DSÖ Avrupa Bölgesi (76,0), orta-üst gelir grubu ülkeler (74,0) ve dünya ortalamasının (70,0) üzerindedir.

TÜİK 2013 yılı verilerine göre, doğumda beklenen yaşam süresi 77 olan Kayseri (iller arasında 27. Sırada), 74,7 olan Yozgat (iller arasında 73. Sırada) ve 75,1 olan Sivas (iller arasında 65. Sırada) ile 76,3 olan Türkiye ortalamasının üzerinde yer almıştır. Erkeklerde ise ortalama yaşam süresi 74,2 olan Kayseri (iller arasında 28. Sırada); yaşam süresi 71,5 olan Yozgat (iller arasında 74. sırada) ve 71,6 olan Sivas (iller arasında 72. sırada) ile 73,7 olan Türkiye’nin üzerinde yerini almıştır. Kadınlarda da benzer bir durum görülen Kayseri’de kadınlar için ortalama yaşam süresi 79,4 olan Kayseri, 77,9 olan Yozgat (iller arasında

³ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18522>

⁴ TÜİK, DSÖ World Health Statistics 2014, OECD Health Data 2013

* Türkiye verisi 2013 yılına aittir.

64. sırada) ve 78,6 olan Sivas'tan (iller arasında 53. Sırada) daha iyi bir görünüm sergilemiş ve 79,4 olan Türkiye ile aynı değeri paylaşmıştır.

Kayseri'nin, Türkiye ve TR72 Bölgesi illeri arasında yaşam kalitesi ve sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından daha iyi bir konumda olduğu söylenebilmekle birlikte, Kayseri'de kadınlar ülke genelindeki sıralamada erkeklere göre daha alt sıralara yerleşmiştir.

TÜİK verilerine göre, Kayseri'de kaba doğum hızı Türkiye geneli ile Yozgat ve Sivas'ta olduğu gibi düşmektedir. 2010 yılından 2013 yılına gelindiğinde kaba doğum hızı 0,4 puan düşerek, 17,3 olmuştur. Kayseri, 2010 yılında 17,2 olan ve 2013 yılında 16,9 olan Türkiye genelinden daha iyi bir durumdadır. Bununla birlikte nüfusun yaşlandığı söylenebilir.

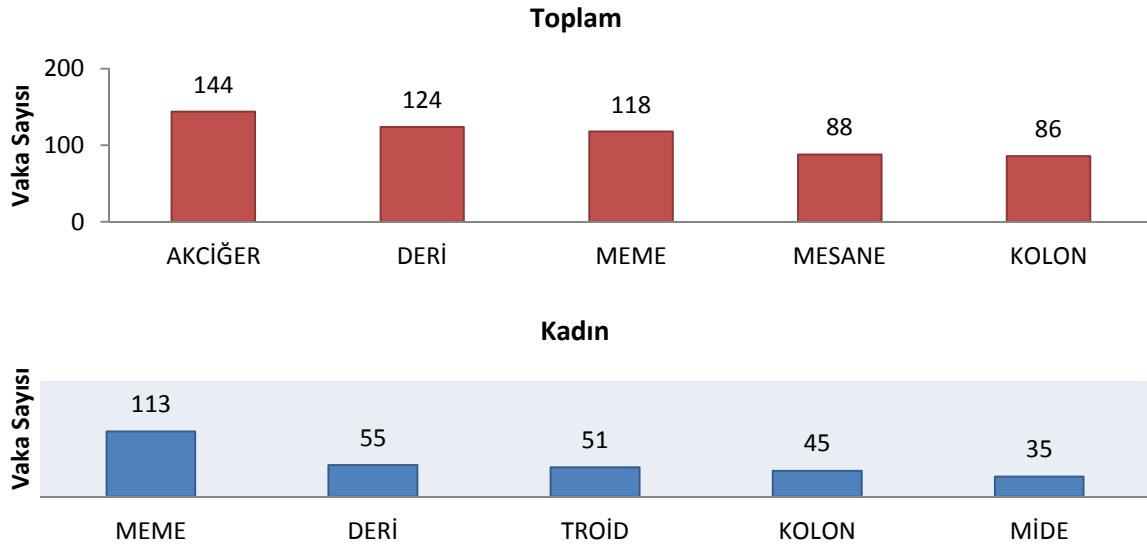
Anne Ölüm Oranı

Sağlık İstatistikleri Yıllığı (2013) verilerine göre, anne ölüm oraları bakımından (1000 canlı doğumda) Türkiye (15,9), Ortadoğu Anadolu (26,3), Kuzeydoğu Anadolu (22,6), Akdeniz (21,3), Batı Marmara (20,7), Güneydoğu Anadolu (20,1) ve Doğu Karadeniz'in (18,6) ardından gelirken, Kayseri'nin de aralarında bulunduğu TR7 Orta Anadolu'nun (14,8) hemen üzerinde yer almaktadır. Anne ölüm oraları bakımından (1000 canlı doğumda) Türkiye (15,9), dünya (210,0), orta-üst gelir grubu ülkeler (57,0), DSÖ Avrupa Bölgesi (17,0) ve üst gelir grubu ülkelerden (17,0) daha iyi bir görünüm sergilemektedir⁵.

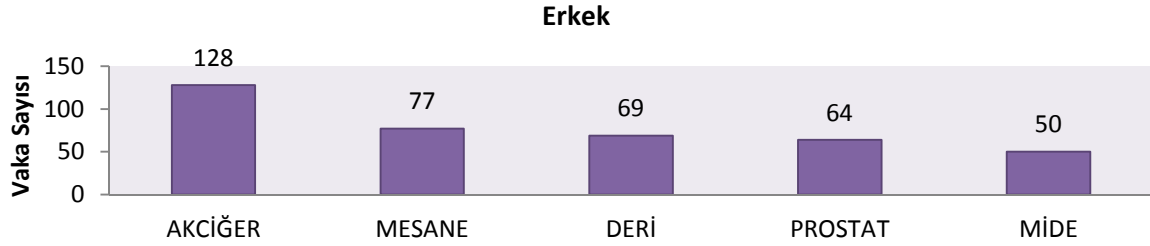
İl Sağlık Müdürlüğü (2014) verilerine göre, 2014 yılında Kayseri'de 2014 yılında (ilk 11 ay), Kayseri'de 5 ölüm vakası görülmüştür. Bunların 4'ü Melikgazi, 1'i İncesu'da görülmüştür. İlçeler bazında detaylı bilgi Bölüm 3.3'de sunulmuştur. Anne ölüm hızı ise yıllar itibariyle düşmektedir.

İlde Sık Görülen Hastalıklar

Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü (2014) yılı verilerine göre, Kayseri'de sık görülen kanser türleri arasında en fazla akciğer kanseri görülmektedir. Cinsiyet bakımından dağılım incelendiğinde ise kadınlarda en fazla meme kanseri, erkeklerde ise akciğer kanseri görülmektedir.

⁵ Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, DSÖ World Health Statistics 2014

Şekil 34. Kayseri İlinde Sık Görülen Kanser Türleri (İl Sağlık Müdürlüğü, 2014)

Kayseri ilinde en sık görülen bildirim zorunlu bulaşıcı hastalıkların listesi incelendiğinde ise, kuduz riskli temas, tüberküloz, a. kanlı ishal ve kızamık en yaygın görülen hastalıklardır.

Tablo 44 Kayseri İlinde En Sık Görülen Bildirim Zorunlu Bulaşıcı Hastalıklar (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

Sıra No	Hastalık Adı	Olası	Kesin	Toplam
1	Kuduz Riskli Temas		1.335	1.335
2	Kızamık		124	124
3	A.Kanlı İshal		126	126
4	Tüberküloz		144	144
5	Hepatit C		83	83
6	Brusella	6	63	69
7	Hepatit B		25	25
8	Boğmaca	16	5	21
9	Hepatit A		10	10
10	Tifo		7	7

*Suriyelilerde 72 kişide Şark Çıbanı ve 15 Kişide Kuduz Riskli Temas vakası tespit edilmiştir.2 Suriyeli de Kızamık pozitifdir.

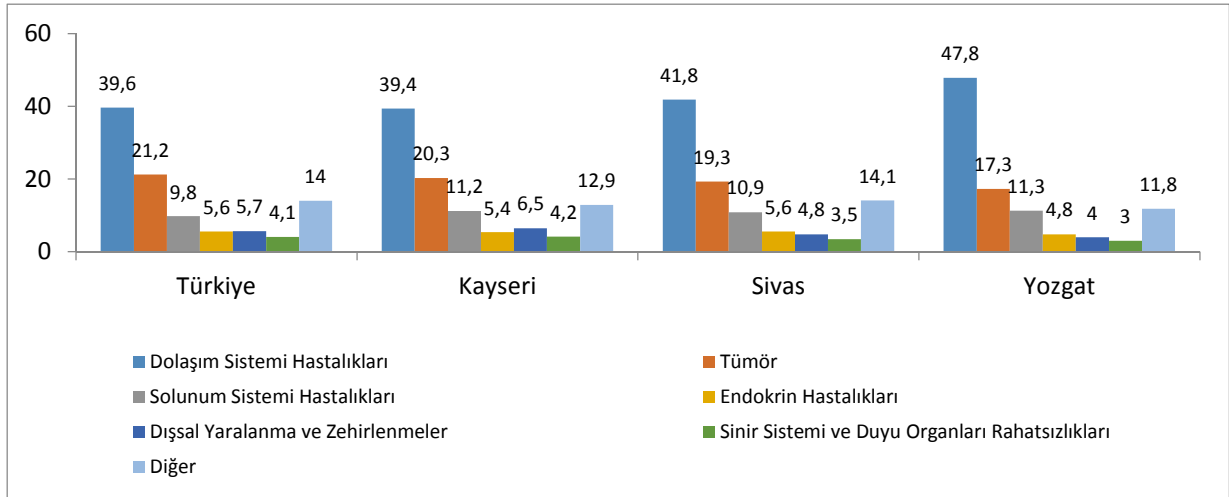
Kayseri’de sık görülen zoonotik hastalıklar ve sık görüldüğü ilçeler tabloda sunulmuştur. Buna göre, Kayseri’de en fazla kuduz riskli temas, brucella, kist hidatik hastalıklarına rastlanmaktadır. Kuduz riskli temas TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı kapsamında yapılan İlçe Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre TR72 Bölgesi ve Kayseri’nin en gelişmiş ilçeleri olan Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde gözükmektedir. Bu ilçeler aynı zamanda tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin de en yoğun olduğu ilçelerden biridir. Bu nedenle Melikgazi ilçesinde de diğer ilçelere göre daha yoğun bir brucella vakası görülmektedir. Ancak, son dönemde Melikgazi ilçesinden hayvancılık faaliyetlerinin kaldırılması yönünde bildirim yapılmıştır.

Tablo 45. Kayseri’de Sık Görülen Zoonotik Hastalıklar ve Sık Görüldüğü Alanlar (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

Hastalık Adı	İnsidans	Sayısı	Sık Görüldüğü Alanlar
Kuduz Riskli Temas	102,7	1.335	Kocasinan:349, Melikgazi:426
Brucella	5,3	63	Melikgazi:16, Develi:8
Kist Hidatik	1,15	28	Kocasinan:4, Yahyalı:4
Kırım Kongo Kanamalı Ateşi	0,77	9	Pınarbaşı:4, Talas:2, Sarız:2, Bünyan:1, Yahyalı:1, Develi:1, Sarioğlan:1, Tomarza:1, İncesu:1
Tularemi	0,61	8	Pınarbaşı:4, Talas:2, Tomarza:2
Şark Çıbanı	0,38	5	Develi:3, Melikgazi:2

31.03.2014 tarihi itibarıyla Kayseri’de 2013 yılında toplamda, %44,56’sı kadın olan 5969 ölüm vakası kayıt altına alınmıştır. En fazla ölüm Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde görülmüştür. TÜİK (2008) verilerine göre, Kayseri’de en fazla görülen ölüm nedenleri arasında kalp hastalığının diğer şekilleri (%29), bütün diğer hastalıklar (%20), lenfatik ve hematopiyetik (kan yapıcı) dokuların ırları dahil habis ırlar (%13), semptomlar ve iyi tanımlanmayan haller (%10), serebro-vasküler hastalık (%9) gelmektedir.

TÜİK (2013) verilerine göre ise, Kayseri’de en fazla dolaşım sistemi hastalıkları, tümör ve solunum sistemi hastalıkları nedeniyle ölüm vakaları görülmektedir. Kayseri, ölüm nedenleri bakımından, Türkiye ve TR72 Bölgesinin diğer illeri olan Sivas ve Yozgat ile benzerlik göstermektedir.

Şekil 35. Ölüm Nedenleri (%) (TÜİK, 2013)

Kayseri’de 2013 yılında ölüm yaş aralıklarına göre en fazla ölüm sayısı, Türkiye genelindekine paralel olarak sırasıyla toplam ölümlerin %46,31’ini oluşturan 75+, %11,69’unu oluşturan 70-74, %9,70’ini oluşturan, 65-69 ve %7,71’ini oluşturan 60-64 yaş oluşturmaktadır.

Ruhsal Sağlık

Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 13.10.2005 tarihli ve 010.06 sayılı Genelgede bildirildiği üzere, ruhsal sorunlar ülkemizde de önemli bir sağlık sorunudur. Buna göre, ruh sağlığının iyi olması, bu bağlamda korunması ve/veya tedavisinin teşviki, birey, aile ve toplum hayatı açısından kalite bir yaşam ve üretkenlik ve verimlilik artışı ile çevreye, sosyal ve ekonomik gelişmelere katkı sunan, istikrar ve huzurun vazgeçilmez bir unsurudur. Ayrıca, çocukluk döneminde karşılaşılan ruhsal bozukluklar, yetişkin ruhsal sağlığı bozukluklarının önemli habercileri olduğundan, çocukların ve ergenlerin ruh sağlığının desteklenmesi, yetişkin ve yaşlılık döneminde bireyler, toplumlar ve sağlık hizmetleri açısından yatırımların yapılması önemlidir. Bununla birlikte, Genelgede bildirildiği üzere, “Dünyanın pek çok ülkesinde, ruh sağlığı hizmetlerinin yürütülmesinde ve yaygın ruh sağlığı sorunlarına yardım konusunda, pratisyen hekimler ve birinci basamak sağlık çalışanları ilk ve temel kaynak olarak görülmektedir. Toplumdaki ruh sağlığı sorunları olan kişileri teşhis ve tedavi etmek yönünden pratisyen hekimler ve birinci basamak sağlık çalışanlarının kapasiteleri ve yeterliliklerinin geliştirilmesinde, gerekirse ikinci basamak ruh sağlığı hizmetleri ağının bir parçası gibi desteklenmeleri ve eğitimleri zorunludur.”

Söz konusu Genelgede bildirildiği üzere, Türkiye’de ruh sağlığı ile ilgili 5 hastane bulunmaktadır. Bunlar, İstanbul, Manisa, Adana, Elazığ ve Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastaneleridir. Kayseri, Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesine bağlı iken, Sivas ve Yozgat Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesine bağlıdır. Kayseri’de ruhsal sağlık ile ilgili sağlık altyapısı incelendiğinde ise, 2015 Yılı Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü Brifingine göre, Kayseri Eğitim ve Araştırma Hastanesi bünyesinde; Akıl ve Ruh Sağlığı Merkezi ile Toplum Ruh Sağlığı Merkezi bulunmaktadır. Bunlar, merkez ilçe Kocasinan’da yer almaktadır. Hastaların önce buldukları ilde teşhis, tedavi ve rehabilitasyonları esastır. Buna göre, Kayseri’den Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesine sevk edilen RS 10 ve 20’li hasta sayısı tabloda sunulmuş olup, erkek hastaların ağırlığı dikkat çekicidir.

Tablo 46. Kayseri’de Takibi Yapılan Hasta Sayısı Sevk Durumu (İl Sağlık Müdürlüğü, 2015)

Hastaların Nakledildikleri Yer	RS 10’la Gönderilen Hastalar			RS 20 ile Yaşadığı İle Gelen Hastalar		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Adana	10	1	11	42	6	48

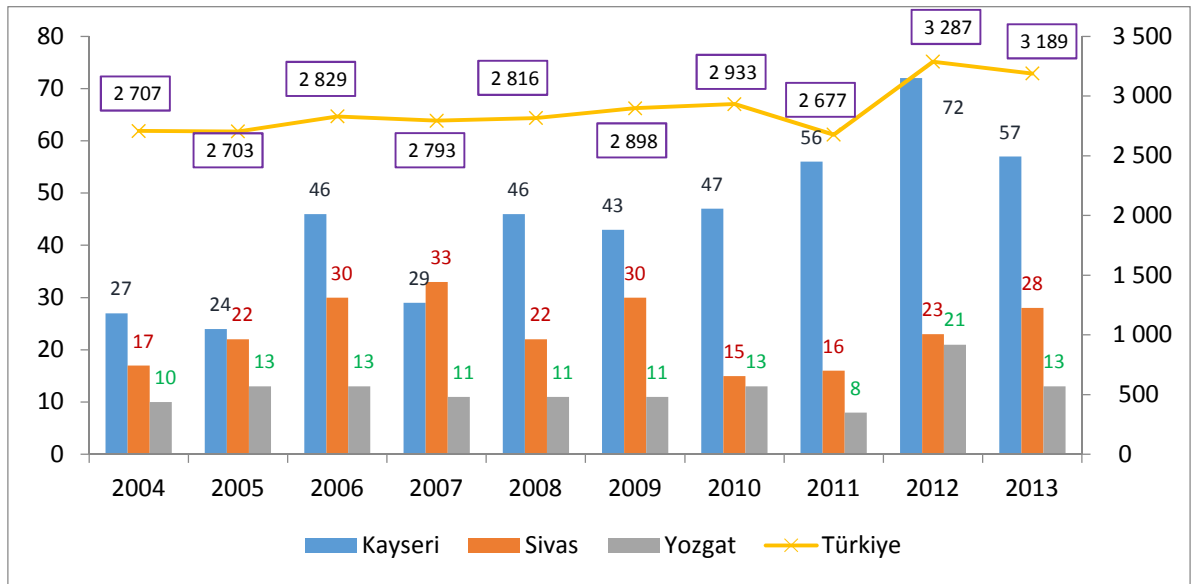
İl Sağlık Müdürlüğü Brifingine (2015) göre, yapılan denetimlerde, İl Tütün Kurulu denetimleri sonucunda 331 kişiye ceza kesilmiştir. Bununla birlikte 4207 sayılı Kanun'a göre işletme ve bireysel olarak toplam 523 para cezası uygulanmış en fazla Melikgazi (251 vaka) ve Kocasinan (201 vaka) ilçelerinde bu durum görülmüştür.

Kayseri'de kadına yönelik şiddet konusunda İl Sağlık Müdürlüğü Brifingine (2015) göre, Kayseri'de 2014 yılı içinde 50 şiddet vakası yaşanmıştır. Kadına şiddet vakalarının en fazla yaşandığı ilçeler sırasıyla Pınarbaşı (11 vaka), Yahyalı (10 vaka), İncesu (8 vaka) ilçeleridir. Kayseri'nin en gelişmiş ilçeleri olan Melikgazi, Kocasinan, Talas ilçelerinde 2014 yılı içinde kadına şiddet vakası görülmemiştir. Bununla birlikte, Felahiye, Hacılar, Özvatan, Sarız ilçeleri de şiddet vakası yaşanmayan diğer ilçelerdir. Kayseri'de 2014 yılı içerisinde 284 kişiye eğitim verilmiştir.

İl Sağlık Müdürlüğü Brifingine (2015) göre, Kayseri'de 761 intihar girişimi yaşanmış olup, bunların 364'ü 15-24 yaş aralığında, 236'sı 25-34 yaş aralığında görülmüştür. Çocuk ve gençlerin fiziki ve ruhsal gelişimlerini teşvik edecek faaliyetlere önem verilmesi, özellikle okullarda bilinçlendirme ve eğitim programlarının yaygınlaştırılması önemlidir.

İntihar Oranları

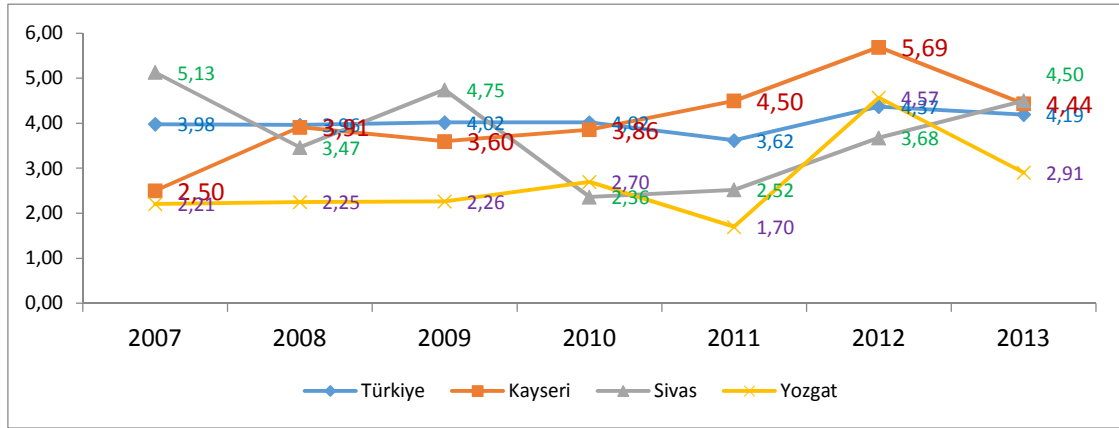
TÜİK verilerine göre, Türkiye'de 2013 yılında, 3189 intihar vakası gerçekleşmiş olup, bunların %37,52'si kadındır. Türkiye'de intihar vakalarının son 10 yıllık seyrine bakıldığında intihar vakalarının sayısı %17,8 oranında artmıştır. 2013 yılında toplam 57 intihar vakası görülen Kayseri'de 2004 yılına göre, intihar vaka sayısında artış yaşanmış ve vaka sayısı ise 2 katını aşmıştır. Kayseri, iller arasında intihar vaka sayısı bakımından Balıkesir'le birlikte, 15. sırayı paylaşmaktadır. TR72 Bölgesi illeri arasında Kayseri, intihar vaka sayısı bakımından ilk sırada gelmektedir.

Şekil 36. Türkiye ve TR72 Bölgesinde İntihar Vakalarının Yıllar İtibariyle Değişimi (TÜİK, 2004-2013)

Kayseri, kaba intihar hızı bakımından, 2010 yılından itibaren Türkiye ortalamasının üzerinde yer almıştır. TR72 Bölgesi illeri arasında ise, 2007, 2009 ve 2013 yılları hariç en yüksek değerleri almıştır. Kaba intihar hızı bakımından, Kayseri iller arasında, 2007 yılında 74. ve 2008 yılında 49., 2009 yılında 58., 2010 yılında 48., 2011 yılında 22. sırada, 2012 yılında 20., 2013 yılında ise 37. sırada yer almıştır. Kaba intihar hızı, Türkiye genelinde aldığı sıralamalar bakımından önemli bir artış göstermektedir. İntihar girişimi ve vaka sayısının artırılması açısından önlem alınması yararlı olacaktır.

Şekil 37. Yıllar İtibariyle Kaba İntihar Hızı (TÜİK, 2007-2013)

İntihar nedenleri irdelendiğinde (TÜİK 2013), Türkiye’de görülen toplam intiharların %53,8’ine karşılık gelen 1716 vakanın, intihar nedeni bilinmemekte, %16,1’lik oranla 515 vaka hastalık, %9,3’lük bir oranla 396 vaka aile geçimsizliği, %8,2’lik bir oranlar 260 vaka diğer nedenler, %6,9’luk bir oranla 220 vaka geçim zorluğu, %3,3’lük bir oranla 104 vaka hissi ilişki ve istediği ile evlenememe, %1,9’luk bir oranla 62 vaka ticari başarısızlık, %0,5’lik bir oranla 16 vaka öğrenim başarısızlığı, nedeniyle intihar etmektedir.

Kayseri’de intihar nedenleri irdelendiğinde (TÜİK) ise, 2013 yılında, toplam 57 vakadan, 31’inin nedeni bilinmemekte, 11 vaka hastalık, 5 vaka aile geçimsizliği, 5 vaka diğer, 4 vaka geçim zorluğu, 1 vaka da hissi ilişki ve istediği ile evlenememe sonucu intihar etmiştir. İntihar nedenleri yıllara sari olarak değişmekle birlikte, intihar nedenleri, bilinmeyen, hastalık, aile geçimsizliği ve geçim zorluğu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kayseri’de 2013 yılında gerçekleşen intihar vakalarının 41’i erkektir. Aile geçimsizliği nedeni ile intihar sayısı gözle görülür bir biçimde kadınları daha fazla etkilemektedir. 2009-2013 yılları arasında görülen intihar vakalarında erkek intiharları kadınlara göre daha yaygındır.

2013 yılında Kayseri’de en fazla intihar 45-54 yaş grubunda görülmüştür. 2013 yılında intiharların ilçe bazında dağılımına bakıldığında, en fazla intihar görülen ilçeler, sırasıyla Kocasinan ve Melikgazi ilçeleridir.

Tablo 47. İntihar Vakalarının İlçe Bazında Dağılımı (TÜİK, 2013)

	Toplam	Erkek	Kadın
Akkışla	0	0	0
Bünyan	0	0	0
Develi	1	0	1
Felahiye	1	1	0
Hacılar	0	0	0
İncesu	2	0	2
Kocasinan	26	22	4
Melikgazi	18	12	6
Özvatan	0	0	0
Pınarbaşı	3	2	1
Sarıoğlan	1	1	0
Sarız	0	0	0
Talas	4	3	1
Tomarza	0	0	0
Yahyalı	1	0	1
Yeşilhisar	0	0	0

Not. 2012 yılından itibaren intihar istatistiklerinin, kurumsal yerlerde meydana gelen intihar olaylarıyla ölüm belgesinden elde edilen intihar olayları da eklenerek kapsamı genişletilmiştir.

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

Kayseri’de sağlık altyapısı, disiplin ve hukuk işlerinde Adalet Meslek Yüksek Okulu Mezunu personel, il merkezi ve ilçelerde Acil Sağlık Hizmeti sunmak için gerekli personel, ilçelerde ayrıca entegre hastanelerin personel ihtiyacı ile evde sağlık hizmetlerinin personel ihtiyacı ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, il ve ilçelerde sağlık hizmetlerinde kullanılan ambulansların sayı ve kalitesi arttırılmalıdır.

Aile sağlık hizmeti sağlanan nüfus oranının arttırılması ve özellikle Kayseri’nin merkez ilçeleri dışındaki alanlarda aile hekimliği uygulamalarının hem personel hem de altyapı hizmetleri bakımından güçlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. ADNKS (2014) verilerine göre, toplam nüfusunun %69,67’sinin bulunduğu Kayseri’nin Kocasinan ve Melikgazi ilçelerinde, Kayseri’deki toplam 77 aile sağlık merkezinin 41’i bulunmaktadır. Talas’la birlikte nüfus oranı %79,38’e ulaşmaktadır. Kayseri merkez ilçeleri ile art bölgeleri arasında görülen büyük gelişmişlik farkı, kaliteli sağlık hizmetlerine erişim bakımından da kendini hissettirmektedir. A grubu aile hekim sayılarının genel itibarıyla arttırılması önemlidir.

Kayseri dışından gelen hastaların (civar iller) geldikleri yerde altyapı ve uzmanlık bakımından tedavi olabilecekleri hastalıklar için de Kayseri’yi ettikleri sektörel çalışma grubu toplantıları sonucunda anlaşılmıştır. Bu durum, Kayseri’de uzman personel ve altyapının (fiziksel ve teknolojik) güçlendirilmesi ihtiyacını doğurmaktadır.

Birinci basamak sağlık hizmetlerinde hasta memnuniyeti konusunda Kayseri, son yıllarda görülen önemli artışa rağmen, Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Beklenen zaman bakımından duyulan memnuniyetsizlik öne çıkmaktadır. Kayseri’de hizmet kalitesinin arttırılması ve hasta memnuniyetinin arttırılmasına yönelik çalışma yapılması önemlidir.

Kayseri’de ikinci basamak sağlık hizmeti ihtiyacı karşılanmalıdır. Anestezi ve yoğun bakım ünitelerinin yatak kapasitesinin yetersiz olmasından dolayı, yatak kapasitesinin arttırılması gereklidir. Kayseri merkezde ikinci ve üçüncü basamakta hastalar yatak kapasitesi yetersizliği nedeniyle zaman zaman sağlık hizmetlerinden faydalanmak da sıkıntı yaşamakta ve geri çevrilmektedir. Bu anlamda sağlık hizmetlerine erişim kısıtlanmaktadır. Kayseri’de ikinci basamak kamu hastanesi mevcut değildir (Pratikte var, ancak teorikte yok); bu basamakta özel hastaneler mevcuttur. Üçüncü basamak sağlık hizmeti sunan kamu hastaneleri mevcuttur. Üniversite hastanesinin devlet tarafından yeni yatırım yapılarak kapasitesinin arttırılması, bütçe eksikliği nedeniyle elzemdir.

Bebek ölüm oranları bakımından ilçeler bazında en fazla ölüm oranı, sırasıyla Pınarbaşı, Hacılar, Yahyalı, Bünyan, Sarıoğlan ve Melikgazi ilçelerinde görülmektedir. Bebek ölüm oranlarının azaltılmasıyla ilgili önlemler alınmasına devam edilmelidir. Kayseri’de çocuk ölümlerinin toplam ölüm içindeki payı, TR72 Bölgesinin diğer illeri olan Sivas ve Yozgat’tan yüksektir. En fazla çocuk ölümü, Melikgazi, Talas ve Yahyalı ilçelerinde görülmektedir. Anne ölümü ise en fazla, Melikgazi, Talas ve Kocasinan ilçelerinde görülmektedir. Anne ölüm hızı yıllar itibarıyla düşmektedir.

Kayseri’de sık görülen kanser türleri arasında en fazla akciğer kanseri görülmektedir. Kadınlarda en fazla meme kanseri, erkeklerde ise akciğer kanseri görülmektedir. Zoonotik hastalıklar (hayvanlardan insana geçen hastalıklar) arasında Kayseri’de en fazla kuduz riskli temas, brucella, kist hidatik hastalıklarına rastlanmaktadır. Kuduz riskli temas TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı kapsamında yapılan İlçe Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre TR72 Bölgesi ve Kayseri’nin en gelişmiş ilçeleri olan Melikgazi ve

Kocasinan ilçelerinde gözükmetedir. Belediyeler, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü'nün bu konudaki çalışmaları sürdürmesi önemlidir.

Kadına şiddet vakalarının en fazla yaşandığı ilçeler sırasıyla Pınarbaşı (11 vaka), Yahyalı (10 vaka), İncesu (8 vaka) ilçeleridir. Bilinçlendirme faaliyetleri önemli olup, sürekli aile danışmanlığı hizmetinin Türkiye genelindeki riskli pilot bölgelerde başlatılması önerilmektedir.

2013 yılında toplam 57 intihar vakası görülen Kayseri'de 2004 yılına göre, intihar vaka sayısında artış yaşanmış ve vaka sayısı 2 katını aşmıştır. Kayseri, Türkiye genelindeki intihar vaka sayısı bakımından Balıkesir'le birlikte, 15. sırayı paylaşmaktadır. Kayseri'de 761 intihar girişimi yaşanmış olup, bunların 364'ü 15-24 yaş aralığında, 236'sı 25-34 yaş aralığında görülmüştür. Çocuk ve gençlerin fiziki ve ruhsal gelişimlerini teşvik edecek faaliyetlere önem verilmesi, özellikle okullarda bilinçlendirme ve eğitim programlarının yaygınlaştırılması önemlidir. Kayseri'de kaba intihar hızı da, Türkiye genelinde aldığı sıralamalar bakımından önemli bir artış göstermektedir. İntihar girişimi ve vaka sayısının arttırılması açısından önlem alınması yararlı olacaktır. İntihar nedenleri yıllara sari olarak değişmekle birlikte, daha çok bilinmeyen, hastalık, aile geçimsizliği ve geçim zorluğu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kayseri'de 2013 yılında gerçekleşen intihar vakaları ağırlıklı olarak erkeklerde görülmektedir. (TÜİK istatistiklerine yansıyan 57 vakadan, 41'i erkektir). Aile geçimsizliği kaynaklı intihar sayısı gözle görülür bir biçimde kadınları daha fazla etkilemektedir. Bilinçlendirme ve eğitim programları yanında, sürdürülebilir bir temelde bir aile danışmanlığı hizmetinin verilmesi yararlı olacaktır.

Kayseri'nin akreditasyona (JCI, AHA vs.) sahip hastane eksiği bulunmaktadır. Belgelerin yatırım geri dönüş oranının uzun vadede olması bölge hastanelerinin bir kısmı için dezavantaj olarak görülmektedir. Kayseri'de sunulan tedaviler çok az bilinmektedir. Özellikle arama motorlarında Kayseri Sağlık Turizmi sonuçları İstanbul gibi şehirlere göre çok az çıkmaktadır. Reklam ve tanıtımlarda hem şehir hem de şehirdeki sağlık turizmi konusunda eksiklikler öne çıkmaktadır. Tanıtımların dışında, hastanelerde birden çok dil bilen personelin eksikliği de görülmektedir. Sağlık kuruluşları arası rekabet fazladır ve işbirliği zayıftır. Kayseri ili sağlık kurum ve kuruluşları arasında kümelenme olarak yığılaşma olmasına rağmen, ortak bir çalışma, platform/konsey bulunmamaktadır. Kayseri ilinde Sağlık Turizminin geliştirilebilmesi için 3 aşamalı bir büyüme önerilmiştir. Bu anlamda öncelikle Kayseri'de bir Sağlık Turizm Konseyi oluşturularak, koordineli bir şekilde Kayseri'nin Sağlık Turizminde eksik yönlerine karşı bir eylem planı hazırlanması gerekecektir.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Hastane sayısı ve yatak sayıları incelendiğinde, Kayseri ilinin öne çıkan bir sağlık altyapısına sahip olduğu söylenebilir. Sayı bakımından Kayseri'de özel hastaneler öne çıkmaktadır ve özel hastane sayısı artmaya devam etmektedir. İl merkezindeki hastanelerin önemli bir özelliği coğrafi olarak yoğunlaşmış olmalarıdır. Kayseri'de sağlık önemli bir sektördür ve gelişmeye devam etmektedir. Kayseri'de bu potansiyelin daha fazla değerlendirilebilmesi için ildeki hastanelerin bazı uluslararası sertifikalara sahip olması faydalı olacaktır. Ayrıca Kayseri ili için sektöre yönelik bir portal oluşturulması, bu portal aracılığı ile tanıtım ve rehberlik faaliyetlerinin yapılması önemli konulardan biridir.

Kayseri'ye çevre illerden tedavi amaçlı gelen sayısının çokluğu sebebiyle ulaşım imkânlarındaki iyileşmeler sağlık alanına da olumlu katkı sağlayacaktır. Hızlı tren projesi gibi projelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Bölgede kamu yatırımları programına girmiş ve TR72 Bölgesinin sağlık altyapısını güçlendirecek önemli büyüklükte yatırımlar devam etmekle birlikte, 2002-2013 döneminde kamu hastaneleri yatak sayısında Türkiye’de %17,64 oranında bir artış yaşanırken, Kayseri’de bu artış oranı %2,28 ile sınırlı kalmıştır. Kayseri’ye kamu eliyle yapılan sağlık yatırımları sınırlı bir şekilde kalmış, ancak özel sektör eliyle yapılan yatırımlar Kayseri’nin sağlık altyapısının güçlenmesinde ve bugünkü cazibe merkezi haline gelmesinde etkili olmuştur. Kayseri’nin TR7 Bölgesinde civar iller için sağlık bakımından bir cazibe merkezi niteliği taşıdığı düşünüldüğünde kamu yatırımlarının ağırlığı artırılmalıdır.

FIRSATLAR

TR72 Bölgesinde yer alan Kayseri, Bölgede ön plana çıktığı kadar, TR7 Düzey 1 Bölgesinde de diğer civar illeri (Yozgat, Sivas, Niğde, Nevşehir...) için sağlık altyapısı ile cazibe merkezi olması nedeniyle de öne çıkmaktadır. Ancak hastaneler, pek çok alanda olduğu gibi Kayseri’nin Kocasinan ve Melikgazi ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Göç almaya devam eden Kayseri, özellikle uzmanlık ve uzun süre tedavi gerektiren hastalıklar açısından branşlaşmış kamu, özel ve üniversite hastaneleri ve uzman altyapısı ile önemli bir sağlık turizmi potansiyeli taşımaktadır. Yurtdışından gelen hastalar arasında da gurbetçiler önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Son zamanlarda Kayseri’ye sağlık turizmi amaçlı gelenlerin sayısı artmaktadır. Bölgede ve özellikle Kayseri’de sağlık turizminin geliştirilmesi açısından, sağlık turizmi altyapısının geliştirilmesi (konaklama imkânlarının güçlendirilmesi, doğrudan uçuşların sayıca artırılması, çok dilli bir ortam için yatırımların yapılması, JCI ve uluslararası akreditasyonların elde edilmesi vb.), hastanelerin uzmanlık alanlarının artırılması ve hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, sağlık sektörüne yönelik bir portal ve Konsey oluşturulması ve bu doğrultuda tanımlanan bir strateji çerçevesinde sağlık imkânlarının tanıtım ve rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesi gereklidir. Kayseri’de sağlık turizmi için birliktelik, Ajans koordinasyonunda başlatılmıştır.

Kayseri’de Bölge Hastanesi ve Kayak Merkezi gibi yeni projeler yapılmakta olup bunlar Kayseri’nin bir sağlık şehri olabilmesi açısından önemli fırsatlardır. Kayseri’nin sahip olduğu mevcut altyapı ve nitelikli ve tecrübeli sağlık çalışanları ile bir sağlık şehri olmak için önemli bir fırsatı bulunmaktadır.

SONUÇ

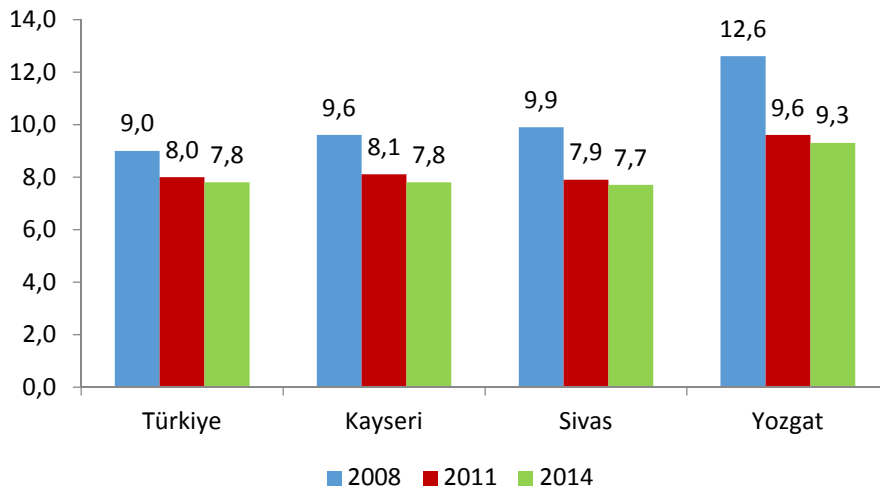
Kayseri, TR72 Bölgesi illeri arasında en gelişmiş sağlık altyapısına (fiziksel ve teknolojik altyapı ile sağlık personeli bakımından) sahip ildir. Kayseri, Türkiye genelinde de iller arasında iyi bir konumda olmakla birlikte, sağlık göstergelerinde Türkiye ortalamasından daha iyi bir konumda olduğu söylenebilir.

4. AİLE

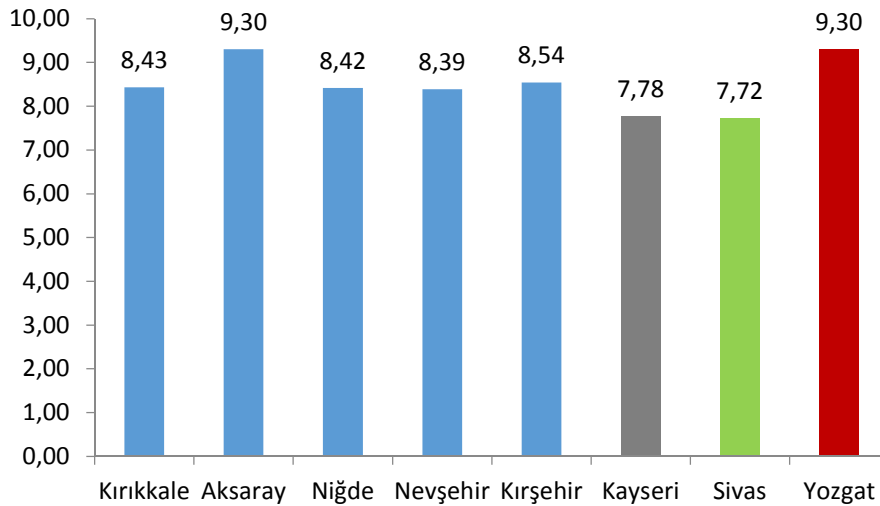
MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

Evlenme

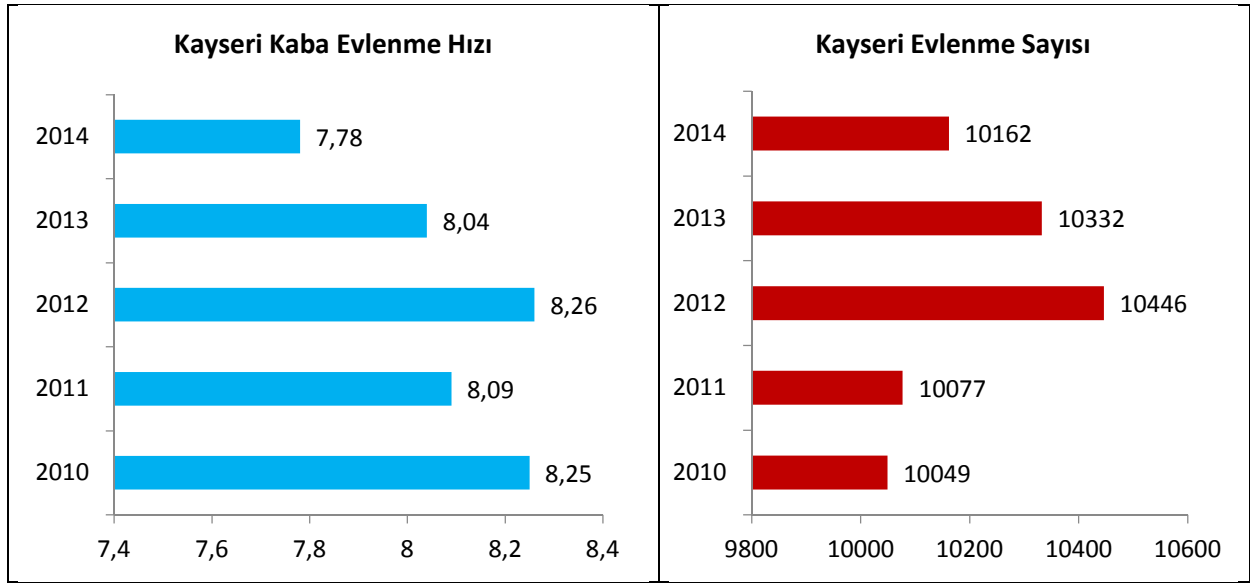
TÜİK verilerine göre, Türkiye ve TR72 Bölgesi illeri kaba evlenme hızı verileri karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Kaba evlenme hızı bakımından 2008 yılından itibaren Türkiye genelinde görülen düşüş, TR72 Bölgesi illerine de yansımıştır. 2008 yılında, tüm TR72 Bölgesi illeri Türkiye ortalaması üzerinde bir kaba evlenme hızına sahipken, 2014 yılında, Yozgat hariç Kayseri ve Sivas Türkiye ortalamasına yaklaşmıştır. Kaba evlenme hızı bakımından Kayseri, 2014 yılında Türkiye ile aynı değeri almıştır. TR7 Bölgesi illeri içinde değerlendirildiğinde ise, 2014 yılında Kayseri, en düşük değeri alan Sivas'ın (7,72) hemen ardından gelerek, TR7 Bölgesi içinde Sivas'la birlikte en düşük değeri paylaşmaktadır.

Şekil 38. Kaba Evlenme Hızı* Seyri (TÜİK, 2008-2014)
*Belli bir yıl içinde her 1000 nüfus başına düşen evlenme sayısı

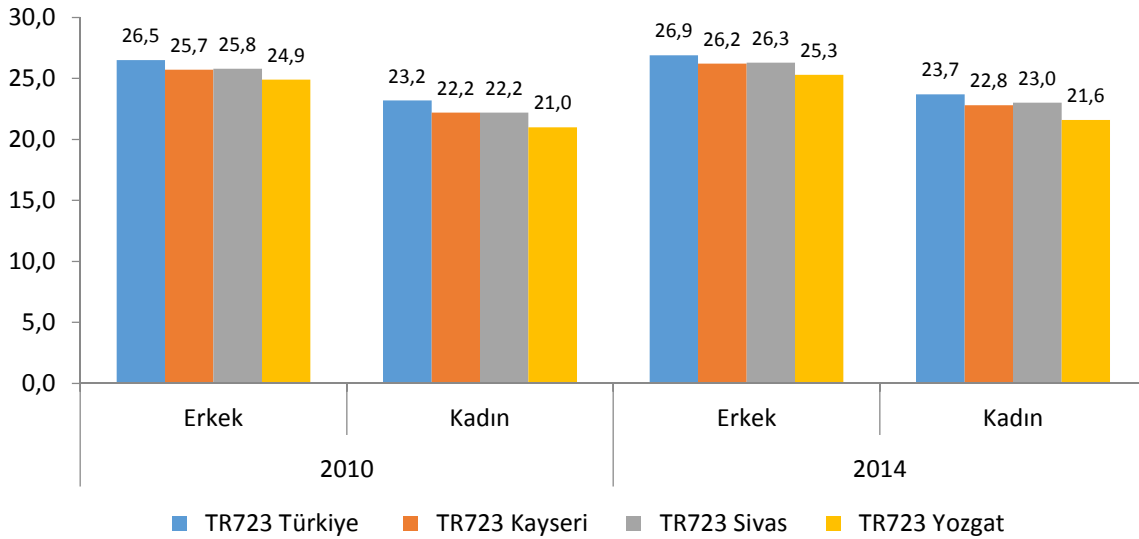

Şekil 39. TR72 Bölgesi İlleri Kaba Evlenme Hızı Verileri (TÜİK, 2014)

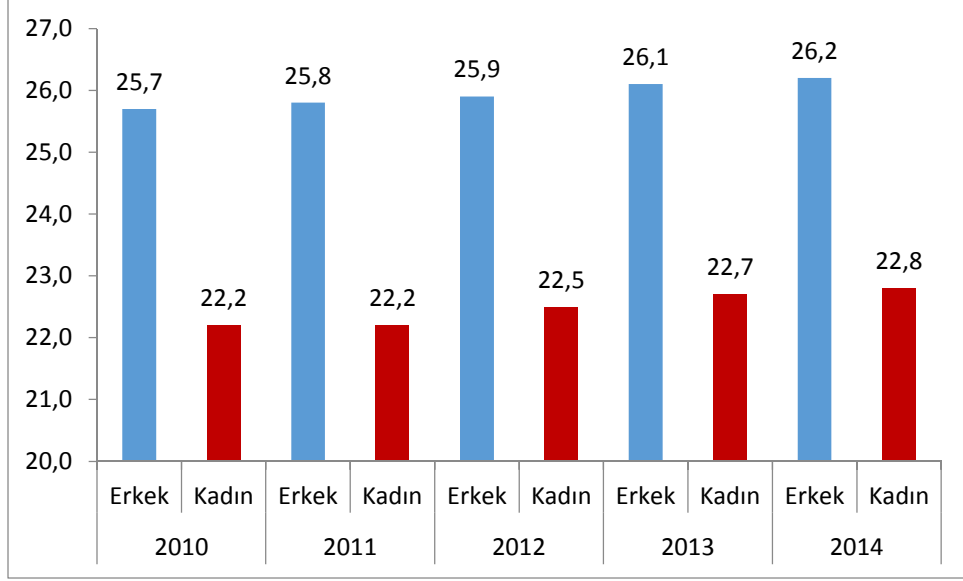
Şekil 40 Kaba Evlenme Hızı Verileri ve Evlenme Sayısı (TÜİK, 2010-2014)

Kayseri’de kaba evlenme hızı 2010 yılına göre düşmüştür. Son 5 yıllık dönemde, Kayseri’de nüfus önemli ölçüde artmıştır. ADNKS verilerine göre, 2010 yılında 1.064.164 olan Kayseri nüfusu, 2014 yılında, 1.322.376’ya yükselmiştir. Ancak Kayseri’deki evlenme sayısı incelendiğinde, 2010 yılına göre sadece 113 kadar artmıştır. Son 3 yıllık dönemde ise azalmıştır. Kayseri, kaba evlenme hızı bakımından iller arasında; 2010 ve 2011 yılında, 31., 2012 yılında 30., 2013 yılında 29., 2014 yılında ise, 39. sırada gelmektedir.

Şekil 41. Karşılaştırmalı Ortalama Evlenme Yaşı Verileri (TÜİK, 2010-2014)

Kayseri’de ortalama evlenme yaşı, Türkiye ve bölge genelinde olduğu gibi 2010-2014 döneminde kadınlarda ve erkeklerde az da olsa artmıştır. Ancak ortalama evlenme yaşı, damat ve gelin açısından, Türkiye genelinden düşük olup, TR72 Bölgesinde Yozgat’tan sonra yaş düşüklüğü bakımından ikinci sırada gelmektedir.

Şekil 42. Kayseri’de Olay Yerine Göre Erkek ve Kadın Evlenme Yaşı Seyri (TÜİK, 2010-2014)

Kayseri’de ortalama evlenme yaşı 2014 yılında kadınlarda 22,8; erkeklerde ise 26,2’dir. Karşılıklı yaş grubuna göre evlenenler için 2014 yılı TÜİK verileri incelendiğinde, toplam evlilikler içerisinde, %25,49’luk bir orana karşılık gelen 2590 gelinin erken evlilik sayılabilecek 16-19 yaş aralığında evlendiği görülmüştür. Erkeklerde ise bu oran %1,67’dir. 16-19 yaş gelinler, ağırlıklı olarak, 25-29 ve 30-34 yaş grubu damatlarla evlenmiştir.

Tablo 48. 2014 Yılı Karşılıklı Yaş Grubuna Göre Evlenenler (TÜİK, 2014)

Damadın yaş grubu	Gelinin yaş grubu											
	Toplam	16-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60+	Bilinmeyen
	10.162	2.590	3.548	2.329	743	339	185	95	69	40	49	175
16-19	200	170	29	1	0	0	0	0	0	0	0	0
20-24	2.891	1.263	1.375	193	19	5	2	0	0	0	0	34
25-29	4.221	994	1.665	1.319	165	26	5	0	0	0	0	47
30-34	1.549	144	379	640	285	52	8	0	0	0	0	41
35-39	478	8	62	116	149	92	29	4	1	0	0	17
40-44	262	3	17	30	78	70	42	9	1	0	0	12
45-49	145	0	2	9	17	49	39	14	4	2	0	9
50-54	108	0	1	2	13	17	26	28	15	3	0	3
55-59	85	0	0	1	7	13	17	18	11	9	5	4
60+	163	0	0	0	4	11	14	22	34	26	44	8
Bilinmeyen	60	8	18	18	6	4	3	0	3	0	0	0

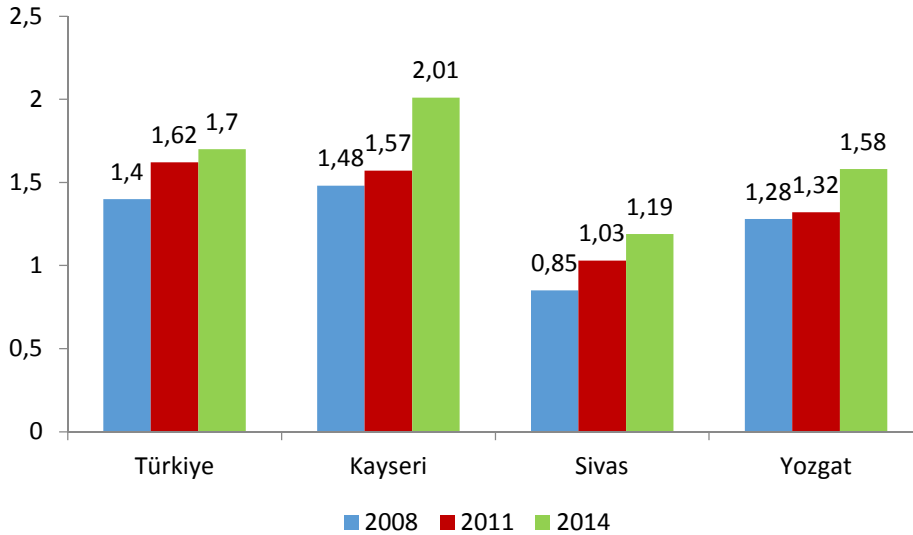
TÜİK verilerine göre ilçelerde evlilik sayıları incelendiğinde, nüfusla paralel olarak Melikgazi, Kocasinan, Talas ve Develi ilçelerinde en fazla evlenme görülmektedir ve yıllar itibariyle artmıştır. Evlilik sayıları, Felahiye, İncesu, Bünyan, Pınarbaşı, Saroğlan, Sarız, Akkışla, Hacılar, Tomarza ve Özvatan ilçelerinde yıllar itibariyle azalmaktadır.

Tablo 49. Kayseri İli ve İlçeleri İçin Evlilik Sayıları (TÜİK, 2002-2014)

	2002	2010	2011	2012	2013	2014
Bunyan	419	349	301	298	271	222
Develi	675	662	572	597	622	551
Felâhiye	159	131	108	107	75	61
İncesu	238	182	218	197	191	172
Pınarbaşı	364	263	267	239	235	240
Sarıoğlan	286	178	181	185	147	117
Sarız	185	121	100	97	79	71
Tomarza	439	338	302	298	328	249
Yahyalı	450	351	351	346	348	335
Yeşilhisar	176	195	161	153	161	145
Akkışla	110	69	61	59	45	40
Talas	469	753	832	830	923	877
Kocasinan	2 778	3 028	3 053	3 213	3 069	2982
Melikgazi	2 345	3 243	3 337	3 623	3 649	3934
Hacılar	211	137	183	171	155	145
Özvatan	82	49	50	33	34	21
Toplam	9 386	10 049	10 077	10 446	10 332	10162

Boşanma

TÜİK verilerine göre, Türkiye ve TR72 Bölgesi illeri kaba boşanma hızı verileri karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Kaba boşanma hızı bakımından 2008 yılından itibaren, Türkiye genelinde görülen artış, TR72 Bölgesi illerine de yansımış, kaba boşanma hızı artmıştır. Ancak, Kayseri, diğer görece gelişmiş kentler gibi 2014 yılında Türkiye ortalamasının üzerine çıkmış ve 2,01' değerine ulaşmıştır.

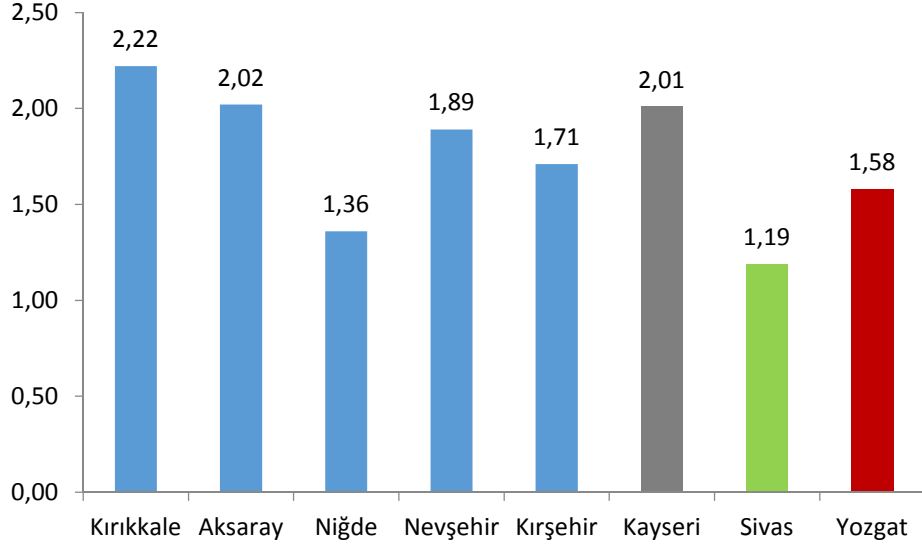

Şekil 43. Kaba Boşanma Hızı* Seyri (TÜİK, 2008-2014)

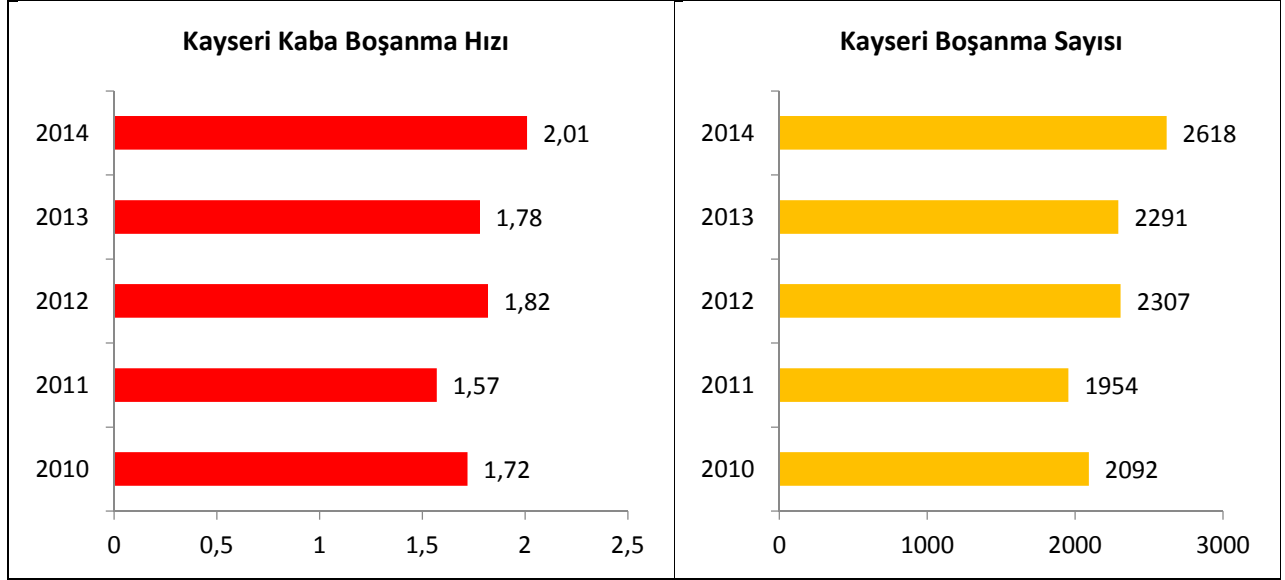
*Belli bir yıl içinde her 1000 nüfus başına düşen evlenme sayısı

TÜİK verilerine göre, 2014 yılında TR72 Bölgesi illeri arasında da ilk sırada gelen Kayseri, TR7 Bölgesi illeri arasında Kırıkkale ve Aksaray illerinden sonra üçüncü sırada gelmektedir.

Şekil 44. TR7 Bölgesi İlleri Kaba Boşanma Hızı Verileri (TÜİK, 2014)

Şekil 45. 2010-2014 Yılları Arasında Kayseri Kaba Boşanma Hızı Verileri ve Boşanma Sayısı (TÜİK, 2010-2014)

Türkiye'deki duruma benzer şekilde, Kayseri'de 2011 yılı hariç kaba boşanma hızı ve boşanma sayısı artmıştır. 2010 yılına göre Kayseri'de boşanma sayısı %20,10 oranında artmıştır.

Kayseri, kaba boşanma hızı bakımından iller arasında, 2010 yılında Edirne ile birlikte 20., 2011 yılında, Kütahya ve Düzce ile birlikte 29., 2012 yılında, 19., 2013 yılında Kocaeli ile birlikte 18. ve 2014 yılında 17. sırada gelmektedir. Boşanma sayısı bakımındansa, Kayseri iller arasında; 2010 yılında, 15., 2011 yılında, 16., 2012 yılında, 12., 2013 yılında, 12. ve 2014 yılında 10. Sırada gelmektedir.

TÜİK (2014) verilerine göre Kayseri'de boşanmalar, erkekler için 25-39 yaş aralığında yoğunlaşırken (601 olan vaka sayısı ile en fazla 30-34 yaş aralığı), kadınlar için, 20-39 yaş aralığında yoğunlaşmaktadır (576 olan vaka sayısı ile en fazla 25-29 yaş aralığı). 2014 yılında boşanmalar en fazla 570 vaka sayısı ile evliliğin 16 ve üzeri yılında ve 533 vaka sayısı ile evliliğin 6-10 yıl arasında meydana gelmiştir (TÜİK).

TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırmasına (2013) göre, Kayseri'de aile yaşam biçimine verilen önem düzeyi, %62,3 oranında önemli, %6,7 oranında ne önemli ne önemli değil, %31 oranında ise önemli değil

şeklinde görülmektedir. Önemlilik düzeyi bakımından Kayseri TR72 Bölgesi illeri arasında Sivas'ın ardından gelmektedir. Toplamda ise 50,9'luk bir oran mevcuttur. Kayseri, aile yaşam biçiminin önemli görülmesi bakımından iller arasında 12. sırada yerini alırken, Sivas 9., Yozgat ise 35. sırada bulunmaktadır.

Kayseri'de koruyucu aile istatistikleri (2014) verileri incelendiğinde, TR72 Bölgesi illeri arasında en fazla koruyucu aile Kayseri'dedir. Buna göre, iller arasında Kayseri, metropol iller olan İzmir (299), İstanbul (292), Ankara'dan (168) sonra 4. Sırada gelmektedir. TR72 Bölgesinin diğer illeri olan Sivas 22, Yozgat ise 55. sıradadır.

Tablo 50. İllere Göre Koruyucu Aile İstatistikleri (TÜİK 2014)

İl	Mevcut koruyucu aile sayısı	Koruyucu aile yanındaki çocuk sayısı	Gönül Elçileri Projesi kapsamında			
			Toplantı sayısı	Koruyucu aile başvuru sayısı	Koruyucu aile sayısı	Koruyucu aile yanındaki çocuk sayısı
Toplam	2973	3604	3359	4628	1788	2262
Kayseri	142	152	13	117	60	65
Sivas	39	50	9	51	22	26
Yozgat	9	12	14	20	7	10

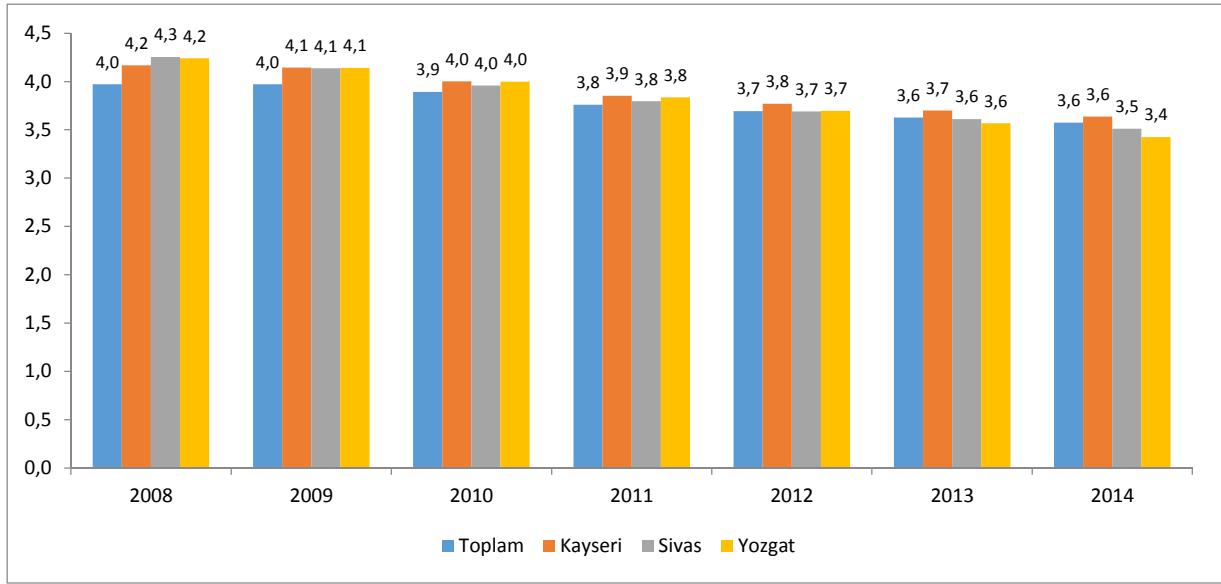
TÜİK verilerine göre, Kayseri'nin ilçeleri bazında (erkeğin ikamet yerine göre) boşanma verileri incelendiğinde, evlenme verilerinde olduğu gibi en fazla boşanmanın da Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçelerinde olduğu görülmektedir. Develi ise bu sıralamada 4. Sırada gelmektedir.

Tablo 51. Kayseri ve İlçeleri Bazında Boşanma Sayıları (TÜİK, 2013-2014)

	2013	2014
Bünyan	37	32
Develi	82	97
Felahiye	15	10
İncesu	35	32
Pınarbaşı	45	25
Sarıoğlan	19	27
Sarız	17	16
Tomarza	30	29
Yahyalı	37	40
Yeşilhisar	21	18
Akkışla	5	5
Talas	203	215
Kocasinan	728	817
Melikgazi	903	1 077
Hacılar	15	9
Özvatan	5	9
Toplam	2 197	2 458

Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü

A. Başbüyük tarafından bildirildiği üzere, hane halkı büyüklüğü; ailelerin gelir seviyesi, oturulan konut nitelikleri ve mülkiyet durumuyla birlikte aile bireylerinin yaşam kalitesi ve refahı üzerinde etkili unsurlar arasındadır. TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması (2011) verilerine göre, 2011 yılında toplam ortalama hane halkı büyüklüğü 3,8'dir. Kayseri'de 2008 yılında 4,2 olan ortalama hane halkı büyüklüğü 2011 yılında, 3,9 olup Türkiye ortalamasının üzerinde bir değer almıştır. Kayseri'deki 319.000 hane sayısının %8,4'ü 1, %16,3'ü 2, %18,3'ü 3, %25,3'ü 4 ve %31,8'i 5 ve üzeri hane halkına sahiptir. 2008 yılından 2013 yılına kadar Türkiye genelinin üzerinde olan ortalama hane halkı büyüklüğü sayısı azalarak, 2014 yılında Türkiye ortalaması ile eşitlenmiştir. Ortalama hane halkı büyüklüğü açısından, TR72 Bölgesi illeri olan Kayseri, 2014 yılında iller arasında 28., Sivas 35., Yozgat ise 40. sırada gelmektedir.

Şekil 46. Ortalama Hane Halkı Büyüklüğünün Yıllar İtibariyle Değişimi (TÜİK, 2008-2014)

Hanehalkı büyüklüğünün şekillenmesinde, doğum oranları, ekonomik faaliyet ve gelenekler ön plana çıkmaktadır (A. Başbüyük). Kayseri'nin İlçeleri bazında ortalama hane halkı büyüklüğüne ilişkin bilgiler tabloda sunulmuştur. Buna göre, 2010 yılına göre istisnasız Kayseri'nin tüm ilçelerinde ortalama hane halkı büyüklüğü azalmıştır. Bu azalışta, kırsalda sosyo-ekonomik yönden halkın bağımlılık gösterdiği tarım sektöründe ulusal ve ülkenin etkilendiği uluslararası politikaların da etkisiyle özellikle kırsal alanlarda tarımda görülen çözülme ve göç hadisesi ile şehir kültürünün yaygınlaşması ve şehirleşme oranının yükselmesi de etkilidir. Ayrıca, geleneksel yapıdan çekirdek tipi aileye geçiş gibi nedenler hane halkı büyüklüğünün azalmasında etkili faktörler arasındadır. En fazla ortalama hane halkına sahip ilçeler, Tomarza, Melikgazi, Hacılar ve Kocasinan'dır. Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde halen tarım ve hayvancılık önemli bir faaliyet kolu olup, Büyükşehir Belediye yasası ile bu faaliyetin azalması beklenmektedir.

Tablo 52. Kayseri ve İlçelerinde Yıllar İtibariyle Hane Halkı Büyüklüğünün Değişimi (TÜİK, 2010-2014)

	2010	2011	2012	2013	2014
Bünyan	4,11	3,99	3,85	3,73	3,62
Develi	3,90	3,79	3,68	3,59	3,54
Felahiye	3,50	3,44	3,21	3,17	2,97
İncesu	3,76	3,71	3,67	3,64	3,60
Pınarbaşı	3,90	3,76	3,66	3,57	3,44
Sarıoğlan	3,86	3,76	3,61	3,51	3,36
Sarız	3,68	3,49	3,33	3,14	3,00
Tomarza	4,34	4,22	4,07	3,91	3,79
Yahyalı	4,03	3,92	3,83	3,76	3,68
Yeşilhisar	3,34	3,27	3,16	3,10	3,02
Akkışla	3,54	3,38	3,23	3,18	2,98
Talas	3,86	3,71	3,65	3,59	3,55
Kocasinan	4,02	3,86	3,78	3,71	3,66
Melikgazi	4,09	3,92	3,85	3,79	3,74
Hacılar	4,06	3,99	3,87	3,75	3,69
Özvatan	3,23	3,11	2,95	3,00	2,76

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

- Kaba evlenme hızı, son 5 yıllık dönemde, Kayseri’de nüfus önemli ölçüde artmasına rağmen, Türkiye genelinde olduğu gibi Kayseri’de de düşmüş ve Türkiye ortalaması ile aynı değeri almıştır.
- Kayseri’de ortalama evlenme yaşı, damat ve gelin açısından, Türkiye genelinden düşüktür. Kayseri’de ortalama evlenme yaşı 2014 yılında 23,0 erkeklerde ise 26,3’tür. Karşılıklı yaş grubuna göre evlenenler için 2014 yılı TÜİK verileri incelendiğinde, toplam evlilikler içerisinde, %25,49’luk bir orana karşılık gelen 2.590 gelinin erken evlilik sayılabilecek 16-19 yaş aralığında evlendiği görülmüştür. Erkeklerde ise bu oran %1,67’dir. Bu konuda aileler genelinde bilinçlendirme faaliyeti yapılması ve bireylerin gelir seviyesini arttırıcı önlemlerin alınmasında yarar görülmektedir. Özellikle kırsalda ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi ve gelir getirici faaliyetlerin yaygınlaştırılması önemlidir.
- Evlenme sayıları, Kayseri’nin Felahiye, İncesu, Bünyan, Pınarbaşı, Sarıoğlan, Sarız, Akkışla, Hacılar, Tomarza ve Özvatan ilçelerinde yıllar itibariyle azalmaktadır. Hacılar ve İncesu dışında bu ilçelerin ağırlıklı ekonomisi tarım ve hayvancılık faaliyetlerine bağlı olmakla birlikte, Orta Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından TR72 Bölgesi Alt Bölge Çalışması sonuçları doğrultusunda gelişmişlik düzeyleri düşüktür. İncesu, Sarıoğlan ve Sarız hariç, diğer ilçelerde net göç hızı negatiftir.
- Türkiye’deki duruma benzer şekilde, Kayseri’de 2011 yılı hariç kaba boşanma hızı ve boşanma sayısı artmıştır. 2010 yılına göre Kayseri’de boşanma sayısı %20,10 oranında artmıştır. Kayseri iller arasında boşanma sayısı bakımından 2014 yılında 10. sırada gelmektedir.
- 2014 yılında boşanmalar en fazla 570 vaka sayısı ile evliliğin 16 ve üzeri yılında ve 533 vaka sayısı ile evliliğin 6-10 yıl arasında meydana gelmiştir.
- Kayseri’de koruyucu aile istatistikleri (2014) verileri incelendiğinde, TR72 Bölgesi illeri arasında en fazla koruyucu aile Kayseri’dedir.
- Kayseri’nin ilçeleri bazında (erkeğin ikamet yerine göre) boşanma verileri incelendiğinde, en fazla boşanmanın nüfusun da yoğunlaştığı Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçelerinde olduğu görülmektedir. Develi ise bu sıralamada 4. sırada gelmektedir. Özellikle bu alanlarda ailenin korunması ve bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yürütülmelidir.
- 2008 yılından 2013 yılına kadar Türkiye genelinin üzerinde olan ortalama hane halkı büyüklüğü, 2014 yılında Türkiye ile eşitlenmiştir. En fazla hane halkının olduğu ilçeler, Tomarza, Melikgazi, Hacılar ve Kocasinan’dır.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Aileler genelinde bilinçlendirme faaliyeti yapılması ve bireylerin gelir seviyesini arttırıcı önlemlerin alınmasında yarar görülmektedir. Özellikle kırsalda ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi ve gelir getirici faaliyetlerin yaygınlaştırılması önemlidir.

SONUÇ

Kayseri’de nüfus artışına rağmen, kaba evlenme hızı düşmüş, buna karşılık boşanma hızında da artış gerçekleşmiştir. Dolayısıyla aile konusu Kayseri için üzerinde durulması gereken önemli konulardan bir tanesidir.

5. GÜVENLİK VE ADALET

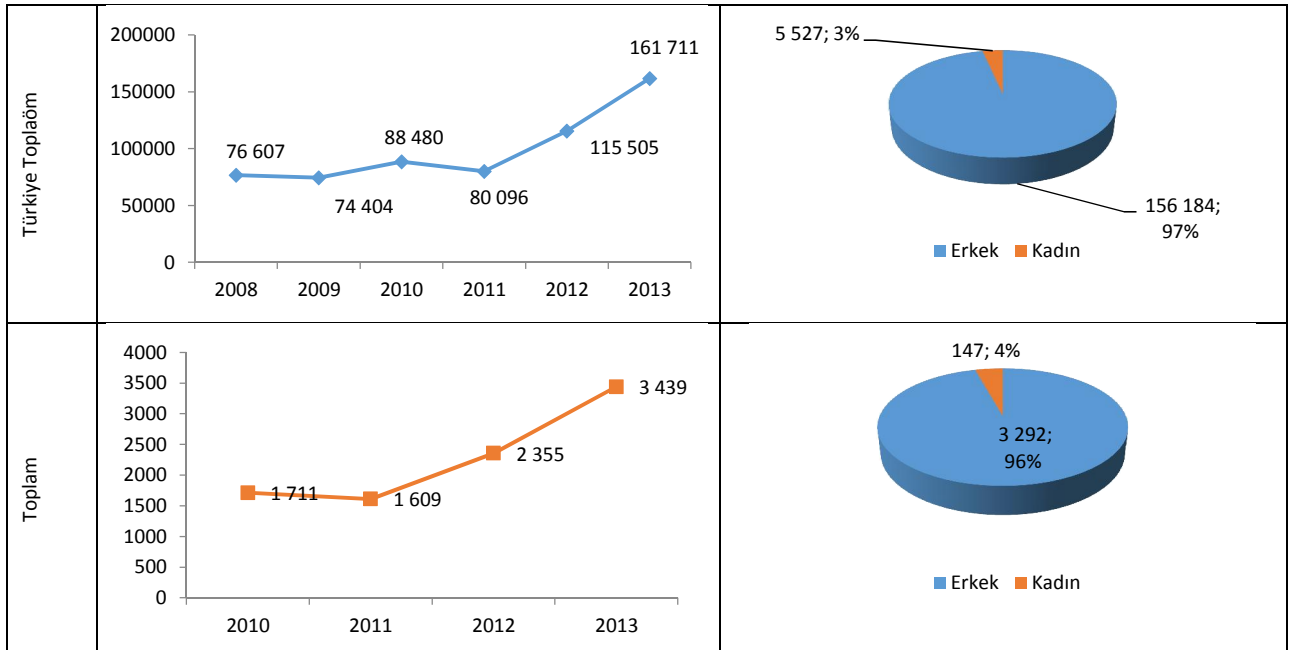
MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

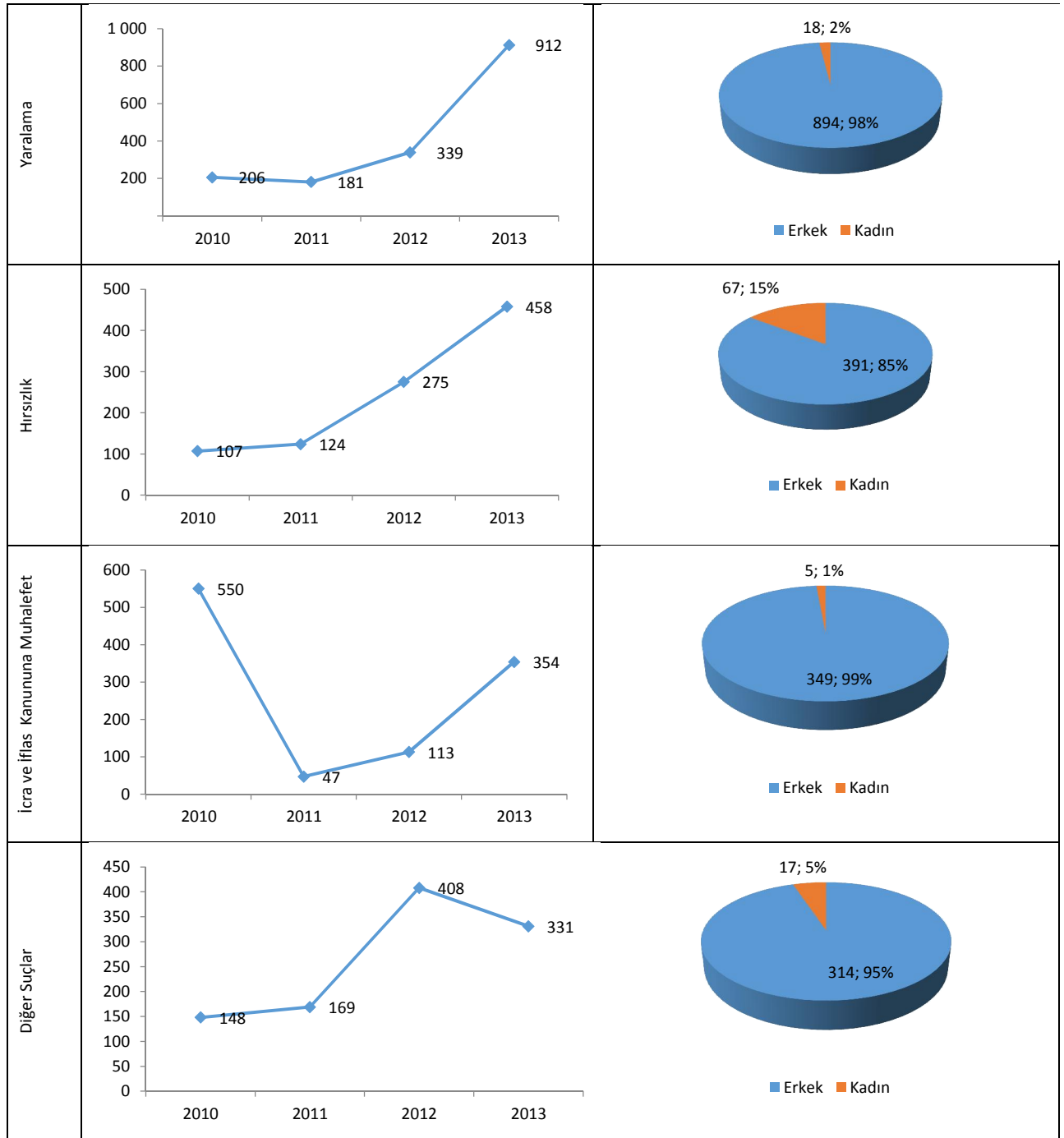
Suç Oranları

TÜİK verilerine göre, Türkiye’de 2013 yılında 161.711 hükümlü suç işlemiştir. Buna göre, işlenen suçlar arasında en fazla payı yaralama (%18,44), hırsızlık (%13,82), icra iflas kanununa muhalefet (%11,56) almaktadır. Kayseri’de 2013 yılında Ceza İnfaz Kurumuna giren hükümlülerin %4,27’sini kadınlar oluşturmaktadır. Aynı yıl Türkiye’de bu oran, %3,42 olan Kayseri, kadınlarda bu oranın üzerine çıkmıştır. Türkiye’de olduğu gibi Kayseri’de de en fazla payı yaralama (%26,52), hırsızlık (%13,32), icra ve iflas kanununa muhalefet (%10,29) ve diğer suçlar (%9,62) oluşturmaktadır. Kayseri’de yaralamanın payı Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir.

Suç oranları, yıllar itibariyle ülke genelinde olduğu gibi özellikle son üç yılda önemli ölçüde artmıştır. TÜİK (2013) verilerine göre, toplam hükümlü sayısı bakımından ülke genelinde metropol İstanbul (18.071), İzmir (12.776), Ankara (7.707) ilk üç sırayı paylaşmaktadır. Bunların ardından, Antalya (7.161) ve Adana (6.545) gelmektedir. Buna göre, Türkiye genelinde TR72 Bölgesi illeri arasında yer alan Kayseri (3.439), iller arasında 14. sırada, Sivas (956) 43. sırada ve Yozgat (741) 53. sırada gelmektedir.

Kayseri’de en fazla pay alan suç türlerinin dağılımı ve yıllar itibariyle değişimi tabloda gösterilmektedir. Buna göre, TÜİK verileri incelendiğinde, Kayseri’de suç oranında 2010-2013 döneminde meydana gelen artış, dikkat çekici boyutlardadır. Öte yandan 2013 yılında hırsızlık suçunda Kayseri’de kadınların payı %15’e yükselirken, Türkiye genelinde 2013 yılında hırsızlık suçu işleyen kadınlar için bu oran %7’dir. Kayseri’de toplam suçlar içinde icra ve iflas kanununa muhalefet suçundan hüküm giyenlerin oranı %32,14’tür. İcra ve iflas kanununa muhalefet suçundan hüküm giyenlerin sayısı 2010 yılına göre 2013 yılında neredeyse 1/3 oranında düşmüştür. Bu suç oranında 2011 yılında keskin bir düşüş yaşanmış ve 2011 yılına göre son dönemlerde yine tırmanışa geçmiştir.

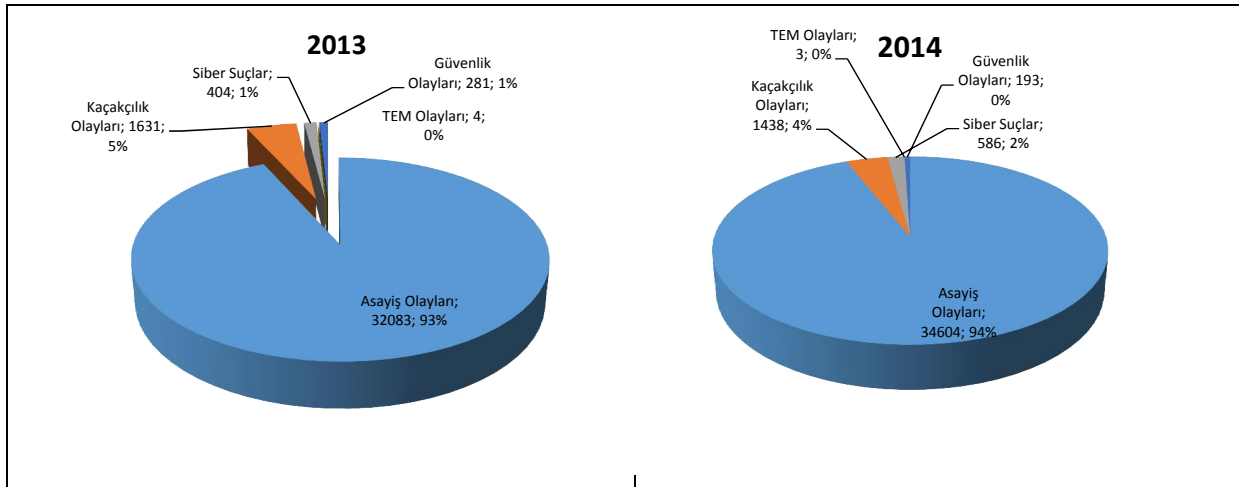
Not. 1. Yabancı ülkede suç işleyenler ayrı bir grupta değerlendirilmiştir. 2. İBBS: İstatistik Bölge Birimleri Sınıflaması

Şekil 47 Yıllara Göre Kayseri’de İşlenen Seçilmiş Suç Türüne Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlülerin Sayısal Değişimi (TÜİK, 2008-2013)

İl Emniyet Müdürlüğü kayıtlarına⁶ (2015) göre, Kayseri’de 2013 yılında meydana gelen 34.403 olay %6,6 oranında artış göstererek, 2014 yılında, 36.824’e yükselmiştir. 2013 ve 2014 yıllarında meydana gelen olayların birimlere göre dağılımı incelendiğinde, Kayseri’de meydana gelen olayların neredeyse tamamının asayiş suçu kapsamına girdiği görülmektedir. Asayiş suçu ile ilgili olarak 2013 yılında 32.083 olay, 2014 yılında ise 34.604 olay meydana gelmiştir.

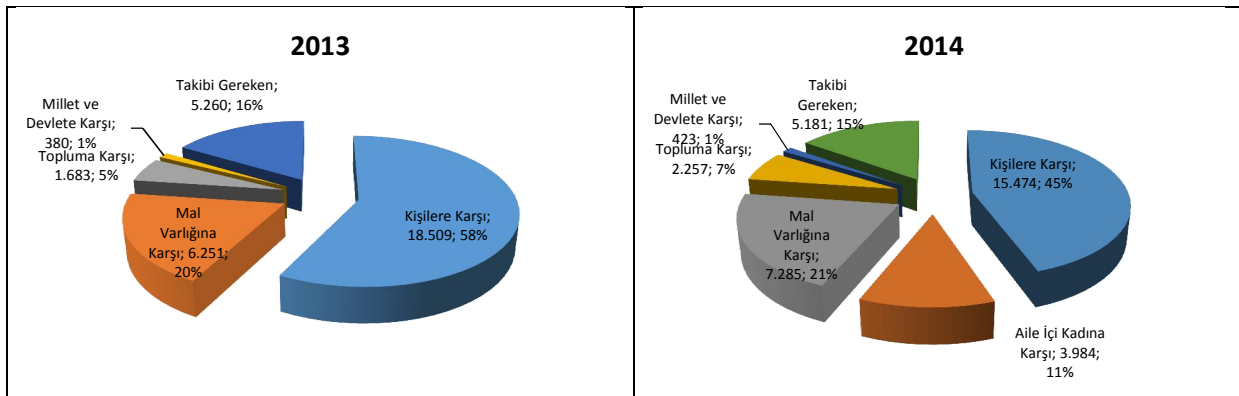
⁶ İl Emniyet Müdürlüğü Brifingi (2015)

2014 yılında Kayseri’de meydana gelen olaylarda, 2013 yılına göre asayiş olaylarının payı %7,9 ve siber suçların oranı %45 artarken, kaçakçılık olaylarının payı %11,8, TEM olayları %25 ve güvenlik olaylarının sayısı ise %31,3 oranında azalmıştır.

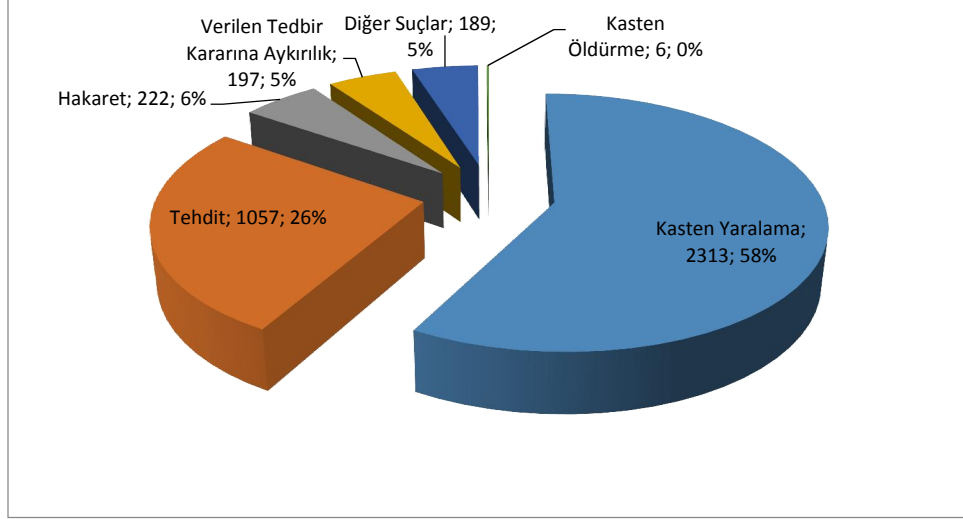
Şekil 48. Kayseri’de Meydana Gelen Olayların Birimlere Göre Dağılımı (İl Emniyet Müdürlüğü, 2015)

İl Emniyet Müdürlüğü (2015) kayıtlarına göre, Kayseri’de 2014 yılında görülen asayiş olaylarının türlere karşı dağılımı incelendiğinde, en fazla kişilere karşı işlenen olaylar görülmektedir. Bunu, %21,05’lik payla mal varlığına karşı işlenen olaylar, %14,97’lik payla, takibi gereken olaylar, 2014 yılından itibaren veri girişi yapılan ve %11,51’lik pay alan aile içi kadına karşı işlenen olaylar, %6,52’lik bir payla topluma karşı ve %1,22’lik bir payla millete karşı işlenen olaylar takip etmektedir. Kayseri’de 2013 ve 2014 yıllarında işlenen asayiş olaylarının karşılaştırmalı olarak dağılımı şekilde sunulmuştur. Buna göre, 2013 yılına göre, 2014 yılında, kişilere karşı işlenen olaylar (aile içi kadına karşı olanlar dahi), %5, mal varlığına karşı görülen olaylar %16,5, topluma karşı olanlar, %34, millet ve devlete karşı olanlar %11 artış gösterirken, takibi gerekenler %1,5 oranında azalmıştır.

Şekil 49. Kayseri’de Görülen Asayiş Olaylarının Detaylı Dağılımı (İl Emniyet Müdürlüğü, 2015)

Kayseri’de 2014 yılında aile içi şiddet olaylarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde ise, en fazla kasten yaralama (%58) ve tehdit olayları (%26) görülmektedir.

Şekil 50. Kayseri’de Görülen Aile içi Şiddet Olaylarının Türlerine Göre Dağılımı (İl Emniyet Müdürlüğü, 2015)

Kabahatler Kanununa göre Kayseri’de en fazla gürültü (%49,99) nedeniyle işlem yapılmıştır. KOM olaylarında ise en fazla payı narkotik ve organize olaylar almış, 2013 yılına göre, 2014 yılında mali ve kaçakçılık olayları sırasıyla %48,3 ve %6,2 oranında azalırken, narkotik ve organize olaylar sırasıyla %7 ve %46,4 oranında artmıştır. İlde yaşanan yaralı trafik kazası olaylarında 2013 yılına göre %3 oranında artış yaşanmıştır.

2013 ve 2014 yıllarında suça sürüklenen çocuklarda en fazla payı kasten yaralama vakası almaktadır. Çocukların suça sürüklenme nedenleri incelendiğinde ise, bölünmüş aile yapısı, aile içi problemler ve sevgisizlik; internet ve medyadan olumsuz etkilenme; yanlış arkadaş grupları, sosyal paylaşım siteleri-cep telefonları, alkol, uyarıcı ve uyuşturucu madde kullanımı, psikolojik rahatsızlıklar ve bunalım, okul sınav ve ders problemleri, erkek ve kız arkadaş ayrılığı gelmektedir. Bu bakımdan çocukların ailelerine yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları ile okul ortamında destekleyici ve rehberlik faaliyetlerinin güçlendirilmesi önemlidir.

Son zamanlarda polis sorumluluk bölgesinin artması nedeniyle çalışmaları başlayan polis merkezi Amirliği (Eskişehir bağları, İldem, Mimar Sinan Organize Sanayi Bölgesi) kurulmasına ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. İlde MOBESE kameralarının sayısının artırılması, yüz tanıma programına geçiş, Mobil EDS ve MOBESE araçlarının temin edilmesi, polis araçlarının kaskolarının yaptırılması, nöbet kulübelerinin yenilenmesi ve akaryakıt istihkakının arttırılması gibi ihtiyaçlar hizmetlerin daha etkin verilmesi açısından gereklidir.

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

- Türkiye’de olduğu gibi, Kayseri’de de en fazla payı yaralama (%26,52), hırsızlık (%13,32), icra ve iflas kanununa muhalefet (%10,29) ve diğer muhalefet suçları (%9,62) oluşturmaktadır. Kayseri’de yaralamanın payı Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir.
- Suç oranları, yıllar itibarıyla ülke genelinde olduğu gibi özellikle son üç yılda önemli ölçüde artmıştır. Kayseri’de suç oranında 2010-2013 döneminde meydana gelen artış dikkat çekici boyutlardadır. Öte yandan 2013 yılında hırsızlık suçunda Kayseri’de kadınların payı %15’e yükselirken, Türkiye genelinde 2013 yılında hırsızlık suçu işleyen kadınlar için bu oran %7’dir.
- Kayseri’de meydana gelen olayların neredeyse tamamının asayiş suçu kapsamına girdiği görülmektedir. 2014 yılında Kayseri’de meydana gelen olaylarda 2013 yılına göre asayiş olaylarının payı %7,9 ve siber suçların oranı %45 artarken, kaçakçılık olaylarının payı %11,8, TEM olayları %25 ve güvenlik olayları %31,3 oranında azalmıştır. Kayseri’de 2014 yılında görülen

asayiş olaylarının türlere karşı dağılımı incelendiğinde, en fazla kişilere karşı işlenen olaylar görülmektedir.

- Kayseri’de 2014 yılında aile içi şiddet olaylarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde ise en fazla kasten yaralama (%58) ve tehdit olayları (%26) görülmektedir.
- Çocukların ailelerine yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları ile okul ortamında destekleyici ve rehberlik faaliyetlerinin güçlendirilmesi önemlidir.
- İlde MOBESE kameralarının sayısının artırılması, yüz tanıma programına geçiş, Mobil EDS ve MOBESE araçlarının temin edilmesi, polis araçlarının kaskolarının yaptırılması, nöbet kulübelerinin yenilenmesi ve akaryakıt istihkakının arttırılması ve fiziksel altyapının güçlendirilmesi gereklidir.

SONUÇ

Kayseri’de yukarıda ortaya koyulan açıklamalara göre çok büyük bir güvenlik sorunu olmadığı görünmekle birlikte suç oranlarının daha aşağıya çekilmesi için ilgili kamu kurumu ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte ortak bir çalışma yürütülmelidir.

6. İSTİHDAM

MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

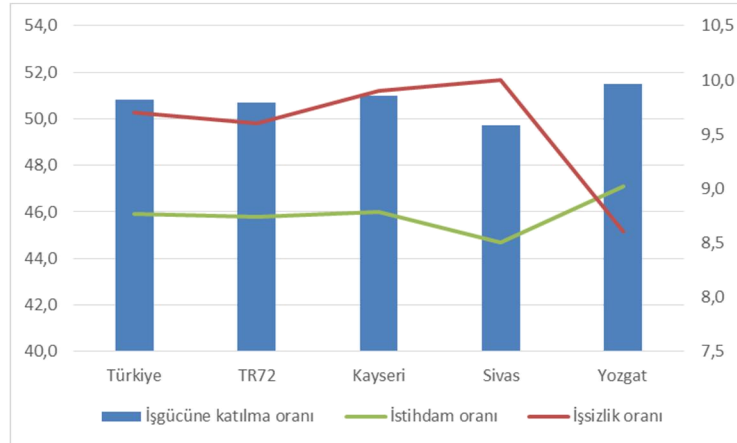
İşgücüne Katılma ve İstihdam Oranları

İstihdam ve işsizlik bir ülkenin ekonomisinin işleyişi hakkında fikir veren önemli iki göstergedir. Ayrıca insanların refah düzeyi ile de doğrudan ilgilidir. Eğer işsizlik oranı yüksekse, bireysel düzeyde birçok insanın kendisini ve ailesini geçindiremediği düşünülür. Öte yandan sosyal problemler de işsizlik neticesinde tetiklenir. Makro düzeyde işsizlik ise, ülkenin iş gücü kaynağının ve potansiyelinin verimli kullanılmadığını ve milli gelire katkı yapmadığını gösterir. Günümüz konjonktüründe işsizliği azaltıp istihdam yaratmak, ülkelerin ekonomi politikalarının birincil hedefleri arasındadır.

İstihdam, milli gelire katkının yanı sıra sosyolojik olarak da önemli bir araçtır. Bireyler toplumsal statü ve güven kazanmak için hayatlarını kazanmaya dolayısıyla işe ihtiyaç duyarlar. Bu olanak sağlanmadan temel haklardan ve sosyal güvenlikten yoksun kalırlar. Bu yüzden istihdam sosyal kalkınmanın da önemli unsurlarındandır.

Dünya’da genel olarak %6 civarında seyreden işsizlik oranı Türkiye’de %9 olup, 2015 yılında %8,7 olması öngörülmüştür. İşsizlik oranında azalma öngörülsede dünya ortalamasının hayli üzerinde yer almaktadır.

2013 TÜİK verilerine göre Türkiye geneli işgücüne katılım oranı ortalaması %50,8 iken Kayseri ilinin işgücüne katılım oranı % 51,0 ile Türkiye ortalamasının ve bölge ortalamasının (% 50,7) üstünde yer almaktadır ve ülke genelinde 41. sırada gelmektedir. Kayseri ili % 9,9 işsizlik oranı ile, işsizlik oranı % 9,7 olan Türkiye ortalamasının ve % 9,6 olan TR72 Bölge ortalamasının üzerindedir ve ülke genelinde 22. sırada gelmektedir. % 46,0’lık istihdam oranı ile % 45,9 olan Türkiye ortalaması ve % 45,8 olan TR72 Bölge ortalaması ile hemen hemen aynıdır ve ülke genelinde 53. sırada gelmektedir. Kayseri’ nin bu oranlara sahip olmasında iş bulma ümidiyle Kayseri’ye gelen göçün etkisi büyüktür.

Şekil 51 İşgücü Göstergeleri (TÜİK, 2013)

Tablo 53 İşgücü Göstergeleri (TÜİK, 2013)

	İşgücüne katılma oranı		İşsizlik oranı		İstihdam oranı	
	(%)	Sıra	(%)	Sıra	(%)	Sıra
Türkiye	50,8	-	9,7	-	45,9	-
TR72	50,7	-	9,6	-	45,8	-
Kayseri	51	41	9,9	22	46	53
Sivas	49,7	54	10	21	44,7	55
Yozgat	51,5	35	8,6	28	47,1	43

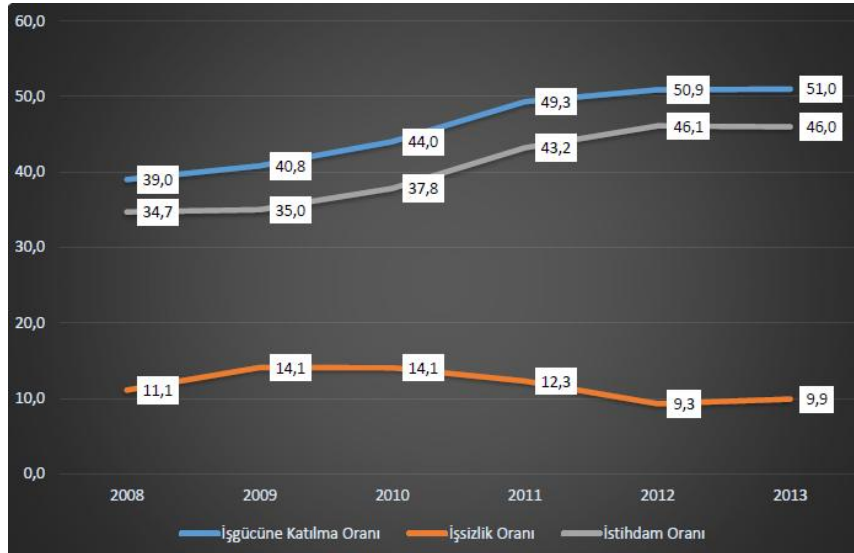
*2014 verileri yayınlanmadığı için 2013 verileri baz alınmıştır.

Tablo 54 İşgücü Göstergeleri, (TÜİK, 2008-2013)

		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
		(%)	Sıra	(%)	Sıra	(%)	Sıra	(%)	Sıra	(%)	Sıra	(%)	Sıra
İşgücüne katılma oranı	Türkiye	46,9	-	47,9	-	48,8	-	50,1	-	50,0	-	50,8	-
	TR72	39,7	-	40,6	-	44,2	-	50,1	-	51,4	-	50,7	-
	Kayseri	39,0	69	40,8	71	44,0	68	49,3	54	50,9	39	51,0	41
	Sivas	40,5	63	39,0	73	42,2	72	48,8	57	50,5	42	49,7	54
	Yozgat	39,4	66	41,7	67	46,9	59	53,5	29	53,2	29	51,5	35
İşsizlik oranı	Türkiye	11,0	-	14,0	-	11,9	-	10,7	-	9,2	-	9,7	-
	TR72	11,4	-	13,2	-	13,7	-	10,7	-	8,2	-	9,6	-
	Kayseri	11,1	38	14,1	31	14,1	10	12,3	12	9,3	21	9,9	22
	Sivas	10,7	32	13,2	38	13,6	14	9,9	27	7,8	37	10,0	21
	Yozgat	12,2	23	11,0	49	12,7	20	8,5	44	6,1	56	8,6	28
İstihdam oranı	Türkiye	41,7	-	41,2	-	43,0	-	44,7	-	45,4	-	45,9	-
	TR72	35,2	-	35,2	-	38,1	-	44,7	-	47,2	-	45,8	-
	Kayseri	34,7	65	35,0	70	37,8	61	43,2	61	46,1	49	46,0	53
	Sivas	36,2	61	33,9	72	36,5	68	44,0	57	46,6	40	44,7	55
	Yozgat	34,6	66	37,2	61	40,9	73	48,9	33	50,0	27	47,1	43

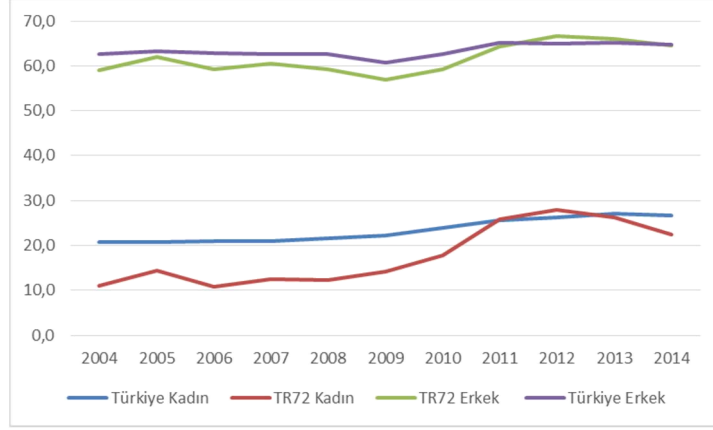
*2014 verileri yayınlanmadığı için 2013 verileri baz alınmıştır.

Kayseri’de işgücüne katılım oranı 2008 yılında % 39,0 iken 2012 yılında bu oran % 50,9 olmuş, 2013 yılında ufak bir artış ile % 51,0’ a çıkmıştır. 2008 yılından itibaren 2011 yılına kadar işgücüne katılım oranında Kayseri; Türkiye ortalamasının üzerinde bir artış eğilimi göstermiş 2011 yılından sonra artış eğilimi durağanlaşmıştır. Bölgede bu oran 2013 yılında % 0,7 düşmüş olup, ülke genelinde % 0,8 artmıştır. İşgücüne katılım oranındaki bu artışa paralel bir biçimde Kayseri’ de 2008 yılında % 11,1 olan işsizlik oranı 2012 yılında % 9,3 oranına kadar düşmüş ancak 2013 yılında % 9,9 oranına çıkarak bu oran ile Türkiye geneli en düşük işsizlik oranına sahip 60. il olmuştur. İşgücüne katılma oranında ve işsizlik oranındaki bu artışlar sonucunda 2008 yılında % 34,7 olan istihdam oranı 2013 yılında % 46,0 oranına kadar yükselmiştir.

Şekil 52 Kayseri İşsizlik Oranları (TÜİK, 2008-2013)

TR72 Bölgesinde cinsiyet ayrımında işgücüne katılma oranına baktığımızda 2004 yılına göre hem erkek hem de kadın işgücü katılım oranında artış olduğu görülmektedir. İşgücüne katılım oranı 2011 yılına kadar Türkiye ortalamasının altında seyreden Bölgenin 2011 yılından itibaren hem erkek hem de kadın işgücü katılım oranlarının ülke ortalamasının üzerine çıktığı ancak 2013 yılı itibariyle tekrar Türkiye ortalamasının altına indiği görülmektedir.

Şekil 53 TR72 Bölgesi Cinsiyet Ayrımında İşgücüne Katılma Oranı (2004-2014)

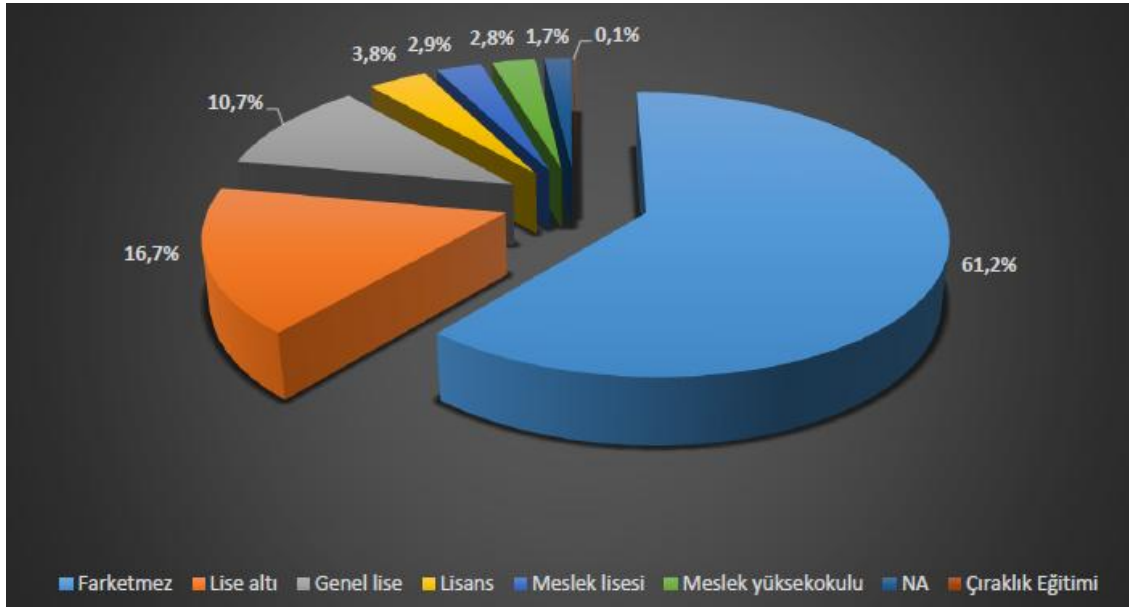
Türkiye’de işgücünün eğitim düzeyine bakıldığında %55,9’ unun lise altı eğitilmiş olduğu ve yaklaşık % 4,1’ inin ise okuma yazma bilmediği görülmektedir. İşsizlik oranlarında en düşük oran okuma yazma bilmeyen kesimdedir. En yüksek işsizlik oranı lise eğitilmişlerdedir. İşgücüne katılım oranlarında ise en yüksek orana yükseköğretim mezunları ulaşmıştır. 2014 yılında Türkiye ve TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) bölgesinde en fazla istihdam lise altı eğitilmişlerde gerçekleşmiştir. TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) bölgesinde 2014 yılında 15 ve üzeri yaşta 79 bin işsizden 41 bininin eğitim durumu lise altı, 19 bininin lise ve dengi meslek okulu, 18 bininin ise yükseköğretimdir.

Tablo 55 Eğitim Durumuna Göre İşgücü, İşsiz, İstihdam Durumu (Bin) (TÜİK, 2011-2014)

	Yıl	Toplam	Okuma-yazma bilmeyen	Lise altı eğitilmişler	Lise ve dengi meslek okulu	Yükseköğretim
İŞGÜCÜ						
Türkiye	2011	26.725	1.203	15.682	5.365	4.476
	2012	27.339	1.164	15.640	5.538	4.996
	2013	28.271	1.167	15.931	5.783	5.388
	2014	28.786	1.170	16.100	5.825	5.691
TR72	2011	832	55	524	149	103
	2012	852	62	531	145	113
	2013	844	47	478	161	158
	2014	831	35	464	175	156
İSTİHDAM						
Türkiye	2011	24.110	1.147	14.224	4.729	4.008
	2012	24.821	1.119	14.277	4.932	4.493
	2013	25.524	1.110	14.450	5.133	4.831
	2014	25.933	1.097	14.584	5.167	5.085
TR72	2011	743	54	474	126	89
	2012	782	59	493	129	101
	2013	762	45	435	142	141
	2014	752	35	423	156	138
İŞSİZLİK						
Türkiye	2011	2.615	56	1.458	636	468
	2012	2.518	45	1.363	606	503
	2013	2.747	57	1.481	650	557
	2014	2.853	73	1.516	658	606
TR72	2011	89	1	50	23	14
	2012	70	3	38	16	12
	2013	82	2	43	19	17
	2014	79	0	41	19	18

Eğitim düzeyine göre; Bölge okuma-yazma bilmeyenlerin istihdam oranı bakımından 14. sırada, lise altı istihdam oranı bakımından 16. sırada, lise ve dengi meslek okulu bakımından 12. sırada, yükseköğretim istihdam oranı bakımından ise 11. sırada gelmektedir. Son yıllardaki eğilime bakıldığında Bölge’de istihdamın eğitim durumunda eğitimin niteliği (mesleki eğitim) ve düzeyine (yükseköğretim) göre yükselme trendinde olduğu görülmektedir. Bu durum İşgücü vasfının arttığını göstermektedir ki bu da işletmelerin verimliliği ile rekabet gücüne olumlu katkı sağlayacaktır. Bölgedeki okuma yazma bilmeyen ve lise altı istihdamın özellikle tarımda, yükseköğretim ve lise istihdamının ise hizmetler sektöründe yoğun olduğu görülmektedir.

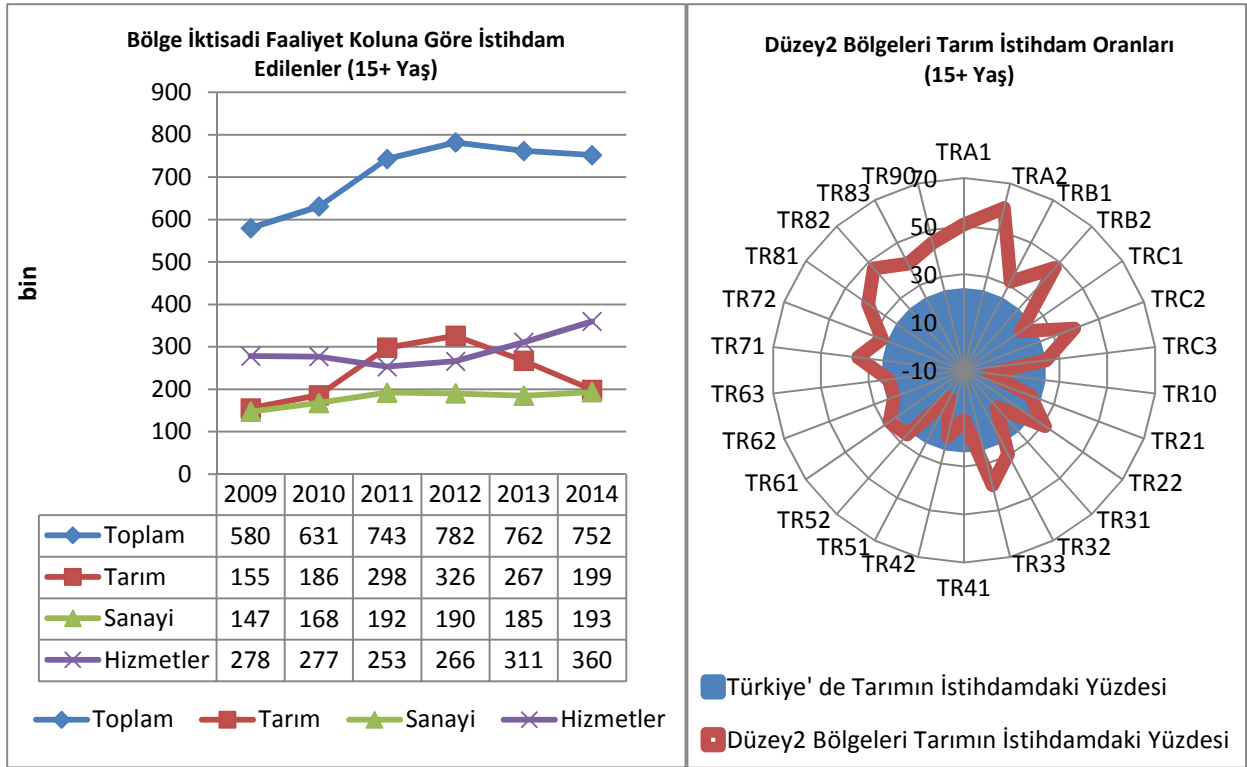
İŞKUR Kayseri İl Müdürlüğü tarafından yapılan İşgücü Piyasa Araştırması verileri ne göre Kayseri’de açık işlerde istenen eğitim düzeyinde en çok dikkat çeken husus açık işlerin genelinde herhangi bir eğitim düzeyinin talep edilmediğidir. İşverenler açık işlerinin genelinde talep edilen eğitim düzeyine “Fark Etmez” (%61,2) cevabını vermiştir. Bu durum Türkiye sonucundan farklılık arz etmektedir. Türkiye geneli verilerinde bu oran %38,0 olup Kayseri ilindeki %61,2 oranından oldukça düşüktür. Bu da Kayseri’de daha çok vasıfsız elemanlara ihtiyaç duyulduğu yorumunu yapmamıza neden olmaktadır. Kayseri ilinde eğitim düzeyine verilen “Fark Etmez” cevabını %16,7 ile lise altı eğitim düzeyi takip etmektedir.

Şekil 54 Eğitim Durumuna Göre Açık İş Dağılımı (%) (Kayseri İŞKUR İPA, 2014)

Sektörlere Göre İstihdam

Türkiye’de 2012 yılında 15+ yaş grubunda toplam 24.821.000 kişi çalışmakta olup, istihdam edilenlerin %49’u hizmet, %26’sı sanayi, %25’i tarım alanında istihdam edilmektedir. Bölgede ise ülkedeki çalışanların %3,15’ine karşılık gelen toplam 782.000 çalışanın %42’si tarım, %34’ü hizmet ve %24’ü sanayi alanında istihdam edilmektedir. Son yıllarda, toplam istihdam sayısında neredeyse tüm sektörlerde artış görülmüştür. Tarım alanında istihdam edilenlerin sayısında diğerlerine göre nispeten fazla görülen artışta, dolaylı olarak 2008 yılında yaşanan kriz nedeniyle tarımın güvenli sektör olarak görülmesinin etkileri mevcuttur. Bölge, tarımda istihdamın yoğun yaşandığı Düzey2 bölgeleri arasındadır.

Şekil 55. Bölge İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdam Edilenler Grafiği ve Düzye2 Bölgeleri Tarım İstihdam Oranları Grafiği (TÜİK, 2014)

Türkiye’de sanayi istihdamı oranı 2014 yılı için %27,9 iken, Bölge %25,7 ile buna yakın bir değere sahiptir. Hizmetler sektöründe ise bu oran Türkiye’de %51, Ankara’da %71,2, İstanbul’da %62,8, İzmir’de %57,8’dir. Bölge ise bu oranda %47,9 ile düzye2 bölgeleri arasında sondan 12. sıradadır. Son yıllardaki eğilime bakıldığında 2009 yılından itibaren hizmetler sektöründe hızlı bir ivmelenme yaşanmış ve Bölge düzye2 bölgeleri arasında 2012 yılında sondan 4. İken 2014 yılında 12. sıraya yükselmiştir.

TÜİK tarafında il bazlı istihdamın sektörel dağılımı verisi en son 2000 yılında verilmiştir. Buna göre Kayseri ilinde istihdamın sektörel dağılımı, %47 tarım ve hayvancılık, %36,6 hizmetler ve %16,4 sanayi (madencilik dahil) şeklindedir. Kayseri ili, istihdamın sektör dağılımında tarım ve hayvancılık ile hizmetler sektörlerinde Türkiye ortalamasının biraz altında; sanayi sektöründe ise üstünde değer taşımaktadır.

Tablo 56. İlçeler Bazında Çalışanların Sektörlere Göre Dağılımı (TÜİK, 2000)

İlçeler	Tarım ve Hayvancılık Sektörü (%)	Sanayi Sektörü (%)	Hizmetler Sektörü (%)
Büyükşehir	27,2	23,8	49,1
Akkışla	80,9	5	14,1
Bünyan	76,3	5,3	18,4
Develi	70,6	9	20,4
Felahiye	84	2,3	13,7
Özvatın	66,5	4,7	28,8
Pınarbaşı	81,6	4,1	14,4
Sarıoğlan	82,8	3,1	14,1
Sarız	84,1	2	14
Tomarza	80,5	1,9	17,6
Yahyalı	72,5	7,8	19,7
Yeşilhisar	78,1	4,7	17,2
Kayseri	47	16,4	36,6
Türkiye	48,4	13,3	38,3

Kayseri ilinde istihdamın sektör dağılımında tarım ve hayvancılık sektörü belirgin bir ağırlığa sahip olup, merkez hariç, tüm ilçelerde ilk sırada yer alan ekonomik faaliyet alanıdır. Tarım ve hayvancılığın en yoğun ekonomik faaliyet alanı olduğu ilçeler %84,1 ile Sarız ve %84 ile Felahiye ilçeleri iken en az orana sahip olduğu ilçe ise, %27,2 ile Merkez ilçedir.

Hizmetler sektörü, Merkez ilçe dışında, tüm ilçelerde ikinci sırada yer almaktadır. Hizmet sektörünün istihdam içindeki payının en yüksek olduğu ilçe %49,1 ile Merkez ilçe iken; en düşük paya sahip olduğu ilçeler ise, %14 ve 14,1 oranları ile Sarız, Akkışla ve Sarioğlan ilçesidir.

Sanayi sektörü toplam istihdamdaki payı itibariyle, il genelinde ve tüm ilçelerde üçüncü sırada yer almaktadır. Sanayi sektörünün toplam istihdamdaki payının en yüksek olduğu ilçe %23,8 ile Merkez ilçe iken; en düşük paya sahip olduğu ilçeler ise, %1,9 ve %2 ile Tomarza ve Sarız ilçeleridir.

Kayseri ilindeki Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflamasına göre çalışanların sektörel dağılımına bakacak olursak, %36,8 ile İmalat ilk sırada yer alırken bu sektörü %15,6 ile İnşaat ve %13,1 ile Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının Ve Motosikletlerin Onarımı takip etmektedir. Sanayi ağırlıklı kentlerde imalat sektörünün oranı genelde daha yüksek çıkmakta ve sektörler arasında ilk sırada imalat sektörü yer almaktadır. İmalat sektöründeki çalışan sayısının yüksek çıkması Kayseri sanayisinin gelişimini göstermektedir.

Tablo 57. Sektörlere Göre Çalışan Sayısı Oranları (SGK, 2013)

Sektörler	İşyeri Sayısı Oranları	Çalışan Sayısı	Çalışan Sayısı Oranları (%)	Çalışan Sayısı/ İşyeri
Tarım, Ormanlık ve Balıkçılık	272	1.829	0,9	6,7
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	206	2.874	1,4	14,0
İmalat	4.491	74.553	36,8	16,6
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi Ve Dağıtımı	3.449	4.393	2,2	1,3
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	88	1.482	0,7	16,8
İnşaat	3.660	31.610	15,6	8,6
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının Ve Motosikletlerin Onarımı	6.096	26.629	13,1	4,4
Ulaştırma ve Depolama	2.391	11.647	5,7	4,9
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	888	5.843	2,9	6,6
Bilgi ve İletişim	164	1.970	1,0	12,0
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	328	1.921	0,9	5,9
Gayrimenkul Faaliyetleri	121	283	0,1	2,3
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	1.577	7.258	3,6	4,6
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	1.114	8.483	4,2	7,6
Kamu Yönetimi ve Savunma; Zorunlu Sosyal Güvenlik	3	70	0,1	23,3
Eğitim	361	5.925	2,9	16,4
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	315	5.107	2,5	16,2
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	135	863	0,4	6,4
Diğer Hizmet Faaliyetleri	1.137	10.006	4,9	8,8
Genel Toplam	26.796	202.746	100,0	7,6

Sektörlere göre en çok işyeri 6.096 işyeri ile “Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının Ve Motosikletlerin Onarımı” gelmekte, bunu 4.491 işyeri ile “İmalat” izlemekte olup, sonrasında 3.660 işyeri ile “İnşaat” sektörü gelmektedir. Bu 3 sektörün tüm sektörler içindeki payı %53’ tür. Tüm sektörlerin ortalaması alındığında işyeri başına düşen çalışan sayısının 7,6 kişi olmaktadır. Bazı sektörlerde çalışan sayısı az olmasına rağmen işveren sayısının azlığına bağlı olarak oranlar yüksek çıkmaktadır. Kamu hizmetlerinde çalışanlar göz ardı edildiğinde ortalama çalışan sayısının en çok olduğu sektörler “İmalat” ve “Madencilik ve Taş Ocakçılığı”dır.

Tablo 58. Kayseri İlçelerinde İşyeri ve Çalışan Sayılarının Mekânsal Dağılımı (SGK, 2012)

İlçe	İşyeri		Çalışan Sayıları	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Melikgazi	14.089	46,86	203.302	58,55
Kocasinan	10.591	35,23	93.821	27,02
Talas	1.532	5,10	14.488	4,17
Develi	987	3,28	9.426	2,71
Yahyalı	542	1,80	5.413	1,56
Pınarbaşı	459	1,53	4.385	1,26
İncesu	275	0,91	3.594	1,04
Hacılar	233	0,78	3.584	1,03
Bünyan	352	1,17	2.783	0,80
Tomarza	258	0,86	2.071	0,60
Yeşilhisar	195	0,65	1.487	0,43
Sarıoğlan	190	0,63	1.016	0,29
Sarız	132	0,44	654	0,19
Özvatan	73	0,24	426	0,12
Felahiye	98	0,33	424	0,12
Akkışla	57	0,19	348	0,10
Genel Toplam	30.063	100	347.222	100

SGK (2012) verilerine göre, Kayseri’de 30.063 işyerinde 347.222 sigortalı çalışan bulunmaktadır. İşyerleri ve çalışanların mekânsal dağılımına bakıldığında, nüfusun büyük ölçüde yoğunlaştığı Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri işyeri ve çalışan sayıları bakımından da en büyük payı almaktadır. Melikgazi ilçesi 14.089 işyeri ile Kayseri genelindeki işyerlerinin %47’sine sahip olup, 203.302 çalışan sayısı ile de %59’luk paya sahiptir. Kocasinan ilçesi 10.591 işyeri ile Kayseri genelindeki işyerlerinin %35’ine sahip olup, 93.821 çalışan sayısı ile de %27’lik paya sahiptir. Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri dışındaki 14 ilçe toplamı toplam işyeri sayısının %18’ine, çalışan sayısı olarak da % 14’üne sahiptir. Kocasinan ile Melikgazi ilçelerindeki ekonomik gelişme diğer ilçelerde yaşanılmamıştır.

Belli Başlı Mesleklere Göre İstihdam

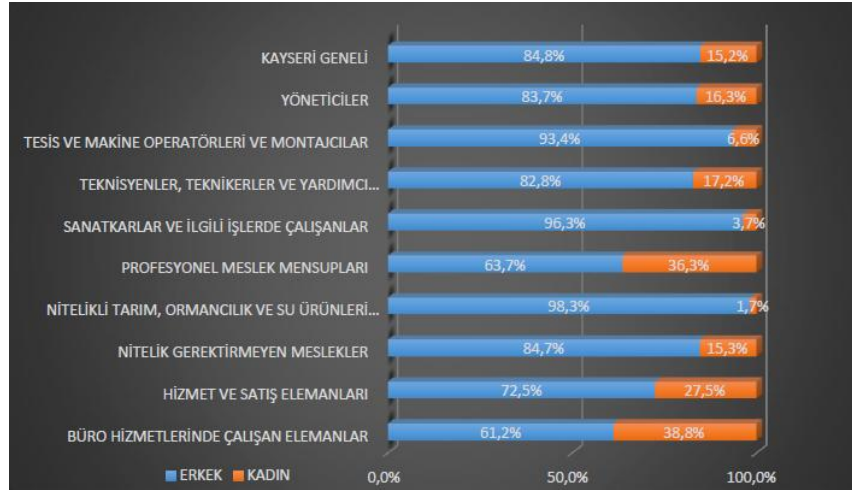
Kayseri Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü tarafından 2014 yılı 12 Mayıs-27 Haziran tarihleri arasında 10 kişiden fazla çalışanı bulunan 2.911 işyeri üzerinde Kayseri İşgücü Piyasası Talep Araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya göre çalışanların meslek gruplarına göre dağılımları Tablo...’ de verilmiştir. Çalışan sayıları cinsiyete göre değerlendirildiğinde, Kayseri ilinde erkek çalışanların oranı kadınların oranından yaklaşık 5,5 kat fazladır. Erkek çalışanların oranı %85 iken kadın çalışanların oranı %15’tir. Türkiye genelinde erkek çalışanların oranı %74 iken kadınların oranı %26’ dır. Sektörlere göre cinsiyet dağılımı incelendiğinde bazı veriler göze çarpmaktadır. Buna göre bazı sektörlerde kadın çalışan yok denecek kadar azdır. Örneğin “Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri”, “Sanatkârlar ve ilgili işler”, “Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar” sektörlerinde kadın çalışanlar oldukça az sayıda olup diğer tüm sektörlerde de erkek çalışan sayısı kadın çalışan sayısından daha çoktur. Dolayısıyla Kayseri’ de çalışanların dağılımı arasındaki eşitsizlik daha çoktur.

Tablo 59. Çalışanların Meslek Gruplarına Göre ve Cinsiyete Göre Dağılım Oranları (İŞKUR İPA, 2014)

Meslek Grupları	Erkek Çalışan Sayısı	Kadın Çalışan Sayısı	Toplam Çalışan Sayısı	Erkek Çalışan Oranı (%)	Kadın Çalışan Oranı (%)
Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	5.811	3.686	9.496	%61	%39
Hizmet ve satış elemanları	9.067	3.435	12.502	%73	%27
Nitelik gerektirmeyen meslekler	23.696	4.278	27.974	%85	%15
Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	368	6	374	%98	%2
Profesyonel meslek mensupları	5.903	3.365	9.268	%64	%36

Sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar	31.930	1.233	33.162	%96	%4
Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek Mensupları	5.672	1.179	6.851	%83	%17
Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	22.676	1.595	24.271	%93	%7
Yöneticiler	1.926	374	2.300	%84	%16
Genel toplam	107.048	19.151	126.199	%85	%15

Şekil 56. Çalışanların Meslek Gruplarına göre ve Cinsiyete göre Dağılım Oranları (İŞKUR İPA, 2014)

Meslek gruplarının cinsiyete göre dağılımı grafiğine bakıldığında Büro Hizmetlerinde ve Profesyonel meslek mensupları sektörlerinde kadın çalışanlarının erkek çalışan sayısına yakın olduğu, diğer meslek gruplarında cinsiyetler arasındaki farkın daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 60. Cinsiyete Göre En Çok Çalışılan Meslekler (İŞKUR İPA, 2014)

GENEL	ERKEK	KADIN
Beden İşçisi (Genel)	Beden İşçisi (genel)	Temizlik Görevlisi
Temizlik Görevlisi	Mobilya İmalatçısı/Mobilyacı (Ahşap)	Beden İşçisi (genel)
Mobilya İmalatçısı/Mobilyacı (Ahşap)	Beden İşçisi (İnşaat)	Büro Memuru (genel)
Beden İşçisi (İnşaat)	Mobilya Döşeme İşçisi	Sekreter
Mobilya Döşeme İşçisi	Temizlik Görevlisi	Aşçı
Metal Mamuller Montaj İşçisi	Metal Mamuller Montaj İşçisi	Muhasebeci
Şoför-Yük Taşıma	Şoför-Yük Taşıma	Kasiyer
Büro Memuru (Genel)	Büro Memuru (Genel)	Satış Danışmanı
Beden İşçisi (Temizlik)	İplik Eğirme Operatörü (Ring/Vater/Vargel)	Veri Giriş Kontrol İşletmeni
Satış Danışmanı	Beden İşçisi (Temizlik)	Çağrı Merkezi Görevlisi

Çalışanların mesleklere göre dağılımına bakıldığında Kayseri genelinde Beden İşçisi (Genel) mesleği ilk sırada yer almaktadır. Bunu Temizlik görevlisi ve Mobilya imalatçısı/Mobilyacı (Ahşap) meslekleri izlemektedir. Erkek çalışanların mesleklere göre dağılımına bakıldığında Beden işçisi (Genel) ilk sırada yer alırken ikinci sırada Mobilya imalatçısı/ Mobilyacı (Ahşap), üçüncü sırada Beden İşçisi (İnşaat) yer almaktadır. Kadın çalışanların mesleklere göre dağılımında ilk sırada Temizlik Görevlisi yer almaktadır. Bunu Beden işçisi (Genel) ve Büro Memuru (Genel) izlemektedir.

2014 yılı İşgücü Piyasası Talep Araştırması kapsamında İŞKUR tarafından Temininde Güçlük Çekilen Meslekler hakkında cevap veren işyerleri toplam 4.401 kişinin temininde güçlük çekildiğini ifade etmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere, Kayseri genelinde temininde güçlük çekilen eleman sayıları ve il genelindeki açık işler meslek gruplarına göre değerlendirildiğinde, temininde güçlük çekilen elemanların %61,6'sının

imalat sektöründe olduğu görülmektedir. Bu oran Türkiye genelinde %39,4 olup, imalat sektöründe eleman temininde güçlük çekildiğini göstermektedir. İlde %14,3 ile ikinci sırada olan toptan ve perakende ticaret sektörü Türkiye genelinde de %17,3 ile aynı sıradadır. İlde üçüncü sırada %11,0'lık dilimle inşaat sektörü yer alırken, Türkiye genelinde de inşaat sektörü %12,1 ile üçüncü sıra yer almaktadır.

Tablo 61. TGÇM Eleman Sayısının Sektörel Dağılım Oranları (İŞKUR İPA, 2014)

Sektör	Kayseri		Türkiye	
	Kişi Sayısı	Oran	Kişi Sayısı	Oran
Madencilik ve taş ocakçılığı	36	%0,8	3.295	%1,2
İmalat	2.710	%61,6	111.361	%39,4
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	8	%0,2	384	%0,1
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	8	%0,2	377	%0,1
İnşaat	483	%11,0	34.347	%12,1
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	628	%14,3	48.979	%17,3
Ulaştırma ve depolama	74	%1,7	9.957	%3,5
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	145	%3,3	21.918	%7,8
Bilgi ve iletişim	12	%0,3	3.631	%1,3
Finans ve sigorta faaliyetleri	6	%0,1	1.305	%0,5
Gayrimenkul faaliyetleri	4	%0,1	1.452	%0,5
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	77	%1,7	8.630	%3,1
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	49	%1,1	18.839	%6,7
Eğitim	29	%0,7	4.027	%1,4
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	93	%2,1	7.960	%2,8
Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor	12	%0,3	833	%0,3
Diğer hizmet faaliyetleri	27	%0,6	5.408	%1,9
Genel Toplam	4.401	100	282.704	100

Temininde güçlük çekilen mesleklerin meslek grupları ve açık iş sayısına göre değerlendirildiğinde ilk sırada 2.182 temininde güçlük çekilen kişi ve 676 kişilik açık iş ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar meslek grubu ilk sırada yer almaktadır. Eleman temininde güçlük çekilen meslek grubunda ikinci sırada 777 kişi ile tesis ve makine operatörleri ve montajcılar, üçüncü sırada 380 kişi ile nitelik gerektirmeyen mesleklerdir. Açık iş sayısında ise ikinci sırada 451 kişi ile nitelik gerektirmeyen meslekler, üçüncü sırada 303 kişi ile hizmet ve satış elemanları meslek grubu yer almaktadır.

Tablo 62. TGÇM Eleman Sayısının Açık İş ve Meslek Gruplarına Göre Dağılım Oranları (İŞKUR İPA, 2014)

Meslek Grupları	TGÇM Kişi Sayısı	TGÇM Kişi	Açık İş Kişi Sayısı	Açık İş
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	96	%2,2	142	%6,8
Hizmet ve Satış Elemanları	373	%8,5	303	%14,6
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	380	%8,6	451	%21,7
Nitelikli Tarım, Ormanlık ve Su Ürünleri Çalışanları	3	%0,1	1	%0,1
Profesyonel Meslek Mensupları	302	%6,9	120	%5,8
Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	2.182	%49,6	676	%32,6
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel meslek mensupları	267	%6,1	114	%5,5
Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	777	%17,7	258	%12,5
Yöneticiler	21	%0,5	8	%0,4
Genel Toplam	4.401	%100	2.072	%100

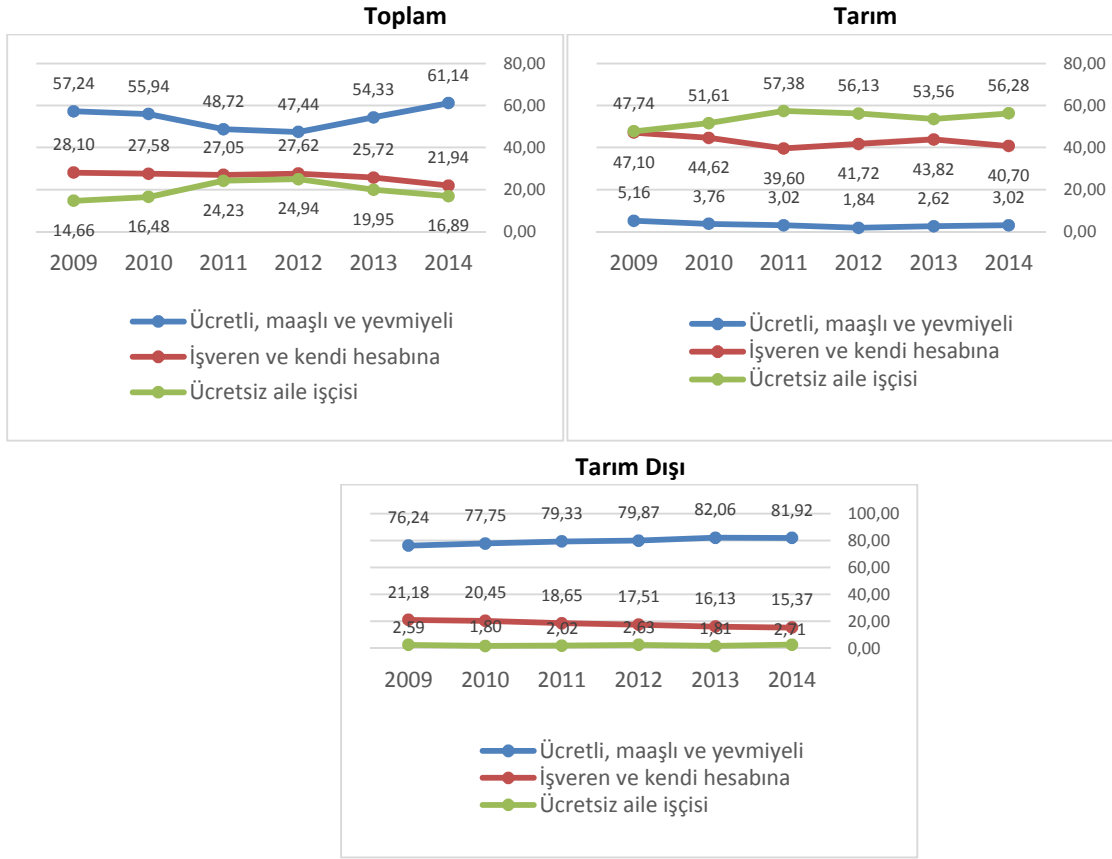
Temininde güçlük çekilen mesleklerin meslek grupları ve açık iş sayısına göre değerlendirildiğinde ilk sırada 2.182 temininde güçlük çekilen kişi ve 676 kişilik açık iş ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar meslek grubu ilk sırada yer almaktadır. Eleman temininde güçlük çekilen meslek grubunda ikinci sırada 777 kişi ile tesis ve makine operatörleri ve montajcılar, üçüncü sırada 380 kişi ile nitelik gerektirmeyen mesleklerdir. Açık iş sayısında ise ikinci sırada 451 kişi ile nitelik gerektirmeyen meslekler, üçüncü sırada 303 kişi ile hizmet ve satış elemanları meslek grubu yer almaktadır.

İşteki Duruma Göre İstihdam

Bölge İstihdam edilenlerin yıllara göre işteki durumunda, işveren veya kendi hesabına çalışanlar bakımından düzey2 bölgeleri arasında 17. sırada, ücretli ve yevmiyeli çalışanlar bakımındansa 13. sıradadır. Bölgede 2012 yılına kadar Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde (%13) olan ücretsiz aile işçiliğinin oranı son dönemde oldukça azalmış olup, 2012 yılında %25 olan oran 2014 yılı itibariyle %17' lere gerilemiştir ancak Türkiye ortalaması olan %12'nin üzerinde yer almaktadır. İşveren ve kendi hesabına çalışanların sayısı da azalmakta, ücretli, maaşlı ve yevmiyeli sayısında hızlı bir artış yaşanmaktadır. 2009 yılında %57 olan oran 2014 yılında %61' e çıkmıştır ancak hala Türkiye ortalaması olan %66'nın altında yer almaktadır. İstihdam edilenlerin işteki durumuna bakıldığında, ücretli ve yevmiyeli istihdam edilenlerde azalış, kendi hesabına çalışan ile ücretsiz aile işçisi olarak istihdam edilenlerde artış yaşanmaktadır. İşveren kesiminde önemli bir değişiklik görülmemektedir.

Tablo 63. İstihdam Edilenlerin Yıllara Göre İşteki Durumu (15+ yaş)(Bin)(TUIK, 2009-2014)

Toplam					
		Toplam	Ücretli, maaşlı ve yevmiyeli	İşveren ve kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi
Türkiye	2014	25933	17.125	5.652	3.155
	2013	25524	16.353	5.954	3.217
	2012	24821	15.619	5.933	3.268
	2011	24110	14.876	5.931	3.303
	2010	22594	13.762	5.750	3.083
	2009	21277	12.770	5.638	2.870
TR72	2014	752	459	165	127
	2013	762	414	196	152
	2012	782	371	216	195
	2011	743	362	201	180
	2010	631	353	174	104
	2009	580	332	163	85
Tarım					
Türkiye	2014	5470	546	2.256	2.668
	2013	6015	591	2.625	2.799
	2012	6097	606	2.668	2.823
	2011	6143	623	2.654	2.866
	2010	5683	527	2.513	2.643
	2009	5240	454	2.371	2.416
TR72	2014	199	6	81	112
	2013	267	7	117	143
	2012	326	6	136	183
	2011	298	9	118	171
	2010	186	7	83	96
	2009	155	8	73	74
Tarım Dışı					
Türkiye	2014	20462	16.579	3.396	487
	2013	19508	15.762	3.329	418
	2012	18724	15.013	3.265	446
	2011	17967	14.253	3.277	437
	2010	16911	13.235	3.237	440
	2009	16037	12.316	3.267	454
TR72	2014	553	453	85	15
	2013	496	407	80	9
	2012	457	365	80	12
	2011	445	353	83	9
	2010	445	346	91	8
	2009	425	324	90	11

Şekil 57. İstihdam Edilenlerin İşteki Durumu Toplam, Tarım, Tarım Dışı (15+ yaş) (Bin) (TÜİK, 2009-2014)

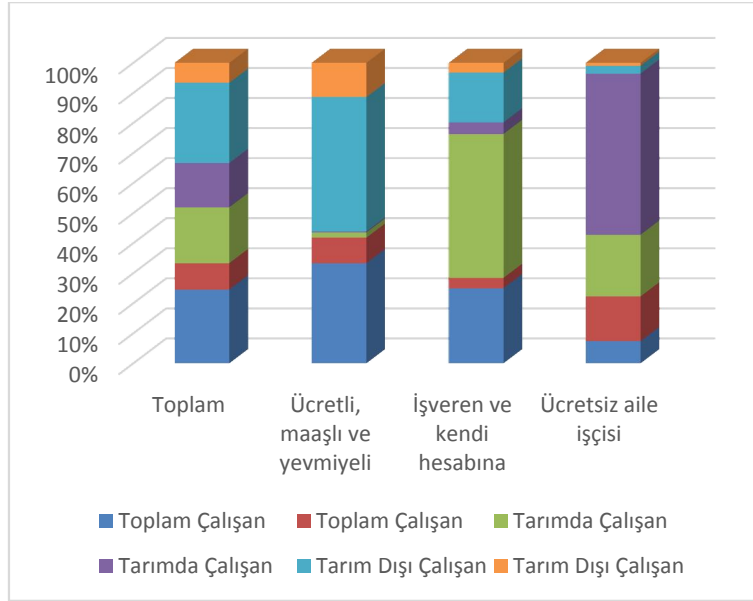
Ücretsiz aile işçiliğinin sektörel durumu irdelendiğinde, istihdam edilenlerin %88,18'i tarımda çalışmakta olup bu oran %84,56 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Tablo 64. 15+ Yaş İstihdam Edilenlerin Cinsiyete Göre İşteki Durumu (Bin) (TÜİK, 2014)

	Toplam	Ücretli, maaşlı ve yevmiyeli	İşveren ve kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi	
TOPLAM	Toplam				
	Türkiye	25933	17125	5652	3155
	TR72	752	459	165	127
	Tarım				
	Türkiye	5470	546	2256	2668
	TR72	199	6	81	112
	Tarım Dışı				
	Türkiye	20462	16579	3396	487
	TR72	553	453	85	15
ERKEK	Toplam				
	Türkiye	18244	12499	4856	889
	TR72	554	366	146	42
	Tarım				
	Türkiye	2937	332	1984	621
	TR72	111	5	74	31
	Tarım Dışı				
	Türkiye	15307	12166	2872	268
	TR72	443	361	71	11
KADIN	Toplam				
	Türkiye	7689	4627	796	2266
	TR72	198	93	20	85
	Tarım				
Türkiye	2533	214	272	2047	

	TR72	88	1	6	81
	Tarım Dışı				
	Türkiye	5156	4413	524	219
	TR72	110	92	14	4

Ücretsiz aile işçilerinin cinsiyet bakımından dağılımında, çalışanların %33,07'sinin erkek, %66,93'ünün kadın olduğu görülmektedir. Bölgedeki kadın istihdamının %42,92'sinin ücretsiz aile işçisi olduğu, sadece %10,10'unun işveren ve kendi hesabına çalışan olup bu oran Türkiye ortalaması ile hemen hemen aynıdır. Bu duruma göre, gelecek 10 yılda tarımdan hizmetler ve sanayi sektörüne kaymayla birlikte göç olgusunu tetikleyen tarım sektöründe çözülmenin artmasının beklenmekte olup, kadınlar ve diğer dezavantajlı gruplar için Bölgede ilave tedbirlerin alınması gerekmektedir.

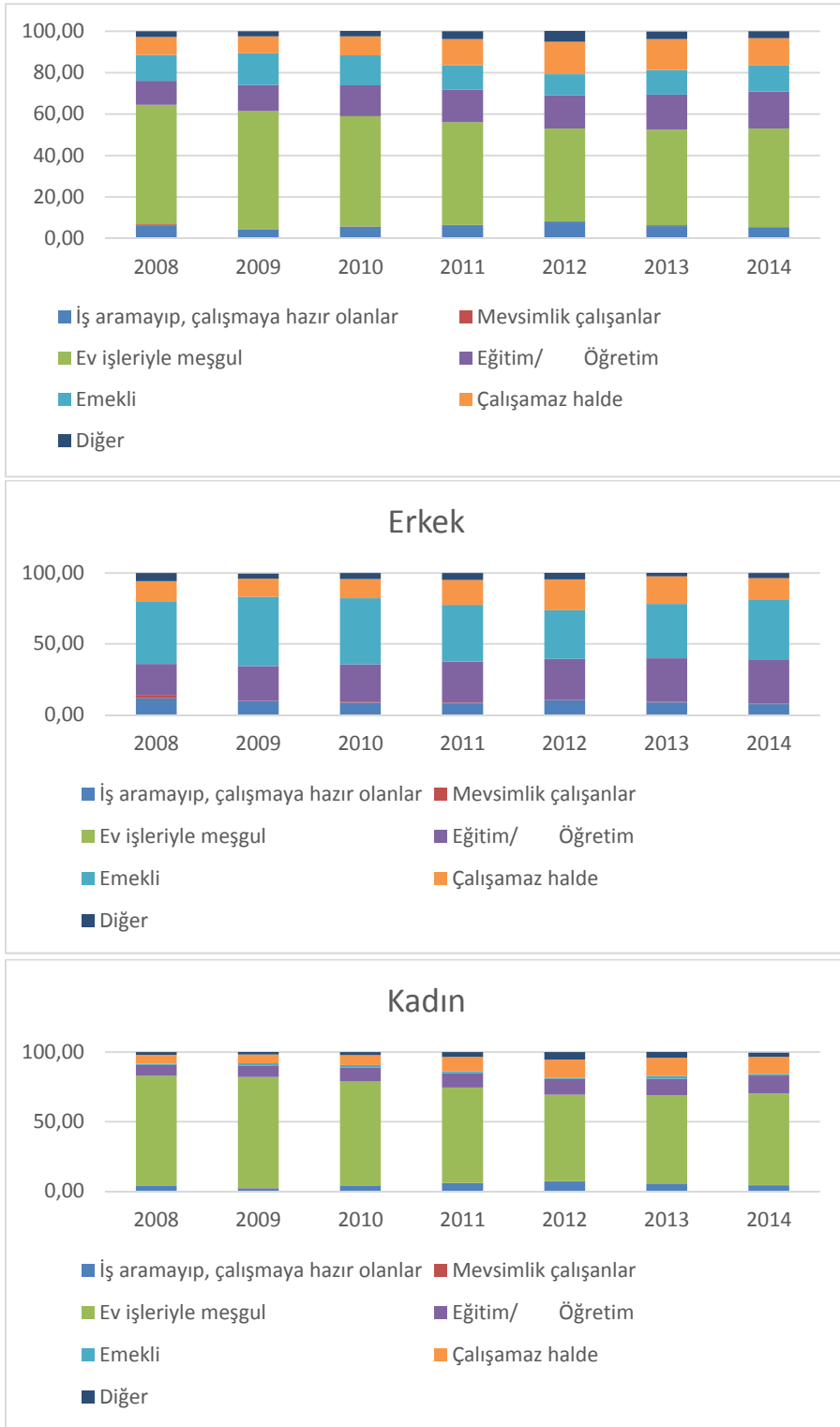
Şekil 58. 15+ Yaş İstihdam Edilenlerin Cinsiyete Göre İşteki Durumu (%) (TUİK, 2014)

İstihdama Katılmama Sebepleri

Bölgenin işgücüne katılım oranının son dönemde yaşanan ivmelenme ile Türkiye ortalamasına yaklaşmış olmakla birlikte Bölgenin rekabet gücünün arttırılabilmesi için istihdam oranının arttırılması gerekmektedir. 2014 yılı TUİK verilerine göre Bölgede istihdama dahil olmayan yaklaşık 903 bin kişi bulunmaktadır. İstihdama dahil olmayan bu 903 bin kişinin 652 bin kadınlardan oluşmaktadır. Türkiye geneli istihdama dahil olmayan kadınların oranı %71,31 olup, bu oran Bölgede %72,20' dir.

İstihdama katılmama sebeplerine bakıldığında kadınlar ile erkekler tarafından öne sürülen nedenler farklı olup en büyük neden olarak ev işleri ile meşgul olmak en çok öne sürülen neden olarak karşımıza çıkmış olup, kadınların %66' sının istihdama katılmamasına sebep bu durum gösterilmiştir.

İkinci olarak en çok öne sürülen nedenin eğitim/öğretim gösterilmiş olup erkeklerin %31' i, kadınların ise %13' ü eğitim öğretimi öne sürmüştür. Daha sonra ise %13 oranında çalışamaz halde bulunduğu neden gösterilmiştir. Emekli olduğunu ileri sürerek istihdama katılmayanların oranı ise erkeklerde %42,23 kadınlarda ise %1,23 olarak ortaya çıkmaktadır.

Şekil 59. İşgücüne Dahil Olmayanların Yıllar ve Cinsiyete Göre Dahil Olmama Nedenleri (Toplam, Erkek, Kadın)(TUİK, 2008-2014)

İstihdam Hizmetlerinden Yararlanma Durumu

İŞKUR'a Kayıtlı Kişiler

2014 yılında İŞKUR Kayseri İl Müdürlüğü' ne 11.394 kadın ve 25.339 erkek iş aramak üzere başvuruda bulunmuştur. Kayseri İŞKUR'a kayıtlı işgücü sayısı 72.844 olup bunun 23.456 kişisi kadın, 49.338 kişisi de erkektir. İşgücüne kayıtlı kadın oranı %32 olup, Türkiye ortalaması olan %37' nin altındadır. İŞKUR' a

kayıtlı işsizlerin sayısı ise 37.857 kişidir ve bunun da 13.462 kişisi kadın, 24.395 kişisi de erkektir. Kayıtlı kadın işsiz sayısı ise %35,56 olup Türkiye geneli %40,56 olan kadın işsiz oranının altındadır.

Tablo 65. İŞKUR Temel Göstergeleri (İŞKUR, 2014)

		Kadın	Erkek	Toplam
Başvuru		11.394	25.339	36.733
Açık iş	Kamu	-	-	197
	Özel	-	-	27.735
İşe Yerleştirme	Kamu	9	215	224
	Özel	3.143	11.441	14.369
	Engelli	190	1.456	1.646
	Eski Hükümlü	-	7	7
Kayıtlı İşgücü		23.456	49.338	72.844
Kayıtlı İşsiz		13.462	24.395	37.857
Yurtdışı Başvuru		3	30	33
Yurtdışı Gönderme		0	0	0

2014 yılında 224'ü kamuda, 14.369'u özel sektörde toplam 14.593 kişi işe yerleştirilmiştir. İşe yerleştirilenlerin %21,59'u kadın olup işe yerleştirme hizmetlerinden her iki cinsiyetin de eşit yararlanmadığı görülmektedir.

İldeki işsizler içinde 15-29 yaş arası kayıtlı genç işsizler %48 (18.189 kişi) 'e varan paya sahiptir. Kuruma yapılan başvuruların ve kayıtlı işsizlerin içinde gençlerin çoğunluğu oluşturması ülke koşullarına benzer yapıdadır. 2009 yılında 34.885 kişi olan kayıtlı işsiz sayısı zaman içinde artarak 5 yılın sonunda sadece % 8 artmış ve 37.757 kişiye çıkmış olup %22 olan kayıtlı kadın işsiz sayısı 2014 yılında %36' ya çıkmıştır. Tabloda işsizlerin 13.462'sinin kadın, 24.395'inin ise erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 66. İŞKUR Kayıtlarına Göre Kayseri' de İşsizlerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (İŞKUR, 2009-2014)

Yıl	Cinsiyet	Toplam	15-19 Yaş Grubu	20-24 Yaş Grubu	25-29 Yaş Grubu	30-34 Yaş Grubu	35-39 Yaş Grubu	40-44 Yaş Grubu	45-64 Yaş Grubu	65+
2009	Kadın	7.671	395	2.221	2.158	1.250	822	470	353	2
	Erkek	27.214	963	4.952	7.317	5.228	4.217	2.638	1.888	11
	Toplam	34.885	1.358	7.173	9.475	6.478	5.039	3.108	2.241	13
2010	Kadın	6.782	117	1.787	2.022	1.274	794	459	329	-
	Erkek	22.136	376	3.638	5.932	4.605	3.584	2.269	1.727	5
	Toplam	28.918	493	5.425	7.954	5.879	4.378	2.728	2.056	5
2011	Kadın	18.205	697	3.017	2.491	1.706	1.109	670	592	13
	Erkek	10.295	1.384	4.561	4.272	2.955	2.010	1.374	1.635	14
	Toplam	28.500	2.081	7.578	6.763	4.661	3.119	2.044	2.227	27
2012	Kadın	12.812	399	3.140	3.331	2.364	1.549	1.060	946	23
	Erkek	22.277	975	5.147	5.022	3.788	2.711	1.990	2.614	30
	Toplam	35.089	1.374	8.287	8.353	6.152	4.260	3.050	3.560	53
2013	Kadın	12.905	546	3.351	3.146	2.298	1.501	1.085	962	16
	Erkek	22.804	1.031	5.363	4.914	3.913	2.808	2.063	2.678	34
	Toplam	35.709	1.577	8.714	8.060	6.211	4.309	3.148	3.640	50
2014	Kadın	13.462	306	2.940	3.577	2.365	1.734	1.327	1.206	7
	Erkek	24.395	772	4.814	5.780	4.240	3.222	2.300	3.225	42
	Toplam	37.857	1.078	7.754	9.357	6.605	4.956	3.627	4.431	49

Tablo 67. İşsizlerin Eğitim ve Cinsiyete Göre Dağılımı (İŞKUR, 2009-2014)

Yıl	Cinsiyet	Toplam	Okur Yazar Olmayan	Okur Yazar	İlköğretim	Ortaöğretim (Lise Dengi)	Ön lisans	Lisans	Yüksek lisans	Doktora
2009	Kadın	7671	123	115	2152	3131	1163	946	38	3
	Erkek	27214	175	451	14005	9033	1911	1594	43	2
	Toplam	34885	298	566	16157	12164	3074	2540	81	5
2010	Kadın	6.782	63	85	1.853	2.845	1.066	846	23	1
	Erkek	22.136	106	261	11.153	7.602	1.673	1.305	34	2
	Toplam	28.918	169	346	13.006	10.447	2.739	2.151	57	3
2011	Kadın	18.205	533	130	3.237	3.708	1.456	1.202	29	0
	Erkek	10.295	861	257	8.249	6.066	1.490	1.241	37	4
	Toplam	28.500	1.394	387	11.486	9.774	2.946	2.443	66	4
2012	Kadın	12.812	158	128	4.190	4.316	2.030	1.914	73	3
	Erkek	22.277	228	166	10.262	7.586	1.995	1.983	55	2
	Toplam	35.089	386	294	14.452	11.902	4.025	3.897	128	5
2013	Kadın	12.905	144	123	4.290	4.052	2.180	2.033	80	3
	Erkek	22.804	304	146	10.771	7.217	2.121	2.175	67	3
	Toplam	35.709	448	269	15.061	11.269	4.301	4.208	147	6
2014	Kadın	13.462	120	91	4.550	3.869	2.408	2.355	67	2
	Erkek	24.395	290	99	11.267	7.558	2.529	2.570	79	3
	Toplam	37.857	410	190	15.817	11.427	4.937	4.925	146	5

2014 verilerine göre ildeki işsizler içinde lise altı düzeyinde eğitime sahip olanların oranı %43,4 (16.417 kişi)'tür. Bu durum değerlendirildiğinde kurumun özgeçmiş havuzunun %43,4'ünün niteliksiz işgücünden oluştuğu görülmekte olup bu oran diğer Bölge illerinde daha yüksektir. En fazla işsiz 15.817 kişi ile ilköğretim mezunlarında yer almaktadır. İlköğretim mezunlarının ardından 11.427 kişi ile ortaöğretim mezunları yer almaktadır. Kayıtlı işsizlerin %35,6'sını kadınlar, %65,4'ünü erkekler oluşturmaktadır. İşsiz erkekler arasında en büyük grup 11.267 kişi ile ilköğretim mezunlarıdır. Onu 7.558 kişi ile ortaöğretim mezunları izlemektedir. Kadınlar açısından da en kalabalık grup 4.550 kişi ile ilköğretim mezunlarıdır. İkinci sırada 3.869 kişi ile ortaöğretim mezunları gelmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe işsiz kadın ve erkek sayısı arasındaki fark azalmaktadır. Eğitim seviyesi yükseldikçe cinsiyetler arasındaki farkın azaldığı ve aradaki farkın yıllar itibariyle de azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Lise ve üstü eğitim seviyesinde işsiz kadın ve erkek oranı(kadın/erkek) 2009 yılında % 48 iken, 2014 yılında bu oran %68 olmuştur.

İŞKUR Kanalıyla İşe Yerleştirilme Oranı

İŞKUR tarafından 2014 yılında işe yerleştirilenlerin sayısı 14.593 kişidir. İşe yerleştirilenlerin 224'ü kamu, 14.369'u ise özel sektör kesiminde işe yerleştirilmiştir. Cinsiyetlerine baktığımızda 3.152'sinin kadın, 11.656'sının ise erkek olduğu görülmektedir. 1.646 adet engellinin işe yerleştirildiği 2014 yılında 7 adet eski hükümlü işe yerleştirilmiştir.

Tablo 68. Yıllar İtibariyle İşe Yerleştirilenlerin Sayısı (İŞKUR, 2009-2014)

Yıl	Toplam	Cinsiyet	
		Kadın	Erkek
2009	3.127	453	2.674
2010	5.469	713	4.756
2011	6.492	1.376	5.116
2012	9.111	1.606	7.505
2013	9.647	1.733	7.914
2014	14.593	3.152	11.656

İŞKUR tarafından işe yerleştirilenlerin sayısının 2009 yılında 3.127 iken her yıl artmış ve 2014 yılına gelindiğinde 4,6 kat artış ile 14.593 kişiye yükselmiştir. İşe yerleştirilenlerdeki bu artışın cinsiyet yapısına

göre dağılımına göre ise kadın işe yerleştirilenlerin sayısı 7 kat artmış, erkek işe yerleştirilenlerin sayısı ise 4,3 kat artmıştır.

Kurum tarafından işe yerleştirilenlerin %53,7'si 15-29 yaş arası genç işsizlerden oluşmaktadır. İşe yerleştirilenler arasında kadın istihdamı oranı %22' dir. Bu oran Bölgenin diğer illerine göre daha yüksektir.

Tablo 69. İŞKUR Tarafından İşe Yerleştirilenlerin Cinsiyet ve Okuryazarlık Durumu (İŞKUR, 2014)

Yaş Grubu	Kadın	Erkek	Toplam	Eğitim Durumu	Kadın	Erkek	Toplam
15-19 Yaş Grubu	256	840	1.096	Okur Yazar Olmayan	65	179	244
20-24 Yaş Grubu	852	2.671	3.523	Okur Yazar	14	79	93
25-29 Yaş Grubu	672	2.545	3.217	İlköğretim	1.469	6.591	8.060
30-34 Yaş Grubu	484	1.952	2.436	Ortaöğretim (Lise Dengi)	1.004	3.411	4.415
35-39 Yaş Grubu	452	1.440	1.892	Ön lisans	332	635	967
40-44 Yaş Grubu	289	1.024	1.313	Lisans	261	536	797
45-64 Yaş Grubu	147	969	1.116	Yüksek lisans	7	8	15
65+	-	9	9	Doktora	-	2	2
Toplam	3.152	11.441	14.593	Toplam	3.152	11.441	14.593

2014 yılında işe yerleştirmelerin mesleki dağılımı kadınlarda ilk sırada %61,5 oranla nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar gelmekte olup, bu oran Bölge illerine göre Kayseri' de daha yüksektir. Onu hizmet ve satış elemanları (%12,7), teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları (%7,3) izlemektedir. Dolayısıyla işe yerleştirmeler nitelik gerektirmeyen işlerde yoğunlaşmaktadır. Açık işlerde de aynı şekilde ağırlık nitelik gerektirmeyen işlerde yoğunlaşmaktadır. Açık işlere bakıldığında açık işlerden kadınlar için 197 adet, erkekler için ise 27.735 adet işveren talebinin bulunduğu görülmektedir ki erkek ile kadın açık işler arasında büyük fark bulunmaktadır.

Tablo 70. Kamu ve Özel Sektörden Alınan Açık İşler ve İşe Yerleştirme (İŞKUR, 2009-2014)

Meslekler	Açık İşler		İşe Yerleştirme			
	Kadın	Erkek	Kamu		Özel	
			Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	4	2.026	2	4	585	399
Hizmet ve Satış Elemanları	-	3.397	-	-	654	1.194
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	22	13.981	1	23	1.623	7.334
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	2	16	-	2	-	3
Profesyonel Meslek Mensupları	7	990	5	14	97	202
Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	15	3.710	-	17	44	833
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Prof. Meslek Mensupları	80	1.238	1	98	85	291
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	67	2.321	-	57	49	953
Yöneticiler	-	56	-	-	6	17
Toplam	197	27.735	9	215	3.143	11.226

Açık işlere bakıldığında açık işlerden kadınlar için 197 adet, erkekler için ise 27.735 adet işveren talebinin bulunduğu görülmektedir ki erkek ile kadın açık işler arasında büyük fark bulunmaktadır.

İŞKUR Kurslarına Katılan Kursiyer Sayısı

Bölgede işgücü ihtiyacı duyulan mesleklerde mesleki eğitim kursları açılması ve işgücü piyasasının talep ettiği nitelik ve becerilere yönelik eğitim sağlanması, İş ve Meslek Danışmanlığı faaliyetleri ile işsizler ve öğrencilerin işgücü piyasasının eleman ihtiyacı duyduğu mesleklere yönlendirilmesine yönelik tedbirler alınmalıdır. İŞKUR tarafından işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu mesleklerde işsizlerin niteliklerini geliştirerek istihdam edilebilirliklerini artırmak amacıyla meslek edindirme ve geliştirme kursları düzenlenmektedir. Kayseri İŞKUR Müdürlüğü tarafından 2014 yılında işgücü yetiştirme kursları, istihdam garantili kurslar, işbaşı programı, özel politika gerektiren gruplara ilişkin işgücü yetiştirme kursları,

toplum yararına program, girişimcilik programı adında toplam 137 adet kurs düzenlenmiş ve bu kurslara 1.832 kişi katılmıştır.

Tablo 71. İŞKUR Tarafından Açılan Kurslara Katılım(İŞKUR, 2010-2014)

Kurslar	Açılan Kurs Sayısı	Katılan Kursiyer Sayısı			İşe Yerleştirilen Kursiyer Sayısı		
		Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri- İşbaşı Eğitim Programı	17	9	34	43	2	32	34
Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri	42	37	469	506	3	230	233
İşbaşı Programı	17	45	26	71	15	13	25
Özel Politika Gerektiren Gruplara İlişkin İşgücü Yetiştirme Kursları	8	152	28	180	-	-	-
Toplum Yararına Program	22	69	305	374	69	305	374
Girişimcilik Programı	24	296	273	569	-	-	-
Engellilere Yönelik Kurslar	1	8	2	10	-	-	-
Hükümlülere Yönelik Kurslar	6	20	59	79	-	-	-
Toplam	137	636	1.196	1.832	89	580	666

Açılan kursların konularının bölgenin işgücü piyasası ihtiyaçları arasındaki bağlantı dikkate alınarak açılan İŞKUR kurslarının mevcut işgücünün becerilerinin artırılması, iş arayanlar için iş bulma imkânını arttırması ve firmaların kaliteli işgücü temini ile rekabet düzeylerinin arttırılması konularında çok önemli bir yeri bulunmaktadır.

Kayseri’ de açılan kurs ve programlara bakıldığında, en fazla Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Programının uygulandığı görülmektedir. Özel politika gerektiren gruplara yönelik 8, engellilere ve hükümlülere yönelik olarak toplam 7 adet kurs düzenlenmiştir. 2014 yılında düzenlenen kurs ve programlara alınan kursiyer sayılarına bakıldığında, girişimcilik programına 569 işsiz faydalandığı görülürken, UMEM Programından 506 kişinin faydalandığı görülmektedir. İl genelinde yıl boyu açılan toplam 137 kurs ve programa katılan 1.832 kişiden 89 kadın ve 580 erkek olmak üzere toplam 669 kişi işe yerleştirilmiştir. Kadın ve erkek işe yerleştirmede aralarında çok büyük fark olduğu aynı zamanda kurslara katılma kursiyer kadın kursiyer sayısının erkek kursiyer sayısından az olduğu görülmektedir. Kurslara katılan kadın kursiyer sayısının arttırılması ile birlikte işe yerleştirilen kadın sayısında da bir artış olacağı düşünülmektedir.

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

Melikgazi, Kocasinan ve Talas hariç, Kayseri’nin ekonomik ve sosyal yapısı büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayalıdır. İl düzeyinde hayvancılık önemli bir ekonomik faaliyet alanı olmakla birlikte, hayvansal üretimin pazarlamasında sorun yaşanmaktadır. Kayseri ili, İç Anadolu Bölgesinin yerel sanayi odakları arasında yer almaktadır. İl düzeyinde sanayi sektörü istihdam, Türkiye ortalamasının üzerinde bir değere sahiptir. Bununla birlikte sanayinin ilçeler arasında dengeli bir dağılım gösterdiğini söylemek mümkün değildir. Sanayi sektörü, Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçelerinde yoğunudur. Bu da, diğer ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmesini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle il düzeyinde sanayi sektöründeki yoğunlaşmaların yeniden irdelenmesi gerekmektedir.

Sanayi sektörü içinde ekonomik faaliyetlerin alt sektörler itibariyle dağılımında imalat sanayinin, Kayseri ili için önemli olduğu görülmektedir. Bununla birlikte ilçelerde imalat sanayi gelişmemiştir. İmalat sanayi içinde tüketim malı üretimi ve bunun içinde tekstil sektörü ilk sırada yer almaktadır. Yatırım malı üreten sanayiler ikinci ve ara malı üreten sanayiler üçüncü sırada yer almaktadır. İmalat sanayinde alt sektörler itibariyle dengesiz bir dağılım söz konusudur. İşletmeler belli sektörlerde toplanmıştır.

Kayseri ilinde hizmet sektörünün toplam istihdamdaki ağırlığı, turizm sektörüne dayanmaktadır. Turizm sektöründe alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi hizmet sektörünün ve alt sektör olarak turizm sektörünün toplam istihdam ve il ekonomisi içindeki ağırlığını arttıracaktır.

Kayseri ilinde işletmeler, ağırlıklı olarak sanayi ve hizmet sektöründe yığılmıştır. Kayseri ilinde imalat sektöründe orta ölçekli işletmeler yaygın iken; toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtları ve motosiklet onarımı sektöründe mikro işletmeleri yaygın olduğu ve inşaat sektöründe ise mikro ve orta ölçekli işletmelerin ağırlıklarının birbirine yakın olduğu anlaşılmaktadır. Önemli bir ekonomik faaliyet alanı olmasına rağmen, geleneksel aile işletmeciliğine dayandığı için hayvancılık sektörü, işletmelerin sektör dağılımına yansımamaktadır. Hayvancılığın, geleneksel aile işletmeciliğine dayanmasının kayıt dışılığı yol açtığı da düşünülmektedir.

Kayseri ili temel işgücü göstergeleri incelendiğinde; 2008-2013 döneminde işgücüne katılma oranında %39'dan %51'e ve istihdam oranında %35'ten %49'a artış gözlenmektedir. Bu artışlara rağmen işsizlik oranında da %11,1'den %9,9 oranına gerilemiştir. İl düzeyinde işsizlik oranında ortaya çıkan artışın, ilin göç alma oranının yüksek olmasıyla açıklanmasının mümkün olduğu düşünülmektedir.

Ücret karşılığı çalışan kadınların toplam istihdamdaki payı, bir ilin sosyo-ekonomik gelişme düzeyini belirleyen endeksler arasında sayılmaktadır. Bu açıdan, Kayseri ilinde işçi sayısına dayalı işletme büyüklüğü ile kadın işgücü istihdamı arasında doğrusal bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Mikro ve küçük işletmelerde kadın işgücüne katılımına karşı geleneksel tutumun devam ettiğini söylemek mümkündür.

İl düzeyinde kadın işgücü istihdamında bazı ekonomik faaliyet alanlarının geleneksel sektörler olarak algılandığını göstermektedir. İl düzeyinde kadın işgücü istihdamının alt sektörler itibarıyla dağılımında, insan sağlığı ve sosyal hizmet alanlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Yine imalat sektörü içinde yer alan tekstil sektörü de Türkiye genelinde olduğu gibi, Kayseri ilinde de kadın işgücü için geleneksel bir ekonomik faaliyet alanıdır.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Bölgelerin istihdam açısından potansiyelleri kullanılmasına yönelik özellikle kırsal alanlarda istihdam oluşturacak projelere destek verilmelidir. Kırsal alanlarda yapılan yatırımlar için teşvik ve destek mekanizmaları farklılaştırılmalıdır. Yatırımlar özellikle kırsal alanlara yönlendirilmeli, kırsalda ekonomik faaliyetler çeşitlendirilmelidir. Bölgelerin istihdam açısından potansiyelleri kullanılmalıdır. Özellikle kırsal alanlarda istihdam oluşturacak projelere destek verilmelidir. Örneğin Sultan Sazlığı'nda ev pansiyonculuğu yaygınlaştırılmalı ve bu tür alanlarda kırsal turizm geliştirilmelidir. Tarımsal desteklerin kapsamı genişletilmeli, Kayseri IPARD programının ve Bölge Kalkınma İdarelerinin destekleri kapsamına alınmalıdır.

Sığınmacılar, Romenler, engelliler gibi grupların niteliklerine göre istihdama kazandırılmalarına ilişkin çalışma yapılmalı ve kayıt dışılığın önüne geçilmelidir. Sığınmacılara yönelik yoğun Türkçe eğitimi verilmesi önemlidir.

Nitelikli eleman ihtiyacı had safhadadır. Gerek işverenler tarafından talep edilen nitelikli işgücünün temini gerekse işsizlerin istihdama dâhil edilmesi için işgücünün kalitesi, kurum ve kuruluşlar arasında düzenlenecek ortak programlar vasıtasıyla arttırılmalıdır.

Gerek istihdamın arttırılması gerekse mevcut işgücünün niteliğinin arttırılması amacıyla ilgili kurumlar tarafından yürütülmekte olan faaliyetlerin arttırılması gerekmektedir.

Bölgelerin istihdam açısından potansiyelleri kullanılmasına yönelik özellikle kırsal alanlarda istihdam oluşturacak projelere destek verilmelidir.

SONUÇ

Kayseri son yıllarda gösterdiği ekonomik gelişme ile dikkatleri üzerine çeken ve cazibe merkezi haline gelen bir şehirdir. Kayseri’de var olan ticari zekâ ile çalışkanlık, istihdam olanakları açısından en önemli fırsat olarak görülebilir.

Kayseri ilindeki işyeri sayılarında olumlu değişim görülmektedir. Bu Kayseri ilinin ekonomisinin dinamik bir yapıya sahip olduğunu, piyasaya yeni firmaların girdiği ve mevcut firmaların istikrarlı bir yapıya sahip olduklarını göstermektedir. İşveren sayısının işgücü talebini belirleyen unsurlardan birisi olduğu dikkate alındığında ilde firma sayısındaki artış, il düzeyinde işgücü talebinin canlı olduğunu ortaya koymaktadır.

7. SOSYAL GÜVENLİK

MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

Sosyal Güvenlik Kurumu 2015 yılı verilerine göre, Kayseri’de sosyal güvenlik kapsamı dışında, 23.483 kişi kalmaktadır. TR72 Bölgesi illeri arasında yer alan Kayseri; işyeri sayısı, aktif sigortalı sayısı, aylık alan kişi sayısı ve bakmakla yükümlü sayısı nüfusla ve iş imkânları ile ilintili olarak en üst sırada gelmektedir. Bununla birlikte, TR72 Bölgesi içerisinde sosyal güvenlik kapsamı dışında kalan nüfus sayısı en fazla Kayseri’de görülmektedir. Kayseri’de sosyal güvenlik kapsamındaki emeklilerin toplam il nüfusuna oranı TR72 Bölgesi içinde en düşük payı almaktadır. TR72 Bölgesi içinde sosyal güvenlik sistemine en fazla katkı sağlayan nüfus Kayseri’de yer almaktadır.

Tablo 72. Sosyal Güvenlik Sistemi Açısından TR72 Bölgesinin Genel Profili (SGK, 2015)

İl	İl Nüfusu	İşyeri Sayısı	Aktif Sigortalı Sayısı	Aylık Alan Kişi Sayısı	Bakmakla Yükümlü Sayısı	Sosyal Güvenlik Kapsamı Dışında Kalan Nüfus	Sosyal Güvenlik Kapsamının (GSS Tescil Edilenler Hariç) Toplam İl Nüfusuna Oranı (%)	Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Toplam Nüfusuna Oranı(%)	Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Emeklilerin Toplam İl Nüfusuna Oranı(%)	Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Bakmakla Yükümlü Tutulanların Oranı (%)
Yozgat	432.560	5.062	78.024	63.256	194832	19.299	77,70	18,04	14,62	45,04
Sivas	623.116	8.148	123.818	99.741	295.500	19.021	83,30	19,87	16,01	47,42
Kayseri	1.322.376	27.801	309.678	183.490	670.071	23.483	87,97	23,42	13,88	50,67

Kayseri’de sosyal güvenlik kapsamında aktif çalışan toplam 309.678 aktif çalışan bulunmaktadır. Bunların %15,66’sı emekli sandığı (4/c), %14,66’sı Bağkur (4/b), %69,68’i SSK (4/a) kapsamındadır. TR72 Bölgesi, Bölgede özellikle de Kayseri, Bölge Müdürlükleriyle kamusal hizmetler alanında çevre illerden özellikle Nevşehir, Kırşehir, Niğde için çekim merkezi konumundadır.

Sosyal güvenlik kapsamında aylık alan ise toplam 183.490 kişi mevcuttur. Bunların ise, %13,97’si emekli sandığı, %53,44’ü Bağkur, %32,59’u ise SSK kapsamındadır. Sosyal güvenlik kapsamındaki emeklilerin toplam il nüfusuna oranı %14,62’dir. Genel Sağlık Sigortası kapsamında tescil edilen 135.654 kişi bulunmakta olup, bunun %51,63’ünün primi devlet tarafından ödenmektedir. Bu anlamda, devlet üzerine binen yük diğer TR72 Bölgesi illeri arasında daha az olup, muhtaç nüfusunda Kayseri’de daha az olduğu söylenebilir.

Sosyal güvenlik sistemi açısından Kayseri’nin profili tabloda sunulmuştur.

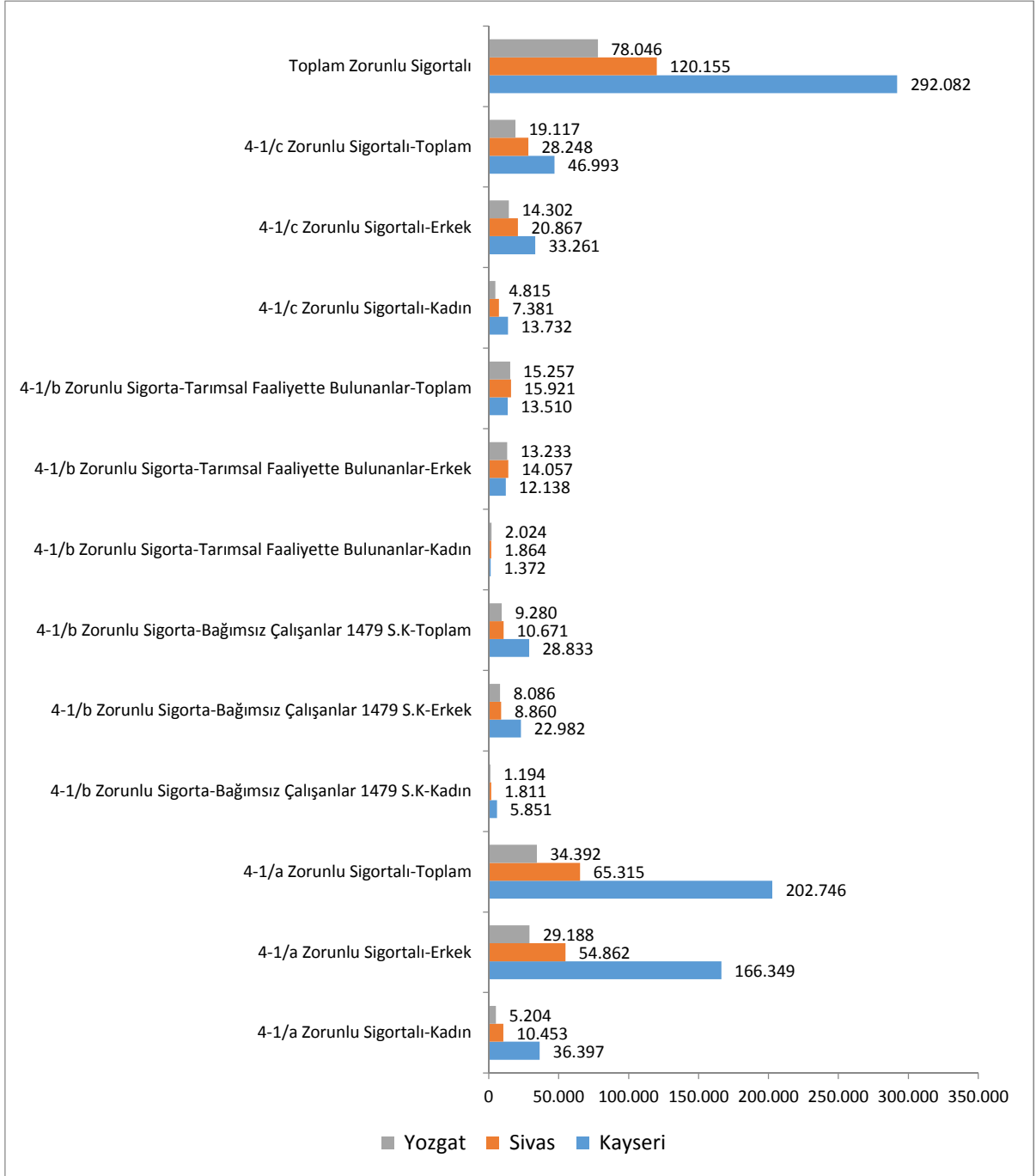
Tablo 73. Sosyal Güvenlik Sistemi Açısından Kayseri'nin Profili (SGK, 2015)

İl Nüfusu	1.322.376
İş Yeri Sayısı	27.801
Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı (Aktif+Pasif+GSS Kapsamında Tescil Edilenler)	1.298.893
Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı (GSS Kapsamında Tescil Edilenler Hariç)	1.163.239
Sosyal Güvenlik Kapsamının (GSS Kapsamında Tescil Edilenler Hariç) Toplam İl Nüfusuna Oranı (%)	87,97
Sosyal Güvenlik Kapsamı Dışında Kalan Nüfus	23.483
Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışan Kişi Sayısı	
Emekli Sandığı (4/c)	48.495
Bağ-Kur (4/b)	45.398
SSK (4/a)	215.785
Toplam	309.678
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Toplam il Nüfusuna Oranı(%)	23,42
Sosyal Güvenlik Kapsamında Aylık Alan Kişi Sayısı	
Emekli Sandığı (4/c)	26.168
Bağ-Kur (4/b)	40.430
SSK (4/a)	116.892
Toplam	183.490
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Emeklilerin Toplam il Nüfusuna Oranı(%)	13,88
Sosyal Güvenlik Kapsamında Bakmakla Yükümlü Tutulanların (Yararlanıcıların) Sayısı	
Emekli Sandığı (4/c)	119.387
Bağ-Kur (4/b)	163.827
SSK (4/a)	386.857
Toplam	670.071
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Bakmakla Yükümlü Tutulanların Oranı (%)	50,67
Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Tescil Edilenler	
Genel Sağlık Sigortası Primi Devlet Tarafından Ödenenler	70.037
Genel Sağlık Sigortası Primleri Kendileri Tarafından Ödenenler	65.617
Toplam	135.654

Not 1: 01/01/2012 tarihinden itibaren herhangi bir sosyal güvence kapsamında olmayan ya da genel sağlık sigortasının bakımakla yükümlü olduğu kişisi olmayanlar ile 5510 sayılı Kanun kapsamı dışında olan herkes zorunlu genel sağlık sigortası kapsamına alınır. **2:**Sosyal güvenlik kapsamında bulunan kişi sayılarına 2022 ye göre aylık alanlar ve 20. madde sandıklarına tabi olan kişi sayıları ile er ve erbaşlar dâhil değildir.

Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre, TR72 Bölgesi zorunlu sigortalı sayıları karşılaştırmalı olarak şekilde sunulmuştur. Buna göre, Kayseri, TR72 Bölgesi içerisinde, 4-1/b tarımsal faaliyette bulunanlar-erkek ve kadınlar hariç en yüksek payı almaktadır. Kayseri, iller arası sıralamada da gelişmişlik seviyesinde olduğu gibi hem TR72 Bölgesinde hem de ülke genelinde üst sıralarda gelmekte çoğunlukla ilk 15 il içerisinde sigortalı bakımından yerini almaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu Kayseri İl Müdürlüğü verilerine göre, 2014 Eylül ayı itibariyle, Kayseri'de de Türkiye genelinde olduğu gibi işyerinde 4/a kapsamında çalıştırılan sigortalı sayısı 1-3 kişi ve 4-6 kişi arasında yoğunlaşmaktadır. Bu grup, Türkiye'de %78,11 pay alırken, Kayseri'de %78,97 oranında pay almaktadır. 01-01.2014 - 30.11.2014 döneminde Sosyal Güvenlik Denetmenlerince yapılan denetimlerde, kayıtlı sigortalı sayısı 23579 iken kayıt dışı sigortalı sayısı 1539'dur. Kayıtlı işyeri sayısı, 2248 iken, kayıt dışı işyeri sayısı, 399 olarak tespit edilmiştir.

Şekil 60. 5510 Sayılı Kanunun 4. Maddesi Kapsamındaki Zorunlu Sigortalıların Cinsiyet ve İllere Göre Dağılımı (SGK, 2013)

Tablo 74. 5510 Sayılı Kanunun 4. Maddesi Kapsamındaki Zorunlu Sigortalıların Cinsiyet ve İllere Göre Dağılımı (SGK, 2013)

	4-1/a Zorunlu Sigortalı-Kadın	4-1/a Zorunlu Sigortalı-Erkek	4-1/a Zorunlu Sigortalı-Toplam	4-1/b Zorunlu Sigorta-Bağımsız Çalışanlar 1479 S.K-Kadın	4-1/b Zorunlu Sigorta-Bağımsız Çalışanlar 1479 S.K-Erkek	4-1/b Zorunlu Sigorta-Bağımsız Çalışanlar 1479 S.K-Toplam	4-1/b Zorunlu Sigorta-Tarimsal Faaliyette Bulunanlar-Kadın	4-1/b Zorunlu Sigorta-Tarimsal Faaliyette Bulunanlar-Erkek	4-1/b Zorunlu Sigorta-Tarimsal Faaliyette Bulunanlar-Toplam	4-1/c Zorunlu Sigortalı-Kadın	4-1/c Zorunlu Sigortalı-Erkek	4-1/c Zorunlu Sigortalı-Toplam	Toplam Zorunlu Sigortalı
Kayseri	17	10	12	16	16	17	38	23	25	15	12	13	12
Sivas	41	32	34	37	34	35	30	17	19	32	27	28	32
Yozgat	62	54	58	50	39	41	26	20	21	45	43	43	48

2002-2014 yılı Kayseri Sosyal Güvenlik Kurumu istatistikleri incelendiğinde, 2002 yılından itibaren 4/a kapsamındaki sigortalı sayısı yaklaşık 3 kat artmış, 4/b'li sayısı 2007 yılından itibaren %21,31 oranında azalmış, 4/c'li sayısı ise %60,25 oranında artmıştır.

Tablo 75. 2002-2014 Yılları Genel İstatistiki Bilgiler (SGK İl Müdürlüğü, 2002-2014)

Yıllar	İşyeri Sayıları		Aktif Sigortalı Sayıları			
	İşyeri sayısı	BildirgeVeren	4/A		4/B	4/C
	Faal+G.Faal	İşyeri sayısı	4/a(SSK)	İsteğeBağlı	4/b (Bağkur)	Emekli San.
2002	18759	10267	84445	-	-	-
2003	19831	10889	90623	-	-	-
2004	18461	12461	111510	-	-	-
2005	23468	14972	132685	-	-	-
2006	24579	16765	150247	-	-	-
2007	26369	18296	154240	-	59380	30139
2008	28258	18965	154753	-	57424	30380
2009	30057	21149	156187	-	54401	36587
2010	30994	20938	166153	-	53111	37669
2011	30710	23453	184397	-	52267	42138
2012	30920	24798	200306	-	52038	42040
2013	30320	26841	210033	-	47013	46993
2014 (Eylül)	28530	27.542	227.549	-	46.726	48.299

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

- Kayseri gelişmişlik seviyesine paralel olarak sigortalı sayısında da genellikle iller arasında ilk 15'te yer almaktadır. Ancak Kayseri, 4-1/b Zorunlu Sigorta - tarımsal faaliyette bulunanlar açısından daha alt dilimde (toplamda 25. Sıra) yer almaktadır. Kadınlar ise, bu açıdan erkeklerden daha alt sırada gelmektedir.
- Kayseri'de de Türkiye genelinde olduğu gibi işyerinde 4/a kapsamında çalıştırılan sigortalı sayısı 1-3 kişi ve 4-6 kişi arasında yoğunlaşmaktadır. Bu grup, Türkiye'de %78,11 pay alırken, Kayseri'de %78,97 oranında pay almaktadır. Teşvik ve destek mekanizmalarında özellikle bu grubun hedef alınması, kırılğanlığın hafifletilmesi ve geniş bir hedef kitlesine ulaşım açısından önemlidir.
- 4/a kapsamındaki sigortalı sayısı 2002 yılına göre yaklaşık 3 kat artmış, 4/b'li sayısı 2007 yılından itibaren %21,31 oranında azalmış, 4/c'li sayısı ise %60,25 oranında artmıştır.

Kayseri’de halen kayıt dışılık mevcuttur. Kayseri’de kayıtlı işyeri ve kayıtlı çalışan sayısının arttırılmasına yönelik tedbirlerin arttırılması önemlidir.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Kayıt dışı istihdamın önlenmesi için öncelikle çalışanlar ile işverenlerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Son dönemde Sosyal Güvenlik Kurumu’na bağlı sosyal güvenlik denetmenleri tarafında yapılan çalışmalar ile birlikte kayıt dışı istihdamda olumlu gelişmeler yaşanmıştır.

SONUÇ

Son yıllarda kayıt dışı istihdama yönelik olarak yapılan çalışmalar faydalı olmuş ve kayıt dışılık azalmıştır. Ancak özellikle dezavantajlı gruplara yönelik olmak üzere, kayıt dışı istihdamın azaltılmasına yönelik çalışmaların devam etmesi gerekmektedir.

8. GELİR DAĞILIMI ve FIRSAT EŞİTLİĞİ

MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

Gelir Dağılımı

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde hızlı ekonomik büyümeye karşın, gelir dağılımının giderek bozulması ve yoksulluğun artması, gelir eşitsizliğinin önemli bir iktisadi ve sosyal sorun olarak görülmesine yol açmıştır. Sosyal devlet anlayışının yaygınlaşması ile birlikte, toplumun en alt tabakasını oluşturan yoksul ve dar gelirli vatandaşların asgari düzeyde de olsa büyümenin nimetlerinden yararlanmasına yönelik sosyal politikalar gündeme gelmiştir. Bir ülkede bu paylaşımın ne kadar âdil olduğunu ortaya koyan en önemli göstergeler; gelir dağılımı ve yoksulluk verileridir.

Türkiye’de TÜİK tarafından çeyrek dönemler halinde yayınlanan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla(GSYH) verileri bölgeler ve iller bazında en son 2001 yılında yayımlanmıştır. Buna göre TR72 bölgesi kişi başına 1,422 USD ile 2,146 USD olan ülke ortalamasının altındadır ve 26 düzey2 bölgesi arasında 20. sırada gelmektedir. Aşağıdaki tabloda kişi başına düşen gelirin doğudan batıya doğru gittikçe arttığı görülmektedir.

Tablo 76. Düzey 2 Bölgeleri Kişibaşına GSYH (TÜİK, 2001)

Bölge		USD
TR	Türkiye	2,146
TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	4,109
TR31	İzmir	3,215
TR10	İstanbul	3,063
TR51	Ankara	2,752
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	2,733
TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik	2,513
TR32	Aydın, Denizli, Muğla	2,427
TR62	Adana, Mersin	2,393
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın	2,324
TR22	Balıkesir, Çanakkale	2,105
TR61	Antalya, Isparta, Burdur	2,030
TR33	Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak	1,891
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	1,819
TR52	Konya, Karaman	1,599
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	1,589
TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	1,559
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop	1,497
TRB1	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli	1,429
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	1,428
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	1,422
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	1,398
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır	1,156
TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt	1,081
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	993
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkari	749
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	730

Gelir dağılımı eşitsizliğini değerlendirmede kullanılan en önemli göstergelerden birisi Gini katsayısıdır. Yüzde yüz gelir dağılımı eşitliği halinde Gini katsayısı sıfır değerini almakta, Gini katsayısı bire yaklaştıkça gelir dağılımı eşitsizliği artmaktadır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere TÜİK tarafından 2010 yılına ait eşdeğer hane halkı kullanılabilir gelir istatistiklerine göre Türkiye’de gelir dağılımını gösteren Gini katsayısı 0,400’dir. Yüzdeler dilimleme yönteminde millî gelirden pay alan tüm birey ya da hanehalkları, eşit yüzdelerle ayrılarak (% 20, % 10, % 5 gibi) en düşük gelirli yüzdeler dilimden en

yüksek gelirli yüzdeler dilime doğru sıralanarak, gelir eşitsizliği incelenmektedir. 2013 yılı verilerine göre; eşdeğer hane halkı kullanılabilir gelirlere göre oluşturulan yüzde 20'lik gruplarda, en yüksek gelire sahip son gruptakilerin toplam gelirden aldığı pay %46,6 iken, en düşük gelire sahip ilk gruptakilerin toplam gelirden aldığı pay %6,1'dir. Buna göre, son yüzde 20'lik grubun toplam gelirden aldığı pay, ilk yüzde 20'lik gruba göre yaklaşık 8 kattır. İstanbul Bölgesi 13.382 TL ile ortalama yıllık eşdeğer hane halkı kullanılabilir geliri en yüksek olan bölge durumundadır. TRC Güneydoğu Anadolu ise yıllık ortalama 6.920 TL ile son sıradadır. TR72 Bölgesinin yer aldığı TR7 Orta Anadolu ise yıllık ortalama 11.174 ile ülke ortalamasının altındadır ve bölgeler arasında da 8. sıradadır. Gelir dağılımının adaletsizliğini gösteren en yüksek katsayı değeri Akdeniz (0,399), Kuzeydoğu Anadolu (0,398) ve Batı Anadolu (0,396) bölgeleridir. Gini katsayısının en düşük olduğu, dolayısıyla gelir dağılımı adaletsizliğinin görece daha düşük düzeyde olduğu bölge ise 0,315 değeriyle Doğu Karadeniz bölgesidir. Orta Anadolu ise 0,342 değeriyle 5. sırada yer almaktadır. Gelirden en az pay alan ilk %20'lik dilim Türkiye toplam gelirinden ancak %6,1 oranında pay almaktadır. Buna karşılık en fazla pay alan son %20'lik dilime dâhil kesim toplam gelirin %46,6'sını paylaşmaktadır. Orta Anadolu'da ise gelirden en az pay alan ilk %20'lik dilim toplam gelirden %7,5 oranında pay alırken, gelirden en az pay alan son %20'lik dilim 41,8 pay almaktadır. Bu Türkiye ortalamasından daha büyük bir gelir dağılımı adaletsizliği bulunmakta olduğunu gösterir.

Tablo 77. Düzey 1 Bazında Dilimler İtibariyle Gelir Dağılımı ve Gini Katsayısı (TÜİK, 2013)

Bölge	2013 Genel TL	İlk % 20		Son %20		Gini katsayısı
		TL	%	TL	%	
Türkiye	13 250	4 016	6,1	14 193	46,6	0,400
TR1 İstanbul	18 248	6 502	7,1	18 217	47,4	0,392
TR2 Batı Marmara	13 400	5 145	7,7	14 737	41,8	0,337
TR3 Ege	15 243	5 431	7,1	16 172	44,8	0,370
TR4 Doğu Marmara	14 098	5 715	8,1	15 325	40,6	0,322
TR5 Batı Anadolu	16 294	5 399	6,7	17 185	47,0	0,396
TR6 Akdeniz	11 849	3 935	6,7	12 491	47,2	0,399
TR7 Orta Anadolu	11 174	4 153	7,5	12 636	41,8	0,342
TR8 Batı Karadeniz	11 515	4 374	7,6	12 875	41,0	0,331
TR9 Doğu Karadeniz	12 366	5 041	8,3	14 046	39,1	0,315
TRA Kuzeydoğu Anadolu	8 521	2 744	6,5	9 132	46,8	0,398
TRB Ortadoğu Anadolu	7 740	2 647	6,9	8 604	44,4	0,373
TRC Güneydoğu Anadolu	6 920	2 358	6,8	7 388	45,5	0,380

Fırsat Eşitliği

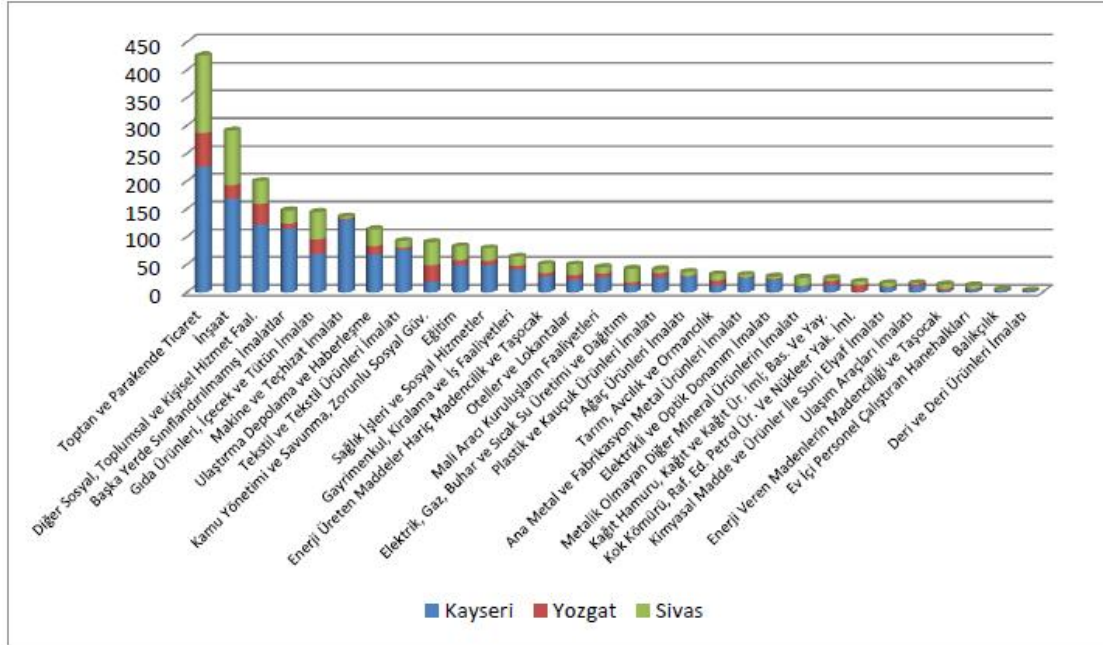
İşletmelerin ve Sektörlerin Mekânsal Dağılımı

Türkiye'de 2012 yılında 15+ yaş grubunda toplam 24.821.000 kişi çalışmakta olup, istihdam edilenlerin %49'u hizmet, %26'sı sanayi, %25'i tarım alanında istihdam edilmektedir. Bölgede ise ülkedeki çalışanların %3,15'ine karşılık gelen toplam 782.000 çalışanın %42'si tarım, %34'ü hizmet ve %24'ü sanayi alanında istihdam edilmektedir. Son yıllarda, toplam istihdam sayısında neredeyse tüm sektörlerde artış görülmüştür. Tarım alanında istihdam edilenlerin sayısında diğerlerine göre nispeten fazla görülen artışta, dolaylı olarak 2008 yılında yaşanan kriz nedeniyle tarımın güvenli sektör olarak görülmesinin etkileri mevcuttur. Bölge, tarımda istihdamın yoğun yaşandığı düzey2 bölgeleri arasındadır.

Tablo 78. Kayseri İlçelerinde İşyeri ve Çalışan Sayılarının Mekânsal Dağılımı (SGK, 2012)

İlçe	İşyeri		Çalışan Sayıları	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Melikgazi	14.089	46,86	203.302	58,55
Kocasinan	10.591	35,23	93.821	27,02
Talas	1.532	5,10	14.488	4,17
Develi	987	3,28	9.426	2,71
Yahyalı	542	1,80	5.413	1,56
Pınarbaşı	459	1,53	4.385	1,26
İncesu	275	0,91	3.594	1,04
Hacılar	233	0,78	3.584	1,03
Bünyan	352	1,17	2.783	0,80
Tomarza	258	0,86	2.071	0,60
Yeşilhisar	195	0,65	1.487	0,43
Sarıoğlan	190	0,63	1.016	0,29
Sarız	132	0,44	654	0,19
Özvatan	73	0,24	426	0,12
Felahiye	98	0,33	424	0,12
Akkışla	57	0,19	348	0,10
Genel Toplam	30.063	100	347.222	100

SGK 2012 verilerine göre Kayseri’de 30.063 işyerinde 347.222 sigortalı çalışan bulunmaktadır. İşyerleri ve çalışanların mekânsal dağılımına bakıldığında, nüfusun büyük ölçüde yoğunlaştığı Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri işyeri ve çalışan sayıları bakımından da en büyük payı almaktadır. Melikgazi ilçesi 14.089 işyeri ile Kayseri genelindeki işyerlerinin %47’sine sahip olup, 203.302 çalışan sayısı ile de %59’luk paya sahiptir. Kocasinan ilçesi 10.591 işyeri ile Kayseri genelindeki işyerlerinin %35’ine sahip olup, 93.821 çalışan sayısı ile de %27’lik paya sahiptir. Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri dışındaki 14 ilçe toplamı toplam işyeri sayısının %18’ine, çalışan sayısı olarak da % 14’üne sahiptir. Kocasinan ile Melikgazi ilçelerindeki ekonomik gelişme diğer ilçelerde yaşanılmamıştır.

Şekil 61. Bölgedeki İşyeri Sayısının Sektöre ve İllere Dağılımı (TR72 Bölge Planı, 2012)

Kayseri, Sivas ve Yozgat’ta en fazla işyeri “Toptan ve Perakende Ticaret” sektöründe bulunmaktadır. Toplam işyerlerinin Kayseri’de %16,2’si, Sivas’ta %21,3’ü, Yozgat’ta %19,6’sı bu sektörde faaliyet göstermektedir. Toplam çalışan sayısına göre, Kayseri’de “Başka Yerde Sınıflandırılmamış İmalatlar”

sektörü (%10,4), Sivas'ta "Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü" (%16,9), Yozgat'ta "Gıda Ürünleri, İçecek ve Tütün İmalatı Sektörü" (%18,2) ön plana çıkmaktadır.

Eğitime Erişimin Ve Yükseköğretime Katılım Oranlarının Mekânsal Farklılığı Ve Farklılığın Tarihsel Seyri

Türkiye'de okuryazarlık oranı 2012 yılı için ortalama %95,8, 2013 yılı içinse % 97,4 seviyelerine yükselmiştir. TR72 Bölgesi'nde ise 2012 yılında okuryazarlık oranı %95,5 olup 2013 yılında %95,7'dir. Kayseri ili genelinde okuryazarlık oranı ise 2012 yılında %96,7 iken 2013 yılında bu oran %96,8'e yükselmiştir. 2013 yılı verilerine göre Kayseri ilçeleri arasında en yüksek okuryazarlık oranı %98,1 ile Talas ve Melikgazi iken en düşük oran ise %90,4 ile Sarız ilçesindedir.

Tablo 79. Kayseri İlçelerinin 2009-2013 Yılları Okuryazarlık Oranları (TÜİK, 2009-2013)

İlçe	2013 Okur Yazarlık Oranı	2012 Okur Yazarlık Oranı	2011 Okur Yazarlık Oranı	2010 Okur Yazarlık Oranı	2009 Okur Yazarlık Oranı
Akkışla	91,9%	91,5%	89,0%	87,7%	87,0%
Bünyan	93,8%	93,7%	90,8%	90,1%	89,0%
Develi	93,6%	93,3%	92,0%	91,2%	90,0%
Felahiye	92,4%	92,0%	88,1%	86,5%	85,4%
Hacılar	97,3%	97,2%	92,6%	91,6%	90,2%
İncesu	93,6%	93,3%	91,7%	90,3%	89,0%
Kocasinan	97,1%	97,0%	95,8%	95,5%	94,7%
Melikgazi	98,1%	98,0%	96,9%	96,6%	95,9%
Özvatan	93,2%	92,0%	87,4%	86,7%	86,4%
Pınarbaşı	94,3%	94,1%	91,0%	90,4%	89,1%
Sarıoğlan	92,0%	91,7%	89,2%	88,6%	88,3%
Sarız	90,4%	90,0%	86,1%	84,4%	83,4%
Talas	98,1%	98,0%	97,1%	96,6%	95,7%
Tomarza	93,1%	92,9%	90,1%	89,5%	88,1%
Yahyalı	93,4%	93,2%	90,2%	89,1%	87,0%
Yeşilhisar	95,1%	94,9%	90,6%	90,0%	89,0%
Kayseri Genel	96,8%	96,7%	95,2%	94,7%	93,7%
TR72 Bölgesi	95,7%	95,5%	93,9%	93,4%	92,1%
Türkiye	97,4%	95,8%	95,1%	94,0%	92,5%

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi dikkate alınarak TÜİK tarafından oluşturulan 2009-2013 yılları öğrenim durumu ortalama verilerine göre 18 yaş üstü nüfus için yükseköğrenim veya üzeri mezunların toplam nüfusa oranı %8,84'dir. Kayseri, %8,6 ortalama ile Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Diğer taraftan aynı kategoride TR72 ortalaması ise %7,59 olup bu değer de Türkiye ortalamasının altındadır. Kayseri ilçelerinin 2009-2013 arası 5 yıllık yükseköğrenim ve üzeri mezun oranlarının ortalamaları dikkate alındığında en fazla orana sahip ilçenin Talas (%15), en az orana sahip ilçenin ise Tomarza (%2,48) olduğu görülmektedir. Talas, Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde yüksek öğrenim mezuniyet oranlarının Bölge ve Kayseri genelinden yüksek olmasının nedeni olarak, Kayseri'deki üniversitelerin ana kampüslerinin bu 3 ilçede olması gösterilebilir.

Kayseri ilinde dört adet üniversite bulunmaktadır. Bunlar; Erciyes, Abdullah Gül (Devlet Üniversiteleri) ile Melikşah ve Nuh Naci Yazgan üniversiteleridir. Erciyes Üniversitesi 1978'de kurulmuş olup 2008 yılına kadar şehirdeki tek üniversite olarak faaliyet göstermiştir. 2008 yılında Melikşah Üniversitesi, 2009 yılında Nuh Naci Yazgan Üniversitesi ve 2010 yılında Abdullah Gül Üniversitesi kurulmuştur.

Erciyes Üniversitesi'nde 18 fakülte, 4 yüksekokul, 7 enstitü, 9 meslek yüksekokulu, 36 araştırma merkezi ve 6 bölüm; Abdullah Gül Üniversitesi'nde 7 fakülte, 2 yüksekokul ve 3 enstitü; Nuh Naci

Yazgan Üniversitesi'nde 7 fakülte, 1 meslek yüksekokulu ve 2 enstitü; Melikşah Üniversitesi'nde ise 5 fakülte ve 2 enstitü bulunmaktadır.

Kırsalda yaşayan nüfusun taşınmalı eğitimle okula erişmektedir. Kayseri' de 4.685 öğrenci taşınmalı eğitim almaktadır. Ancak kırsal kesimdeki öğrencilerin bir takım dezavantajları bulunmaktadır. Ayrıca ailelerin eğitim ile ilgili ekonomik sorunlar da yaşadığı ve öğrencilerin çalışma baskısı ile karşı karşıya kaldığı ve devamsızlıkların yaşandığı bilinmektedir.

Sosyal Hizmet Kurumlarının Mekânsal Dağılımı

Kayseri'de günümüzde hizmet veren sosyal hizmet birimlerinin listesi ve ilçe ve mahalle bazında yerleri tabloda sunulmuştur. Kuruluşlar ağırlıklı olarak merkez ilçelerde ve özellikle de nüfusun yoğunlaştığı Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde faaliyet göstermektedir.

Tablo 80. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na Bağlı Taşra Teşkilatı Listesi (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2015)

Kuruluş Adı	Açılış Tarihi	Kapasite	Yatılı Kalan Kayıtlı Sayısı		Gündüz Hizmeti Alan Kayıtlı Sayısı		Aile Yanında Desteklenen		İlçe/Mahalle
			K	E	K	E	K	E	
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü									Kocasinan/Serçeönü Mah.
75.Yıl İstikbal Reh.Mer.	1998	62y+50g	-	40	16	28	-	1	Melikgazi/Gültepe
Engelli İl Kabul	2013	6	3	3	-	-	-	-	
Erkek Yetiştirme	1986	60	-	2	-	-	-	-	Talas
AB.BSRM	2007	20	10	-	-	-	-	-	Kocasinan/Mimar Sinan Mah.
A.B.Çocuk İlk Kabul	2014	18	7	-	-	-	-	-	
Kadın Konukevi	2009	30	7 K 6Ç	-	-	-	-	-	
K.K ilk Kabul Birimi	2013	20	6 K 6Ç	-	-	-	-	-	
Sosyal Hizmet Mrk	2013	-	-	-	-	-	-	-	Kocasinan/Fatih Mah.
Çocuk Evleri Kor.Mer.	2013		49	65					

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Brifinginde (2015) sunulduğu üzere, kuruluşların faaliyet alanları ve ihtiyaç durumlarına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Ahmet Baldöktü Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü: İhmal veya istismara uğramış, suça itilmiş, madde bağımlılığı bulunan 18 yaş altı kız çocukların bakım ve rehabilitasyonlarına yönelik olarak faaliyet göstermektedir. Hizmet binasının çok eski olması nedeniyle, hem yeniden onarım ve hem de kuruluş özelliğine göre yeniden bina düzenlemesi yapılmıştır.

Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü: Korunmaya muhtaç 13–18 yaş gurubu erkek çocuklar barındırılmakta olup, 2014 yılı sonu itibarıyla yeni dönüşüm kapsamında kapatılması öngörülmüştür.

75. Yıl İstikbal Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü: Zihinsel engelli çocuklara hizmet vermek amacıyla, İstikbal (Boydak Holding) tarafından yaptırılarak kuruma bağış yoluyla kazandırılmıştır. Öğretilebilir ve eğitilebilir olmak üzere 2 ayrı düzeyde bakım, eğitim ve rehabilitasyon hizmeti verilen kuruluşta 62 yatılı (erkek) ve 50 gündüzlü (karma-seanslı) olmak üzere, toplam 112 kapasitelidir.

Kuruluşta bakımına alınan çocuklarda yine ekonomik veya sosyal yoksunluk esas alınmaktadır. Yatılı çocuklarda yaş grubu 13–18 olup; gündüzlü eğitim grubunda ise 0–14 yaştır. İlk müdahale biriminde 3

kadın 3 erkek kalmaktadır. Ayrıca aynı yaş gurubu için umut evleri açılmıştır. Altışar kişi olmak üzere iki umut evinde 12 kişi kalmaktadır.

Kadın Konuk Evi: Özellikle aile içi şiddet sonucu sokağa itilen kadınlarla ilgili hizmetler başta olmak üzere 18-60 yaş arası gruba giren kadınlar için 20 kişilik kadın konukevi 2012 yılı sonuna kadar hizmet vermiştir. 2013 yılında kiralaması yapılan hizmet binasına taşınarak kapasitesi 30 çıkartılmıştır, eski hizmet binası ilk adım istasyonu olarak hizmet vermeye devam etmektedir. Çeşitli nedenlerle sokağa itilen kadınların müracaatları halinde kuruluşa kabulü yapılmaktadır. Kadınlarla ilgili olarak çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının ya da sivil toplum kuruluşlarının işbirliği dâhilinde ev tutmaları ve iş bulabilmeleri yönünde çeşitli çalışmalar yapılmaktadır.

Çocuk Evleri: 7'si kız 11'i erkek toplam 18 çocuk evinde 49 kız 65 erkek olmak üzere 114 çocuk bulunmaktadır. Bunlarla ilgili çocukevi listesi aşağıda sunulmuştur;

Tablo 81. Kayseri’de Bulunan Çocuk Evleri (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2015)

Çocuk Evi Adı	Özellik
Orkide-Çiğdem-Erciyes-Leylak-Lale-Menekşe-Nilüfer-Açelya-Nergis-Defne	0-18 yaş aralığı erkek çocuk
Sümbül-Kardelen-Gül-Karanfil-Zambak- Manolya-Papatya	0-18 yaş aralığı kız çocuk
Manolya ve Yasemin Çocuk evleri	Bakanlık onayı gelmiş olup, açılış sürecindedir.

Çocuk evleri cadde üzerinde işlek bir yerde ulaşım açısından rahat bir konumda, okul, hastane ve alışveriş merkezlerine yakındır. Çocuklar eve yakın bir okula devam etmektedir. Güvenlik ve kontrol açısından ortaöğretime devam eden çocuklar için servis kullanılmaktadır. Çocuk evlerinde bakım elamanları 24 saat esasına göre dönüşümlü olarak görev yapmaktadır.

Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri: Okul öncesi çocuklar için İl Müdürlüğü’nden açılış izni alarak faaliyet gösteren toplam 46 özel kreş ve gündüz bakım evi ve 2 adet çocuk kulübü bulunmaktadır. Bu kuruluşların kapasitesi toplam 3304 olup, 2014 yılı sonu itibarıyla 1730 çocuğa hizmet verilmektedir.

Özel Engelli Bakım Merkezleri: Ruhsal, bedensel, zihinsel engelli erkek ve kadınlara yönelik yatılı bakım hizmeti vermek üzere, açılış iznine sahip faaliyet gösteren 4 Engelli Bakım Merkezi bulunmaktadır. Bu kurumlarda ruhsal ve bedensel engelli kadın ve erkek olmak üzere toplam 589 kişiye hizmet verilmektedir.

2009 yılından itibaren Kayseri’de özel kuruluşlarda bakımı yapılan engelli sayısı ve yapılan harcama miktarları önemli ölçüde artmıştır.

Sosyal hizmet kurumları merkez ilçelerde özellikle nüfusun yoğunlaştığı Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde faaliyet göstermektedir. Diğer ilçelerde sosyal hizmetlerin etkinliğinin artırılması ve sosyal hizmetlere erişimin iyileştirilmesi önemlidir.

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

Türkiye’de TÜİK tarafından çeyrek dönemler halinde yayınlanan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla(GSYH) verileri bölgeler ve iller bazında en son 2001 yılında yayımlanmıştır. Buna göre TR72 bölgesi kişi başına 1,422 USD ile 2,146 USD olan ülke ortalamasının altındadır ve 26 düzey2 bölgesi arasında 20. sırada gelmektedir. TR72 Bölgesinin yer aldığı TR7 Orta Anadolu yıllık ortalama 11.174 ile 13.250 olan ülke ortalamasının altındadır ve bölgeler arasında da 8. sıradadır. Gelir dağılımının adaletli olup olmadığını gösteren Gini katsayısı Orta Anadolu’da 0,342 olup bu değeriyle 5. sırada yer almaktadır. Orta Anadolu’da gelirden en az pay alan ilk %20’lik dilim toplam gelirden %7,5 oranında pay alırken,

gelirden en az pay alan son %20'lik dilim 41,8 pay almaktadır. Bu Türkiye ortalamasından daha büyük bir gelir dağılımı adaletsizliği bulunmakta olduğunu gösterir.

SGK 2012 verilerine göre Kayseri'de 30.063 işyerinde 347.222 sigortalı çalışan bulunmaktadır. İşyerleri ve çalışanların mekânsal dağılımına bakıldığında, nüfusun büyük ölçüde yoğunlaştığı Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri işyeri ve çalışan sayıları bakımından da en büyük payı almaktadır. Melikgazi ilçesi 14.089 işyeri ile Kayseri genelindeki işyerlerinin %47'sine sahip olup, 203.302 çalışan sayısı ile de %59'luk paya sahiptir. Kocasinan ilçesi 10.591 işyeri ile Kayseri genelindeki işyerlerinin %35'ine sahip olup, 93.821 çalışan sayısı ile de %27'lik paya sahiptir. Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri dışındaki 14 ilçe toplamı toplam işyeri sayısının %18'ine, çalışan sayısı olarak da % 14'üne sahiptir. Kocasinan ile Melikgazi ilçelerindeki ekonomik gelişme diğer ilçelerde yaşanılmamıştır.

Kayseri, Sivas ve Yozgat'ta en fazla iş yeri "Toptan ve Perakende Ticaret" sektöründe bulunmaktadır. Toplam işyerlerinin Kayseri'de %16,2'si, Sivas'ta %21,3'ü, Yozgat'ta %19,6'sı bu sektörde faaliyet göstermektedir. Toplam çalışan sayısına göre, Kayseri'de "Başka Yerde Sınıflandırılmamış İmalatlar" sektörü (%10,4), Sivas'ta "Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü" (%16,9), Yozgat'ta "Gıda Ürünleri, İçecek ve Tütün İmalatı Sektörü" (%18,2) ön plana çıkmaktadır.

Türkiye'de okuryazarlık oranı 2012 yılı için ortalama %95,8, 2013 yılı içinse % 97,4 seviyelerine yükselmiştir. TR72 Bölgesi'nde ise 2012 yılında okuryazarlık oranı %95,5 olup 2013 yılında %95,7'dir. Kayseri ili genelinde okuryazarlık oranı ise 2012 yılında %96,7 iken 2013 yılında bu oran %96,8'e yükselmiştir. 2013 yılı verilerine göre Kayseri ilçeleri arasında en yüksek okuryazarlık oranı %98,1 ile Talas ve Melikgazi iken en düşük oran ise %90,4 ile Sarız ilçesindedir.

Kayseri'de sosyal hizmet kurumlarının Merkezde toplandığı ilçelerde hizmetin yeterince sağlanmadığı görülmektedir. Sosyal hizmet kurumlarının ilçelere yaygınlaştırılması ve kırsal alanlara ulaşımın sağlanması gerekmektedir.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Gelir dağılımı ve fırsatlara erişim konusunda var olan mekânsal farklılaşmanın ortadan kaldırılması için öncelikle kırsal alanlarda ve ilçelerde sosyo-ekonomik sorunların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu konuda ilgili kurumların koordineli olarak çalışması ve teşvik ve destek mekanizmalarının söz konusu yerlere yönelik pozitif ayrımcılık uygulaması gerekmektedir.

SONUÇ

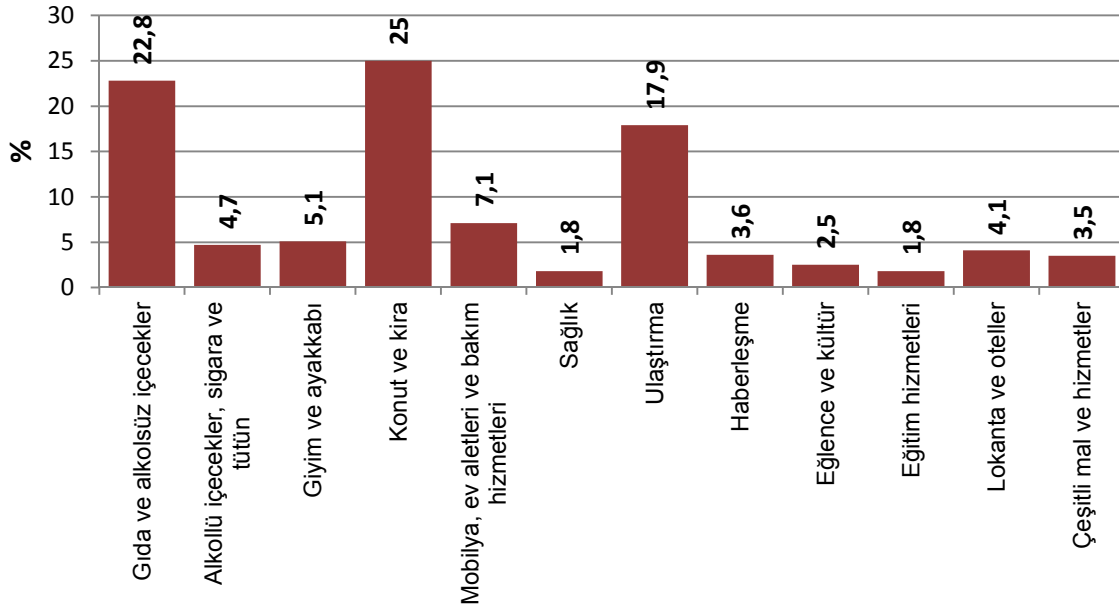
Gelir dağılımı ve fırsat eşitliği göstergelerine göre Kayseri'de Kocasinan, Melikgazi ve Talas ilçelerinin diğer ilçelere kıyasla dezavantajlı bir durumda olduğu görülmektedir. Gelir dağılımı ile fırsatlara ve hizmetlere erişememe konusunda diğer ilçelere yayılması konusunda stratejiler oluşturulmalıdır.

9. KONUT

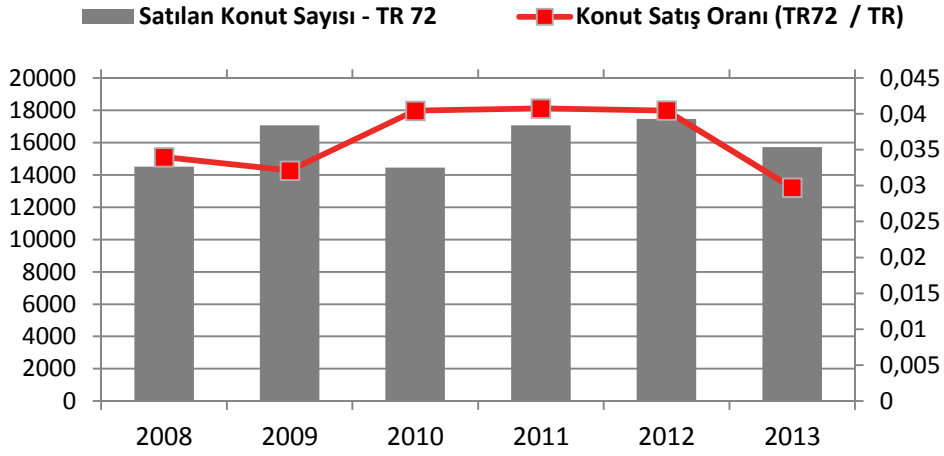
MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

TÜİK tarafından yapılan 2011-2013 yılı Hanehalkı Bütçe Araştırması'ndan elde edilen sonuçlara göre; TR72 Bölgesi'nde hane halklarının yaptığı harcamalar içinde en yüksek payı %25 oranıyla konut ve kira harcamaları almaktadır. Bu durum inşaat ve konut sektörünün eğitimden de, sağlıktan da daha fazla büyüme potansiyeline sahip olduğunun göstergesidir.

Şekil 62. TR72 Hanehalkı Tüketim Harcamalarının Dağılımı (TÜİK, 2011-2013)

2012 yılında birinci el konut satışları sıralamasında 7. sırada yer alan bölgemiz 2014 yılı sonu itibarı ile toplam konut satışlarında aldığı 10. sırada yer almaktadır. Sektöre en çok dinamizm katan bir alandaki bu başarı, bölge için önemli bir potansiyeldir. Çünkü, konut satışlarının yapı malzemeleri sanayisine olumlu yansımaları olacaktır. Ancak özellikle Ortadoğu'da olan belirsizlikler ve Türkiye'de yaşanan geçiş döneminin konut sektöründe genel bir düşüşe sebep olduğu da unutulmamalıdır. Son 10 yıldır ortalamada Türkiye'de satılan konutlardan %4'lük sabit bir paya sahip olan TR72 bölgesinde bu oran 2014 yılında %3,2'lere düşmüştür (2013 yılı sonrasında konut satış istatistiklerinde TÜİK tarafından farklı bir yöntemle geçildiği için, en son 2013 yılı verileri kullanılmıştır.).

Şekil 63 Türkiye'de ve TR 72'de Karşılaştırmalı Konut Satışları (TÜİK, 2008-2013)

Konutların Mülkiyet Durumu

TR72 illeri arasında yer alan Kayseri'de, 2011 yılı TÜİK verilerine göre 319 bin hane(daire) mevcuttur. Bu hanelerin % 69,2'si ev sahibi ve % 23,3'ü kiracı konumundadır. Ev sahipliği oranı Türkiye ortalamasına yakın olmakla birlikte kısmen yüksektir. Kiracı olmayıp da kira ödemeyenlerin oranı ise %6,5'tur. TR72 illeri arasında, lojman kullanımına göz atıldığında, Kayseri Türkiye ortalamasının bile altında kaldığı görülmektedir. Bu durumda, Kayseri'de lojman sayısının veya kalitesinin yetersiz olduğu veya hane halklarının farklı nedenlerle lojmanda oturmayı tercih etmediği sonucu çıkartılabilir.

Tablo 82. Hanehalklarının İl Ayrımında Konuttaki Mülkiyet Durumlarına Göre Dağılımı (TÜİK, 2011)

	Ortalama Hane halkı Büyüklüğü	Hane Sayısı	Mülkiyet Durumu (%)			
			Ev sahibi	Kiracı	Ev sahibi değil ama kira ödemiyor	Lojmanda oturan
Kayseri	3,9	319,231	69,2	23,3	6,5	1,0
Sivas	3,8	161,713	73,1	20	5,5	1,4
Yozgat	3,8	119,420	76,2	17,5	4,1	2,2
Türkiye	3,8	19,481,678	67,3	23,8	7,3	1,5

İldeki kiracı oranı, eski konut oranları ve göç verileri ile birlikte değerlendirildiğinde, bu veriler bizlere konut talepleri hakkında veri sağlayacaktır ki bu konu 9.3 başlığı altında anlatılmıştır.

Kayseri'de hane kalabalığı, Türkiye ortalamasının biraz üzerindedir. Ortalama hane halkı büyüklüğü 3,9 olan Kayseri, TR72 illeri arasında hane sayısı(319.231) en büyük olan ildir.

Konutların Niteliği

Konutların niteliği ile ilgili, TÜİK tarafından 2011 yılında yapılan araştırmalarda; konut binalarının yaşı, konutların ısınma biçimi, konutlarda odabaşına düşen kişi sayısı ve konutların sahip olduğu oda sayısına göre yüzdesel dağılımı, konut binalarının kat sayılarına göre dağılımı ve mutfak, banyo ve su tesisatı bulundurup bulundurmaması gibi istatistikler ortaya konabilmiştir. Fakat günümüz yapılarının kalitesi ve mevcut imar mevzuatı göz önüne alındığında; mutfak, tuvalet ve banyoya ulaşılabilirlik ve

su tesisatının varlığı gibi kriterler, 2015 yılı itibarı ile çok az değişkenliğe sahip olduğu için, değerlendirme dışı tutulmuştur.

Konutların Yaşı

Binaların yaşı, özellikle betonarme yapıların ömrü ve statik olarak gerekli yasal düzenlemelere sahip olup olmaması yönünden oldukça önemlidir. Betonun ekonomik ömrünü 30 yılda tamamladığı ve 15 yıllık binaların artık eskime evresine geçtiği; ayrıca yetersiz de olsa 1998 yılında bir Deprem Yönetmeliği'nin uygulamaya girdiği düşünüldüğünde, 2000 öncesi yapıların "Eski Yapı" olarak değerlendirilmesinde bir sakınca yoktur.

2011 yılı TÜİK Konut Araştırması Raporu'na göre, Kayseri'de hane halklarının oturduğu konutların % 65,5'i 2000 yılı ve öncesinde inşa edilmiştir. Depreme karşı kısmen daha güvenli veya "yeni" diyebileceğimiz konutların oranı ise % 19,1'dir. Konut binalarının %5,4'ünün yapım yılı bilinmemektedir. Türkiye ortalaması düşünüldüğünde, Kayseri'deki konutlar Türkiye ortalamasına göre kısmen daha yenidir denilebilir. Ayrıca, tablodan da anlaşıldığı üzere, konutların çoğunluğu 1991-2000 yılları arasında inşa edilmiştir(% 24,7).

Tablo 83. Hanehalklarının İl Ayrımında Bina İnşa Yılına Göre Dağılımı (%) (TÜİK, 2011)

	1945 ve öncesi	1946-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	Toplam 2000 ve Öncesi	2001 ve sonrası	İnşa Yılı Bilinmeyen
Kayseri	0,7	1,9	4,8	16,0	17,4	24,7	65,5	19,1	5,4
Sivas	2,4	2,9	6,4	16,8	19,1	22,6	70,2	21,5	8,3
Yozgat	0,7	1,4	4,0	11,9	22,8	20,5	61,3	18,0	20,8
Türkiye	1,5	2,7	5,9	13,4	18,9	24,6	71,9	21,8	11,3

Konutların Isınma Biçimi

Konuttaki ısınma sistemi, konut kalitesini fiyatlarını oldukça etkileyen ve kimi zaman temel belirleyici olan unsurdur. TR72 illerinin ekonomik refah düzeyi ve iller arası gelişmişlik farkı, ister istemez konutların ısınma biçimini de etkilemiştir.

Her ne kadar Belediyeler'in gecekondü önleme stratejileri ve kentsel dönüşüm yasasından dolayı değişen konut kalitesine binaen soba kullanım oranları düşmüş olsa da, soba halen tercih edilen bir ısınma aracı olarak ortaya çıkmaktadır.

Kayseri'deki hane halklarının % 45,2'si (bunların % 19,5'i bireysel ısınma ve % 25,7'si de merkezi ısınma sistemi olmak üzere) bir radyatör tesisatı ile bütüncül olarak ısıtılan konutlarda ikamet etmektedirler. Dikkat edilirse, Kayseri'de soba kullanım oranı Türkiye ortalamalarından bile daha düşüktür. Ayrıca, yapılarda artan inşaat kalitesi, yürürlükteki mevzuatlar ve ilde ikamet eden insanların refah seviyelerindeki görece üstünlüklerden dolayı, kaloriferli konutlarda oturan hane halklarının miktarı çok daha fazladır. Bu durum, merkezi ısıtma sisteminin mecburi tutulduğu yasal düzenlemelerden sonra yapılan konut sayısının (yeni konut) Türkiye ortalamasından fazla olduğuna da göstergedir. Fakat yine de, özellikle kış aylarında şehrin merkezindeki yoğun gecekondü bölgelerinde veya merkezi kalorifer sisteminde kömür kullanan binaların olduğu bölgelerde hava kirliliği yoğun olarak kendini hissettirmektedir.

Tablo 84. Hanehalklarının İl Ayrımında Konuttaki Isınma Sistemine Göre Dağılımı (TÜİK, 2011)

	Soba (Doğalgaz sobası dâhil)	Kat kaloriferi (kombi dâhil)	Kalorifer (merkezi)	Klima, elektrikli ısıtıcı ve diğer sistemler
Kayseri	54,7	19,5	25,7	0,1
Sivas	60,5	24,2	15,2	0,1
Yozgat	76,3	16,7	6,9	0
Türkiye	57,1	25,6	11,4	5,9

Konutlarda Oda Başına Düşen Kişi Sayısı

TÜİK 2011 yılı konut araştırmaları raporuna göre, Türkiye’de ve TR72 illerinde, konutlardaki ortalama oda sayısı birbirine çok yakın değerlerde olup 3,5-3,9 aralığındadır. Bu da aşağı yukarı Türkiye’deki ortalama bir konuttaki oda sayısı ve metrekarelerin yakın olduğunu göstermektedir. Söz konusu veriler diğer bir açıdan değerlendirildiğinde, TR72 illerindeki konutların Türkiye’deki konutların ortalama genişliğine ve kullanımına sahip olduğu pekâlâ söylenebilir.

Odabaşına düşen kişi sayılarına bakıldığında, hanehalklarının odabaşına ortalama 1 (bir) kişi düşecek şekilde yerleştiğini söyleyebiliriz. Benzer şekilde tüm TR72 illerinde ve Türkiye’de en çok tercih edilen konut türünün 3+1 konutlar olduğu tablodan görülebilmektedir.

Tablo 85. Hanehalklarının İl Ayrımında Konuttaki Oda Sayısına Göre Dağılımı (TÜİK, 2011)

	Konuttaki Ortalama Oda Sayısı	Oda Başına Düşen Kişi Sayısı	Hanehalklarının Oda Sayısına Göre Dağılımı					
			1	2	3	4	5	6+
Kayseri	3,8	1	0,7	4,0	24,0	62,6	7,0	1,6
Sivas	3,6	1,1	1,4	7,5	35,5	48,0	5,9	1,6
Yozgat	3,9	1	0,6	2,7	20,1	61,0	12,7	2,9
Türkiye	3,5	1	1,0	7,3	39,9	45,1	4,9	1,7

* Oda sayısı belirlenirken salon dahil; banyo, mutfak ve tuvalet hariç tutulmuştur.

Kayseri’de en fazla tercih edilen konut türü % 62,6 ile dört odalı konutlardır. Fakat, 5 odalı konutlarda ikamet eden hanehalkları oranının Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olması ve 3 odalı hanelerde ikamet edenlerin Türkiye ortalamasından oldukça düşük olması; 4+1 gibi geniş ve çok odalı konut tercihinin ilde artmaya başladığı bizlere göstermektedir.

Konut Binalarının Kat Sayılarına Göre Dağılımı

2000 yılından sonra imar kanununda yapılan birçok yenilik ve yeni düzenlemelerle birlikte, konutlarda kamuya terk edilen alanlarda, konut fiyatlarında, kat karşılığı satılan arazilerde istenen paylarda ve kat yüksekliklerinde birçok değişiklikler olmuş, kamuya terk edilen yeşil alanların fazlaşabilmesi için, dikey yapılanma devlet politikası haline gelmiş ve çok katlı binaların sayısında gittikçe bir artış olmuştur.

Türkiye ortalamasına bakıldığında, konut binalarında ortalama kat yüksekliği 4’tür. Geçtiğimiz yıllarda çok daha düşük olan ortalama kat yüksekliği, artan konut talebini dengeleyebilmek ve çevre koşullarını gözetmek adına, Belediyeler tarafından düzenlenen imar planı değişiklikleri ile azaltılıp artırılmaktadır.

Tablo 86. Hanehalklarının İl Ayrımında Konuttaki Oda Sayısına Göre Dağılımı (TÜİK, 2011)

	Ortalama Kat Sayısı	Hanehalklarının Kat Sayısına Göre Dağılımı (%)					
		1	2	3	4	5	6+
Kayseri	6,0	18,1	15	8,8	10,3	8,9	38,8
Sivas	3,1	33,3	20,7	10	9,9	10,3	15,8
Yozgat	2,5	43,5	25	8,5	7,0	8,2	7,9
Türkiye	4,0	20,0	19,5	11,9	11,8	13,7	23,1

Kayseri 'de konut binalarındaki ortalama kat sayısı (6), ilde gerçekleşen yapılaşma türü hakkında bizlere bilgi vermektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere hanehalklarının % 38,8'i 6 ve üzeri katlı binalarda ikamet etmektedir. 1 ve 2 katlı binaların ise (sıra ile % 18,1 ve %15) 3,4 ve 5 katlılardan daha çok tercih edildiği söylenebilir. Bunun bir nedeni, 1 ve 2 katlı binaların tek şahsa ait az sayıda dairelerden oluşması ve genellikle küçük de olsa bahçe avantajına sahip müstakil yapılar içermesidir.

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

Bilindiği üzere inşaat sektörü ve özellikle bu sektörün en büyük payını oluşturan konut sektörü, son 10 yıldır büyük bir hızla ilerlemektedir. Ancak gerek müteahhitler, gerek meslek odaları ve gerekse yerel yönetimler, illerdeki konut ihtiyacı ile ilgili ciddi öngörüler yapamamaktadır. Ancak, ilerleyen zamanlarda; konut dışı kamu kullanımına kalacak alanların yetersizliği, talep fazlası üretimden oluşacak konut stoğunun satılmama veya çok düşük fiyatlara satılma riski, yine artan konut stoğundan dolayı kira fiyatlarında yaşanabilecek düşüşler ve amortisman sürelerinin uzaması gibi risklerden dolayı; yerel yönetimler, konut üreticilerini, konut geliştiricileri ve meslek odaları tarafından uzun vadeli tahminleri içerecek şekilde konutta mutlaka arz-talep analizi yapılmalıdır.

TR72 illeri için çok basit bir yöntemle konut ihtiyaç tahmini yapmak istersek; 2011 yılı TÜİK araştırma sonuçlarına göre belirlenen hane sayısı bilgisi ve ildeki ortalama hane halkı büyüklüğü rakamları bize kılavuzluk edecektir.

Buna göre; 2011 yılında tespit edilen hane sayısına, 2012-2014 yıl aralığında üretilen ve 2014 yılı itibarıyla üretilmesi planlanmış olan daire sayısı ilave edildiğinde toplam konut arzı ortaya çıkmış olacaktır. 2014 il nüfusları ve ortalama bir hanede yaşayan insan sayısı düşünülerek de pekala ihtiyaç duyulan toplam hane(daire) sayısına ulaşılabilecektir. Bu daire sayısına lojmanlar ve kiracılar dahildir. Bu duruma göre, ildeki konut talebi konusunda da bir ipucu elde etmiş oluruz. Çıkan sonuçlar, aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 87. 2014 yılı itibarı ile ildeki Tahmini Konut İhtiyacı*

	2011 Yılındaki Hane sayısı	İkamet amaçlı yapılacak yeni ve ilave yapılarda daire sayısı (2014)	2012-2014 Yıllarında tamamen veya kısmen biten yeni ve ilave yapılarda daire sayısı	2014 Yılı ve Sonu İtibarıyla Hazır(lanan) Toplam Daire Sayısı	İlin 2014 Nüfusu	İlin Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü (2011)	İlde İhtiyaç Duyulan Tahmini Daire Sayısı
Kayseri	319.231	32.579	35.437	387.247	1.322.376	3,9	339.071
Sivas	161.713	7.892	8.551	178.156	623.116	3,8	163.978
Yozgat	119.420	2.935	7.078	129.433	432.560	3,8	113.832

* Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, özgün çalışma

Tabloya baktığımızda, Kayseri'de üretilen konutların ihtiyaçtan yaklaşık 50 bin fazla olduğu görülmektedir. GYODER tarafından 2014 yılında yapılan konut araştırması raporunda da, ilde % 25 konut fazlalığı olduğu yönünde bir bulgu ortaya çıkmıştır. Ancak, Kayseri, sosyo-gelişmişlik düzeyi ve refah düzeyi olarak TR72 illeri arasında öne çıkmaktadır ve hanehalklarının büyük çoğunluğu, artan refah seviyesine ve yeni teknolojilerin ortaya çıkışına bağlı olarak lüks konutlara taşınmak istemektedirler. İkinci olarak, il çok ciddi miktarda göç almaktadır. Özellikle sahip olduğu 4 üniversitede öğrenim gören öğrencilerin, rezidans türü 1+1 konutları tercih etmeye başlaması ve bir çok kurumun İç Anadolu Bölge Müdürlükleri'nin ilde oluşu nedeni ile memur akınına uğraması, konut talebini çok ciddi etkilemektedir. Son olarak, il çeperlerinde başlayan tek katlı villa tipi bahçeli evlere olan talebin yavaş yavaş artmaya başlaması ve kiracı oranının kısmen diğer illere göre yüksek oluşu (% 23,3) da konut talebini tetiklemektedir. Bütün bunlar göz önüne alındığında, beklendiği ölçüde arz

fazlası bulunmadığı söylenebilir. İlçe Brifinglerine göre, Kayseri genelinde Akkışla, Sarıoğlan, Tomarza'da ciddi konut sıkıntısı yaşanmaktadır. Ayrıca Yeşilhisar, Hacılar ve Yahyalı'da da konut sıkıntısı mevcuttur. İlçelerde görev yapan devlet memurları kiralık ev bulmakta zorlandıkları için genellikle Kayseri merkeze gidiş geliş yapmaktadırlar.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Kayseri ili şehirleşme anlamında başarılı bir maziye sahiptir. Kayseri şehirleşme oranının en yüksek olduğu 9. İldir ve şehirleşmede ülke ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Şehrin planlı bir yapılaşma kültürünün olması konut sektörünün sağlam bir yapıda ilerlemesi yönünde önemli bir fırsat doğurmuştur.

SONUÇ

Kayseri'nin konut sektörüne ilişkin göstergelerine bakıldığında hızla göç alan ve nüfusu artan bir il konumunda olsa da konut ihtiyacın karşılayabilecek bir inşaat sektörüne sahip olduğu görülmektedir. Aynı zamanda ilde konut sektöründe büyük bir sorun bulunmamaktadır.

10. YOKSULLUK

MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

Yoksulluk Oranları

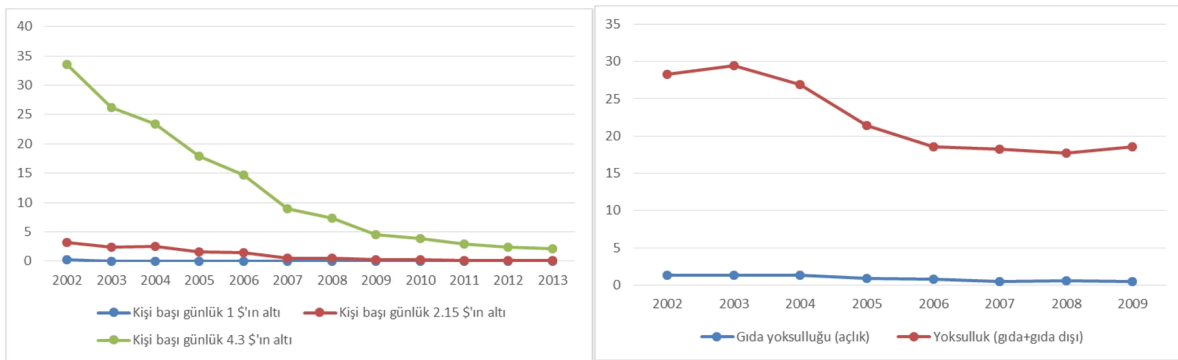
Yoksulluk insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumudur. Yoksulluğu dar ve geniş anlamda olmak üzere iki türlü tanımlamak mümkündür. Dar anlamda yoksulluk, açlıktan ölme ve barınacak yeri olmama durumu iken, geniş anlamda yoksulluk, gıda, giyim ve barınma gibi olanakları yaşamlarını devam ettirmeye yettiği halde toplumun genel düzeyinin gerisinde kalmayı ifade eder.

TÜİK 2002 yılından itibaren yoksulluk sınırı ve yoksulluk oranı istatistiklerini kır-kent ayrımı yaparak açıklamaktadır. Bu kapsamda TÜİK kişi başına günlük 1, 2,15 ve 4,3 dolar elde eden fertlerin oranları da hesaplamış ve Türkiye için bir yoksulluk istatistiği oluşturulmuştur. 2014 yılında TÜİK tarafından açıklanan fert yoksulluk oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 88. Fert Yoksulluk Oranları (TÜİK, 2002-2013)

Yöntem	Fert yoksulluk oranı (%)												
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Gıda yoksulluğu (açlık)	1,35	1,29	1,29	0,87	0,74	0,48	0,54	0,48	-	-	-	-	
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	26,96	28,12	25,60	20,50	17,81	17,79	17,11	18,08	-	-	-	-	
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı	0,20	0,01	0,02	0,01	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı	3,04	2,39	2,49	1,55	1,41	0,52	0,47	0,22	0,21	0,14	0,06	0,06	
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı	30,30	23,75	20,89	16,36	13,33	8,41	6,83	4,35	3,66	2,79	2,27	2,06	
Harcama esaslı göreceli yoksulluk	14,74	15,51	14,18	16,16	14,50	14,70	15,06	15,12	-	-	-	-	

Türkiye'deki açlık sınırı diye tabir edilen gıda yoksulluğu oranına bakıldığında, 2002 yılında %1,35 olan oranın azalarak 2009 yılına gelindiğinde %0,48 seviyelerine gerilediği görülmekte olup TÜİK tarafından bu konuda en son 2009 verisi açıklanmıştır. Bunun yanında, gıda ve gıda dışı harcamaları esas alan yoksulluk sınırı yöntemine göre kişilerin yoksulluk oranlarının 2002 yılından itibaren dalgalı bir şekilde azalan seyir izlemiş olup, 2002 ve 2009 yılları karşılaştırıldığında yoksulluk oranının %26,96'dan %18,08 seviyelerine gerilediği göze çarpmaktadır.

Şekil 64. Göstergelerle Türkiye' de Yoksulluk (TÜİK, 2002-2013)

2002-2005 yılları arasında günlük 1 doların altında gelir elde edenlerin oranı, %0,01-0,2 aralığında değişmekte iken, 2005 yılından sonra Türkiye'de günlük 1 doların altında gelir elde eden kimse kalmamıştır. Kişi başına günlük 2,15 ve 4,3 doların altında gelir elde eden fertlerin oranında da önemli bir düşüş yaşanmış ve 2002 yılında sırasıyla %3,04 ve %30,30 olan oranlar, 2011 yılına gelindiğinde %0,14 ve %2,79 düzeylerine gerilemiştir.

Tablo 89. Fert Yoksulluk Oranları (TÜİK, 2002-2013)

Yöntem	Fert yoksulluk oranı (%)											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kent												
Gıda yoksulluğu (açlık)	0,92	0,74	0,62	0,64	0,04	0,07	0,25	0,06	.	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	21,95	22,30	16,57	12,83	9,31	10,36	9,38	8,86	.	.	.	.
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı	0,03	0,01	0,01	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı	2,37	1,54	1,23	0,97	0,24	0,09	0,19	0,04	0,04	0,02	0,02	0,02
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı	24,62	18,31	13,51	10,05	6,13	4,40	3,07	0,96	0,97	0,94	0,60	0,64
Harcama esaslı görece yoksulluk	11,33	11,26	8,34	9,89	6,97	8,38	8,01	6,59	.	.	.	.
Kır												
Gıda yoksulluğu (açlık)	2,01	2,15	2,36	1,24	1,91	1,41	1,18	1,42	.	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	34,48	37,13	39,97	32,95	31,98	34,80	34,62	38,69	.	.	.	.
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı	0,46	0,01	0,02	0,04	.	.	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı	4,06	3,71	4,51	2,49	3,36	1,49	1,11	0,63	0,57	0,42	0,14	0,13
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı	38,82	32,18	32,62	26,59	25,35	17,59	15,33	11,92	9,61	6,83	5,88	5,13
Harcama esaslı görece yoksulluk	19,86	22,08	23,48	26,35	27,06	29,16	31,00	34,20	.	.	.	.

2009 yılında gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk oranı kentlerde %8,86 düzeyinde iken, bu oran kırsal kesimde 4,3 kat daha fazla, yani %38,69 düzeyindedir. Yine 2009 yılında kentlerde kişi başı günlük 4,3 doların altında gelir elde eden fertlerin oranı %0,96 iken, bu oran kırsalda %11,92 seviyelerine yükselmektedir. Kırsaldaki gıda yoksulluğu ya da açlık oranları, kentlerdeki durumla karşılaştırıldığında, söz konusu oranın kırsalda 2,4 kat daha yüksek olduğu görülmektedir. Mevcut veriler ışığında, kırsalda yaşanan yoksulluğun kentlere göre çok daha ciddi boyutlarda olduğu söylenebilir.

SGK (2013) verilerine göre, ortalama kazançlar bakımından, Yozgat 52,62 TL ortalama günlük kazanç ile iller arasında 32. sırada, Sivas 55,07 TL ile iller arasında 20., Kayseri 51,86 TL ile iller arasında 36. sırada gelmektedir. Kadınlarla erkekler arasında ortalama kazanç bakımından önemli bir fark mevcuttur. Ortalama günlük kazançta kadınlar bakımından; Yozgat, 43,73 TL ile iller arasında 50. sırada, Sivas 44,47 TL ile iller arasında, 43. sırada, Kayseri 47,11 TL ile iller arasında 21. Sırada; erkekler bakımından, Yozgat 54,18 TL ile iller arasında 33. Sivas 57,12 TL ile iller arasında 19. sırada, Kayseri 52,88 TL ile iller arasında 38. sırada gelmekle birlikte tüm TR72 illeri bahse konu göstergeler açısından toplamın altındadır. Kadınlar dezavantajlı konumdadır.

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

Yoksulluk ile ilgili olarak veri temin edilemediğinden dolayı detaylı bir inceleme yapılamamaktadır. Bu nedenle yapılan çalışma derine inememektedir. Ancak Kayseri'de istihdam oranlarına bakıldığında işsizliğin ülke ortalamasının altında olması yoksulluk konusunda görece daha iyi bir durumda olduğu söylenebilir. Ancak mekânsal açıdan değerlendirildiğinde ilçeler arasında dağılımda büyük farklılık bulunduğu söylenebilir.

FIRSATLAR

Kayseri özellikle 2000'li yıllardan itibaren hızlı bir ekonomik ivmelenme yakalamış ve çevresine göre bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Bu durum Kayseri'nin hızla göç almasına neden olmuş, planlı şehirleşme ile birlikte şehir alınan göçü şimdiye dek hazmedebilmiş ve göçün olumsuz sonuçlarından biri olan yoksul insanların oluşturduğu mahaller oluşmamıştır. İş imkânlarının da iyi olması Kayseri

için iyi bir fırsat oluşturmuş, şehirde yoksulluğun çok büyük bir sorun olarak ortaya çıkması engellenmiştir.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Kayseri’de ilçeler arasında bulunan yaşam kalitesindeki farklılıkların giderilmesi için ilçe bazlı çalışmaların yapılması gerekmektedir. İlçelerdeki ekonomik faaliyetlerin özellikle 2000’li yıllardan sonra hızla azaldığı ve durma noktasına geldiği görülmektedir. Bu nedenle öncelikli olarak teşvik ve destek mekanizmalarının ilçelere yönelik özel politikalar içermesi önemlidir.

SONUÇ

Son yıllarda sosyal kalkınma kavramının revaçta olmasına rağmen sosyal kalkınmanın en önemli parametrelerinden birisi olan yoksulluk konusunda yeterli ve kapsamlı bir çalışmanın bulunmaması büyük bir eksikliklerdir. Kayseri için de yoksulluk alanında yapılacak değerlendirme için yeterli veri bulunmamaktadır. Ancak Kayseri’nin genel itibariye diğer göstergelerden anlaşıldığı kadarıyla yoksulluğun büyük bir sorun olarak ortaya çıkmadığı ancak mekânsal açıdan ilçeler arasında bulunan farklılıkların giderilmesi için özel politikaların üretilmesinin gerekliliği öne çıkmaktadır.

11. SOSYAL YARDIMLAR

MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı altında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile Sosyal Hizmetler Müdürlükleri'nin hizmetleri arasında koordinasyonun sağlanması ve yardıma muhtaç kişilere tek veri tabanı gibi hususların yanında Emniyet Müdürlüğü, Sağlık Müdürlükleri ve Milli Eğitim Müdürlükleri gibi sosyal hizmetler ile bağlantılı kurumların Sosyal Hizmetler Müdürlükleri ile dayanışma içinde olmaması Kayseri'deki sosyal yardım alanında yaşanan en önemli sorunlardan birisidir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yapılan yardımlara bakacak olursak 2012 yılında şartlı eğitim ve şartlı sağlık yardımlarında Kayseri'nin Türkiye'deki durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 90. 2012 Yılı Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardımlarında Kayseri'nin Türkiye'deki Durumu (SYDV, 2012)

	TÜRKİYE	Kayseri	%
İlköğretim Erkek (kişi)	887.008	5.116	0,58
İlköğretim Kadın (kişi)	857.530	5.190	0,61
Ortaöğretim Erkek (kişi)	152.566	983	0,64
Ortaöğretim Kadın (kişi)	138.324	1.106	0,80
Sağlık Erkek (kişi)	454.204	1.778	0,39
Sağlık Kadın (kişi)	435.367	1.778	0,41
Şartlı Gebelik Yardımı (kişi)	25.699	43	0,17
Eğitim toplam yardımı (TL)	501.490.030	2.891.385	0,58
Sağlık toplam yardımı (TL)	188.129.010	655.200	0,35
Gebelik toplam yardımı (TL)	3.102.280	4.190	0,14

Yardımların mekânsal dağılımına bakıldığında büyük bir çoğunluğunun Melikgazi ilçesine ait olduğu görülmektedir. Melikgazi ilçesi 944 ilçe arasında 2.560 TL ile gebelik yardımında 131. sırada, 213.000 TL ile Sağlık yardımında 159. sırada, 833.295 TL ile Eğitim yardımında 155. sıradadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yürütülen yardım çalışmalarının yanında Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu sosyal hizmet faaliyetleri kapsamında aşevi ve sosyal yardım büfesi hizmetleri, aynı yardım hizmetleri ve çocuk evleri gibi hizmetler yürütülmektedir. Kocasinan ve Melikgazi ilçelerinde bulunan 11 adet sosyal yardım ekme büfesinde yaklaşık 700 aileye günlük ekme, koordinasyonu birimiz tarafından yapılan gıda, yemek ve temizlik malzemeleri hayırsever sponsorlar tarafından karşılanan 10 adet Aşevinde günlük yaklaşık 850 aileye üç çeşit yemek verilmektedir. Aşevi ve Sosyal Yardım Büfelerinden yardım alan fakir ve muhtaç ailelere ve müracaat eden muhtaçlıkları tespit edilen ailelere nakit para yardımı yakacak kömür yardımı, otobüs bileti yardımı gibi yardımlar yapılmaktadır.

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

Sosyal yardım dağıtan kuruluşlar arasında hali hazırda herhangi bir koordinasyon olmaması bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik "Ortak Veri Tabanı" oluşturulmalıdır ve ilgili kurumlar bu veri tabanını kullanmalıdır. Bölge illerinden Kayseri'de Sivas ve Yozgat illerinden daha çok yabancı uyruklu uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler bulunmaktadır. Bu kişileri de göz önünde bulundurarak göç eden nüfusun eğitim düzeyi ve mesleki becerileri geliştirilerek iş gücü piyasalarına katılımı kolaylaştırılmalı, kentsel altyapı ve hizmetler göç dinamiklerini dikkate alacak

şekilde geliştirilmelidir. Yaşlılar, engelliler ve çocuklar öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için yaşanabilirliği hedefleyen; fırsat eşitliğini ve hakkaniyeti gözeterek mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamalarının hayata geçirilmesi önemlidir.

12. SOSYAL HİZMETLER

MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

Çocuk, Yaşlı, Engelli ve Kadınlara Özgü Koruma, Bakım ve Destek Merkezlerinin Mekânsal Dağılımı ve Yeterliliği

Kayseri’de günümüzde hizmet veren sosyal hizmet birimlerinin listesi ve ilçe ve mahalle bazında yerleri tabloda sunulmuştur. Kuruluşlar ağırlıklı olarak merkez ilçelerde ve özellikle de nüfusun yoğunlaştığı Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde faaliyet göstermektedir.

Tablo 91. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na Bağlı Taşra Teşkilatı Listesi (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2015)

Kuruluş Adı	Açılış Tarihi	Kapasite	Yatılı Kalan Kayıtlı Sayısı		Gündüz Hizmeti Alan Kayıtlı Sayısı		Aile Yanında Desteklenen		İlçe/Mahalle
			K	E	K	E	K	E	
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü									Kocasinan/Serçeönü Mah.
75.Yıl İstikbal Reh.Mer.	1998	62y+50g	-	40	16	28	-	1	Melikgazi/Gültepe
Engelli İl Kabul	2013	6	3	3	-	-	-	-	-
Erkek Yetiştirme	1986	60	-	2	-	-	-	-	Talas
AB.BSRM	2007	20	10	-	-	-	-	-	Kocasinan/Mimar Sinan Mah.
A.B.Çocuk İlk Kabul	2014	18	7	-	-	-	-	-	-
Kadın Konukevi	2009	30	7 K 6Ç	-	-	-	-	-	-
K.K ilk Kabul Birimi	2013	20	6 K 6Ç	-	-	-	-	-	-
Sosyal Hizmet Mrk	2013	-	-	-	-	-	-	-	Kocasinan/Fatih Mah.
Çocuk Evleri Kor.Mer.	2013		49	65					

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Brifinginde (2015) sunulduğu üzere, kuruluşların faaliyet alanları ve ihtiyaç durumlarına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Ahmet Baldöktü Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü: İhmal veya istismara uğramış, suça itilmiş, madde bağımlılığı bulunan 18 yaş altı kız çocukların bakım ve rehabilitasyonlarına yönelik olarak faaliyet göstermektedir. Hizmet binasının çok eski olması nedeniyle, hem yeniden onarım ve hem de kuruluş özelliğine göre yeniden bina düzenlemesi yapılmıştır.

Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü: Korunmaya muhtaç 13–18 yaş gurubu erkek çocuklar barındırılmakta olup, 2014 yılı sonu itibarıyla yeni dönüşüm kapsamında kapatılması öngörülmüştür.

75. Yıl İstikbal Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü: Zihinsel engelli çocuklara hizmet vermek amacıyla, İstikbal (Boydak Holding) tarafından yaptırılarak kuruma bağış yoluyla kazandırılmıştır. Öğretilebilir ve eğitilebilir olmak üzere 2 ayrı düzeyde bakım, eğitim ve rehabilitasyon hizmeti verilen kuruluşta 62 yatılı (erkek) ve 50 gündüzlü (karma-seanslı) olmak üzere, toplam 112 kapasitelidir.

Kuruluşta bakımına alınan çocuklarda yine ekonomik veya sosyal yoksunluk esas alınmaktadır. Yatılı çocuklarda yaş grubu 13–18 olup; gündüzlü eğitim grubunda ise 0–14 yaştr. İlk müdahale biriminde 3

kadın 3 erkek kalmaktadır. Ayrıca aynı yaş gurubu için umut evleri açılmıştır. Altışar kişi olmak üzere iki umut evinde 12 kişi kalmaktadır.

Kadın Konuk Evi: Özellikle aile içi şiddet sonucu sokağa itilen kadınlarla ilgili hizmetler başta olmak üzere 18-60 yaş arası gruba giren kadınlar için 20 kişilik kadın konukevi 2012 yılı sonuna kadar hizmet vermiştir. 2013 yılında kiralaması yapılan hizmet binasına taşınarak kapasitesi 30 çıkartılmıştır, eski hizmet binası ilk adım istasyonu olarak hizmet vermeye devam etmektedir. Çeşitli nedenlerle sokağa itilen kadınların müracaatları halinde kuruluşa kabulü yapılmaktadır. Kadınlarla ilgili olarak çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının ya da sivil toplum kuruluşlarının işbirliği dâhilinde ev tutmaları ve iş bulabilmeleri yönünde çeşitli çalışmalar yapılmaktadır.

Çocuk Evleri: 7'si kız 11'i erkek toplam 18 çocuk evinde 49 kız 65 erkek olmak üzere 114 çocuk bulunmaktadır. Bunlarla ilgili çocukevi listesi aşağıda sunulmuştur;

Tablo 92. Kayseri’de Bulunan Çocuk Evleri (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2015)

Çocuk Evi Adı	Özellik
Orkide-Çiğdem-Erciyes-Leylak-Lale-Menekşe-Nilüfer-Açelya-Nergis-Defne	0-18 yaş aralığı erkek çocuk
Sümbül-Kardelen-Gül-Karanfil-Zambak- Manolya-Papatya	0-18 yaş aralığı kız çocuk
Manolya ve Yasemin Çocuk evleri	Bakanlık onayı gelmiş olup, açılış sürecindedir.

Çocuk evleri cadde üzerinde işlek bir yerde ulaşım açısından rahat bir konumda, okul, hastane ve alışveriş merkezlerine yakındır. Çocuklar eve yakın bir okula devam etmektedir. Güvenlik ve kontrol açısından ortaöğretime devam eden çocuklar için servis kullanılmaktadır. Çocuk evlerinde bakım elamanları 24 saat esasına göre dönüşümlü olarak görev yapmaktadır.

Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri: Okul öncesi çocuklar için İl Müdürlüğü’nden açılış izni alarak faaliyet gösteren toplam 46 özel kreş ve gündüz bakım evi ve 2 adet çocuk kulübü bulunmaktadır. Bu kuruluşların kapasitesi toplam 3304 olup, 2014 yılı sonu itibarıyla 1730 çocuğa hizmet verilmektedir.

Özel Engelli Bakım Merkezleri: Ruhsal, bedensel, zihinsel engelli erkek ve kadınlara yönelik yatılı bakım hizmeti vermek üzere, açılış iznine sahip faaliyet gösteren 4 Engelli Bakım Merkezi bulunmaktadır. Bu kurumlarda ruhsal ve bedensel engelli kadın ve erkek olmak üzere toplam 589 kişiye hizmet verilmektedir.

2009 yılından itibaren Kayseri’de özel kuruluşlarda bakımı yapılan engelli sayısı ve yapılan harcama miktarları önemli ölçüde artmıştır.

Tablo 93. Engellilerin Özel Kuruluşlarda Bakımı Konusunda Engelli Sayısı ve Yapılan Harcama Miktarları Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2009-2015)

Yıllar	Engelli Sayısı		Harcama
	Bayan	Erkek	
2009	40	39	135.828
2010	96	139	1.323.373
2011	131	189	1.495.777
2012	221	307	6.838.966
2013	244	321	9.416.912
2014	248	341	8.567.172

Şehit Yakınları ve Gazi İstihdam Başvuruları konusunda Kayseri için 234 başvuru gönderilmiş, bunların 147'si atanmıştır. Ayrıca Şehit Yakınları ve Gazi kart başvuruları konusunda da 1816 başvuru yapılmış, bunların 1212'si basıma gönderilmiş, 498'i ise işlem beklemektedir.

Aileye dönüş uygulaması kapsamında sosyal ve ekonomik destek verilen çocuk hizmetleri incelendiğinde ise, 2008 yılından itibaren destek verilen çocuk sayısı ve kullanılan ödenek miktarı önemli ölçüde artış göstermiş 2014 yılı itibariyle kullanılan ödenek miktarı 2.914.357'ye ulaşmıştır.

Tablo 94. Aileye Dönüş Uygulaması Kapsamında Sosyal Ve Ekonomik Destek Verilen Çocuk Hizmetleri (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2008-2014)

Yıllar	Destek Verilen Çocuk Sayısı		Destek Verilen Korunma Kararlı Çocuk Sayısı		Kullanılan Ödenek Miktarı
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
2008	98	71	50	51	539.168
2009	155	154	58	68	694.794
2010	186	151	48	70	889.456
2011	156	156	21	44	1.526.269
2012	165	170	28	43	1.756.929
2013	294	295	36	59	2.332.225
2014	221	252	22	59	2.914.357

Evlat edinme hizmetleri incelendiğinde ise, evlatlık verilen aile sayısı yıllar itibariyle neredeyse aynı kalmıştır. Ancak koruyucu aile sayısının önemli ölçüde artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 95. Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Hizmetleri (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2008-2014)

Yıllar	Evlatlık Verilen Aile Sayısı	Evlat Edindirilen Çocuk Sayısı	
		Kız	Erkek
2008	23	14	9
2009	17	7	10
2010	20	15	5
2011	26	18	11
2012	23	14	9
2013	26	15	13
2014	28	12	19
Yıllar	Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanında Bakılan Çocuk Sayısı	
		Kız	Erkek
2009	6	4	2
2010	12	8	4
2011	97	56	46
2012	92	53	48
2013	136	68	80
2014	160	75	95

Engellilerin evde bakımı konusunda, 2007 yılından itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından engellilerin evde bakımı esas alınmıştır. Bu kapsamda 2007 ve 2014 yılları arasında ayrılan pay çok büyük oranda artış göstermiş, hizmetten yararlanan engelli sayısı da 410'dan 6305'e yükselmiştir.

Tablo 96. Engellilerin Evde Bakımı İle İlgili İstatistikler(Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2007-2014)

Yıllar	Engelli Sayısı	Harcama
2007	410	2.022.513
2008	2.093	7.068.804
2009	2.966	15.746.323
2010	4.365	28.684.091
2011	5.300	32.884.445
2012	5.784	44.093.530
2013	5.945	46.434.758
2014	6.305	47.517.147

Yatırımlar

Rehabilite edilecek çocuklar için Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Projesi konusunda Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün ihale çalışmaları devam etmekte, çocuk yuvası kampüsünde 5+1 sevgi evleri projesi yapımı için gerekli ödenek beklenmektedir. 2012-2015 yatırım planına alınmış Melikgazi Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ve İl Müdürlüğü Hizmet Binası yapımı sürmektedir. Çocuk evi sayısının artırılması ile ilgili 2 evin daha açılış onayı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından onaylanmış ve Develi Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü Bina İnşaatı tamamlanmıştır.

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUNLAR

Sosyal hizmet kurumları merkez ilçelerde özellikle nüfusun yoğunlaştığı Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde faaliyet göstermektedir. Diğer ilçelerde sosyal hizmetlerin etkinliğinin artırılması ve sosyal hizmetlere erişimin iyileştirilmesi önemlidir.

Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü, Sosyal devlet anlayışı kapsamında atfedilen yeni görevler, engelli evde bakım, korunmaya muhtaç çocuklar, kadınlar ve yaşlılar, şehit yakınları ve gaziler, aynı nakdi yardım, diğer sosyal yardımlar benzeri alanlardaki hizmetler için görevlendirilen ve ilçelere açılacak olan sosyal hizmet merkezleri için meslek ve idari personel ihtiyacı vardır.

Hizmet binalarının sayısının artırılması, teknik ve donanım olarak günün şartlarına, verilen hizmetin niteliğine uygun hale getirilmesi önemlidir. Kamuda atıl durumda olan merkeze yakın kamu binalarının ve ilçelerde açılacak olan Sosyal Hizmet Merkezlerine yerel imkânlarla bina ihtiyacının temin edilmesi gerekmektedir.

İl ve ilçelere açılması planlanan 5 Sosyal Hizmet Merkezi ve çocuk evleri için nitelikli hizmet binalarına ihtiyaç bulunmaktadır.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Sosyal alanda veri yetersizliği yanında, güvenilir veri bulmak güçtür. Başka kurumlarca sosyal hizmetler alanında sağlanan destekler takip edilemediğinden, kurumlar arası ortak bir veri tabanında kullanıma açılmalı, diğer bir deyişle sosyal yardım alanlara ilişkin bir ortak havuz sistemi oluşturulmalıdır. Bu, desteklerin tamamlayıcılık ilkesi çerçevesinde sağlanması ve mükerrerliğin önlenmesi açısından önemlidir. Kurumların bu konuda veri paylaşmak istemedikleri sektörel çalışma gruplarında da dile getirilmiştir. Bu bakımdan, kurumlar arası işbirliği ve iletişimin artırılması da diğer bir husustur. Ayrıca sosyal yardımlar kişileri ataletle itebildiğinden, yardım ve destek mekanizmasının gözden geçirilmesinde yarar bulunmaktadır.

SONUÇ

Sosyal kalkınma altyapısının güçlendirilmesinde sosyal hizmet kurumlarındaki kalitenin artırılması en başta gelmesi gereken konulardan biridir. Kayseri'de sosyal hizmet kurumları belli bir alanda toplanmış olması nedeniyle hizmet politika değişikliğini gerekli kılmaktadır. Bu alanda giderek artan bir ihtiyaç olması nedeniyle ilgili kurum ve kuruluşların bu alanda işbirliğine giderek koordineli bir biçimde çalışmalar yapılmalıdır.

13. SİVİL TOPLUM VE SOSYAL HAREKETLER

MEVCUT DURUM, EĞİLİM ve MEKÂNSAL DAĞILIM

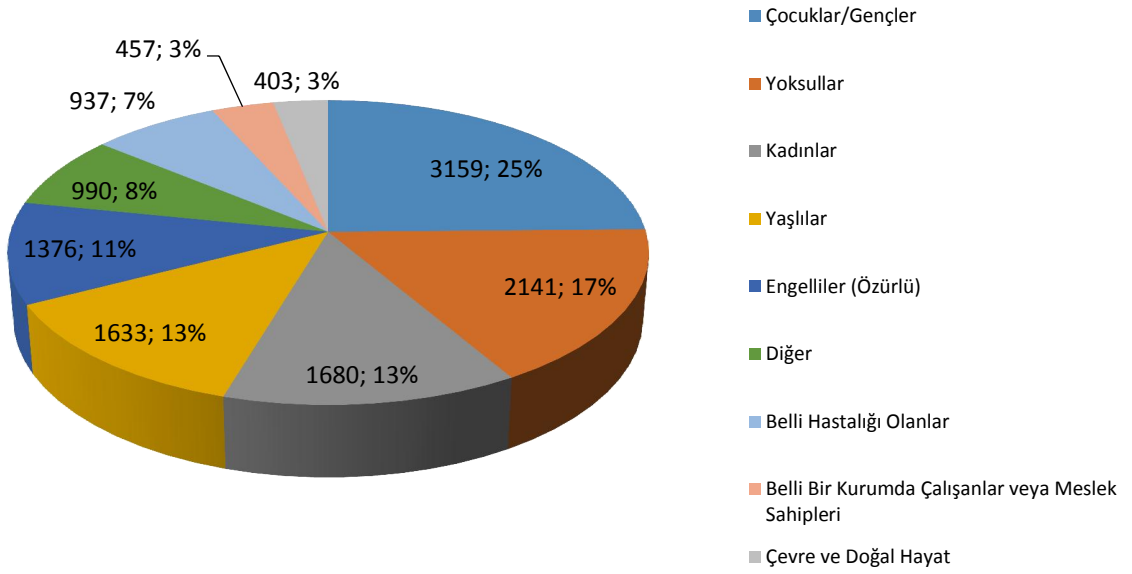
Vakıf Sayısı, Vakıfların Türleri ve Hedef Kitleleri

Vakıflar Genel Müdürlüğü verilerine göre, Türkiye’de 2009 yılında, 287 olan mülhak vakıf sayısı, 2013 yılı itibariyle 275 ve 2014 yılında 271’e gerilemiştir. Mülhak vakıflar sayısı ülke genelinde 2009-2014 döneminde düzenli olarak azalmaktadır. Vakıfların dağılımı incelendiğinde, 31.12.2013 tarihi itibariyle, Türkiye’de bulunan toplam 276 mülhak vakıf içinde Kayseri’de ve Sivas’ta 6’şar mülhak vakıf bulunmakta, yalnızca Yozgat Merkez’de faaliyet gösteren 1 Vakıf bulunmaktadır. Cemaat vakıfları ise 17.03.2014 tarihi itibariyle ülke genelinde yalnızca, İstanbul, Mersin, Ankara, Çanakkale, Şırnak, Bursa, Diyarbakır, Mardin, Edirne, Kırklareli, Hatay, İzmir, Kayseri ve Elazığ illerinde bulunmaktadır. Bu doğrultuda, TR72 Bölgesinin tek cemaat vakfı Kayseri’de (Ermeni) bulunmaktadır. Ülke genelinde 53 Ermeni Vakfı bulunmakla birlikte, toplam cemaat vakfı sayısı 166’dır. Ülke genelinde cemaat vakıfları sayısı 2009 yılında 161’den 2013 yılında 165’e yükselerek, minimum oranda artmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü verilerine göre, 28.03.2014 tarihi itibariyle, Türkiye’de faaliyet gösteren toplam 18 yabancı vakıf (yurtdışında kurulan Türkiye’de şube ve temsilciliği olan vakıflar) bulunmaktadır. Bu vakıflar, 8’i İstanbul’da olmak üzere, Ankara, İzmir, Ankara, Adana, Antalya, Samsun, Şanlıurfa ve Balıkesir ilçelerinde faaliyet göstermekte olup, TR72 Bölgesinde bu türde vakıf bulunmamaktadır. Yabancı Vakıfların sayısı 2005 yılından itibaren önemli ölçüde artmıştır (2005; 2, 2006; 2, 2008; 1, 2009; 1, 2011; 10; 2013, 2 vakıf faaliyete geçmiş olup, toplam 18 vakıf bulunmaktadır).

Vakıflar Genel Müdürlüğü verilerine göre, 31.12.2013 tarihi itibariyle, 4774 adet yeni vakıf bulunmaktadır. Yeni vakıfların 975’i Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 32’si Çevre Koruma Vakıfları, 3767’si diğer yeni vakıflardır (çok amaçlı vakıflar). Yeni vakıflar kapsamında 26 adet sandık vakfı, 95 adet personeline yardım amacıyla kurulan vakıf, 554 adet kamu vakfı (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları hariç), 66 adet vakıf üniversitesi, 2255 vergi muafiyeti olan vakıf, 1386 adet işletme ve 18667 adet gayrimenkul bulunmaktadır. Yeni vakıfların sayısı yıllar itibariyle önemli ölçüde artmıştır. Kayseri’de Melikşah Üniversitesi ve Nuh Naci Yazgan Üniversitesi olmak üzere iki vakıf üniversitesi bulunmaktadır. 1990 yılında 601 olan yeni vakıf sayısı, 1995 yılında 828, 2000 yılında 4559, 2005 yılında 4418, 2010 yılında 4507, 2013 yılında 4754 ve 19.11.2014 tarihi itibariyle 4867’ye yükselmiştir. Türkiye’de yeni vakıf sayısı bakımından en büyük payı İstanbul (1527), Ankara (789), İzmir (222) ve Konya (155) illeri almaktadır. Yeni vakıf sayısı bakımından Kayseri iller arasında 7. sırayı, Sivas 28. sırayı Diyarbakır, Kastamonu ve Sakarya illeri ile, Yozgat ise iller arasında 41. Sırayı, Çanakkale ve Düzce illeri ile paylaşmaktadır.

Yeni vakıfların hedef kitlesi incelendiğinde, en fazla çocuklar/gençler, yoksullar, kadınlar ve yaşlılar oluşturmaktadır. Türkiye’deki vakıfların kuruluş amaçları incelendiğinde ise, en çok sosyal yardım (2545), eğitim (2194), sağlık (1016), kültür (980), dini-dini eğitim (752) amaçlı vakıfların kurulduğu görülmektedir.

Şekil 65 Türkiye'deki Vakıfların Hedef Kitlelerine Göre Dağılımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2015)

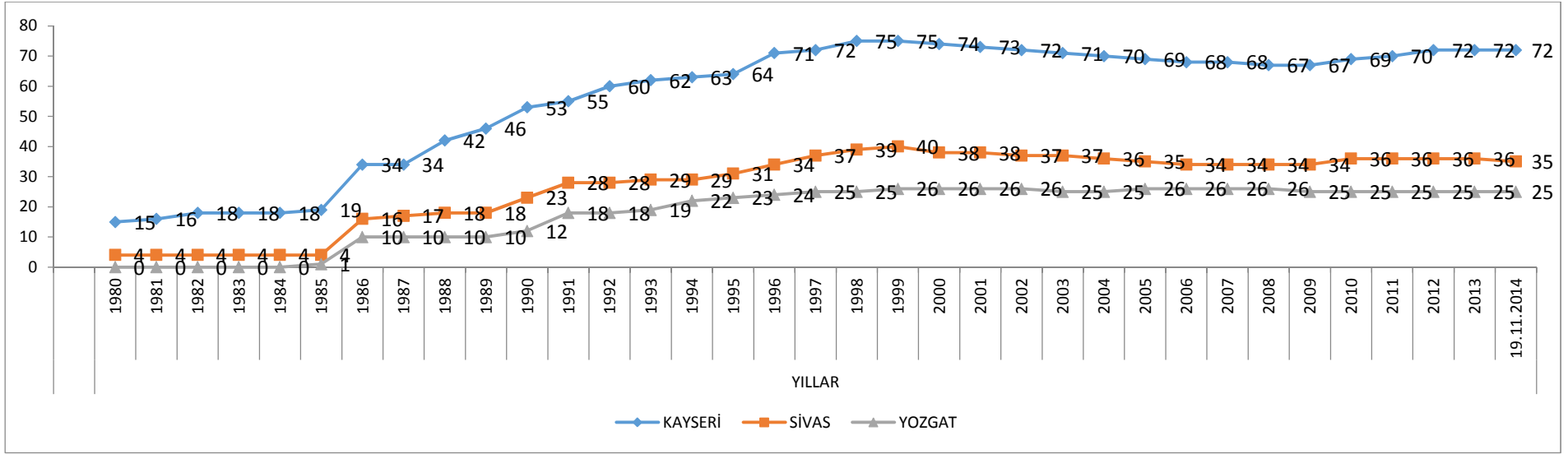
* Bir vakıf birden çok hedef kitlesine sahip olabilir.

Kayseri'de mevcut vakıfların ilçeler itibarıyla dağılımı tabloda sunulmuştur. Buna göre, Kayseri'de en fazla vakıf, sırasıyla Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde bulunmaktadır. 1980'yılı itibarıyla 15 olan yeni vakıf sayısı, 1997 yılında 71'e yükselmiştir. 2015 yılı itibarıyla 78 olan vakıf sayısı, 1997 yılından bu yana neredeyse hiç değişmemiştir.

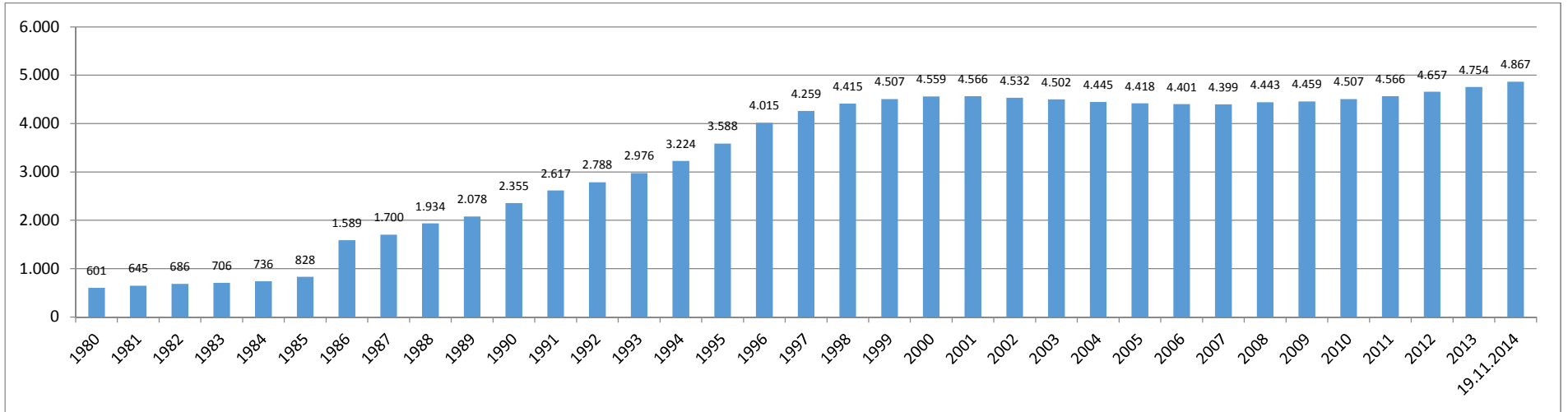
Tablo 97. Yıllar İtibarıyla İlçeler Bazında Vakıf Sayısı Kayseri (Vakıflar Bölge Müdürlüğü, 2015)

Sıra No	İlçe	2002	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	Akkışla	1	1	1	1	1	1	1
2	Bünyan	1	1	1	1	1	1	1
3	Develi	2	2	2	2	2	2	2
4	Felahiye	1	1	1	1	1	1	1
5	Hacılar	2	2	2	2	2	2	2
6	İncesu	1	1	1	1	1	1	1
7	Kocasinan	28	26	27	28	28	28	27
8	Melikgazi	35	35	35	35	35	35	35
9	Özvatan	1	1	1	1	1	1	1
10	Pınarbaşı	1	1	1	1	1	1	1
11	Sarıoğlan	1	1	1	1	1	1	1
12	Sarız	1	1	1	1	1	1	1
13	Talas	1	1	1	1	1	1	1
14	Tomarza	1	1	1	1	1	1	1
15	Yahyalı	1	1	1	1	1	1	1
16	Yeşilhisar	1	2	2	2	2	2	1
Kayseri- Toplam		79	78	79	80	80	80	78

Şekil 66 TR72 Bölgesinde Bulunan Yeni Vakıfların Yıllar İtibariyle Dağılımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2015)

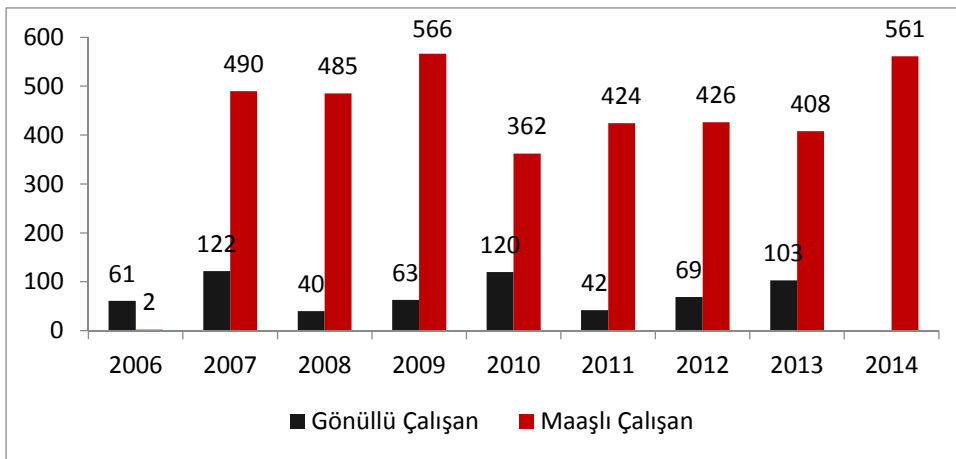

Şekil 67 Türkiye’de Bulunan Yeni Vakıfların Yıllar İtibariyle Dağılımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2015)

Dernek Sayısı ve Dernekleşme Düzeyi

Bağımsız ve etkin bir sivil toplum, demokratik ülkelerde devletin daha etkin olmasını ve kontrol altında çalışmasını sağlayacak en önemli mekanizmadır. Bu nedenle, toplumsal ve siyasal yapının gelişmişliğinin, sivil toplum devlet ilişkisiyle doğru orantılı olduğu kabul edilmektedir. DERBİS verilerine göre, Türkiye’de derneklerin yıllara göre üye sayısı önemli ölçüde artmış; 2004 yılında 5.282.029 olan üye sayısı, 9.885.465’e yükselerek, neredeyse iki katına çıkmıştır. Faal dernekler ise 2000 yılında 72.541’ken, 2015 yılında 106.522’ye yükselmiştir. Türkiye’de derneklerin Bölgelere göre dağılımı incelendiğinde, 36.131 dernekle Marmara Bölgesi ilk sırada gelirken, bunu, TR72 Bölgesi’nin de içinde bulunduğu İç Anadolu Bölgesi 19.434 dernekle takip etmiştir. Dernek sayısı en az olan bölge 6.334 dernekle Doğu Anadolu Bölgesi ve 6.179 dernekle Güneydoğu Anadolu Bölgesidir. DERBİS verilerine göre Türkiye’de faaliyet alanlarına göre dernek sayısı dağılımı bakımından ilk üç sırayı mesleki ve dayanışma dernekleri (32572), spor ve spor ile ilgili dernekleri (19649), dini hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyet gösteren dernekler (17.512) almaktadır. Yaşlı ve çocuklara yönelik dernekler (311), şehit yakını ve gazi dernekleri (278) ve çocuk dernekleri (22) ise son sıraları paylaşmaktadır. Türkiye’de dernek üyesi olmayanların toplam nüfusa oranı %87,2 iken dernek üyesi olan vatandaşlar arasında kadınların payı 1.860.014 üye ile %18,94, erkeklerin payı ise 7.958.197 üye ile %81,06’dır. Türkiye’de 106.500 faal dernek varken (%40,5), 156.714 dernek fesih edilmiştir. Hemşeri derneklerin dağılımı bakımından ilk sırayı, 7.943 dernekle (toplam içindeki payı %53,9) Marmara Bölgesi alırken, TR72 Bölgesinin de aralarında bulunduğu İç Anadolu Bölgesi 3.144 dernekle ikinci sırayı almaktadır (%21,3).

Verilerde İç Anadolu Bölgesi’nin ön plana çıkmasını ağırlıklı olarak başkent Ankara etkilemektedir. Türkiye’de 2004 yılından 2013 yılına kadar olan süreçte tam zamanlı ve yarı zamanlı çalışan sayısı oldukça artmıştır. 2004 yılında tam zamanlı çalışan sayısı 251’den 2013 yılında 39.588’e, 2004 yılında 34 olan proje zamanlı çalışan sayısı ise 2013 yılında 66.228’e yükselmiştir. İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı (2013) verilerine göre, ülkedekine benzer şekilde Kayseri’de gönüllü çalışan ve özellikle 2006 yılında maaşlı çalışan sayısı oldukça artmış; ancak 2014 yılı itibarıyla gönüllü çalışan kalmamıştır.

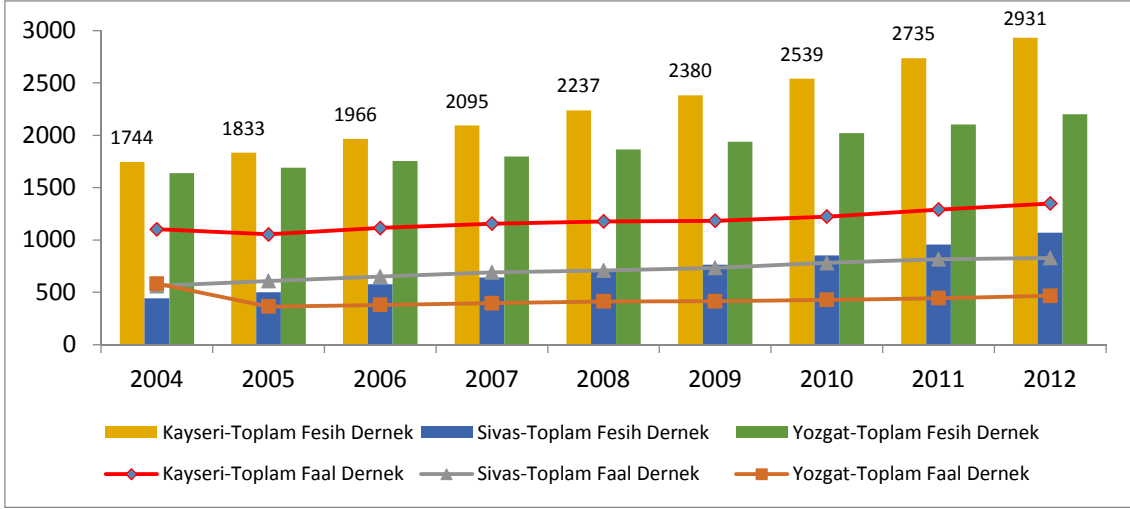
Şekil 68. Kayseri’de Maaşlı ve Gönüllü Çalışan Sayısı (İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2006-2014)

İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı (2013) verilerine göre, Kayseri’de 1.349 (ülkedeki payı %1,38; iller arasında 15. sırada) toplam faal dernek bulunmaktadır. Faal dernek sayısı, 2015 yılında Kayseri için 1466⁷’ye yükselmiştir.

2012 yılında Kayseri’de 2.931, Sivas’ta 1.071 ve Yozgat’ta 2.201 adet dernek fesih edilmiştir. Kayseri’de 2004 yılından 2012 yılına kadar olan süreçte fesih edilen dernek sayısı artmış ve 1744’den 2931’e ulaşmıştır. 2012 yılı verilerine göre, Kayseri’de 8, Sivas’ta 3, Yozgat’ta 1 faal federasyon bulunurken, Bölgedeki tek

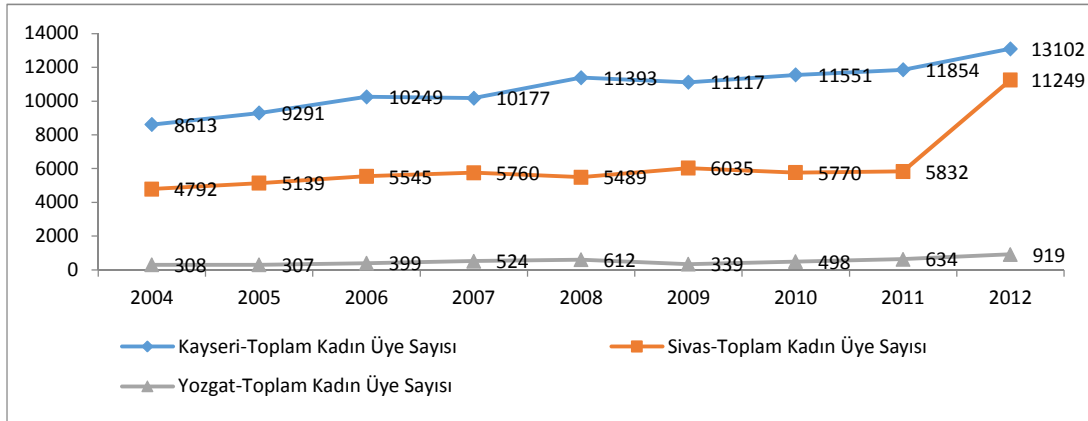
⁷ 1505.2015 tarihi itibarıyla, www.dernekler.gov.tr

konfederasyon Kayseri’de bulunmaktadır. Bölge, toplamda 2.644 faal dernek sayısı ile düzey2 bölgeleri arasında 13. sırada gelirken, dernek sayısı nüfusa oranlandığında ise bölgeler arasında 5. sırada gelmektedir. Bu bakımdan, Bölgede örgütlenme kültürünün geliştirilmeye ihtiyaç duyduğu ve dernekleşmenin merkez ilçelerde yoğunlaştığı söylenebilir. Kayseri’de faal derneklerin %79,98’i il merkezi ve merkez ilçelerde faaliyet göstermektedir. Sivas’ta bu oran, %61,90, Yozgat’ta ise %32,10’dur.

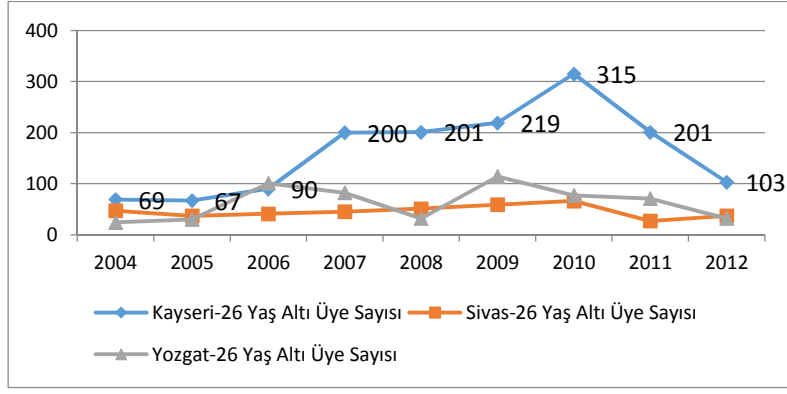
Şekil 69. Bölge İllerinde Faaliyet Gösteren ve Fesih Edilen Dernek Sayıları (İçişleri Bakanlığı, 2004-2012)

Toplam dernek üye sayıları yıllar itibarıyla artış eğilimindeyken, 2012 yılında Kayseri’de kadın üyelerin oranı %11,68 (iller arasında 41. sırada), Sivas’ta %21,04 (iller arasında 4. sırada) ve Yozgat’ta %5,55’tir (iller arasında 78. Sırada). Kayseri’de günümüzde kadın üyeler 15003 üye ile %12,98⁸’lik bir pay almaktadır (99133 üye erkek, %94,61 pay, 1406 tüzel kişi, %1,22 pay). 26 yaş altı genç üye oranı ise oldukça düşüktür. Özellikle kadınların ve TR72 Bölgesi genelinde olduğu gibi Kayseri’deki genç üyelerin sivil toplum faaliyetlerine katılım oranının artırılması ve katılımcı kültürel ortamın geliştirilmesi önemlidir.

Şekil 70. Bölge İllerinde Faaliyet Gösteren Derneklere Kayıtlı Kadın Üye Sayısı (İçişleri Bakanlığı, 2004-2012)

⁸ 15.05.2015 tarihi itibarıyla, www.dernekler.gov.tr

Şekil 71. Yıllar İtibariyle Bölge İllerinde Faaliyet Gösteren Derneklere Kayıtlı Kadın ve 26 Yaş Altı Üye Sayısı (İçişleri Bakanlığı, 2004-2012)

İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı verilerine göre, Sivas ve Yozgat'ta kamu yararına çalışan 1 dernek bulunurken, bu rakam, Kayseri için 2'dir. İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı (2015⁹) verilerine göre, Kayseri'de İmar Şehircilik ve Kalkındırma alanında yalnızca 2 dernek bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı (2015¹⁰) verilerine göre, Yozgat'ta İmar Şehircilik ve Kalkındırma alanında 21 dernek, Sivas'ta ise 8 dernek bulunmaktadır.

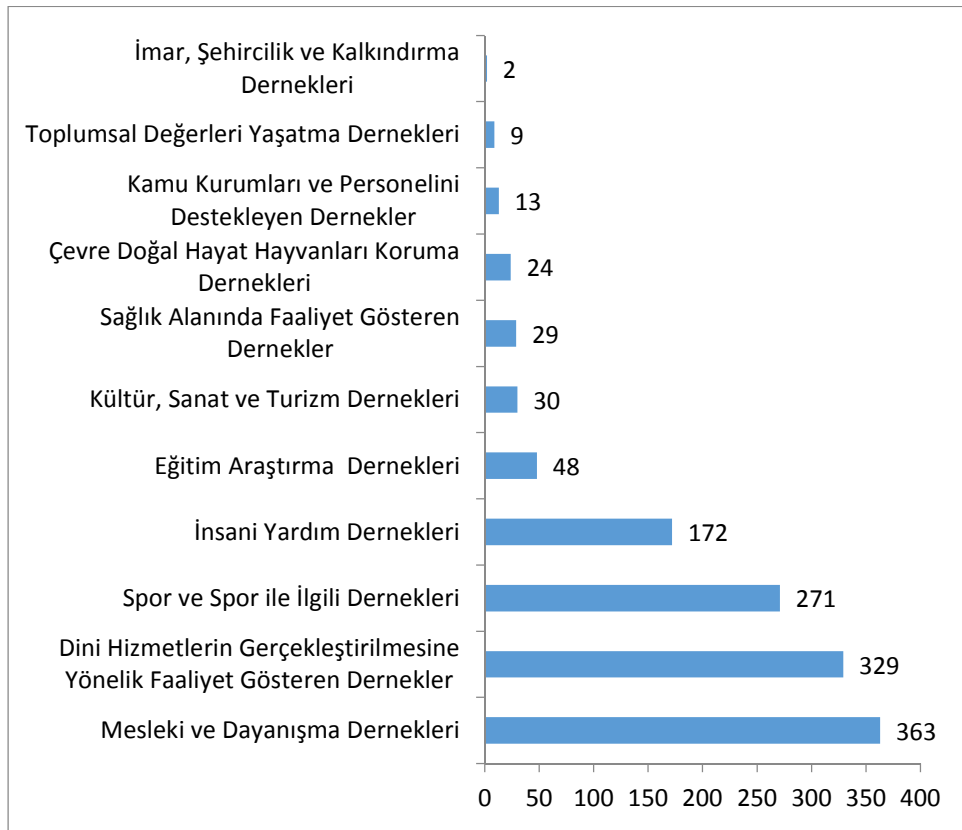
Derneklerin Türleri ve Hedef Kitleleri

Kayseri'de 2015 yılı Ocak ayı itibariyle faaliyet gösteren 1465 derneğin dağılımına bakıldığında, 20 türde derneğin faaliyet gösterdiği görülmektedir. Bunlar arasında, en büyük payı, mesleki ve dayanışma dernekleri, dini hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyet gösteren dernekler, spor ve spor ile ilgili dernekler, insani yardım dernekleri ile eğitim araştırma derneklerinin aldığı görülmektedir. Bu bakımdan Kayseri'deki derneklerin faaliyet türleri, Türkiye genelindeki derneklerin faaliyet türüne göre dağılımı bakımından benzerlik göstermektedir.

Kayseri'de aynı zamanda 2012 yılındaki durum incelendiğinde yine en büyük payı, mesleki ve dayanışma dernekleri, dini hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyet gösteren dernekler spor ve spor ile ilgili dernekleri, insani yardım dernekleri ve eğitim araştırma derneklerinin aldığı görülmektedir. Son dönemlerde, Kayseri'de şehit yakını ve gazi dernekleri, yaşlı ve çocuklara yönelik dernekler de faaliyete geçmiştir.

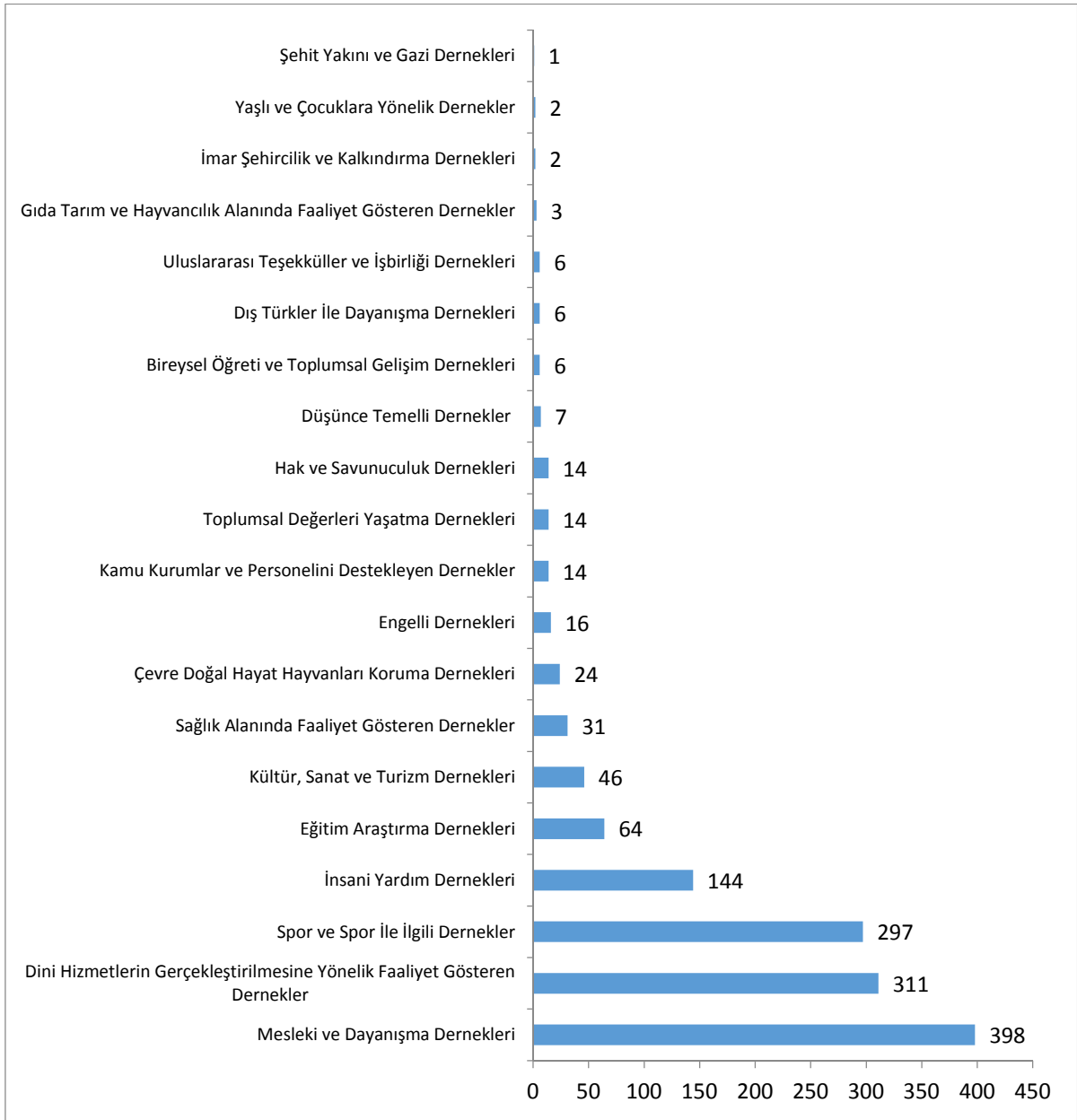
⁹ 15.05.2015 tarihi itibariyle www.dernekler.gov.tr

¹⁰ 15.05.2015 tarihi itibariyle www.dernekler.gov.tr

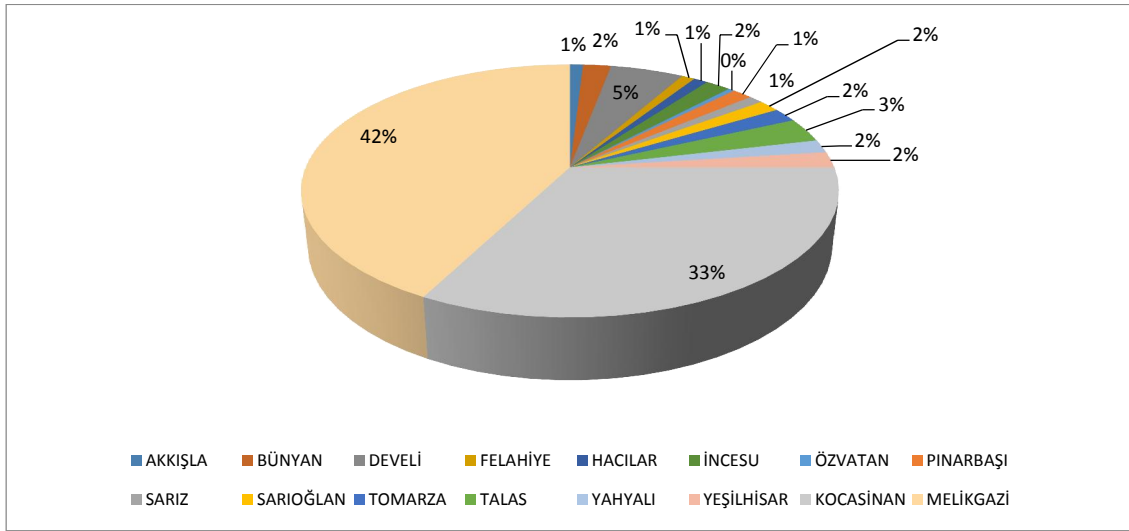
Şekil 72. Dernek Türlerine Göre Dağılım (DERBİS, 2012)

2012-2015 dönemi arasında mesleki ve dayanışma derneklerinin ve spor ve spor ile ilgili derneklerin sayısı %9,6, eğitim ve araştırma derneklerinin sayısı %33,3 artarken, insani yardım derneklerinin sayısı, %33,3 ve dini hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyet gösteren derneklerin sayısı %5,5 oranında azalmıştır.

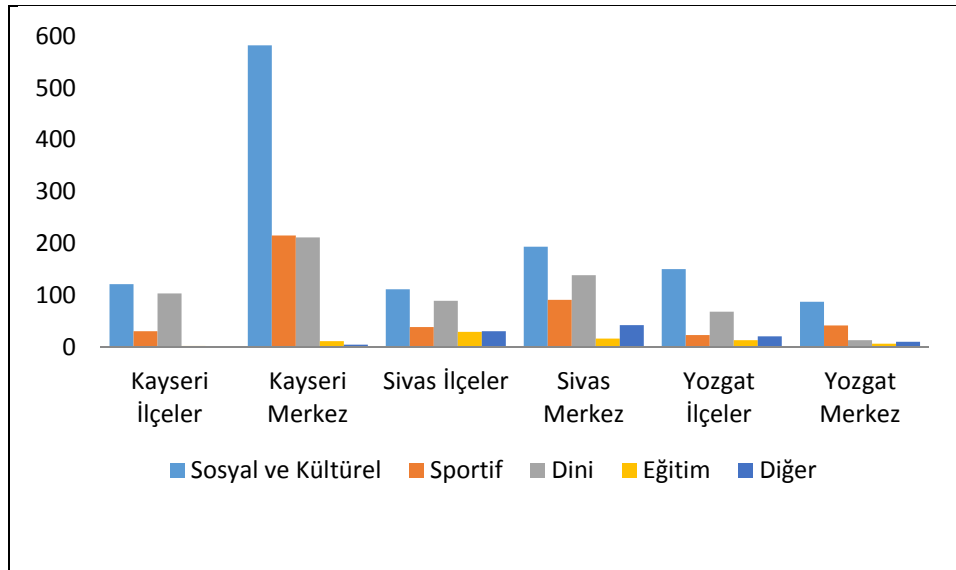
Şekil 73. Dernek Türlerine Göre Dağılım (DERBİS, 2015)

Derneklerin ilçe bazında dağılım durumu incelendiğinde, İl Dernekler Müdürlüğü Brifingi (2015) verilerine göre faal dernekler ağırlıklı olarak Merkez'de bulunmaktadır. Buna göre 2012 yılında Kayseri'de faal olan derneklerin %79,98'i Merkez ilçelerde bulunurken, İl Dernekler Müdürlüğü Brifingi verilerine göre, günümüz itibariyle faal olan derneklerin, %81,14'ü Merkez ilçelerdedir. Kayseri'de bu kaynağa göre kamu yararına faaliyet gösteren 42 dernek bulunmaktadır.

Şekil 74. Kayseri’de Derneklerin İlçeler Bazında Aldığı Paylar (İl Dernekler Müdürlüğü Brifingi, 2015)

Kayseri’de dernekler, nüfusun da en fazla olduğu Kocasinan ve Melikgazi ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planında yer aldığı üzere, derneklerin faaliyetlerine göre dağılımları, karşılaştırmalı olarak şekilde sunulmuştur.

Şekil 75. Bölgede Faaliyet Gösteren Derneklerin Faaliyetlerine Göre Dağılımları (TR72 Bölge Planı, 2012)

ÖNCELİKLİ OLARAK ÇÖZÜLMESİ GEREKEN SORUN ALANLARI

Kayseri’de mevcut vakıfların ilçeler itibarıyla dağılımı incelendiğinde, en fazla vakıf, sırasıyla Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde yoğunlaşmıştır. 2015 yılı itibarıyla 78 olan vakıf sayısı 2002 yılından bu yana neredeyse hiç değişmemiştir.

İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı (2013) verilerine göre, ülkedekine benzer şekilde Kayseri’de gönüllü çalışan ve özellikle 2006 yılında maaşlı çalışan sayısı oldukça artmıştır. Faal dernek sayısı, 2015 yılında Kayseri için 1466’dır. Bölgedeki tek konfederasyon Kayseri’de bulunmaktadır. Kayseri’de günümüzde kadın üyeler 15003 üye ile %12,98’lik bir pay almaktadır (99133 üye erkek, %94, 61 pay, 1406 tüzel kişi, %1,22 pay). 26 yaş altı genç üye oranı ise oldukça düşüktür. Özellikle kadınların ve Bölgedeki genç üyelerin sivil toplum faaliyetlerine katılım oranının artırılması ve katılımcı kültürel ortamın geliştirilmesi önemlidir.

Kayseri’de en büyük payı, mesleki ve dayanışma dernekleri, dini hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyet gösteren dernekler, spor ve spor ile ilgili dernekler, insani yardım dernekleri ile eğitim araştırma dernekleri almaktadır. 2012-2015 dönemi arasında mesleki ve dayanışma derneklerinin ve spor ve spor ile ilgili derneklerin sayısı %9,6, eğitim ve araştırma derneklerinin sayısı %33,3 artarken, insani yardım derneklerinin sayısı, %33,3 ve dini hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyet gösteren derneklerin sayısı %5,5 azalmıştır.

Faal olan derneklerin, %81,14’ü Merkez ilçelerdedir. Kayseri’de bu kaynağa göre kamu yararına faaliyet gösteren 42 dernek bulunmaktadır.

ÇÖZÜM İÇİN TEMEL ARAÇLAR

Sivil toplum kuruluşlarının belli bir alanda yoğunlaşmasından ziyade tüm Kayseri genelinde yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu nedenle sivil toplum kuruluşlarını teşvik edici politikalar izlenmelidir. Sivil toplum kuruluşlarının kurulması ve devam etmelerinin önünde yer alan en büyük engel maddi imkânsızlıklar olması nedeniyle, faal olan sivil toplum kuruluşlarının maddi olarak desteklenmesi gereklidir.

SONUÇ

Kayseri’ de 1997 yılından bu yana neredeyse hiç değişmemiştir. Dernek sayısında da Kayseri ülke genelinde 15. sırada yer almaktadır. Bu nedenle Kayseri’de örgütlenme kültürünün geliştirilmeye ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının ağırlıklı olarak Kayseri, Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

14. KÜLTÜR

YEREL KÜLTÜR VE GELENEKLER

- Kayseri’de sayıları azalmış olsa da yerlilik olgusu mevcuttur. Günümüzde de geçmişe göre algı hafiflemiş olsa da yerli olanlar, diğer halkı köylü olarak algılamaktadır. Kayseri’de şehrin merkez mahallelerinde doğmuş olanlar-yerliler ile merkez dışı ilçe ve beldelerde doğanlar-köylüler arasında tatlı-sert bir mücadele süregelmiştir. Bu rekabet, sadece sanayide değil, her türlü sosyal olguda karşımıza çıkmakta ve şehir yaşantısını düzenleyen yazılı olmayan geleneklerin de oluşmasına vesile olmaktadır. İlin önemli kurum ve kuruluşlarının yöneticiliğine genelde içlerinden birinin gelmesi için yerliler azami gayret göstermekte iken, sanayide pazardan önemli payı elde etmeye çalışan yerlilerin karşısına çoğu zaman köylüler çıkabilmektedir. Bu durum, her ne kadar dışarıdan gereksiz bir mücadele gibi gözükse de şehrin dinamik yapısını korumada etkin olduğu da yadsınamaz. Kız alıp verirken, yerlilik algısı ve geleneklerin az bir grupta da olsa devam ettirildiği görülmektedir. 1970 yılında yaklaşık 100.000 olan şehir nüfusu 40 yılda on kattan fazla artmıştır. Bu hızlı büyüme beraberinde birçok sosyo-ekonomik soruna sebep olmuştur. Kırsaldan göç edenler, şehir yaşam tarzına adaptasyonda zorluk çekerken, şehrin yerlileri kırsal kökenlileri kabullenmekte zorlanmışlardır. Bunun en basit örneği evliliklerde gelin veya damat namzeti olarak yerlilerin tercih edilmesi ve belli mahallelerde bir arada yaşama eğilimidir.
- Tatlı rekabet, özellikle yerliler ve Hacılarlılar arasında kendini göstermektedir. Hacılar halkı kendini Hacılarlılar olarak tanımlamaktadır. Özellikle Hacılar ilçesinin sanayicileri ile yerlilerin sanayicileri arasında başka bir rekabet söz konusudur. Sanayide önceleri yerliler söz sahibi iken Hacılarlıların zamanla yerlilere meydan okuması tatlı bir mücadeleye sebep vermektedir. Aslında, Kayseri sanayiinin gelişiminde Hacılar halkının katkısı göz ardı edilemez. Erciyes’in eteklerinde Kayseri’ye yaklaşık 15 km uzaklıkta bulunan ve kısıtlı geçim kaynaklarına sahip ve bir zamanlar aralıklı olarak Adana’dan geldiği rivayet edilen Hacılar halkı önceleri ırgatlık, taş ustalığı gibi işlerle iştigal ederken, 1960’lı yıllarda kasaba belediyesinin kasaba gençlerinin meslek sahibi olmasını teşvik etmek için Kayseri sanayiine sabah-akşam ücretsiz otobüs seferleri düzenlemesiyle kasabanın kaderi değişmeye başlamıştır. Bu yıllarda zanaat sahibi olan insanlar, 90’lı yıllarda özellikle mobilya sektöründe Anadolu kaplanlarının oluşmasına öncülük etmişlerdir.
- Öte taraftan Kayseri’deki Hava İkmal Fabrikası, Ana Tamir ve Sümer Fabrikası gibi devlet yatırımları Kayseri’nin gelişmesinde başat rol oynamışlardır. Buralarda yetişen kalifiye elemanlar, Kayseri sanayiinin gelişmesinde çok önemli rol oynamışlardır.
- İnsanlar arasındaki gelir farkının artması ile birlikte, şehir metropol özellikleri göstermiş olup, ikamet edilen mahalleler, çocukların tahsil gördüğü okullar, vakit geçirilen mekânlar gelir düzeyine göre farklılık göstermeye başlamıştır.
- Kayseri’de üst gelir grubu olan kimi aileler için lüks içinde yaşama ve gösteriş, bir sosyal statü göstergesi olup, Kayserili aileler bu konuda birbirlerini etkileyebilmektedir.
- Son zamanlarda Kayseri merkez ilçeler, alınan göçün etkisiyle kozmopolit bir yapıya kavuşmuş, gelenek ve görenekler özellikle merkez ilçelerde ve daha kozmopolit bir yapıya sahip olan Talas ilçesinde kaybolmaya başlamıştır. Kayseri’de Nevşehirli, Yozgatlılar, Sivaslılar, Maraşlılar da bulunmaktadır.
- Türkiye’nin çoğu şehrinde olmayan bir kültür de oturma kültürüdür. Daha çok erkeklerin bazen de ailelerin katılım sağladığı haftalık/iki haftalık rutin akşam ziyaretlerine verilen isimdir oturma. Oturmalarda genel sohbet ve yeme-içmenin yanı sıra önemli konuşmalar da zuhur eder. Mesela ilde kimin ne yaptığı ya da yapacağı oturmalarda analiz edilir ve alınan kararlara göre yön çizilir. Hatta bir kişi yatırım yapacaksa oturmada yatırımın ön fizibilitesi, analizi yapılır ve ona göre hareket edilir. Ayrıca oturmalar, arkadaşlar arası ve akrabalar arası bağların kopmaması adına güzel ve takdir edilecek bir kültürdür. Zira günümüz dünyasında karşı komşuyu bile görmeden ayların yılların geçtiğini düşünenecek olur isek, oturmalar sayesinde insanlar sosyal hayatın içinde kendilerine yer bulmakta ve toplumla entegrasyonu sağlamaktadırlar. Bir ömür süren oturmalara rastlanmaktadır.

- Kadınlar arasında ise “ gün “ olarak adlandırılan gündüz gezmeleri vardır. Gün’ler çoğu zaman rutin olarak ayda 1 veya daha fazla olmakla beraber bazı gün’lerde altın-para vb. değerli eşyalarla kişilerin katkılarının oldukları gün’ler de mevcuttur. Bu durumda mesela eğer altın toplanıyorsa altın günü olarak adlandırma yapılabilmektedir. Gün’lerin en büyük özelliği ise kadınların yeme-içme kültürünü tam olarak yansıtabilmek adına türlü türlü pasta-börek vb. yiyecekleri hazırlamaktan imtina etmemeleridir. Dolayısıyla güne katılan kadınların Kayseri yemek kültürünü yaşamış olmaları içten bile değildir.
- İlçelerin devamlı nüfus kaybı yaşaması il merkezinin kalabalıklaşmasının yanı sıra ilçelerin sosyal ve ekonomik yaşantısını da etkilemektedir. İlçelerde sadece tarım ile iştiğal olan ve yaşı belli bir olgunluğa ulaşmış kişiler ikamet etmektedirler ve her ne kadar ilçeden doyuyor olsalar da günlük gereksinimlerini il merkezinden karşılamaktadırlar.
- İl merkezinin yapılaşması genel olarak apartman ve site şeklindedir; ancak bu betonarme yapılaşmayı göz önünden kaldıran önemli bir kültür de bağcılıktır. Bahar aylarından başlamak üzere sonbaharın sonuna kadar insanların en büyük iştiğal kaynağı bağdır. Bağdan genel manada ticari amaçlı ekip biçme anlaşılrsa da Kayseri’de böyle değildir. İnsanların kendi yemeleri için yetiştirdikleri ağaçların olduğu, aynı zamanda sebzelerin de dikilerek, yine kendilerinin kullanımının amaçlandığı bağcılıktaki en büyük güdü aslında sıcak havalarda daha serin olan bağlarda yaşama arzusudur. Emekliliği gelmiş ya da emekliliğe merdiven dayamış kişiler için de hayırlı bir vakit geçirme argümanıdır bağcılık.
- Pastırma ve sucuk bilindiği üzere, ilin en önemli tanıtım materyallerindedir ve ilin simgesi haline gelmişlerdir. İlde bulunan birçok üretici tarafından ülkenin dört bir yanına satışı ve dağıtımı yapılan pastırma sucuk üretiminin aslında kökeni evde yapılan pastırma ve sucuktur. Artık eskiye nazaran azalmış olsa da hala özellikle de Kurban Bayramı sonrası evlerde herkesin kendi yaptığı sucuk ve pastırmaya rastlamak mümkündür.
- Kayseri’de son zamanlarda geçmişe göre hafiflese de muhafazakâr görünüm kendini devam ettirmektedir. Şehir adeta başkent Ankara’nın 15-20 sene önceki halini geriden takip etmektedir.
- Şehrin en önemli sosyal olgularından biri de ilde veya il dışında yaşayan hayırseverlerin ilin sosyal yaşamına yapmış oldukları katkılardır. Gerek eğitim gerek sağlık gerekse de spor alanlarında birçok tesis hayırseverlerin katkısıyla şehre kazandırılmıştır. Kayserililerde hayırseverler memleketlerine bağlıdır; özellikle üniversitelerin fiziksel altyapısı hayırseverler vasıtasıyla yapılmıştır. Bu konuda insanların bir nevi bir yarış içinde olduklarını görmek ilginç ve mutlu edici bir unsurdur.
- İldeki nüfus artışına paralel olarak trafiğin bir sorun olarak ortaya çıkması buna alışık olmayan Kayserililer için sabırları zorlayan bir durum ortaya çıkarmıştır. Her ne kadar il dışından gelenlerin yolların genişliği ve düzeni konusunda hayranlıklarını belirtmelerine rağmen Kayseri’de yaşayanlar için durumun böyle olmadığı gözükmektedir.
- Bazı illerde görülen ilçeler arası rekabetten söz etmek çok yerinde olmayacaktır, sadece ilçeler-il merkezi arasında kazananın her zaman merkezin olduğu tek taraflı bir yarıştan söz edilebilir.
- Kayserililer genel olarak girişimcilik ve ticaret ruhuna sahiptir. Bunun gelişmesinde şehrin limanlara uzaklığı ve coğrafi yapı da etkilidir. Kayseri’de aile şirketleri görülmektedir.
- Kayseri 80’li yıllara kadar köy nüfusu şehir nüfusundan fazla iken 2010’lu yıllara gelindiğinde nüfusun %90’ı şehir merkezinde yaşamaya başlamıştır. Bunun en büyük sebebi Kayseri’nin endüstrileşmesi ile birlikte verimsiz toprakları işleyerek karnını doyurmaya çalışan fakir orta Anadolu köylüsünün şehre akın etmesidir. Kayseri’nin müreffeh görünümünün ardında Kayseri halkının yüksek gelirin olması değil az gelire çetin kış koşulları ile başa çıkmak için yakacak ve unbulgur gibi erzak depo etme ihtiyacı hisseden halkın tasarruf etme alışkanlığı yatmaktadır. Kayseri’de sermaye birikiminin temelini halkın işte bu temel ihtiyaçlarından dahi kısarak yapmış oldukları tasarruflar oluşturur.
- Kayseri’de Ermeniler ve Rumların geçmişi ve bugüne yansıyan izleri bulunmaktadır.

KAYSERİ'DEKİ ÜNİVERSİTELERİN KAYSERİ ŞEHİRİ ÜZERİNDEKİ ETKİ ANALİZİ ÇALIŞMASI SONUÇLARI VE ÖNGÖRÜLER

Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN) tarafından yaptırılan ve Boğaziçi Üniversitesi ve Frekans Araştırma İşbirliğiyle yürütülen çalışma ile Kayseri'deki üniversitelerin Kayseri şehrine etkilerine ilişkin mevcut durum tespiti yapılması ve Kayseri'de daha güçlü bir şehir-üniversite-sanayi etkileşimi için ileriye dönük altyapı/üstyapı ihtiyaçlarını ve ortak çalışma alanlarını tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışma raporlama aşamasında olup, 2015 yılı içinde raporlamanın tamamlanması beklenmektedir.

Sosyal altyapı anlamında yön gösterici olan çalışma kapsamında, Kayseri'de kamuoyu önderleri - yerel yöneticiler, sanayi ve ticaret odalarından temsilciler, üniversite yöneticileri ve akademisyenleri, iş adamları - ile 25 adet derinlemesine mülakat, yapılmış; ayrıca üniversite öğrencileri (Kayserili olanlar, olmayanlar ve kız öğrenciler) ile 3 odak grup çalışması tamamlanmıştır. Bunlara ek olarak, Aralık 2013-Mart 2014 arasında Kayseri'de genel kamuoyunu temsilen hane halkı ile 1255, öğrenci kesimini temsilen 1134 ve iş dünyası için de 503 kişi ile anket gerçekleştirilmiştir. Çalışma ile belirlenen genel ihtiyaçlar aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

1. Kayseri'de yaşayan halk hem kendi yaşamından (%82 oranında) hem de Kayseri'de yaşamaktan (%86 oranında) genel olarak memnundur. Kayseri'de hane halkının Kayseri şehrine aidiyet duygusu yüksektir (%81 oranında). İşadamları Kayseri'de iş yapmaktan ve Kayseri'de yaşamaktan memnun olmakla birlikte, memnuniyetleri (%65 memnun ve çok memnun), Kayseri'de yaşamaktan memnuniyetlerine oranla (%80 memnun ve çok memnun) görece düşüktür.
2. Kayseri halkı, kent yaşamına ilişkin eğitim imkânlarını, gündüz şehir merkezinin canlılığını ve toplu taşıma ve şehir içi ulaşım kolaylığı benzeri hizmetleri de oldukça yeterli bulmaktadır. Kamuoyu nezdinde Kayseri, hemen her kesim için, ama özellikle, iş adamları, yöneticiler, yüksek gelirliler, öğretim üyeleri, memurlar, kadınlar, emekliler için cazip bir şehirdir.
3. Bununla birlikte, Kayseri'de insanlar, çeşitli vesilelerle, kentin sosyal/kültürel anlamda yeterince canlı olmadığını belirtmektedir.
4. Kayseri'deki mevcut ekonomik refahın Türkiye ve dünyadaki değişim ve rekabet göz önüne alındığında sürdürülebilir olup olmadığı konusu tartışmalıdır. URAK tarafından düzenli aralıklarla yapılan Türkiye'de İller arası Rekabetçilik Endeksi çalışmasına göre, Kayseri özellikle ticaret becerisi ve üretim potansiyeli endeksinde gerileme yaşamaktadır. Bu durum sanayinin performansında belirli sorunların olabileceğini göstermektedir. Kayseri son dönemlerde tarım, imalat, inşaat, ticaret, yiyecek, ulaştırma ve bilim-teknoloji sektörlerinde iş yeri bazlı ciro ve toplam ciro bakımından özellikle muadilleri olan Gaziantep ve Konya'nın gerisinde kalmaktadır. Kayseri'de hem iş dünyası hem yerel yönetim, kenti Anadolu Kaplanları sınıfına taşıyan sanayinin rekabet gücünün düşmeye başladığını düşünmektedir. Bu hususta, sanayideki aile şirketi ağırlıklı ve emek yoğun yapının kentin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesini daha yukarılara taşımada yeterli olmadığına vurgu yapılmakta ve mevcut durumda Kayseri'de katma değeri yüksek iş potansiyelinin istenen seviyede olmadığı belirtilmektedir.
5. İş dünyasına yönelik eksikliği hissedilen en önemli konular, teknolojiyi takip ve yatırım, kurumsallaşma, iş ahlakı/ticari ahlak, yönetici eğitim programlarının geliştirilmesi üzerinedir.
6. Kayseri'de hem yerel yönetim, hem iş dünyası kentin ekonomisinin yeni bir atılıma ihtiyaç duyduğu konusunda hemfikirdir. Kayseri'de orta ve uzun vadeli bir atılım için öncelikle daha kurumsal ve teknoloji ile daha iç içe; üniversite ile de daha yakın çalışan şirketlerin Kayseri ekonomisinde ağırlık kazanmasının öneminin de altı çizilmektedir. Teknoloji ağırlıklı bir sanayi ile sağlık, turizm, eğitim, gıda sektörleri Kayseri'de gelişmeye açık potansiyel alanlar olarak belirtilmektedir.

7. İş dünyasında yabancı dil bilen personel, kalifiye teknik eleman, kalifiye yönetici kıtlığı çekilmektedir. İşbirlikleri çerçevesinde de üniversitelerin sunduğu danışmanlık hizmeti, üniversite-sanayi işbirliği ve AR-GE faaliyetleri zayıf olarak algılanmaktadır. İş dünyası, üniversitelerin teknik destek ve danışmanlık ile kalifiye iş gücü ve yönetici yetiştirme konularında yetersiz kaldığını düşünmektedir. Hastane ve sağlık hizmetleri haricinde, iş hayatına ve kente katkı bağlamında, Üniversitenin iş dünyası gözündeki yeri yüksek değildir. Kalifiye eleman yetiştirme konusunda yetersiz olduğu görüşü, özellikle büyük ve orta ölçekli firmalardan gelmektedir. Kayseri iş dünyasının Kayseri'deki teknopark, üniversite laboratuvarları, sürekli eğitim merkezi, endüstriyel tasarım merkezi, teknoloji transfer benzeri kuruluşlarını bilme ve yararlanma oranları da oldukça düşüktür. İş dünyasının üniversite ile çalışmama nedenleri arasında, üniversitelerin bu tür bir hizmet verdiklerinin bilinmemesi ve yeterli altyapılarının olmaması sayılmaktadır.
8. Kayseri'de ulaşım imkânları, lüks otel, bütçeye uygun konaklama tesisleri, toplantı mekânları, fuar alanları ve internet hızı benzeri altyapıya ilişkin konularda Kayseri genel olarak yeterli bulunmaktadır.
9. Kayseri'de üniversite öğrencilerinin yaklaşık yarısı (%43) mezun olduktan sonra Kayseri'de kalmayı tercih etmemektedir. Temel nokta, kentte sosyal/kültürel yaşamın eksikliğinin hissedilmesi (%73) ve hoşgörü ortamının geliştirilmesi gerekliliğidir. İş imkânlarının daha fazla olması ve kent altyapısının gelişmiş olması arzulanan diğer hususlardır. Özetle, eğitilmiş ve kalifiye elemanı Kayseri'de tutmada ya da dışarıdan Kayseri'ye çekmede yaşanan genel olarak iki temel sıkıntıdan söz edilmektedir. Bunlardan birincisi Kayseri'de tatmin edici ücretle iş bulma zorluğu, ikincisi de kentte sosyal/kültürel canlılığın ve çeşitliliğin yeterli düzeyde olmayışıdır. Öğrencilerin - bilhassa Kayserili olmayanların - Kayseri'den memnuniyeti nispeten düşüktür.
10. Üniversite öğrencilerine sorulduğunda, şehrin Kayseri dışından gelenler, dar gelirli, öğrenciler ve kadınlar için cazip olmadığı; Kayseri'nin daha çok iş adamları ve yöneticiler, yüksek gelirli, emekliler, öğretim üyeleri ve memurlar için cazip olduğu cevabı alınmaktadır. Öğrenci anketindeki Kayseri'nin cazibesi hane halkı anketi ile karşılaştırıldığında genel olarak daha düşüktür. Konuya üniversite öğrencileri bakımından detaylı bakıldığında yeterli eğlence mekânlarının olmaması; şehrin görece cansız olması; tiyatro benzeri kültür-sanat etkinliklerinin ve konserlerin az olması sıkça altı çizilen konulardır.
11. Öğrenciler açısından Kayseri'de yetersiz görülen unsurlar arasında ilk dört, sırasıyla, gece şehir merkezinin canlılığı (%76), eğlence mekânları (%69), kültür sanat etkinlikleri (%52), spor yapma imkânları (%38) gelmektedir. Gece şehir hayatının canlılığının; eğlence mekânlarının; isteğe uygun ev bulma kolaylığının yetersiz olduğu görüşü Kayserili olmayanlarda daha yaygındır. Spor yapma imkânlarını ve yeşil alan ve parkları kadınlar daha yetersiz bulmaktadır. Öğrencilerin %64'ü imkânı olsa başka bir şehirde okumak istemektedir. Bu öğrencilere hangi ilde okumayı tercih edecekleri sorulduğunda ise sırasıyla İstanbul, Ankara, İzmir, Eskişehir benzeri kentleri tercih ettiklerini belirtmekte; sebep olarak da diğer değerlendirmelerle tutarlı şekilde bu kentlerin sosyal ve kültürel açıdan daha zengin ve öğrenci şehri olmaları gösterilmektedir.
12. Öğrencilere göre genel olarak Kayseri'de üniversite öğrencilerinin yaşam biçimine yönelik toplumsal bir baskı olduğu; bu baskının da daha çok giyim kuşama; kız-erkek ilişkilerine; akşam dışarıda gezmeye ve öğrencilerin davranışlarına yönelik olduğu söylenmektedir.
13. Öğrenciler, Kayseri'de sanayici ve işadamlarının, yerel yöneticilerin, polislerin ve üniversite personelinin kendilerine karşı daha olumlu bir tutum içinde olduğunu düşünmektedir.
14. Kız öğrenciler, hava karardıktan sonra kent merkezinde dolaşmaktan çekinmekte ve kendilerini güvende hissetmemektedirler.
15. Öğrenciler; hayırseverler, belediyeler, büyük sanayici ve işadamları ve kamu kurumlarının üniversitelere daha fazla sahip çıktığını düşünmektedirler.

16. Anket yapılan hane halkının %42'si üniversite öğrencilerinin Kayseri'de yaşam tarzını, %41'i de yerel kültürü bozduğunu düşünmektedir.
17. Kayseri halkının üniversitenin kültürel/bilimsel faaliyetlerinden ne şekilde yararlanacağını çok farkında olmadığı; üniversitelerin de kentte kendini tam konumlayamadığı varılan sonuçlardandır. Yerel yönetim ise üniversitenin kendini bu anlamda konumlamasında çok aktif bir rol oynayamamıştır.
18. Üniversite öğrencilerine göre, Kayseri'deki üniversitelerin altyapı (yemekhane imkânları; ulaşım; kütüphane imkânları) ve eğitim imkânlarını (ders içerikleri; akademik kadro) yeterli bulmaktadır. Öğrenciler açısından üniversitelerin yetersiz kaldığı düşünülen konular daha çok üst dokuya ve sosyal ortama yönelik unsulardır. Öğrenciler üniversitedeki eğitimden çok şehirden şikâyetçidirler. Sosyalleşme imkânları kısıtlıdır. Bunlar, öğrencilerin talep ve ihtiyaçlarına önem verilmesi, yabancı dil eğitimi ve imkânları, yurt dışında eğitim imkanı, bahar şenlikleri, öğrenci kulüpleri ve faaliyetleri, özgürlükçü ortam, değişim programları gibi boyutlardır.
19. Kayseri'de halk, kendi evi ve iş yeri dışında en çok, çarşı gezmek, alışveriş merkezine gitmek, park, piknik ve mesire yerlerine gitmek ve aile-akraba ziyareti ile vakit geçirmektedir. Öğrenciler arasında, alışveriş merkezine gitmek, evde dinlenmek, çarşıda gezmek, kafe benzeri yerlerde buluşmak, internette vakit geçirmek sık yapılan aktiviteler arasında ön plana çıkarken; sivil toplum kuruluşunda çalışmak, müzeye gitmek, havuza gitmek, öğrenci kulüpleri etkinliklerine katılmak, spor tesislerinde spor yapmak benzeri aktiviteler hiç yapılmayan kategorisinde ön plandadır. Sosyal ve kültürel faaliyetler bakımından hem Kayseri'de kent merkezinin, hem üniversite kampüslerinin potansiyelin daha iyi kullanılması gereklidir. Kayseri'de, tiyatro seyircisi ve müze ziyaretçisi sayıları Türkiye ortalamasına oranla oldukça azdır. Sinema salonu sayısı, tiyatro salonu sayısı ve orkestra, koro ve müzik topluluğu benzeri göstergelerde halen geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere kıyasla, Kayseri'de, sanat festivalleri, tiyatro, özel hobi kursları, opera, bale ve klasik müzik benzeri sosyal aktivitelere daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Bunun yanı sıra, Kayserili olmayan öğrenciler kafe ve çay bahçelerini özellikle önemsemiştir. Öğrenciler bütçelerine uygun kendilerince vakit geçirebilecekleri mekânların arttırılmasını arzulamaktadırlar.
20. İş dünyasına kent yaşamına ilişkin eksikliği hissedilen şeyler açık uçlu sorulduğunda sosyal yaşam tek başına öne çıkmıştır. Yine iş dünyası anketinde "sizce diğer illerden gelen öğrenciler için Kayseri'deki üniversitelerden mezun olduktan sonra Kayseri'de kalmak ne derece cazip?" sorusuna görüşülen kişilerden ancak %45'lik bir kesimi cazip demiştir. Dolayısıyla iş dünyası Kayseri'de kalifiye eleman ve yetenekli yönetici sıkıntısı çeken kesim olarak bu sorunun önemli kaynaklarının tatmin edici ücret alamama ve kentte sosyal/kültürel canlılığın ve çeşitliliğin yeterli düzeyde olmayışı olduğunun farkındadır.
21. Ayrıca, Kayseri kamuoyu da şehrin belirli ihtiyaçları olduğunun farkındadır. Hane halkı anketi sonuçlarına göre, Kayseri'de kamuoyunun Kayseri'den duyduğu yüksek genel memnuniyete rağmen "Kayseri'de eksikliğini hissettiğiniz bir şey var mı" diye sorulduğunda verdiği en sık yanıt yine sosyal aktivite eksikliği; eğlence mekânlarının olmaması ve şehrin cansızlığıdır. Bunları takiben, yeşil alan/parkların az olması ve hoşgörü ve iletişim eksikliği ifade edilmektedir.
22. Hane halkının %31'i, imkânları olması durumunda başka bir şehirde yaşamayı tercih edebileceğini; bu şehirlerin İstanbul, İzmir, Ankara, Antalya, Bursa gibi şehirler olacağını vurgulamışlardır.
23. Hane halkına göre, gençlere yönelik eğitim ve özel hobi kurslarının yanı sıra, önemli bir kesim Kayseri'de açık hava konserlerine (%52), tiyatrolara (%50), sanat festivalleri ve etkinliklere (%48), seminer ve konferanslara (%45), opera ve klasik müzik konserlerine (%43), canlı müzik yapan mekânlara (%42) ve sinemaya (%42) ihtiyaç olduğunu düşünmektedir. Kütüphaneler (%43), yüzme

tesisleri (%42), ve spor yapılabilecek diğer tesisler (%41) yine ihtiyaç duyulduğu belirtilen ve aslında şehir hayatında sosyalleşme için araç olarak da düşünülebilecek mekânlardır.

24. Kayseri'deki üniversitelerden Kayseri'nin sosyal ve kültürel aktivitelerde yükünü kaldırmasını beklemek doğru ve gerçekçi olmayacağı için bu noktada, Kayseri'de yerel yönetimin, üniversitelerin kendini şehirde konumlanmasına destek olması da önemlidir.
25. Üniversitenin de şehrin geri kalanından hem mekânsal hem de kent ile kurulan sosyal bağlar anlamında ayrı kalmasının sanayi ile ilişkileri de etkilemesi olasılığına dikkat çekilmektedir.
26. Kayseri'nin sosyo-ekonomik ve teknolojik bir atılım yapabilmesi için potansiyeli mevcuttur. Bilhassa sağlıkta ve eğitimde bir mükemmeliyet merkezi olmayı hedefleyebilir. En büyük eksiklik, insan sermayesini çekecek ortamdır.
27. Mezun olduktan sonra sağlanan ücretler düşüktür.
28. Yerel yönetimler öncelikli olarak öğrenciler ile halkı, üniversite ile sanayiye bir araya getirecek imkânlar oluşturmalıdır. Yerel yönetimler ortak programlar ve ortak mekân ve diğer imkânlar sağlayarak üniversiteler / akademisyenlerle iş dünyasının paydaş olacağı, kurumsal ilişkilerin ötesinde bilgi alışverişini güçlendiren, yapılar tesis edebilirler. Yerel yönetimler üniversitelerle katılımcı bir işbirliği çerçevesinde kalkınma stratejilerinin geliştirilip detaylandırılmasında, mesleki eğitim ve uzmanlık programları sunulması benzeri faaliyetlerle yerel şirketlerin çalışma ortamlarının iyileştirilmesinde etkin olabilirler. Yerel yönetimlerin öğrencilerle ilgili önemli hizmetleri şu başlıklar altında toplanabilir:
  - Öğrencilere destek olmak: Öğrencilerin ev sahibi topluma daha iyi uyumunu sağlayacak kaliteli karşılama ve yardım hizmetleri sunmak.
  - Öğrencilere konut temini: Öğrencilere yerel konut piyasasında kolaylık sağlayacak önlemler almak.
  - Öğrencilerle diğer şehir halkının bir araya geleceği, ekonomik ve sosyal ağ içerisinde paydaş olabilecekleri, karşılıklı dayanışma gerektiren mekân, ortam ve fırsatlar oluşturmak.
  - Öğrencilere haklarını aramada cesaret verilmesi ve karar mekanizmalarında seslerini duyurma imkânı tanınması - danışılması, katılımlarının sağlanması.
  - Öğrencilerin şehre bağlılıklarının güçlendirilmesi ve bu sayede öğrencilik dönemi bitince de bilgi ve kültürel birikimlerinden yararlanılması.

İLÇE BAZINDA DEĞERLENDİRMELER¹¹

Akkışla: İlçede görev yapan devlet memurları kiralık ev bulmakta zorlandıkları için Kayseri merkeze gidiş geliş yapmaktadırlar. İlçe Merkezinin Kayseri'ye 80 km uzakta olması nedeniyle, ilçede yaşayanların büyük bir kısmı Kayseri merkezdeki sosyal ve kültürel faaliyetlerden mahrum durumdadırlar. İlçe genelinde sinema, kültür sitesi, çocuk bahçesi, dinlenme parkı ve lunapark bulunmamaktadır. İlçede yaşam, yurt dışında çalışan vatandaşların her yılın 7. ayında izine gelmeleri ile canlanmakta, düğün ve nişan merasimleri de genellikle bu aylarda yapılmaktadır. Akkışla İlçesi nüfusunun bir kısmı ufak çaplı tarım ve hayvancılıkla uğraşmakta, bir kısmı ise yurt içinde ve yurt dışında geçici veya kadrolu işçi, memur, esnaf ve çeşitli iş sektörlerinde çalışmaktadır. Yazın bağ, bahçe işlerinin yanı sıra hayvancılıkla uğraşanlar, hayvanlarını otlatmak için yaylalara giderler. İlçeler arasında Akkışla küçükbaş hayvancılıkla, Bölge içerisinde ön plandadır. Akkışla'da hayvanların yayılması sebebiyle, aileler çocuklarını ya ilçe halkından kalanlara bırakmakta ya da yanlarında götürerek eğitimlerinin yarıda kalmasına sebep olmaktadır. Küçükbaş hayvan sayısının azalması nedeniyle, İlçe Merkezinde yaylaya gidiş azalmış olsa da, özellikle Gömürgen mahallesinde yaygınlığını korumaktadır. Hayvancılıkla uğraşanların sayısı artmaktadır. Gömürgen ve Alevkişla mahallelerinde kanalizasyon şebekesi yoktur. İlçede organize sanayi, küçük sanayi sitesi ve fabrika bulunmamaktadır. İlçenin Kayseri'ye uzaklığı nedeni ile küçük de olsa bir sanayi sitesinin kurulması

¹¹ Ağırlıklı olarak, Kayseri Valiliği, İlçe Brifinglerinden alıntıdır.

gereklidir. İlçe genelinde büyük ve küçükbaş hayvan ticareti ile uğraşan birkaç esnaf ve yine temel gıda üzerine ticaret yapan birkaç limited şirket bulunmaktadır.

Bünyan: İlçe merkezinde ikamet eden bazı vatandaşlarla, bağlı mahalleler de yaşayan halkın büyük bir kısmı çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Bu işle uğraşmayanlar genelde kamu veya özel kuruluşlar ile inşaat sektöründe çalışmaktadır. İlçe merkezinde küçük ticaret alanı dışında küçük işletmeler bulunmakta, ancak yeterli istihdamı sağlamadığı için iş gücünün bir bölümü günlük geliş-gidiş yapmak suretiyle Kayseri’de çalışma imkanı bulabilmektedir. İlçe merkezi ve mahalleler de özellikle büyük şehirlere yaz döneminde inşaat sektöründe çalışmak için yoğun iş gücü göçü olmaktadır. Sürekli ve dönemsel işsizlik halihazırda ilçenin en büyük sorunu olarak görülmektedir. İlçe genelinde organize sanayi bölgesi ve küçük sanayi sitesi bulunmamaktadır.

İlçe merkezi ve mahallelerinde sosyal yaşam genellikle sadedir. Sosyal bir olgu olan düğünler törelere uygun olarak yapılmaktadır. Bayramlar, düğünler, cenazeler ve ortaklaşa yapılan işler halkı birbirine kaynaştırmaktadır. Halk genelde tatil günlerinde dinlenmek amacıyla mesire yerlerine gitmektedir. İlçede ikamet eden halk genelde yaz aylarında bağ ve bahçeleri ile tarlalarında çalışmakta ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. İlçede sosyal yaşantıya cevap verebilecek sinema, tiyatro vb. gibi sosyal mekânlar bulunmamaktadır. İlçe merkezinde (4) internet salonu ve (21) kiraathane bulunmaktadır. Sportif etkinlikler için Kapalı Spor Salonu ve Futbol Sahası hizmet vermektedir. Yerel gazete yoktur. İlçe merkezi ile bağlı yerleşim yerlerinde hiçbir eğlence merkezi yoktur. Sarımsaklı Çayının kaynağı olan Pınarbaşı mevkii ile Özden Gıda A.Ş.’nin kurmuş olduğu Mersin Önü mevkiinde Kayseri-Malatya karayolu üzerindeki alabalık çiftliği mesire yeri olarak ilçe halkının ve dışarıdan gelen misafirlerin ilgisini çekmekte, azda olsa vatandaşın eğlence ihtiyacına cevap verebilecek kapasiteye sahiptir.

Develi: Develi’nin tarihi adı, ören, harebe anlamına gelen Ermenice Averak adından Everek olarak Türkçeleştirilmiştir. Develi adıyla, Cumhuriyet döneminde benimsenmiştir. En önemli geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Bunun yanında sanayi sektöründe çeşitli alanlarda toplam (6) fabrika bulunmaktadır. Halkın büyük bir kısmı buralarda işçi olarak çalışmaktadır. Küçük sanayi sitesi mevcuttur. Bol miktarda bulunan pomza (bimis) madeni önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Bu madenden yararlanılarak briket imalathaneleri açılmıştır. Develi’de özellikle kırsal bölgeler, ekonomik nedenlerle göç vermektedir. Özellikle köy çevrelerinde tarım yapabileceği arazisi bulunmayan çalışabilecek durumda olan halk, geçimini başka yerlerde çalışarak kazanmaktadır. Mevsimlik olarak çalışmaya gidenler, genellikle inşaat işlerinde boyacı, sıvacı, fayansçı olarak çalışmakta, inşaat mevsiminin sona ermesinden sonra geri dönmektedirler. Bazen de ailelerini çalıştıkları yere götürerek göç etmektedirler. Ancak, iş ve çalışma hayatını engelleyen ciddi bir problem bulunmamaktadır.

İlçe genelinde giyim kuşam çağdaş görünümündedir. İlçe merkezinde imar programı dahilinde yapılar genellikle betonarme şeklinde olup, modern bir görünüm içindedir. Sanayi şehrin dış merkezinde konuşlanmıştır. İşyerleri şehir merkezinde, iş hanı ve çarşılarda toplanmıştır. Merkezden uzaklaşıldığında ise binaların alt katlarında bulunmaktadır.

Felahiye: Felahiye İlçesi ve köylerinin halkı tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır ki, arazisinin %80’i tarıma açık ekili alandır. Yurtdışında çalışan çok sayıda işçinin ekonomik katkıları ikinci sırada öneme sahiptir. İlçenin Belediye sınırları içerisinde 9 adet çocuk parkı ve dinlenme alanı yeterli ve uygun şekildedir. Halkın çoğunluğu orta hallidir. İlçedekileri büyük bölümü yurtdışında yaşamakta olup, yaz aylarında yurtdışından emekli olan vatandaşlar Felahiye’ye gelerek yazı burada geçirmektedirler, bu da ilçeye bir hareketlilik getirmektedir.

Hacılar: Halk önceleri bağcılık, tarla ziraat, hayvancılık ve el sanatları ile meşgul iken, günümüzde sanayi ve ticaret ön plana çıkmıştır. İlçe arazisinin genelde engebeli olması nedeniyle, ilçe merkezinde bağcılık ve meyvecilik ağırlık kazanmaktadır. İlçeye bağlı köylerde ise hayvancılık ve hububat tarımı yapılmaktadır. Halkın büyük bir çoğunluğu geçimini sanayi işkollarından sağlamaktadır. 1999 yılında Hacılar Özel Organize

Sanayi'nin kurulmasıyla Türk sanayisinde Hacılar kendine özel bir yer bulmuştur. Hacılar, sanayi yatırımları bakımından Türkiye'nin en gelişmiş ilçeleri arasındadır. Kayseri Organize Sanayi Bölgesinin önemli bir bölümü ilçe sınırları içerisinde olup, değişik alanlarda üretim yapan 387 civarında orta ve büyük ölçekli fabrika ve 15180 civarında çalışanı bulunmaktadır. İlçe merkezinde ise 4 adet orta ölçekli fabrika bulunmaktadır. Halen organize sanayide, ev tekstili ve oturma gruplarında öncülük yapan kuruluşlarımız, Türk ekonomisine büyük katkılar sağlayarak, Hacılar sanayini yurt içinde ve yurt dışında başarılı bir şekilde temsil etmektedir. İstanbul Sanayi Odası tarafından her yıl açıklanan İlk 500 Büyük Firmadan 6 tanesi ilçemizde yer almaktadır. Bunlar Hes Hacılar Elektrik San. Ve Tic. A.Ş., Boytaş Mobilya San. ve Tic. A.Ş., Has Çelik ve Halat San. Ve Tic. A.Ş., İstikbal Mobilya San. Ve Tic. A.Ş., Boyçelik Metal San. ve Tic. A.Ş., Boyteks Tekstildir. İlçe merkezinde 2 büyük sanayi kuruluşu vardır. (HES Kablo A.Ş., Has Çelik A.Ş.). İlçede işsiz yok denecek ölçüde olup, halkın geneli fabrikalarda işçi olarak çalışmaktadır. Yeni konut alanları üretilmediği için sürekli olarak Kayseri il merkezine göç verilmektedir. Hacılarlılar kendilerini Kayserili olarak değil Hacılarlılar olarak tanımlamaktadırlar.

İncesu: Kapadokya Bölgesine komşu olmasına rağmen ve turizm potansiyeli bulunmasına rağmen, turizmden yeterli ölçüde yararlanamamaktadır. 1991 yılından beri her yıl Eylül ayının ilk Cumartesi günü düzenlenen İncesu Üzüm Festivali ilçede üretilen lezzetli ve kaliteli üzümlerin tanıtımı ve üreticilerin teşviki bakımından ilçe ekonomisine katkı sağlamak ve ilçedeki sosyal hareketliliği artırmak bakımından önem taşımaktadır. İlçede müze, sinema, tiyatro bulunmamakta, kültürel faaliyetlere katkı sağlayan Halk Kütüphanesi ve Halk Eğitim Merkezi bulunmaktadır. Halk eğitim Merkezi salonu, ilçede gerçekleştirilen kültürel ve sanatsal etkinlikler için yetersiz kalmaktadır. **İlçe halkının boş zamanlarını değerlendirdikleri yerler genelde kahvehanelerdir.** Eğlence amaçlı faaliyet gösteren 2 tesis ve 66 yataklı Fizitürk (eski adı ile Hacı Veli) kaplıcaları sosyal hareketliliği sağlayan diğer yerlerdir. İlçede Cuma günleri kurulan halk pazarı, ilçe ve mahallerinde yaşayan vatandaşların buluşmasını ve alışverişini sağlamakta ilçe ekonomisini hareketlendirmektedir.

Kocasinan: Merkezdeki sosyal durum ve yaşantı ile kasaba ve köylerdeki arasında pek bir fark bulunmamaktadır. Yakın kasaba ve köylerde çiftçilikle uğraşanlar, merkezde oturmaktadırlar. Merkezde evi olan birçok kimse çoğu lüks villalarında, Talas, Hisarcık, Hacılar ve Erkilet civarındaki bağ evlerinde yaz boyunca kalmaktadırlar. Bir kısmı da Mersin tarafında yazlarını geçirmektedir. Sanayi ve ticaret oldukça gelişmiştir. Kamu ve askeri kuruluşların merkezi konumundadır. Bu durum şehrin sosyal yaşantısına yön vermektedir. Kentsel dönüşüm devam etmektedir.

Melikgazi: Yaşam modern bir görünüm arz etmekle birlikte, köylerde tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları, özel hastaneler, organize sanayi bölgeleri, üniversite, işyerleri ve alışveriş merkezleri yoğun olarak bulunmaktadır. İlçe halkının çoğunluğu işçi, memur, sanat ve ticaretle uğraşmaktadır. Özellikle gündüz saatlerinde işyerleri, banka ve diğer kurumların yoğunluğu nedeniyle ilçe nüfusu gözle görünür bir sirkülasyon yaşamaktadır. Diğer il ve ilçelere nazaran sanayisi geliştiğinden bölgenin ticaret merkezi durumundadır. Çevre illerden, özellikle de Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden göç almaktadır. Almanya, Fransa gibi ülkelerde işçi olarak çalışanların yoğunluğu sebebiyle yaz aylarında bu gurbetçi vatandaşların izinlerini ilçede değerlendiriyor olması ilçe ekonomisini canlandırmaktadır. İlçede bulunan Gesi, Beştepe, Gültepe ve Kıranardı gibi park-piknik alanları ile muhtelif parklar yaz döneminde ve ilçeye 30 km. mesafedeki "Sarımsaklı Göleti Piknik Alanı" bahar ve yaz aylarında büyük ilgi görmektedir.

Bununla birlikte, Erciyes Kayak Merkezi ilçede Hisarcık Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Kayak sporu yapmak için gelen yerli ve yabancı turistlerin konaklama ihtiyacını karşılamak amacıyla Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Erciyes Master Planı çerçevesinde çok sayıda pist ve konaklama tesisi yapmış olup, halen yeni tesisler için çalışmalar devam etmektedir. Halk özellikle hafta sonları tesisi yoğun olarak kullanmaya başlamıştır.

Özvatan: İlçe ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Yurtdışında çalışan çok sayıda işçinin ekonomik katkıları ikinci sırada öneme sahiptir. Sosyal aktiviteler açısından herhangi bir tesis bulunmamakta, boş vakitlerin değerlendirilebileceği, aile ile vakit geçirebilecek herhangi bir yer mevcut değildir. İlçenin il merkezine uzak olması ve şehirlerarası yol güzergâhı üzerinde bulunmaması sebebiyle ulaşım sıkıntısı çekilmektedir.

Pınarbaşı: Avşar ve Çerkezler de mevcuttur. Su ürünleri iç su alabalık yetiştiriciliği, tarım (özellikle patates) ve hayvancılık önemli bir geçim koludur. Şehir merkezine yaklaşık 80 km mesafede olup, sosyal yaşam sınırlıdır.

Sarioğlan: İlçede belli başlı ekonomik uğraş tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Tarla tarımı ilçede en temel uğraş olup, sadece hayvancılıkla geçinen yerleşim birimi bulunmamaktadır. Genç işsizler yoğundur. İlçe merkezinin sosyal yaşantı durumu ise tipik Anadolu sosyal yaşantısını andırmaktadır. İlçe genelinde ikamet edilecek konut sorunu ciddi aşamadır. Yeni bir toplu konut yapımı ilçenin sosyo-ekonomik yapısını hareketlendirecektir. Sarioğlan ilçesinin çevresinde bulunan tüm ilçeler zorunlu hizmet bölgesi olup, Sarioğlan bu kapsamda değildir. İlçe genelinde sinema, kültür sitesi ve lunapark bulunmamaktadır. İlçede yaşam, yurt dışında çalışan vatandaşların her yılın 7'nci ve 8'nci aylarında izine gelmeleri ile canlanmakta, evlenme ve nişanlanmalar da genellikle bu ayda yapılmaktadır. İlçede spor sahası mevcuttur.

Sarız: Alevi vatandaşlar da görülmektedir. Avşar boylarından bir kısmı göçebe hayatı yaşarken, 1800'lü yıllarda yerleşik hayata geçmişlerdir. Tarım ve hayvancılık önemli bir faaliyet koludur. Köyden kent merkezine göç yaşanmaktadır.

Talas: Rumlar ve Ermeni kökenlilerin bulunduğu ilçe modern bir görünüme sahiptir. Hızlı bir yapılaşma içinde olan Talas'ta merkez, kendine özgü mimari dokuyu tehdit etmektedir. Kafeler ve mekanlar nedeniyle daha çok öğrenci kesimi tarafından tercih edilmektedir. Talas, kozmopolit yapısıyla ön plana çıkmakta, merkez modern bir görünüm sergilerken, kasaba ve köyler ise temel ihtiyaçların karşılanmasına muhtaçtır. Merkez dışında halk ağırlıklı olarak çiftçilikle uğraşmaktadır.

Tomarza: Tomarza'da yabancı unsur bulunmamaktadır. İlçedeki Muhacir Türk nüfusunun özellikle 93 harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sırasında Kars ve Erzurum yöresinden geldikleri, bilinmektedir. Cumhuriyet döneminde Selanik'ten gelen muhacirlerin de ilçeye yerleştirildiği bilinmektedir. Dışarıdan gelen yabancıların oturabileceği boş ev bulunmasında güçlük çekilmektedir. İlçede işsizlik oranı nüfusa oranla çok yüksektir. Halkın bir kısmı vasıfsız olup, geri kalan da çiftçilik ve inşaat işçiliğiyle geçimlerini sağlamaktadır. Evler ailenin her türlü ihtiyacını bir arada karşılayabilecek biçimde düşünülmüştür. Tomarza'da tek evlilik yaygın olmakla birlikte birden fazla kadınla evlilik yer yer görülmektedir. Evlenme yaşı 20 ve daha yüksektir. Kız kaçırma olayları çok nadirdir.

Yahyalı: Yöre halkı ormanlık bölgede yaşadığından ve maddi imkanları yetersiz olduğundan yapılaşma ahsaba dayalıdır. Ataerkil aile düzeninin yavaş yavaş terk edilmesi, nüfus sayısının artması ile daha sağlıklı ve güzel ev isteği konut sıkıntısı yaratmaktadır. İlçenin iş ve çalışma hayatı alanında önemli ölçüde işçi istihdam eden sanayi kuruluşu yoktur. Meyvecilik önemlidir.

Yeşilhisar: İlçenin konut mevcudu yetersizdir. Özellikle ilçeye atanan memurlar; kiralık konut bulamamakta, lojman sayısı sınırlı olduğundan büyük sıkıntı çekmektedirler. İlçemizde ticaret ve sanayi gelişmemiştir. Tarıma dayalı bir ekonomi vardır. Sosyal yaşantı da buna göre biçimlenmektedir. İlçe halkı etnik yapı olarak bütünlük arz eder, halkının tamamı Türk-Müslüman ve Hanefi mezhebindendir. Dili Türkçe olup, şive olarak tipik Anadolu şivesidir.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Veri Tabanı. www.aile.gov.tr
- Başbüyük A. Doğu Anadolu Bölgesinde Ortalama Hanehalkı Büyüklüklerinin Dağılışı. Doğu Coğrafya Dergisi 13, Eastern Geographical Review 13. e-dergi.atauni.edu.tr/ataunidcd/article/download/1021006248/1021005952. Erişim Tarihi: 05.04.2015.
- Develi Kaymakamlığı. 2011. <http://www.develi.gov.tr>. Erişim Tarihi: Alıntı Tarihi 16 Ağustos 2011.
- Esenkar, İ. 2015. Sayılarla Türkiye – (Kayseri-Sivas-Yozgat). Sunum, Mart 2015. TÜİK Kayseri Bölge Müdürlüğü, 9.04.2015.
- IBM. 2011. Kayseri ve Bölgesinde Sağlık Turizmi. IBM Kurumsal Hizmet Gücü Türkiye 6. Ekibi Sunumu, 27 Nisan 2011, Kayseri. http://www.oran.org.tr/materyaller/Editor/document/PlanlamaBirimi/IBM_Saglik_Turizmi/Health_Tourism_Presentation_Turkish_IBM.ppt. Erişim Tarihi: 07.05.2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Akkışla Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Bünyan Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Develi Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Felahiye Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Hacılar Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. İncesu Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Kocasinan Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Melikgazi Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Özvatan Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Sarioğlan Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Sarız Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Talas Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Tomarza Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Yahyalı Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İlçe Brifingi. 2015. Yeşilhisar Kaymakamlık İlçe Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İl Brifingi. 2015. Kayseri Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü İl Brifingi. Birinci Altı Aylık Brifing, Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İl Brifingi. 2015. İŞKUR İl Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İl Brifingi. 2015. Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü İl Brifingi Sunumu. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İl Brifingi. 2015. Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü İl Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İl Brifingi. 2015. Kayseri Sosyal Güvenlik Kurumu İl Brifingi. Kayseri Valiliği, Ocak 2015.
- İl Brifingi. 2015. Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğü Brifingi. Kayseri Valiliği, 2015.
- İçişleri Bakanlığı. Geçici Koruma Yönetmeliği Kapsamında Koruma Altına Alınan Suriye Vatandaşlarına Ait Biyometrik Kayıtlar. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik. Erişim Tarihi: 25.05.2015.
- İçişleri Bakanlığı. 2015. Dernekler Dairesi Başkanlığı Veri Tabanı. www.dernekler.gov.tr
- İlçe Kaymakamlıkları. 2015. 13.04.2015 tarihli ve E.385 yazılı Kayseri İlçe Kaymakamlıklarına yazılan Resmi Yazı.
- Kalkınma Bakanlığı. 2014. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu Raporu. www.kalkinma.gov.tr.
- Kayseri Valiliği. 2015. 13.04.2015 tarihli ve E. 387 yazılı Kayseri Valiliğine yazılan Resmi Yazı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. Milli Eğitim İstatistikleri. <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>. [Çevrimiçi]
- ORAN. 2014. TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı. www.oran.org.tr.

- ORAN. 2014. TR72 Bölgesi Alt Bölge Çalışması. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı. www.oran.org.tr.
- ORAN. 2015. Kayseri'deki Üniversitelerin Kayseri Şehri Üzerindeki Etki Analizi. Boğaziçi Üniversitesi ve Frekans Araştırma Saha ve Bilgişlem Hizmetleri Ltd. Şti., 2015. Yayımlanmamış Çalışma.
- Sağlık Bakanlığı. 2005. 13.10.2005 tarihli be 010.06 sayılı Genelge., Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, 2005.
- Sağlık Bakanlığı. 2012. Sağlık Turizmi El Kitabı. Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, ISBN: 978-975-590-421-Ankara, 2012. <http://www.saglik.gov.tr/SaglikTurizmi/dosya/1-75590/h/saglik-turizmi-el-kitabi-08052012.pdf>. Erişim Tarihi: 18.09.2013.
- Sağlık Bakanlığı. 2014. Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Hasta Memnuniyeti 2012. Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, ISBN No: 978-975-590-482-5, Ankara 2014. <http://ekutuphane.tusak.gov.tr>. Erişim Tarihi: 20.04.2015
- Sağlık Bakanlığı. 2013. Sağlık İstatistikleri Yıllığı (2012). Sağlık Bakanlığı, Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü, Ankara 2013.
- Sağlık Bakanlığı. 2014. Sağlık İstatistikleri Yıllığı (2013). Sağlık Bakanlığı, Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü, Ankara 2014.
- Sosyal Güvenlik Kurumu. Sosyal Güvenlik Kurumu Veri Tabanı. www.sgk.gov.tr
- T.C. Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü. 2014 Yılı Brifingi. 2014.
- T.C. Erciyes Üniversitesi. 2015 Yılı Brifingi. 2015.
- T.C. Melikşah Üniversitesi. 2015 Yılı Brifingi. 2015.
- T.C. Nuh Naci Yazgan Üniversitesi. 2015 Yılı Brifingi. 2015.
- T.C. Abdullah Gül Üniversitesi. 2015 Yılı Brifingi. 2015.
- TÜİK. 2011. Nüfus ve Konut Araştırması 2011. Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No: 4030, Ankara, Temmuz 2013.
- TÜİK. 2013. Seçilmiş Göstergelerle Yozgat 2013. Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No: 4262, ISSN: 1307-0894, Ankara, Eylül 2014.
- TÜİK. Türkiye İstatistik Kurumu Veri Tabanı. www.tuik.gov.tr. Erişim Tarihi:10.04.2015
- Vakıflar Genel Müdürlüğü. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Vakıf İstatistikleri. <http://www.vgm.gov.tr/>

EKLER

EK-1 Sektörel Çalışma Grupları Sonuçları

Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, bölgesel kalkınma hedeflerine daha fazla katkı sağlanması amacıyla, Olağan Kalkınma Kurulu Toplantılarının yanı sıra, TR72 Bölgesinde (Kayseri, Sivas, Yozgat) gerçekleştirmeyi hedeflediği, İl Kalkınma Kurulu Toplantısını 7 Nisan 2015 tarihinde Yozgat'ta, 9 Nisan 2015 tarihinde Sivas'ta ve 14 Nisan 2015 tarihinde Kayseri'de gerçekleştirmiştir. İl Kalkınma Kurulu Toplantısında, Kalkınma Kurulu üyeleri arasından daha önceden oluşturulan Sosyal Altyapı Sektörel Çalışma Grubu, Kayseri'nin sosyal bakımdan en önemli sorunları ve çözüm önerilerini Ajans personeli moderatörlüğünde tartışmışlardır. Sektörel Çalışma Grubu toplantılarının ikincileri ise 2-3-4 Haziran 2015 tarihlerinde Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinde eş zamanlı olarak gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, ilki 14 Nisan 2015 tarihinde, ikincisi ise 2 Haziran 2015 tarihinde gerçekleştirilen toplantı sonucunda, sosyal altyapının birçok konuyla ilintili olduğu anlaşılmış olup, sektörel çalışma grubu çıktıları aşağıda sunulmuştur.

Çalışmada Kullanılan Yöntem

2014 yılı II. Olağan Kalkınma Kurulu toplantısında belirlenen konu ve alanlarda Kalkınma Kurulu üyeleri ve diğer ilgili paydaşlardan oluşturulan Sektörel Çalışma Grubu toplantılarında, sektörlerin sorunları, çözüm önerileri "odak grup toplantısı metoduyla" tartışılarak, paydaşların görüşleriyle eylem planları oluşturulmuştur.

Bu amaçla, Ajans moderatörlüğünde gerçekleştirilen Sosyal Altyapı Sektörel Çalışma Grubunun ilk toplantısında Ajans personeli moderatörlüğü ve raportörlüğünde şu sorulara yanıt aranmıştır;

1. Sizce karşılaşılan en önemli sosyal sorunlar nelerdir?
2. Yozgat'ta sosyal açıdan bir şeyi değiştirebilseydiniz? Bu ne olurdu? Somut Proje Önerileriniz nelerdir?
3. Sosyal sorunlar sizce en çok hangi ilçeler ve hangi alanlarda yoğunlaşmaktadır?
4. İlde sosyal sorunlardan en çok hangi kesim etkilenmektedir (mevsimlik işçiler, kadınlar...)

Konuyla ilgili görüşler, resmi yazı yoluyla ilgili kurum ve kuruluşlara iletilmiş ve bir sonraki toplantıda, belirlenen sorun ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve eylem planlarının tanımlanacağı bildirilmiştir. İkinci toplantıda, konuyla ilgili mevcut durum özetlenmiş olup, toplantıya katılım sağlayan paydaşlarla belirlenen sorun ve çözüm önerilerinin üzerinden geçilerek, taslak eylem planları oluşturulmuştur.

Resim 1. Sektörel Çalışma Grubu Toplantılarından Bir Görünüm

Sonrasında toplantılara katılan paydaşlara, taslak eylem planları e-posta yoluyla iletilmiş ve eylem planları konusunda görüşlerine başvurulmuştur.

Eylem planının kurgulanmasında, TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı eksen, öncelik ve tedbirleri dikkate alınmıştır. Eylem planında yer alan her bir eylemde, eylem no, eylem, eylemden sorumlu kuruluş, eylemle ilgili kurum ve kuruluşlar, süre, eyleme ilişkin açıklama ve eylemin gerçekleştirilmesine ilişkin varsa fırsatlar (fon kaynağı, yeni kurumlar...) tanımlanmıştır.

Eylem No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kurum/Kuruluşlar	Süre	Eyleme İlişkin Açıklama	Eylemin Gerçekleştirilmesine İlişkin Varsa Fırsatlar (Fon Kaynağı, Yeni Kurumlar...)
----------	-------	--------------------------	---------------------------------	------	-------------------------	--

Eylem planında,

Eylem: Faaliyet ya da proje adını,

Eylemden Sorumlu Kuruluş: Öngörülen faaliyet ya da projenin eylemle ilgili kurum/kuruluşlarla işbirliği içinde yürütülmesinden ve süresi içinde tamamlamaktan ve raporlanmasını gerçekleştirmekten sorumlu kuruluşu,

Eylemle İlgili Kurum/Kuruluşlar: Eylemden sorumlu kuruluşa, eylemin gerçekleştirilmesine ilişkin destek verecek kurum ya da kuruluşları,

Süre: Öngörülen faaliyet ya da projenin tamamlanması için planlanan süreyi (kısa dönem-0-3 yıl, orta dönem-4-6 yıl, uzun dönem-7+ yıl),

Eyleme İlişkin Açıklama: Gerçekleştirilecek faaliyet ya da projeye ilişkin açıklamayı,

Eylemin Gerçekleştirilmesine İlişkin Varsa Fırsatlar (Fon Kaynağı, Yeni Kurumlar...): Eylemin gerçekleştirilmesine ilişkin bütçenin temininde ya da gerekli yapılanmalarda varsa fırsatların tanımlanmasını ifade eder.

Eylemlerin gerçekleşme durumu, Genel Sekreterlik tarafından oluşturulacak bir Komite aracılığıyla düzenli aralıklarla izlenecektir.

Sektörel Çalışma Gurubu çıktılarının sonuçları, birincil ve ikincil veriler ışığında elde edilen verilerle paraleldir. Buna göre, Kayseri'nin sorunları, istihdam, kültürel ve sosyal altyapı, göç, eğitim, sağlık ve diğer sorunlar altında sınıflandırılmıştır.

Kültürel ve Sosyal Altyapı

- Kayserililerin eğlence kültürünün önemli bir parçasını evler oluşturmaktadır. Son zamanlarda vergilendirme nedeniyle, evlerin metrekaresi düşse bile evler büyüktür.
- Şehre dışarıdan gelenler, özellikle de üniversite öğrencileri şehirde eğlence mekanlarının yetersizliğinden dem vurmaktadırlar.
- Kırsalda temel ihtiyaçların karşılanabileceği mekanlar (Banka, alışveriş için market vs.) yetersizdir. Örneğin Bünyan ilçesinde geçmişte 8 olan banka sayısı 2'ye düşmüştür.

Göç

- Kırsaldan gerçekleşen göçün en büyük nedenlerinden biri de yetersiz istihdamdır. Kırsal alanlarda göç fazla görülmektedir. Merkezde iş ve istihdam olanaklarının fazla olması göçü tetiklemektedir.
- Kayseri'nin merkez ilçeleri ile kırsal alanları arasında gelişmişlik farkının çok olması göçe neden olmaktadır.

- Kırsal alanlarda yapılan yatırımlar yetersizdir. Fabrika ve sanayi yatırımlarının bu alanlara yönlendirilmemesi ve merkezde yer alan OSB, Serbest Bölgelerin avantajlarından kırsalda yatırım yapanların yararlanamaması, kırsal alanlarda yatırımı dezavantajlı hale getirmektedir. Buralarda teşvikin yetersiz olması ve mevcut yatırım yapmış işletmeleri koruyacak tedbirlerin bulunmaması, göçü teşvik etmektedir.
- Tarım ve kırsal ayağı, kırsalda işlemekte, ekonomisi ağırlıklı tarım ve hayvancılığa bağlı olan kırsal alanlarda tarımdaki çözümlenin de etkisiyle göç yaşanmaktadır.
- Tarım ve hayvancılıkla uğraşmak kırsalda bir sosyal statü sorunu haline dönüşmüş, insanlar daha fazla kazansalar dahi asgari ücretle merkezde düzenli bir işte çalışmayı tercih etmektedirler. Tabiri caizse, köylerde tarım ve hayvancılıkla uğraşanlara kız verilmek istenilmemektedir. Televizyon dizileri, insanlara farklı bir yaşam sunmaktadır.
- Merkez ilçeler, çocuklar için sağlanan eğitim imkanları, güvenlik, sağlık ve sosyal hizmet imkanları nedeniyle tercih edilmektedir.
- İl dışından göçle gelenler sosyal entegrasyon sorunu yaşamaktadırlar.
- Ekonomisi tarım ve hayvancılığa bağlı olan çoğu kırsal alanda, gerçek çiftçi ayrımı yapılamamaktadır.
- Kayseri'nin bir göç haritası bulunmamaktadır.
- Sığınmacı pozisyonunda önemli miktarda kişi mevcut olup, bu durum eğitim, sağlık, sosyal hizmetler açısından bir risk doğurmaktadır.

Eğitim

- Öğretmenler, sağlık personeli ve diğer kamu personeli, kırsalda ya da köyde oturmayı tercih etmemektedir. Eş durumu ve temel ihtiyaçların karşılanamaması gibi nedenlerle merkezde oturmayı tercih ediyor ve çalıştığı alana gidiş geliş yapmaktadır. Ulaşım ücretleri öğrenci ve öğretmen açısından makuldür.
- Derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından Talas, Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri aldıkları göç de etkili olmak suretiyle sıkıntılı durumdadır. Bu durum özellikle orta öğretim seviyesinde görülmektedir.
- İlköğretimden orta öğretime geçişte, bina ihtiyacı mevcuttur.

İstihdam

- Kayseri TKDK ve Bölge Kalkınma İdaresi destekleri kapsamı dışında kalmaktadır.
- Yerinde istihdam olanakları çok zayıftır.
- El sanatları zayıflamaktadır.
- Kayseri'de Suriyelilerin düşük ücret ve sigortasız çalıştırılmalarına rastlanabilmektedir. Kayıt dışı istihdam yüksektir.
- Turizm potansiyeli yeterince kullanılamamaktadır.
- Nitelikli eleman ihtiyacı had safhadadır. Bu amaca yönelik işbaşı eğitim programı var. (36,56 TL günlük). 19-29 ay arasında teşvik var.
- Yaklaşık 385 firmadan 1685 kişilik açık iş talebi mevcuttur (Beden işçisi, elektrik, terzi, sekreter.)

Sağlık

- Kayseri sağlık alanında sağlıklı büyüyor. Kayseri'deki yatak sayısı ve acil dizaynı Sağlık Bakanlığı tarafından yapılıyor. Kayseri sağlıkta Sivas, Nevşehir, Niğde, Yozgat gibi iller için cazibe merkezi; ancak bu hizmeti oralarda alabilecek kesim de Kayseri'ye geliyor. Bu nedenle, altyapı, yatak ve uzman hekim yetersiz kalıyor. Böylece sağlık hizmet kalitesi de düşüyor.
- TR72 Bölgesi ölçeğinde sağlık sektöründe PEST analizi yapılmasına ihtiyaç vardır.
- Madde bağımlılığı ile mücadelede kronik hastalıklardan sonra ciddi sıkıntılar vardır.
- Sağlık okuryazarlığı hem sağlık hizmeti sunanlar hem de hizmeti alanlar tarafında zayıftır.
- İkinci basamak sağlık hizmetlerinin Sağlık Bakanlığı anlamında karşılanmaması sorunu vardır.

Diğer

- Kamu hizmetleri dağıtık alanlarda verilmekle birlikte, kamu hizmetlerine erişim güçlendirilmelidir.
- Sosyal alanda veri yetersizliği yanında, güvenilir veri bulmak da güç. Kurumlar veri paylaşmak istemiyor. Kurumlar arası işbirliği ve iletişim de güçlendirilmelidir. Başka kurumlarca sağlanan sosyal yardımlar takip edilemiyor. Sosyal yardım alanlara ilişkin ortak bir havuz sistemi mevcut değil.
- Sosyal yardımlar kişileri ataletle itebiliyor.
- Kayseri'nin %75-80'i merkezde, gerisi kırsalda yaşamaktadır. Bu önemli bir risk doğurmaktadır.
- Kırsaldan şehir merkezine gelenlerle ilgili de entegrasyon problemi mevcuttur.

Önlemler

- Kırsal alanda temel ihtiyaçları karşılayacak altyapı ihtiyacı karşılanmalıdır (sağlık, eğitim, alışveriş, sosyal mekanlar)
- Gerçek çiftçiler, devlet teşvikleri ve desteklerinden faydalanırken faaliyetlerinde örneğin 5 yıl geriye doğru incelenmeli ve destek ve teşvik mekanizması farklılaştırılmalıdır.
- Kırsal alanlarda yapılan yatırımlar için teşvik ve destek mekanizmaları farklılaştırılmalıdır. Yatırımlar özellikle kırsal alanlara yönlendirilmeli, kırsalda ekonomik faaliyetler çeşitlendirilmelidir. Bölgelerin istihdam açısından potansiyelleri kullanılmalıdır. Özellikle kırsal alanlarda istihdam oluşturacak projelere destek verilmelidir. Örneğin Sultan Sazlığı'nda ev pansiyonculuğu yaygınlaştırılmalı ve bu tür alanlarda kırsal turizm geliştirilmelidir.
- Tarımsal desteklerin kapsamı genişletilmeli, Kayseri IPARD programının ve Bölge Kalkınma İdarelerinin destekleri kapsamına alınmalıdır.
- El sanatlarının yaygınlaştırılması konusunda bayanlar desteklenmelidir (örneğin Bünyan Halısı)
- İlçeler bazında tarıma yönelik, eğitim ve istihdam sağlanmalıdır.
- Sığınmacılar, Romenler, engelliler gibi grupların niteliklerine göre istihdama kazandırılmalarına ilişkin çalışma yapılmalıdır. Sığınmacılara yönelik yoğun Türkçe eğitimi verilmesi önemlidir.
- Şehir tiyatrosu kurulmalı, türkü evleri ve tiyatro sayıları arttırılmalıdır.
- Kırsalda tarım meslek liselerinin çoğaltılması önemlidir.
- Kayseri'de kamu hizmetlerinin sağlandığı ve kurumların bir arada bulunduğu bir kampüs oluşturulmalıdır.
- Sosyal alanda sağlanan desteklere ilişkin (Belediye, yerel yönetimler, sağlık, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) ortak bir veri tabanı oluşturulmalı ve kurumların paylaşımına açılmalı, böylece mükerrer destekler önlenmeli ve kaynakların etkin kullanımı sağlanmalıdır.
- Sosyal risk haritası çıkarılmalıdır.
- Halk Eğitim Müdürlüğü ve İŞKUR, göçle gelenlerin entegrasyonuna yönelik eğitim sağlamalıdır. Sosyal entegrasyon ve istihdama kazandırıcı çalışmalar yürütülmelidir.

Fırsatlar

- Dezavantajlı gruplara yönelik (çocuklar, gençler, kadınlar ve yaşlılar) mesleki beceri kursları vb. çalışmalar mevcut olup, kırsal için Kayseri Belediyesi bu konuda önemli bir çalışma yürütmektedir.
- Suriyelilerle ilgili etkinliklere velilerin de katılabildiği Türkçe eğitim veren okullar mevcuttur.

Toplantıya katılım sağlayan katılımcı listesi aşağıda sunulmuştur.

Tablo 98 Sosyal Altyapı Toplantıları Katkı Sağlayanlar

Sosyal Altyapı Sektörel Çalışma Grubu I. Toplantısı-14 Nisan 2015	
Katılımcı	Kurumu
Mehmet Ali KARCIOĞLU	Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Mehmet ÖZEFE	Kayseri Defterdarlığı
Ekrem KAYAASLAN	Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Gökhan KAYA	Bünyan Belediye Başkanlığı
Onur ÇINAR	Bünyan Belediye Başkanlığı
Burak KAPLAN	Bünyan Belediye Başkanlığı
Ahmet KOLKIRAN	Kayseri Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Levent ÖCAL	Valilik İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü
Önder DEĞİRMENÇİ	TÜİK Kayseri Bölge Müdürlüğü
Ünay ÇAKI	Kayseri Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
Yrd. Doç. Dr. Kamuran ARI	Nuh Naci Yazgan Üniversitesi
Öğretim Görevlisi Hürmet ÖZŞENEL SALUR	Melikşah Üniversitesi
Dr. İbrahim DEMİREL	Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü
Sosyal Altyapı Sektörel Çalışma Grubu II. Toplantısı-2 Haziran 2015	
Katılımcı	Kurumu
Levent ÖCAL	Kayseri Valiliği
Ayhan TEMİZ	Kayseri İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Ali DURAN	KOSGEB Kayseri Hizmet Merkezi Müdürlüğü
Ünay ÇAKI	Kayseri Damızlık ve Sığır Yetiştiricileri Birliği
Zekeriya ÇOBAN	Kayseri Damızlık ve Sığır Yetiştiricileri Birliği
Bilal DOĞAN	Kayseri Çalışma Sosyal Güvenlik Kurumu Müdürlüğü
Ekrem KAYAASLAN	Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Metin ÇELİKEL	Aile ve Sosyal Politikalar Kayseri İl Müdürlüğü
Öğretim Görevlisi Hürmet SALUR	Melikşah Üniversitesi
Yardımcı Doç. Dr. Kamuran ARI	Nuh Naci Yazgan Üniversitesi
Emel GÜDEN	İl Sağlık Müdürlüğü
Gökhan KAYA	Bünyan Belediyesi
Burak KAPLAN	Bünyan Belediyesi
Onur ÇINAR	Bünyan Belediyesi
Bilge KAHVECİOĞLU	Kayseri İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü
Ahmet KOLKIRAN	Kayseri İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü
M. Ali KARCIOĞLU	Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Cengiz LAÇIN	İŞKUR
Bahadır ARSLAN	İŞKUR
Adem CİNGÖZ	Kayseri Defterdarlığı
Önder DEĞİRMENÇİ	TÜİK Kayseri Bölge Müdürlüğü
Prof. Dr. Abdullah COŞKUN	Erciyes Üniversitesi Rektör Yardımcısı

Tablo 99. Kayseri Sosyal Altyapı Eylem Planı

Kültürel ve sosyal altyapının güçlendirilmesi						
Eylem No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Süre	Eyleme İlişkin Açıklama	Eylemin Gerçekleştirilmesine İlişkin Varsa Fırsatlar (Fon Kaynağı, Yeni Kurumlar...)
1	Devlet tiyatrosunun kurulması	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı	0-3 yıl	Kültürel faaliyetlerin çeşitlendirilmesi suretiyle sosyal altyapının geliştirilmesi amaçlanmaktadır.	Merkezi bütçeden ilgili kuruma fon aktarımı yapılmalıdır.
2	Kırsal alanda temel ihtiyaçları karşılayacak altyapı ihtiyacının karşılanması (sağlık, eğitim, alışveriş, sosyal mekanlar)	Büyükşehir Belediyesi	Sağlık Bakanlığı, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Kayseri Valiliği, Kaymakamlıklar	4-6 yıl	Kırsal alanlarda, yeme-içme, alışveriş, sağlık, eğitim ve mesire alanları gibi ihtiyaçların karşılanabileceği özel ve kamu yatırımlarının sayısının artırılması amaçlanmaktadır.	Kayseri Büyükşehir Belediyesi kırsal alanlara yönelik kadın ve gençlik merkezleri ve sosyal tesisler yapmaktadır.
3	Üniversitelerin tiyatro kulüpleri ve benzeri faaliyetleri arttırması	Üniversiteler	-	0-3 yıl	Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri alternatif imkânların artırılması amaçlanmaktadır.	-
4	Şehre yapılan yatırımların arttırılması	Özel sektör	ORAN, Ticaret Odası, Belediyeler, Kayseri Valiliği, Sanayi Odası	7+	Şehrin sosyal altyapı alanında var olduğu ifade edilen eksikliklerin kamu yatırımlarının arttırılması yoluyla giderilmesi amaçlanmaktadır.	-

Kırsal Alanlarda Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi, İstihdam Olanaklarının Arttırılması						
Eylem No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Süre	Eyleme İlişkin Açıklama	Eylemin Gerçekleştirilmesine İlişkin Varsa Fırsatlar (Fon Kaynağı, Yeni Kurumlar...)
1	Tek işi çiftçilik yapmak olan kişilerin, devlet teşvikleri ve desteklerinden faydalanırken faaliyetlerinde (örneğin 5 yıl geriye doğru incelenmeli) destek ve teşvik mekanizmasının farklılaştırılması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı	4-6 yıl	Krediler kullanılırken meslek içerisinde kişilerin korunması ve öncelik verilmesi sağlanmalıdır. Çiftçiliğin tanımı güçlendirilmelidir.	TKDK İl Koordinatörlüklerinin 81 ilde kurulmasına dair çalışmalar yürütülmektedir. Bu çerçevede, bölgeye ilave fon kaynağı sağlanabilir.
2	İnsan sermayesi niteliğinin arttırılması (Nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanması).	İŞKUR, Milli Eğitim Müdürlüğü	Diğer kamu kurum ve kuruluşları	0-3 yıl	Gerek işverenler tarafından talep edilen nitelikli işgücünün temini gerekse işsizlerin istihdama dahil edilmesi için işgücünün kalitesi, kurum ve kuruluşlar arasında düzenlenecek ortak programlar vasıtasıyla arttırılmalıdır.	-
3	Devlet ve özel sektör yatırımlarının kırsal alanlarda arttırılması	Kayseri Sanayi Odası	Kalkınma Bakanlığı, Kayseri Ticaret Odası, Orta Anadolu Kalkınma Ajansı		Kırsal alanlara yönelik özel sektör yatırımlarının arttırılması ve özel sektörün yer almadığı alanlarda devlet yatırımlarının arttırılması yoluyla istihdam olanakları arttırılmalıdır. Yatırımı çekmek için, analiz, bilgi ve belge, tanıtım ve materyal üretimi yanında eşleştirme vb. faaliyetler yürütülecektir.	-
4	İş ve Meslek edindirici kurslara devam edilmelidir.	İŞKUR	Halk Eğitim ve Büyükşehir Belediyesi, KOSGEB, ORAN	0-3 yıl	Gerek istihdamın arttırılması gerekse mevcut işgücünün niteliğinin arttırılması amacıyla ilgili kurumlar tarafından yürütülmekte olan faaliyetlerin arttırılması gerekmektedir.	Güncel olarak kursların devamlılığı sağlanmaktadır.
5	Suriyeli sığınmacıların istihdama kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalı	Çalışma Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı, İŞKUR, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi, Kayseri Valiliği, ETTO	0-3 yıl	Sığınmacılar, Romenler, engelliler gibi grupların niteliklerine göre istihdama kazandırılmalarına ilişkin çalışma yapılmalıdır.	Sertifikasyonu olan Suriyelilerin istihdam olanağı mevcuttur.

Kırsal Alanlardan Göçün Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Tanımlanması, Göçle Gelenlerin Entegrasyonunun Güçlendirilmesi

Eylem No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eyleme İlgili Kuruluşlar	Süre	Eyleme İlişkin Açıklama	Eylemin Gerçekleştirilmesine İlişkin Varsa Fırsatlar (Fon Kaynağı, Yeni Kurumlar...)
1	Sosyal risk haritasının çıkarılması	Büyükşehir Belediyesi	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı Kayseri Valiliği, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, konuyla ilgili STK'lar	0-3 yıl	Sosyal risk haritası sosyal kalkınmanın önünde engel oluşturabilecek risklerin tanımlanarak, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yol gösterici olması yönüyle önemlidir.	Konunun Orta Anadolu Kalkınma Ajansı Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında değerlendirilebilmesi mümkündür. Ayrıca konu Orta Anadolu Kalkınma Ajansı'nın da öncelikleri arasındadır.
2	Göçle gelenlerin entegrasyonuna yönelik çalışmalar yürütülmesi	İçişleri Bakanlığı	Büyükşehir Belediyesi, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Göç İdaresi Müdürlüğü, Kayseri Valiliği	0-3 yıl	Valilik altında bir çatı oluşturulmalı Sığınmacılara yönelik yoğun Türkçe eğitimi verilmesi de önemlidir. Entegrasyona yönelik eğitim yanında bilinçlendirme çalışmaları da yürütülmeli, ortak sosyal mekânlar yaygınlaştırılmalı vb. çalışmalar yürütülmelidir.	Konunun Orta Anadolu Kalkınma Ajansı Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında değerlendirilebilmesi mümkündür. Ayrıca konu Orta Anadolu Kalkınma Ajansı'nın da öncelikleri arasındadır.
3	Sosyal yardımların niteliği ve kapsamının gözden geçirilmesi sağlanmalıdır.	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, İŞKUR, SGK, Vakıflar Genel Müdürlüğü, ilgili STK'lar, Kalkınma Bakanlığı	4-6 yıl	Sosyal yardımların düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması, bunun yanında yardımların bağımlılık yaratmaması ve insanların üretime geri dönmesini teşvik edici bir nitelikte olmasının sağlanması gereklidir. Ülkemizde dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardımlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), yerel yönetimler ve STK'lar tarafından sağlanmaktadır. Yardım dağıtan kuruluşlar arasında hali hazırda herhangi bir koordinasyon olmaması ve doğrudan ya da dolaylı olarak birden fazla kuruluşun aynı alana yönelmesi, arzu edilen etkiyi sağlamayı güçleştirmektedir. Bu nedenle yenilikçi sunum	

Kırsal Alanlardan Göçün Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Tanımlanması, Göçle Gelenlerin Entegrasyonunun Güçlendirilmesi

Eylem No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Süre	Eyleme İlişkin Açıklama	Eylemin Gerçekleştirilmesine İlişkin Varsa Fırsatlar (Fon Kaynağı, Yeni Kurumlar...)
					yöntemlerinin dikkate alınması yardım sisteminde İŞKUR'un etkin hale getirilmesi önemlidir. Ayrıca yardımlarla ilgili ortak bir havuz sistemi oluşturulmalıdır.	
4	Tarımsal desteklerin kapsamının genişletilmesi	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, TKDK	4-6 yıl	Büyük ölçüde tarımsal ekonomiye sahip olan kırsal kesimlerdeki faaliyetlerin ve tarımsal sanayinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Kayseri IPARD programı ve Bölge Kalkınma İdarelerinin destekleri kapsamına alınmasıyla tarımsal üretimde çok daha rekabetçi bir hale gelebilecektir. Bununla ilgili bilgi ve belge üretimine yönelik çalışmalar yürütülecektir.	
5	İlçeler bazında tarıma yönelik, eğitim ve istihdam sağlanması	Tarım Bakanlığı	İl Millî Eğitim Müdürlüğü	7+	Ekonomileri tarıma dayalı olan ilçelerde tarımın güçlendirilmesi için istihdam arttırıcı ve eğitime önem veren yaklaşımlar gereklidir.	Türkiye çapında 81 ilin IPARD programı kapsamına alınmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.
6	El sanatlarının yaygınlaştırılması (örneğin Bünyan Halısı)	Millî Eğitim Müdürlüğü (Halk Eğitim Müdürlüğü)	KAYMEK, KOSGEB	0-3 Yıl	Unutulmaya yüz tutmuş olan el sanatlarının endüstriyel bir ürüne dönüştürülmesinin teşvik edilmesi ve eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi gereklidir. Konuyla ilgili öncelikle bayanların desteklenmesi sağlanmalıdır.	
7	Kırsal alanlarda yapılan yatırımlar için teşvik ve destek mekanizmalarının farklılaştırılması	Kalkınma Bakanlığı	Ekonomi Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Kayseri Valiliği	4-6 yıl	Kırsal alanlarda yapılan yatırımların az olması nedeniyle devlet teşvikleri ile yapılan desteklemelerinin önemi artmakta olup, bu faaliyetlerin daha etki olarak yürütülmesi adına bölgeye özel teşvik mekanizmaları geliştirilmelidir.	

Kırsal Alanlardan Göçün Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Tanımlanması, Göçle Gelenlerin Entegrasyonunun Güçlendirilmesi						
Eylem No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eyleme İlgili Kuruluşlar	Süre	Eyleme İlişkin Açıklama	Eylemin Gerçekleştirilmesine İlişkin Varsa Fırsatlar (Fon Kaynağı, Yeni Kurumlar...)
8	Yatırımların kırsal alanlara yönlendirilmesi, kırsalda ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi	Türkiye Yatırım ve Tanıtım Ajansı,	Kalkınma Bakanlığı, ORAN, Kayseri Sanayi Odası	0-3 yıl	Kırsal alanlarda yatırım imkanları oldukça kısıtlı olduğundan, kırsaldaki ekonomik faaliyetlerin devamı adına verilecek destekler çok önemlidir.	
9	Bölgelerin istihdam açısından potansiyelleri kullanılmasına yönelik özellikle kırsal alanlarda istihdam oluşturacak projelere destek verilmesi	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı	Yerel Halk, ORAN, TKDK, Üniversiteler, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, KOSGEB, Kalkınma Bakanlığı	0-3 yıl	Ev pansiyonculuğu-Sultan Sazlığı, Yahyalı Aladağlar-Kapuzbaşı Şelalesi, Hacer, Derabağ, Tıbbi Aromatik Bitkiler üretimi, Ulupınar, pansiyon, katır taşımacılığı vs. alternatif turizmin güçlendirilmesi, destek mekanizmalarında kırsal alanlara yapılacak yatırımlarda avantaj sağlanması önemlidir.	Konunun Orman ve Su İşleri Bakanlığı destek mekanizması ve ORAN destekleri kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

Eğitim Altyapısının G¼c¼lendirilmesi						
Eylem No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	S¼re	Eyleme İlişkin Açıklama	Eylemin Gerçekleştirilmesine İlişkin Varsa Fırsatlar (Fon Kaynağı, Yeni Kurumlar...)
1	Derslik başına d¼řen ¼đrenci sayısının Talas, Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde azaltılması	İl Milli Eğitim M¼d¼rl¼đ¼	Kalkınma Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı	0-3 yıl	Talas, Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinin n¼fus artış hızının B¼lge ortalamasının ¼zerinde olması nedeniyle derslik sayısındaki artışın, ¼đrenci sayısındaki artışı karşılaması gereklidir. bu amaçla derslik sayısı arttırılmalıdır.	-
2	Orta¼đretim alanında ihtiyaç duyulan gerekli bina ihtiyaçının karşılanması	İl Milli Eğitim M¼d¼rl¼đ¼	Kalkınma Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Kayseri Valiliği	0-3 yıl	Orta¼đretimde gerekli bina ihtiyaçının karşılanması ile derslik başına d¼řen ¼đrenci sayısının azaltılması amaçlanmaktadır.	-

Sosyal Sorunları Tetikleyen Konulara Yönelik Tedbirlerin Tanımlanması

Eylem No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Süre	Eyleme İlişkin Açıklama	Eylemin Gerçekleştirilmesine İlişkin Varsa Fırsatlar (Fon Kaynağı, Yeni Kurumlar...)
1	Kamu hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması	Büyükşehir Belediyesi	Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları	7+	Kamu hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması amacıyla vatandaşa hizmet veren kurumların bir arada bulunabileceği bir ortam amaçlanmaktadır.	-
2	Kamu kurumları ve diğer kurumlarca verilen hizmetlerin etkin tanıtılması	Kayseri Valiliği	Diğer Kurum ve Kuruluşlar	0-3 yıl	Kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesinin önündeki önemli hususlardan biri olan hizmet alanların hizmetler hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları ve kamu hizmetlerinin daha etkin yürütülmesi amaçlanmaktadır.	Konunun ORAN destekleri kapsamında değerlendirilebilmesi mümkündür.
3	Sosyal Alanda Sağlanan Desteklerin Tek Bir Çatı Altında Toplanması ve Desteklerin Tamamlayıcılık İlkesi Çerçevesinde Sağlanması	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, STK'lar, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kayseri Valiliği, Maliye Bakanlığı	4-6 yıl	Sosyal alanda sağlanan desteklere ilişkin (Belediye, yerel yönetimler, sağlık, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) ortak bir veri tabanı oluşturulmalı ve kurumların paylaşımına açılmalı, böylece mükerrer destekler önlenmeli ve kaynakların etkin kullanımı sağlanmalıdır. Kayseri Valiliği bünyesinde üst hakem birliği kurulmalıdır. Kayseri Valiliği bünyesinde destekler ilk aşamada olabilir.	Konuyla ilgili Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nca bir çalışma yapılmaktadır.

4	Yerel yönetimler, üniversite öğrencileri ve halk ile üniversite ve sanayinin bir araya getirilebileceği yapılar/platformların tesis edilmesi	Kayseri Valiliği	Büyükşehir Belediyesi, ORAN, Üniversiteler, ETTO, KOSGEB, Erciyes TEKNOPARK A.Ş., özel sektör	0-3 yıl	Kurumlardan temsilci istenilerek, grup bazlı vaka bazlı konu tartışılması ve çalışmaların yayımlanması yanında, yerel yönetimler öncelikli olarak öğrenciler ile halkı, üniversite ile sanayiye bir araya getirecek imkânlar oluşturmalıdır. Yerel yönetimler ortak programlar ve ortak mekân ve diğer imkânlar sağlayarak üniversiteler / akademisyenlerle iş dünyasının paydaş olacağı, kurumsal ilişkilerin ötesinde bilgi alışverişini güçlendiren, yapılar tesis edebilirler. Konuyla ilgili eğitimler sağlanması, sanal şirket kurulması sağlanabilir.	Erciyes Üniversitesi bünyesinde Erciyes Teknoloji Transfer Ofisi faaliyettedir. Üniversite sanayi işbirliği açısından resmi bir yapılanma var. Yılda 100'ün üzerinde etkinlik düzenleniyor. Özellikle üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi konusu ORAN öncelikleri arasında da yer almakta olup, konuyla ilgili Bölgesel Yenilik Stratejisi ve Kayseri'deki Üniversitelerin Şehir Üzerindeki Etkisine Yönelik bir çalışma yürütülmüştür.
---	--	------------------	---	---------	--	---

Çözüm: Sağlık Altyapısı Güçlendirilmelidir.

Eylem No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Süre	Eyleme İlişkin Açıklama	Eylemin Gerçekleştirilmesine İlişkin Varsa Fırsatlar (Fon Kaynağı, Yeni Kurumlar...)
1	Kayseri'nin sağlık turizmi potansiyelinin yeterince kullanılması	İl Sağlık Müdürlüğü	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Hastaneler	7+	Kayseri'nin akreditasyona (JCI, AHA vs.) sahip hastane eksiği bulunmaktadır. Belgelerin yatırım geri dönüş oranının uzun vadede olması bölge hastanelerinin bir kısmı için dezavantaj olarak görülmektedir. Kayseri'de sunulan tedaviler çok az bilinmektedir. Özellikle arama motorlarında Kayseri Sağlık Turizmi sonuçları İstanbul gibi şehirlere göre çok az çıkmaktadır. Reklam ve tanıtımlarda hem şehir hem de şehirdeki sağlık turizmi konusunda eksiklikler öne çıkmaktadır. Tanıtımların dışında, hastanelerde birden çok dil bilen personelin eksikliği de görülmektedir. Sağlık kuruluşları arası rekabet fazladır ve işbirliği zayıftır. Kayseri ili sağlık kurum ve kuruluşları arasında kümelenme olarak yığınlaşma olmasına rağmen, ortak çalışma nispeten geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır. TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planında da belirtildiği üzere, Kayseri ilinde Sağlık Turizminin geliştirilebilmesi için 3 aşamalı bir büyüme önerilmiştir. Bu anlamda öncelikle Kayseri'de bir Sağlık Turizm Konseyi oluşturularak, koordineli bir şekilde Kayseri'nin Sağlık Turizminde eksik yönlerine karşı bir eylem planı hazırlanması gerekecektir.	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı koordinasyonunda kurulan Sağlık Turizmi Platformu bulunmakta olup, konudan kamu ve özel kesim haberdardır.

2	Hasta ve sağlık personeli arasındaki ilişki ve iletişim güçlendirilmelidir.	İl Sağlık Müdürlüğü	Halk Sağlığı Müdürlüğü, Kamu Hastaneler Birliği, Üniversiteler	0-3 yıl	Kayseri ilinde sağlık alanında yaşanan gelişmelerin desteklenmesi ve sağlık hizmetinin yürütülmesinde yaşanan bir takım sorunların giderilmesi kapsamında hasta ve sağlık personeli arasındaki etkileşimde iyileşme gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.	Konunun ORAN destekleri kapsamında değerlendirilebilmesi mümkündür.
3	Sağlık okuryazarlığının geliştirilmesi	İl Sağlık Müdürlüğü	Üniversiteler, Halk Sağlığı Müdürlüğü, Kamu Hastaneler Birliği	0-3 yıl	Sağlık okuryazarlığı hem sağlık hizmeti sunanlar hem de hizmeti alanlar tarafında geliştirilmelidir. Sağlık hizmetlerinin karmaşık yapısı ve sürekli gelişen yapısı nedeniyle hizmeti sunanlar ile hizmet alanların haklarını ve yükümlülüklerini bilmeleri ve sağlık sisteminin düzgün işleyebilmesi için sağlık okuryazarlığının artırılması gereklidir.	Konunun ORAN destekleri kapsamında değerlendirilebilmesi mümkündür.
4	İkinci basamak sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi	Sağlık Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Kayseri Valiliği, Özel Sektör	4-6 yıl	İkinci basamak sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi önemlidir. Kayseri’de ikinci basamak sağlık hizmeti ihtiyacı karşılanmalıdır. Anestezi ve yoğun bakım ünitelerinin yatak kapasitesinin artırılması önemlidir. Kayseri’de ikinci basamak kamu hastanesi mevcut olmamakla birlikte, üçüncü basamak kamu hastaneleri mevcuttur. İkinci basamakları özel hastaneler vermektedir. Bu nedenle, pratikte mevcut olup, ancak teorikte mevcut değildir. Üniversite hastanesinin devlet tarafından yeni yatırım yapılarak kapasitesi artırılmalıdır. İkinci ve üçüncü basamakta hastalar yatak kapasitesi yetersizliği nedeniyle zaman zaman sağlık hizmetlerinden faydalanmak da sıkıntı yaşamakta olduğundan karşılaşılan sorunların giderilmesi için bu alanda iyileşmelere ihtiyaç duyulmaktadır.	

5	Hasta memnuniyeti ve çalışanların memnuniyetinin artırılmasına yönelik güncel bir çalışma yapılmalıdır.	İl Sağlık Müdürlüğü	TÜİK	0-3 yıl	Çalışanların memnuniyetinin arttırılması için sorun ve beklentileri tespit etmeye yönelik bir çalışma yapılması	Konunun ORAN Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında değerlendirilebilmesi mümkündür.
6	Yeni açılan entegre kampüs hastanesinin Kayseri ve çevre illere acil ve komplike hastalıklar üzerine etkisinin araştırılması	İl Sağlık Müdürlüğü	ORAN	0-3 yıl	Kayseri'deki en önemli yatırımlardan biri olan ve yapımı devam eden entegre kampüs hastanesinin etkin bir biçimde faaliyete geçebilmesi ihtiyacı karşılaması için araştırmaların yapılması gereklidir.	

EK-2 TR72 Bölgesi Alt Bölge Çalışması ve Öngörüler

TR72 Bölgesi Alt Bölge çalışması kapsamında yürütülen “TR72 Bölgesi İlçeler Kalkınmışlık Endeksi” çalışması Kalkınma Bakanlığı’nın sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksini belirlemede kullandığı, hem değişken azaltma hem de sıralama işlemi yapabilen, temel bileşenler analizi aracılığıyla yapılmıştır. Farklı konu başlıklarında 39 değişken kullanılmıştır. Değişkenlere ilişkin veriler, TÜİK veri tabanı ve ilgili kurumlardan elde edilmiştir. Veri setinde; demografik yapı, eğitim, sağlık, işgücü ve sanayi, tarım ve hayvancılık, mali ve yaşam kalitesi göstergeleri olmak üzere 7 farklı grupta incelemelerde bulunulmuştur.

Bölgede 47 ilçe için yapılan çalışmada, 39 farklı değişken ile ilçeler arası kalkınmışlık sıralaması yapılmış, ilçeler 5 gruba ayrılmıştır. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması çalışmasında Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri büyükşehir ilçesi olarak adlandırılarak, TR72 Bölgesinin (Kayseri, Sivas, Yozgat) 47 ilçesi arasında 1. sırada yer almıştır. Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre Kayseri ilçeleri arasından Melikgazi, Kocasinan ve Talas üst sıralarda yer alırken; diğer ilçeler için aynı şeyi söylemek söz konusu değildir. Dolayısıyla Kayseri’nin merkez ilçeleri ve ard bölgeleri arasında bahse konu değişkenler açısından önemli ölçüde gelişmişlik farkı söz konusudur.

Tablo 100 İlçeler Kalkınmışlık Sıralaması

İlçe	Endeks	Kalkınmışlık Endeks Sıralaması	İlçe	Endeks	Kalkınmışlık Endeks Sıralaması
Melikgazi	3,841284238	1	Pınarbaşı	-0,2341	25
Kocasinan	2,901925099	2	Çayıralan	-0,27917	26
Sivas Merkez	2,732739916	3	Özvatana	-0,33695	27
Talas	1,58385085	4	Yenifakılı	-0,40159	28
Yozgat Merkez	1,325449833	5	Çandır	-0,43428	29
Yerköy	0,920832209	6	Yıldızeli	-0,43885	30
Divriği	0,355345786	7	Tomarza	-0,45204	31
Sorgun	0,352672154	8	Çekerek	-0,47942	32
Şarkışla	0,352506134	9	Sarıoğlan	-0,50507	33
Develi	0,259235629	10	Saraykent	-0,61303	34
Hacılar	0,245266078	11	Akkışla	-0,63303	35
Suşehri	0,111657192	12	Gölova	-0,66256	36
Boğazlıyan	0,108710039	13	Altınıyayla	-0,68275	37
İncesu	0,056481134	14	Ulaş	-0,68864	38
Akdağmadeni	-0,00189693	15	Sarız	-0,70265	39
Gürün	-0,050252752	16	Felahiye	-0,70647	40
Sarıkaya	-0,056624364	17	Akıncılar	-0,71288	41
Gemerek	-0,088013557	18	İmranlı	-0,71747	42
Yahyalı	-0,125966694	19	Kadışehri	-0,7342	43
Kangal	-0,13060165	20	Hafik	-0,78442	44
Zara	-0,134984144	21	Koyulhisar	-0,83797	45
Şefaati	-0,135974798	22	Aydıncık	-0,94669	46
Bünyan	-0,137363807	23	Doğansar	-1,07548	47
Yeşilhisar	-0,226589113	24			

İlçe Kalkınmışlık Endeks çalışması dışında, Merkez ilçeler hariç, Bölgenin 42 ilçesinde gerçekleştirilen “İlçe Stratejik Analiz Toplantıları”nda ilçelerin öncelikli sorunları ve bunları çözmek için yapılabilecekler ile

ilçelerin potansiyelleri ve potansiyelleri harekete geçirmek için önerilen faaliyetler ORAN'ın talebi üzerine ilçe kaymakamları başkanlığında kamu, özel sektör ve STK temsilcilerinden oluşturulan 10-20 kişilik odak gruplarıyla tartışılmıştır. ORAN personelinin kolaylaştırıcı rol üstlendiği toplantılarda Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinden 600'ün üzerinde katılımcı planlama sürecinde görüşlerini dile getirme imkânına sahip olmuştur. Alt bölgelerin oluşturulmasında istatistiksel analiz yöntemleri kadar, İlçe Stratejik Analiz Toplantıları, ilçe anketleri ve "Sektörel Çalışma Grubu" raporlarından elde edilen bulgular da dikkate alınmıştır. "TR72 Bölgesi Kalkınmışlık Endeksi Çalışması" ile Bölge 5 alt bölgeye ayrılmıştır. Kayseri ilçeleri için en gelişmişten (I. Alt Bölge) en az gelişmişe doğru (V. Alt Bölge) alt bölge sınıflandırması şu şekildedir:

I. Alt Bölge: Kocasinan ve Melikgazi

II. Alt Bölge: Talas

III. Alt Bölge: Bünyan, Hacılar, İncesu, Develi ve Yahyalı

IV. Alt Bölge: Pınarbaşı, Tomarza, Yeşilhisar, Özvatan ve Sarioğlan

V. Alt Bölge: Akkışla, Felahiye ve Sarız

3.1. Alt Bölgelerin Özet Özellikleri ve Sektörel Gelişim Alanları

TR72 Bölgesi için TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planında belirlenen alt bölgelerin Kayseri ilçeleri bazında dağılımı ve Bölge için belirlenen sektörel gelişme alanları aşağıda sunulmaktadır.

I. Alt Bölge: Kocasinan, Melikgazi

Sektörel Gelişme Alanları: Sanayi, hizmetler, tarıma dayalı sanayi, madencilik (endüstriyel hammaddeler-doğaltaş)

ORAN tarafından yapılan Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre, Kocasinan ve Melikgazi ilçeleri en gelişmiş grupta yer almaktadır. Bu ilçeler, madencilik ve sanayiye yakın olmaları açısından Bölgede endüstriyel hammaddelerin de yoğunlaştığı ilçeler arasındadır. Anadolu Harikalar Diyarı ve alışveriş merkezleri ile cazibe merkezi olmasının yanı sıra, 1583 yataklı hastane inşaatı projesi, özel ve kamu hastaneleri varlığıyla Kocasinan ilçesi Bölgede sağlık turizminin geliştirilmesi açısından potansiyel taşırken, Melikgazi ilçesi Erciyes Dağı nedeniyle kış turizmi açısından Türkiye'nin ve Avrupa'nın sayılı merkezleri arasında yer alabilecek konumdadır. Bölgede hizmetler sektörü öncelikle bu alt bölgede geliştirilecektir (turizm, ulaşım, lojistik, toptan perakende ve ticaret, inşaat, finans ve faktöring, bilişim sektörleri, konaklama ve yiyecek). Kocasinan ve Melikgazi ilçeleri sanayinin Bölgede en fazla yoğunlaştığı; ulusal, hatta uluslararası düzeyde firmaların yer aldığı alanlardır.

Bölgedeki serbest bölge, teknopark, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB), lojistik köy bu alt bölgededir. Sanayi alanları ve madencilik potansiyeliyle, çevreye duyarlı üretim teknikleri ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, dış ticaret, kümelenme, Ar-Ge ve yenilikçilik uygulamalarının öncelikle bu alanlarda yaygınlaştırılması ve stratejik sektörlerin öncelikle bu alanlarda geliştirilmesi önem taşımaktadır. İldeki hava alanı da bu alt bölgede yer almakta olup, erişimin en güçlü olduğu alt bölgedir. Ancak bu iki ilçe de derslik başına düşen öğrenci sayısının yoğun olduğu alanlardır. Gelecek 10 yıldaki nüfus ve göç eğilimleri dikkate alındığında, okul ve derslik sayısının artırılması gerekecektir. Bu ilçelerde sosyo-kültürel altyapının, nüfus yoğunluğu sebebiyle yaşam kalitesinin ve şehir içi ulaşım ağlarının gelecek yıllar içinde iyileştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Bu alt bölge, sanayiden sonra hayvancılık ve hayvansal üretim açısından da Bölgede ön plana çıkmaktadır. Kocasinan ilçesi alabalık yetiştiriciliğinin Bölgede en yoğun yapıldığı alanlardan biridir. Kocasinan, Melikgazi süt işleme tesisleri bakımından da Bölgede ilk sırada gelen ilçelerdir. Bölgede kesimhaneler ve kombinalar Kocasinan ilçesi Erkilet mevkiinde yoğunlaşmakta, hem kırmızı ve beyaz et hem de yumurta üretiminde Bölge içinde ilk sırada gelmektedir. Melikgazi ilçesi de kanatlı ve yumurta üretimi bakımından bölgedeki ilk 10 ilçe arasındadır. Kocasinan ilçesi iç su alabalık yetiştiriciliği bakımından

önemli ilçeler arasındadır. Grup, tarımdan sanayiye kadar potansiyel taşımakla birlikte, ilçe merkezleriyle art bölgeleri arasındaki gelişmişlik farkları fazladır. İlçe merkezleri sanayi ve hizmetler sektörü ile ön plana çıkarken, art bölgeler tarım ve madencilikle önde gelmektedir.

II. Alt Bölge: Talas

Sektörel Gelişme Alanları: Madencilik (endüstriyel hammaddeler), Hizmetler, Tarım ve Hayvancılık

ORAN tarafından yapılan Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre, Talas en gelişmiş ikinci grupta yer almaktadır. Talas Merkez ilçe olması nedeniyle ulaşım ve sağlık altyapısı oldukça iyidir. Kayseri ilinde özellikle I. alt bölgede yer alan Kocasinan ve Melikgazi ile Talas koridoru Bölgenin sağlık merkezini oluşturmaktadır. Talas, endüstriyel hammaddeler ve sanayi alanlarına yakın olması nedeniyle öne çıkmaktadır. Yapı malzemeleri bakımından değer taşıyan pomza, Talas ilçesindedir. Talas Bölge içerisinde I. alt bölgede yer alan Kocasinan ve Melikgazi ile birlikte hizmetler sektörünün en çok geliştiği ilçeler arasındadır. Talas ilçesinde hizmet sunum kalitesi ile konaklama ve yiyecek-içecek sektörünün geliştirilmesi gereklidir.

III. Alt Bölge: Bünyan, Hacılar, İncesu, Develi ve Yahyalı

Sektörel Gelişme Alanları: Madencilik (metalik ve endüstriyel hammaddeler), bitkisel ve hayvansal üretim, tarıma dayalı sanayi, sanayi, hizmetler

ORAN tarafından yapılan Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre, üçüncü grupta yer alan bu alanların ortak özelliği, Bölge korunmuş alanların da önemli bir kısmının (Aladağlar, Sultan Sazlığı Milli Parkları vb.) bu alt bölgede olmasıdır. Söz konusu kaynakların değerlendirilmesi ve sürdürülebilir kullanımıyla, doğa, kültür ve eko turizmin öncelikli geliştirileceği alanlardır. Ayrıca, bu alt bölge, Bölgede merkez ilçelerden sonra etrafında bulunan ilçeler için önemli bir çekim merkezi olan görece gelişmiş ilçeleri (İncesu, Develi, Yahyalı) bünyesinde barındırmaktadır. Sosyo-kültürel altyapı ve yaşam kalitesi öncelikli olarak bu alanlarda geliştirildiği takdirde, belirtilen ilçelerin Bölge içerisindeki konumları güçlenecektir. Bu alt bölge madencilik alanında da büyük potansiyel taşımaktadır. Bölgede madencilik bakımından, Hacılar ilçesi endüstriyel hammaddelerin yoğunlaştığı ilçe olup, özellikle sanayi alanlarına yakın olması nedeniyle öne çıkmaktadır. Bünyan ve Develi mermer ve doğaltaşın ağırlıklı olduğu, diğer endüstriyel hammadde çeşitlerinin az olduğu, metalik madenler bakımından ikincil derecede öne çıkan ilçeler grubudur. Yahyalı metalik maden açısından sadece Bölge için değil, Türkiye için de önemi tartışılmayacak kadar önemlidir. Develi'de Ziraat Fakültesi mevcuttur. Öğrenciler için bu ilçede konaklama ve yiyecek-içecek sektörünün geliştirilmesi ve sosyo-kültürel altyapının iyileştirilmesi ihtiyacı bir kez daha güçlenmektedir. Bu alt bölge hizmet sunumunda kalitenin iyileştirilmesinden, hizmet türlerinin çeşitlendirilmesi ve temel ihtiyaçları karşılayacak hizmet altyapısına kadar geniş bir yelpazede dağılım göstermektedir. Bu ilçeler arasında 10 bin kişi başına düşen yatak sayısı bakımından en zayıf ilçe Hacılar'dır. Ancak, merkez ilçelere çok yakın olması sebebiyle ulaşım ve sağlık altyapısından yeterince yararlanabilmektedir. Hacılar ilçesi ise hizmetler sektörünün nispeten az geliştiği alandır. Hacılar'da hizmet türlerinin çeşitlendirilmesi ve Hacılar ile Develi ilçesinin Erciyes Master Planı'ndan daha fazla yararlanması ihtiyacı vardır. Hacılar, Kayseri il merkezine yakınlığı ve erişim kolaylığıyla ön plandadır.

Develi'de Küçük Sanayi Sitesi bulunurken, İncesu'da ise Organize Sanayi Bölgesi (OSB) mevcuttur. Develi ve İncesu il ve Bölge ekonomisinde sanayi bakımından öne çıkan ilçelerdir. Mevcut işletmelerin kapasitesinin artırılması ve yeni işletmelerin kurulmasının desteklenmesi suretiyle sanayinin geleneksel olarak geliştirilmesi, KSS'lerin altyapısının iyileştirilmesi, ilçe dinamikleriyle sanayinin etkileşiminin sağlanması gerekmektedir. Ar-Ge ve yenilikçilik altyapısının iyileştirilmesi ihtiyacı, I. ve II. alt bölgeye göre nispeten daha az önceliklidir. Hacılar (OSB'nin merkez OSB'ye bağlanmasından sonra) imalat sanayi faaliyetleri Bölge içerisinde öne çıkmamaktadır. Develi tarla bitkileri ve patates, Yahyalı baklagiller, ekonomik değer taşımaya da İncesu, Develi, Yahyalı sebze; Bölge ve ülke ekonomisinde değer taşıyan ve Bölgede lokal

olarak öne çıkan meyve üretiminde ise Yahyalı, İncesu, Bünyan ve Develi ilçeleri ön plana çıkmaktadır. Bölge hayvancılık ve hayvansal üretimde de önemli bir pay almaktadır. Bölgede Develi, Pınarbaşı ilçeleri büyükbaş hayvancılıkta; Develi ve Yahyalı ilçeleri küçükbaş hayvancılıkta ön plandadır. Develi, Sarız, Bünyan ve Yahyalı ilçeleri alabalık yetiştiriciliği bakımından potansiyel taşımaktadır. Tarıma dayalı sanayi öncelikli olarak IV. alt bölgeyle birlikte bu alt bölgede geliştirilecek olup, tarım ve hayvancılık yatırımlarının artırılması önem taşımaktadır.

IV. Alt Bölge: Pınarbaşı, Tomarza, Yeşilhisar, Özvatan ve Sarioğlan

Sektörel Gelişme Alanları: Bitkisel ve hayvansal üretim, tarıma dayalı sanayi, madencilik (doğaltaş ve metalik madenler)

Bu ilçelerin ortak özelliği sanayinin fazla gelişmemiş olması ve ilçelerde tarım ve hayvancılığa dayalı bir ekonominin var olmasıdır. Özvatan diğer ilçelere nazaran az gelişmiştir. Ancak bu grupta Pınarbaşı, Tomarza, Yeşilhisar ve Sarioğlan tarım ve hayvancılık bakımından hem bu alt bölgede hem de Bölge içinde önemli ölçüde ön plana çıkmaktadır. Pınarbaşı alabalık yetiştiriciliğinde Bölgede ilk sıralardadır. Ürünlerinin tamamını yurtdışına ihraç eden Bölgedeki tek işleme tesisi yine Pınarbaşı'ndadır. Pınarbaşı yem bitkileri (yonca ve korunga), Yeşilhisar şekerpancarı, ayçiçeği, patates ve meyve, Tomarza yumru bitkiler (patates), Özvatan meyve üretiminde Bölge içinde önemli bir pay almaktadır. Pınarbaşı büyükbaş hayvan sayısı bakımından Kayseri ilinde ilk sıradadır. Pınarbaşı süt üretiminde de Bölgede ilk sıralarda yer almaktadır. Tomarza ve Pınarbaşı ilçeleri mermer ve doğaltaş; Pınarbaşı metalik madenler açısından önemli bir kaynaktır. Özvatan ilçesinde okuryazarlık oranının artırılması gerekmektedir. Sağlık hizmetleri önceki üç gruba göre daha az gelişmiştir. Hizmetler bakımından en alt düzeyde olup, temel ihtiyaçları karşılayacak hizmet dallarının geliştirilmesi önemlidir. Bu alt bölge kırsal kalkınma tedbirlerinin geliştirilmesi (ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi) ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine ve doğal kaynakların değerlendirilmesi ve sürdürülebilir kullanımına ihtiyaç duymaktadır.

V. Alt Bölge: Akkışla, Felahiye ve Sarız

Sektörel Gelişme Alanları: Bitkisel ve hayvansal üretim

ORAN tarafından yapılan Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre, en az gelişmişlik seviyesi gösteren gruptur. Bu ilçelerin ortak özelliği sağlık altyapısının en az gelişmişlik seviyesine sahip olması ve ilçe ekonomisinin diğerlerine nazaran Bölgede ön plana çıkmasa da IV. alt bölge gibi tarım ve hayvancılığa dayalı olmasıdır. Hizmetler sektörü ve sanayi neredeyse hiç gelişmemiş olup, bu sektörler temel ihtiyaçları karşılayacak düzeyde geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır Bunun dışında madencilikte de bu alt bölge geri plandadır. Sosyal altyapının geliştirilmesi ihtiyacı bu alt bölgede öne çıkmaktadır. Felahiye ve Sarız ilçeleri okuryazar oranının düşük olduğu ilçelerdir. Sarız ilköğretim ve orta öğretimde öğretmen başına öğrenci yoğunluğu yaşayan ilçelerdir. Bu anlamda, eğitim altyapısının geliştirilmesi ihtiyacı mevcuttur. Tüm ilçelerde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık az ya da çok yapılmaktadır. İlçeler arasında Akkışla küçükbaş hayvancılıkla, Bölge içerisinde ön plandadır. Akkışla'da hayvanların yayılması sebebiyle, aileler çocuklarını ya ilçe halkından kalanlara bırakmakta ya da yanlarında götürerek eğitimlerinin yarıda kalmasına sebep olmaktadır. Bu alt bölgede uygun alanlarda tarım ve hayvancılık yatırımlarının artırılması, ilçe ve il ekonomisine olumlu katkıda bulunacaktır. Doğal kaynakların değerlendirilmesi ve sürdürülebilir kullanımıyla yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ihtiyacı ön plandadır.

EK-3 TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Tespitleri

Bölge Planında Kayseri ile ilgili tespitler ve Kayseri'yi ilgilendiren konu ve alanlarda eksen, öncelik ve tedbirler şu şekildedir;

1. Bölge illeri arasında Sivas ve Yozgat, baskın kırsal alanlar, daha ileri bir ayrımla tamamen kırsal kategorisine girerken, Kayseri orta ya da önemli kırsal alanlar kategorisine girmektedir. Kayseri'yi tamamen kırsal kategorisine girmekten alıkoyan etmen, nüfusun, toplam il nüfusunun %75,38'inin yaşadığı merkez ilçeler olan Kocasinan, Melikgazi ve Talas ilçelerinde yoğunlaşmasıdır. Kayseri ili özellikle 2000'li yıllardan beri göç almaktadır. Kayseri ili özellikle komşu illerine göre sanayi anlamında gelişmiş bir şehir olmasından dolayı, Sivas, Yozgat illeri ile Nevşehir gibi illerden göç almaktadır. Son dönemlerde en fazla dramatik değişim Kayseri'de olmakla birlikte, Kayseri, Sivas ve Yozgat il/ilçe merkezleri son 5 yılda göç alırken (artış oranı sırasıyla %24,7, %3,0, %0,2), köy/belde merkezlerinde nüfus azalmıştır (sırasıyla %41,2, %12,3 ve %17,4 oranında). Kayseri, kırsal alanları göç sorunuyla karşı karşıyadır. Merkez ilçelerden Kayseri ili Talas ilçesinin üniversite ilçesi olarak bilinmesi, yeni üniversitelerin açılması ile öğretim görevlisi ve öğrenci nüfusunda artış olması nedenleriyle nüfusta yükseliş görülmektedir. Kayseri ili Melikgazi ilçesi kilometrekare başına 3.124 kişi ile İstanbul'un ortalama nüfus yoğunluğu olan kilometrekare başına 2.607 kişiden fazla bir yoğunluğa sahiptir. Yüzölçümü olarak görece küçük bir ilçe olan Melikgazi'nin nüfusu Yozgat ili de dâhil 41 ilin nüfusundan fazladır. Talas ilçesinin nüfusu da üniversitelerin çoğalması ve faaliyete geçmesi ile yoğunluğu artan bir ilçe haline gelmiştir. Buradan özellikle Kayseri ve Sivas illerinde il merkez ilçelerinin gelişmelerinin diğer ilçeleri nüfus yoğunluğu anlamında olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılabilir. Merkez olmayan ilçelerde nüfusun merkez ilçelere göç etmesi Bölgedeki en büyük problemlerden biridir. Merkez dışı ilçelerde yaşanabilirlik seviyesinin artırılması, sosyal olanakların geliştirilmesi, yeni istihdam yaratılması göçün önlenmesi bakımından önemlidir. Tarımsal ürünlerin rekabetçiliğinin artırılması ve uzmanlaşmanın ve markalaşmanın sağlanması gerekmektedir. Sektör, özellikle kırsal alanlarda Bölge için sosyo-ekonomik bağımlılık arz etmektedir.
2. Tarım topraklarının amaç dışı kullanımına ilişkin nedenleri arasında Kayseri'de kentleşme/yapılaşma baskısı ilk sırada gelmektedir.
3. Merkez dışındaki ilçeler istisnai durumlar dışında sosyo-ekonomik açıdan tarım ve hayvancılık faaliyetlerine bağımlıdır. Nüfus piramitlerine göre, Kayseri ilinde nüfus artış hızı sabitlenmiştir.
4. Okuryazarlık oranı nispeten yüksek olmakla birlikte, özellikle; Kayseri ilinden Felahiye, Özvatan ve Sarız ilçelerinde, okuryazarlık programları açılması ve halkın bilinçlendirilmesi önemlidir. Okul öncesi eğitime Kayseri ilinde önem verilmelidir. Özellikle merkez ilçeler olan Kocasinan, Melikgazi, Talas, Sivas Merkez'de derslik başına düşen öğrenci nüfusunun yoğun olduğu görülmektedir. Kayseri'de derslik başına ortalama 28 öğrenci düşmektedir. İlköğretimde, Melikgazi ilçesi derslik başına düşen ortalama 35,4 öğrenci ile yoğun dersliklere sahip ilçelerdendir. Melikgazi, Talas ve Kocasinan ilçeleri için ilköğretim çağındaki öğrenci sayısının projeksiyonu yapılarak, derslik ihtiyaç analizinin yapılması elzemdir. Ortaöğretimde, Melikgazi ilçesi için böyle bir ihtiyaç göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle Kayseri ilinden Kocasinan, Melikgazi, Talas ve Pınarbaşı ilçelerinde öğretmen başına düşen öğrenci mevcudunun diğer ilçelere göre yüksek olduğu görülmektedir. Merkez ilçelerde bu oranın yüksek olması öğrenci sayısının çok olmasından kaynaklanmaktadır. Kayseri ilinde ortaöğretimde okullaşma oranı Türkiye'nin son 5 yılda hep üzerinde değerler olarak 2011/2012 Öğretim Yılı'nda %74 seviyelerine ulaşmıştır.

5. Elma üretiminin önemli bir pay tuttuğu Develi, Yeşilhisar ve Yahyalı ilçelerinde, depolama ve satış projeleri ve pazar payı yüksek yarı bodur ve bodur çeşitlerin Bölgede yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmaların hayata geçirilmesi önemlidir. Bağ kültürü ve belirli alanlarda iklim ve toprak koşulları uygun olmasına rağmen gittikçe azalan üzüm üretimi yaygınlaştırılmalıdır.
6. Bölgede üniversite mezunu oranının düşük olmasının sebeplerinden biri de, sanayisi gelişmiş bir şehir olan Kayseri'nin bile üniversite mezunlarını cezbeden bir ekonomik yapıya sahip olmamasıdır. Özellikle İstanbul, Ankara gibi şehirlerin maaş skalalarının Bölgede yakalanamaması da nitelikli işgücünün göçmesine sebep olmaktadır. Üniversite ilçesi olarak bilinen Talas ilçesi yükseköğrenim oranında %19'luk değer ile Türkiye ortalamasının üzerinde değer almaktadır. Ancak Bölgede %5 oranını geçebilen az sayıda ilçe bulunmaktadır. Türkiye ortalamasını sadece Melikgazi, Talas, Sivas Merkez ve Yozgat Merkez ilçeleri geçebilmiştir. Ancak bu ilçeler de Türkiye ortalamasını çok yüksek oranlarda geçemediği için Bölgenin Türkiye ortalamasını geçmesini sağlayamamışlardır.
7. Yükseköğrenim seviyesi Bölgede düşük olmasına rağmen, önümüzdeki yıllarda özellikle Kayseri ilinde yükseköğrenim oranlarında bir ivme beklenmektedir. Kayseri ili üniversite sayısı ile ön plana çıkan iller arasındadır. Bölgede bulunan 6 üniversitenin 4'ü Kayseri ilinde bulunmaktadır. Kayseri ili 4 üniversitesi ile Türkiye'de üniversite sayısı bakımından İstanbul, Ankara ve İzmir'den sonra Konya ili ile birlikte 4. sıradadır. İllerdeki üniversite öğrenci sayıları, 2011/2012 öğretim yılı için Kayseri'de 40 bine yakın, Sivas'ta 30 binlerde, Yozgat'ta ise 10 bine yakındır. Kayseri'de Abdullah Gül Üniversitesi'nin, Melikşah Üniversitesi'nin ve Nuh Naci Yazgan Üniversitelerinin tam kapasite öğretime devam etmesi ile bu sayılar artacak, Kayseri öğrenci şehri olması ile de tanınacaktır.
8. Hali hazırda uygulanan ve önümüzdeki dönemde uygulaması planlanan büyük projelerin Bölgenin işgücü piyasası üzerine olumlu etkilerde bulunması beklenmektedir. Bu bağlamda, nitelikli ve niteliksiz işgücü ihtiyacının önümüzdeki dönemde önemli ölçüde artacağı dikkate alınmalıdır. Sanayinin ihtiyacı olan mobilya imalatı, mobilya döşemesi, metal levha, yatak imalatı, çelik kapı montajı gibi alanlarda mesleki eğitim kursları düzenlenmektedir. Ancak; özellikle Kayseri'de mobilya, çelik kapı ve yatak üretimine olan kilitlenme hali dikkate alındığında, yeni alanlarla birlikte bu alanlardaki kursların yaygınlaştırılması ve artırılması gerekmektedir. Kayseri başta olmak üzere Bölgede tarım, sanayi, hizmet sektörlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği çalışmaları hakkında farkındalık düzeyinin artırılması halk sağlığı hizmetlerinin yanı sıra Bölgedeki çalışanlar için çalışma koşulları ve iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik faaliyetler geliştirilmesi son derece önemlidir.
9. Hastane sayısı ve yatak sayıları incelendiğinde, Kayseri ilinin öne çıkan bir sağlık altyapısına sahip olduğu söylenebilir. Sayı bakımından Kayseri'de özel hastaneler öne çıkmaktadır ve özel hastane sayısı artmaya devam etmektedir. İl merkezindeki hastanelerin önemli bir özelliği coğrafi olarak yoğunlaşmış olmalarıdır. Kayseri'de sağlık önemli bir sektördür ve gelişmeye devam etmektedir. Kayseri'de bu potansiyelin daha fazla değerlendirilebilmesi için ildeki hastanelerin bazı uluslararası sertifikalara sahip olması faydalı olacaktır. Ayrıca Kayseri ili için sektöre yönelik bir portal oluşturulması, bu portal aracılığı ile tanıtım ve rehberlik faaliyetlerinin yapılması önemli konulardan biridir. İlçeler bazında on bin kişi başına düşen yatak ve uzman hekim sayısı incelendiğinde, Kayseri ilinden Kocasinan ve Talas ilçelerinin Kayseri ilinde özellikle Kocasinan, Melikgazi, Talas koridorunun Bölgenin sağlık merkezi olduğu söylenebilir. Hacılar gibi bu koridora yakın ilçelerde sağlık altyapısının gelişmemiş olması merkeze ve dolayısıyla bu koridora yakınlık ile doğrudan ilişkilidir.
10. Yardım dağıtan kuruluşlar arasında hali hazırda herhangi bir koordinasyon olmaması bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik "Ortak Veri Tabanı" oluşturulmalıdır ve ilgili kurumlar bu veri tabanını kullanmalıdır. Bölge illerinden Kayseri'de Sivas ve Yozgat illerinden daha çok yabancı uyruklu uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler bulunmaktadır. Bu kişileri de göz

önünde bulundurarak göç eden nüfusun eğitim düzeyi ve mesleki becerileri geliştirilerek iş gücü piyasalarına katılımı kolaylaştırılmalı, kentsel altyapı ve hizmetler göç dinamiklerini dikkate alacak şekilde geliştirilmelidir. Yaşlılar, engelliler ve çocuklar öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için yaşanabilirliği hedefleyen; fırsat eşitliğini ve hakkaniyeti gözeten mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamalarının hayata geçirilmesi önemlidir.

11. Dernekler özellikle yönetim ve idari kapasiteleri açısından güçlendirilmeye ihtiyaç duymaktadır.
12. İl merkezi ile ilçeler arasındaki eğitim, sosyal ve ekonomik hayata katılım, sağlık altyapısı gibi değişkenlerdeki farklar özellikle Kayseri ilinde ön plana çıkmaktadır. Örneğin; Kayseri ili merkez ilçelerinden biri olan Kocasinan ilçesindeki hekim sayısı Bölgedeki en yüksek değer iken, Kayseri'nin bazı ilçelerinde hekim yok denecek kadar azdır. Bölgede sosyal hayata katılım seviyesi de oldukça düşüktür. Kadınların, gençlerin sosyal ve ekonomik hayata katılım seviyeleri düşük olup, bunun arttırılması toplumun sosyal sermayesini arttırabilecek unsurlardan biridir.
13. Kayseri'de uluslararası standartlara sahip olarak kurulan Kadir Has Kongre ve Spor Merkezi ile Kadir Has Stadyumu önemli organizasyonlara ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle Kayseri'de spor organizasyonları sıklıkla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca yamaç paraşütü (Ali Dağı), kayak (Erciyes Dağı), rafting (Zamantı Irmağı) gibi doğa sporları da ilde yaygın olarak yapılmaktadır. İl merkezinde ayrıca belediyeye ait çeşitli spor merkezleri, havuz ve tenis kortlarından halk yaygın olarak faydalanmaktadır. Mevcut potansiyellerin tanıtımı ve altyapılarının geliştirilmesi ilerleyen dönemde faydalı olacaktır.
14. Kayseri'de devlet tiyatrosu bulunmamasıyla birlikte, zaman zaman özel tiyatrolar turne kapsamında oyun sergilemektedir. Ancak genel itibarıyla sergilenen oyun sayısı sınırlıdır. Düzenli olarak (haftada bir, ayda bir gibi) konser organizasyonları gerçekleştirilen bir mekân yoktur. Orkestra, koro ve müzik topluluklarının konser istatistiklerine göre, Bölgedeki organizasyonlar Türkiye toplamının ancak %1,85'ini oluşturmaktadır ve bunlar ağırlıklı Sivas'ta gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan Bölgede Kayseri ve Yozgat çok geride kalmaktadır. Büyükşehir Kayseri'de devlet tiyatrosu ve şehir tiyatrosu kurulması önerilmektedir.
15. Kayseri'de Arkeoloji Müzesi, Etnoğrafya ve Güpgüpzade Konağı Müzesi ve Atatürk Müzesi olmak üzere üç tane müze vardır. Ayrıca ilde Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Tarihi Müzesi ve Selçuklu Müzesi adlarıyla iki adet özel müze bulunmaktadır. Bölgede, Kayseri'deki Yeşilhisar Soğanlı Örenyeri ve Kültepe Örenyeri olmak üzere iki adet örenyeri bulunmaktadır. Ancak bunlar tanıtım ve altyapı bakımından geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Kültürel etkinlikler sınırlıdır. Anadolu Harikalar Diyarı, Erciyes Master Planı gibi projelerin olumlu katkı sağlaması beklenmektedir.
16. Kayseri'de her sene Mimar Sinan Günleri düzenlenmekte, bu kapsamda konser, panel gibi etkinliklere yer verilmektedir. Mevlana'nın hocası Seyyid Burhaneddin Hz. türbesi başta olmak üzere Kayseri'de pek çok türbe bulunmaktadır. Bütün bu türbeler ve tarihi yapılar şehirle bütünleşmiş durumdadır. Özellikle Seyyid Burhaneddin Hz. türbesinin Şebi Arus törenlerinin ve Mevlana Hz. ziyaretleriyle ilişkilendirilmesi ve bunun bir parçası olarak görülmesi yönünde çalışmalar yapılması şehrin turizm potansiyeline katkı sağlayacaktır.
17. Kayseri'de özellikle merkez ilçelerde yeşil alan oranı arttırılmalıdır.
18. Genel olarak Kayseri'de başta demir ve krom olmak üzere metalik madenler öne çıkmaktadır.
19. Son yıllarda Kayseri'de suyu yetersiz olan köy ve bağlısının payı artmıştır. Kayseri'de kırsal ünitelerin (köy ve bağlısının) %31'inde kanalizasyon sistemi mevcuttur. Bu yüzdeler nüfus temelli olmadığı için bir kıyaslama yapılması doğru olmasa da birçok kırsal yerleşim biriminin kanalizasyon gibi temel insani hizmetlerden faydalanamadığı bir gerçektir. Kayseri'de üretilen atıksu büyük bir oranda arıtılmaktadır, ancak hizmetler iyileştirilebilir.

20. Türkiye’de su kirliliğinin 1. öncelikli sorun olduğu iller Marmara Bölgesi’nde yoğunlaşmıştır. Bölgede ise su kirliliği Yozgat’ta 1., Kayseri’de 2., Sivas’ta ise 3. öncelikli sorundur. Su kirliliğinin en önemli nedenleri arasında ilçelerin çoğunda arıtma tesisinin bulunmaması ve atıksuların akarsulara veya göllere direk deşarjının yapılmasıdır. Tarımsal faaliyetlerde kullanılan gübre ve ilaçların da sızıntı suları ile yeraltı suyuna ve yüzey akışı ile yer üstü sularına karışması su kirliliğine neden olmaktadır. Kayseri’de geçmişteki faaliyetlerden (tarımsal faaliyetler ve atıksu deşarjı) dolayı kirlenen Sultansazlığı ve Yay Gölü’nde iyileştirme çalışmaları devam etmektedir. Su kirliliği ile ilgili diğer etkenler arasında atıkların su kaynaklarına yakın yerlerde vahşi depolanması ve diğer nedenler sayılabilir.
21. Kayseri’de henüz bir düzenli depolama sahası yeni faaliyete geçme aşamasındadır. Şimdiye kadar evsel nitelikli katı atıklar Molu Köyü yakınında bir alanda depolanmaktadır. Fizibilitesi yapılan düzenli depolama sahasının tamamlanması (2015 yılında tam tamamlanması) beklenmektedir. Düzensiz depolama koku problemine neden olmaktadır.
22. Atık hizmeti verilen nüfusun oranı Kayseri’de %90’ın üzerindedir. Katı atık yönetiminin tüm Kayseri çapında geliştirilmesi yararlı olacaktır. Atıklardan kompost yapılması, düzenli depolama faaliyetlerinin geliştirilmesi göl ve dereye boşaltımın önlenmesi önemlidir.
23. Kayseri’de 2010 yılında toplanan yaklaşık 8.000 ton ambalaj atığı ile geri kazanım oranı %15 civarındadır. Bu rakam AB ortalamasının çok gerisinde kaldığı gibi %37 olan Türkiye’nin 2010 yılı ambalaj atığı geri kazanım hedefinin de altındadır. Ancak, Kayseri’de ambalaj atıkları ile ilgili çalışmalar il merkeziyle sınırlı olmakla birlikte gün geçtikçe artmaktadır.
24. Atık yağların, atık pillerin, akülerin geri kazanımı geliştirilebilir. Maden atıkları ile ilgili çalışma yapılması yerinde olacaktır. Kayseri’deki atıksu arıtma tesisinden çıkan çamurun tarımsal amaçlı kullanıma uygun olmadığını gösterilmiştir. Bunun en büyük nedeni de OSB’den çıkan atık suyun da bu tesiste arıtılıyor olmasıdır. OSB’nin kendi arıtma tesisinin işletmeye alınması ve bu tesiste sadece evsel atık suların arıtılması çamurun tarımsal kullanımı için tekrar çalışma yapılmasını gerektirmektedir.
25. Hava kirliliği, Bölgede en önemli çevre sorunu olarak görülmektedir. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri’ne göre hava kirliliği Sivas’ta 1., Yozgat’ta 2. ve Kayseri’de 4. öncelikli çevre sorunudur Kayseri’de alınan önlemler neticesinde hava kirliliği eski şiddetini yitirmiştir. Ancak kömürün yoğun olarak kullanıldığı bazı bölgelerde sorun hala önemini korumaktadır. Son yıllarda doğalgaza geçişin hız kazanması bu azalışın en önemli etkenleri arasındadır. Ayrıca Kayseri’de diğer illere örnek oluşturabilecek bir başka uygulama büyükşehir belediyesi tarafından kurulan KAYBİS adlı bisiklet sistemidir. Çeşitli yerlerde bisiklet istasyonu kurulmuş ve bisikletler kayıt olarak kart sahibi olan vatandaşın kullanımına sunulmuştur. Ancak bisiklet yolları açısından ilave yatırım yapılması gerekmektedir. Bisiklet yollarının iyileştirilmesi ile bisiklet kullanım oranının artırılması trafik yükünün ve sonuç olarak çevre üzerindeki stresin azaltılması adına önemli bir girişim olabilecektir.
26. Doğalgaz yerine kömür kullanımının yaygın olduğu semtlerde özellikle kalitesiz kömürün tercih edildiği düşük gelirli kesimlerde kış aylarında hava kalitesi hissedilir ölçüde düşmektedir. Hava kirliliğine neden olan etkenler arasında evsel ısınma Kayseri açısından ilk sırada gelmektedir. Aşımların özellikle Kayseri’de Hürriyet semtinde yer alan istasyonda yoğunlaştığı söylenebilir. Bölgede de Kayseri daha fazla öne çıkmakla birlikte çalışmalar devam etmektedir. Bina yalıtımının zorunlu hale getirilmesi sonucu 2017 yılına kadar tüm binaların yalıtımının yapılması gerekmektedir. Bu nedenle önümüzdeki yıllarda kirletici konsantrasyonlarında düşüş yaşanması muhtemeldir. Bilgilendirme çalışmaları, alternatif enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması, denetimlerin artırılması gibi tedbirler alındığı takdirde hava kalitesinde daha fazla gelişme yaşanacak ve sınır değer aşım sayıları azaltılacaktır. Mobilya ve ağaç ürünleri, elektrikli teçhizat, metal ve metal

- ürünleri imalatı gibi Kayseri’de öne çıkan sektörler en çok hava kirliliği sorununa yol açmaktadır. Hava kirliliğinden sonra su kirliliği ve katı atık oluşturması bu faaliyet türlerinin en çok neden olduğu sorunlardır. Bölgede yaygın olan madencilik faaliyetleri ise en çok hava kirliliği, toprak kirliliği, orman alanlarını etkilemesi ve görüntü kirliliği oluşturması ile ön plana çıkmaktadır.
27. Madencilik faaliyetlerinde endüstriyel hammadde çıkarımı yaygın olduğu için toz emisyonu en çok neden olunan çevresel sorunlar arasındadır
  28. Kayseri’de toprak kirliliğine neden olan etkenler açısından sırasıyla vahşi depolanan atıklar, aşırı gübre kullanımı, plansız kentleşme, aşırı tarım ilacı kullanımı sorunları önceliklidir. Atıklarla ilgili sorun için en önemli neden konutlardır. Erozyon, bir başka sorundur. Erozyon içinse doğal yapı ve tarımsal faaliyetler en önemli iki nedendir. Kayseri ilinde önemli sorunlar arasında yer alan hava kirliliğine ise neden olan faktörler başlıca konutlar ve trafik olarak belirlenmiştir. Yine konutlar ve tarımsal faaliyetler su kirliliğinin önemli nedenleri olarak belirtilmiştir
  29. Bölgede, sanayi Kayseri ilinde yoğunlaştığı için endüstri kaynaklı çevre kirliliği açısından en fazla risk bu ildedir. Melikgazi ilçesi başta olmak üzere sanayinin yoğunlaştığı, Talas dışındaki merkez ilçelerde risk çok daha fazladır. Ancak diğer ilçelerde de madencilik faaliyetlerinden doğan risk bulunmaktadır. Bu açıdan, madencilik faaliyetlerinin yoğun olduğu Yahyalı ve Pınarbaşı ilçeleri riskli konumdadır.
  30. Kayseri’de yer alan OSB’lerde su kuyulardan temin edilmektedir. Ekonomik krizin etkilerinin yoğun olarak yaşandığı 2009 yılında su tüketimi belirgin şekilde azalmış, diğer yıllarda ise artış gözlemlenmiştir. Sanayilerde alınacak önlemlerle %90’a kadar su tasarrufu sağlanabilmektedir. Kayseri OSB’de gerçekleştirilecek %60 oranında bir tasarrufla yılda 3 milyon m³’e yakın su tüketilmemiş olacaktır. Böylece 13.000 kişinin bir günlük su tüketimine eşdeğer tasarruf sağlanmış olacağı gibi, arıtılması gereken su ve tüketilen enerji miktarı da azalmış olacaktır. Bölgede OSB’lere ait atıksu arıtma tesislerinin geliştirilmesi önemlidir. OSB’ler atık yönetimi konusunda düşük performans sergilemektedir. Evsel nitelikli atıkları genellikle belediyeler toplamaktadır. Geri dönüşüm konusunda da OSB’lerin geneline yaygınlaştırılmış bir çalışma bulunmamaktadır.
  31. Kayseri’nin Adana, Kahramanmaraş, Malatya sınırı boyunca bir kısım alan ise IV. derece deprem kuşağından kalmaktadır. Kuzey Anadolu Fay Zonu içinde kalan Kayseri’nin Erciyes Dağı ve Çevresi ile Tomarza’nın güneyinde yer alan bir bölge, Planlama Bölgesi’nde heyelan ve kaya düşmesi tehlikelerinin yoğunlaştığı bölgelerdir.
  32. Bölgede Kayseri kaya düşmesi olay sayısında 279 olayla 1. sırada, afettede sayısı bakımından 2934 kişiyle yine 1. Sıradadır. Sel ve su baskını afeti ülkemizde hemen hemen her ilimizde etkin olan bir diğer doğal afet türüdür. Arasında Kayseri sel ve su baskını olay sayısında 187 olayla 4. sırada, afettede sayısı bakımından 761 kişiyle 10. Sıradadır. Riskli alanlarda afet çeşidine göre alınan tedbirlerin artırılması gerekmektedir.
  33. Kayseri’de Sultan Sazlığı ve Aladağlar korunan alan statüsündedir. Bölge dâhilinde Kayseri’de Derebağ Şelalesi, Sivas’ta Kızılkavraz, Karşiyaka, Yozgat’ta Üçtepeler, Davulbaztepe, Kadıpınarı, Oluközü, tabiat parkı arasında yer almaktadır. Ayrıca, Kayseri, Yahyalı ilçesinde Aladağlar, Yaban Keçisi Geliştirme Sahası olarak tanımlanmıştır. Kayseri’de 1994 yılında Ramsar alanı olarak ilan edilen Sultan Sazlığı, 2006 yılında Sulak Alan Koruma Bölgesi yapılan Hörmətçi Sazlığı, 2007 yılında Sulak Alan Koruma Bölgesi yapılan Palas Gölü, Kapuzbaşı Kaynakları, Zamantı Nehri; Bölgede yer alan Türkiye’nin uluslararası öneme sahip sulak alanları listesindedir (280). Bölgede korunan alanlar Kayseri’de yoğunlaşmaktadır.
  34. Erciyes Tekir Yaylası, buradaki tesisler ve neredeyse tamamı Develi sınırları içinde yer alan Sultan Sazlığına dönük turizm hareketlerinden yeteri kadar ilçe ekonomisine katkı sağlanamamaktadır. Bu bağlamda doğa turizmi potansiyelleri için Erciyes Master Planı ve Sultan Sazlığı ile ilgili büyük kamu

yatırımlarının uygulanıyor olması Bölge için önemli bir fırsattır. Sultan Sazlığının yatırım baskıları nedeniyle tabiatı koruma alanı statüsünün hafifletilmiş olması, olası tahribatın engellenmesine yönelik gerekli müdahalelerin yapılmasını ve statüsü hafifletilmiş bu tür alanlarda, koruma hedeflerine ulaşılması için mutlak koruma statülerinin geri kazanılmasına yönelik gayretlerin sürdürülmesi gerekmektedir. Aladağlar milli parkı yöre için önemli bir turizm potansiyeli taşımaktadır. Aladağlar dağcılık ve doğa yürüyüşü için Torosların en uygun bölümüdür. Ayrıca, Milli Park mağara turizmi, foto safari, oto safari, bisiklet safari, yamaç paraşütü, rafting, kano, doğa yürüyüşü için de uygundur. Bu bağlamda peyzajıyla Yedigöller Türkiye'nin en önemli doğal yürüyüş alanlarından biridir. Rekreasyon amaçlı kullanılan, Demirkazık ve çevresi, Yedigöller bölgesi, Kartalkaya yöresi, toplam 7 şelaleden oluşan ve yükseklikleri 30-86 m arasında değişen Kapuzbaşı takım şelaleleri ve Hacer ormanları, dağcılık, yürüyüş ve sportif amaçlı da kullanılmaktadır. Ayrıca Bölgedeki korunan alanlar otlatma yanında, orman alanlarının tahribatı, kaçak kesim, kanalizasyon, plansız turizm, tarım vb. konularda tehdit altındadır. Genel olarak özellikle turistik değer taşıyan korunan alanlara ulaşımın geliştirilmesi korunan alanların çevresiyle ekonomik sürdürülebilirliğini temin edecektir. Örneğin birçok yabancı ve yerli turistin olduğu Sultansazlığı'na Ovaçiftliği kavşağında inildikten sonra yaklaşık 2 km yürüyüşle pansiyonların bulunduğu alana ulaşılabilirken, Kapuzbaşı Şelalelerine ise Yahyalı'dan sonra 65 km'lik yolda dolmuş ya da taksi kiralayarak ulaşım sağlanmaktadır. Korunan alanlarda ulaşım ağlarının ve konaklama altyapılarının iyileştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye genelinde alan yönetimi planları Milli Parkların neredeyse tamamı için hazırlanmış olup, diğerleri içinse, yakın zamanda tamamlanması beklenmektedir. Alan yönetimi planlarının her 5 yılda bir güncellenmesi beklenmektedir.

35. Bölgede özellikle tarımsal sulama ve arıcılıkta elektrik dağıtım şebekesinin üretim alanlarına yakın olmadığı sorunu bildirilmektedir. Türkiye genelinde olduğu gibi şebekeden uzak bölgelerde tarımsal sulamada elektrik üretiminde benzin ve dizel yakıt yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu alanda güneş ve rüzgâr enerjisinden ve hayvansal atığın çok olduğu yerlerde biyogaz enerjisinden daha çok faydalanılmalıdır.
36. Güneşlenme süreleri ve global radyasyon değerleri dikkate alındığında, Kayseri'de Pınarbaşı ve Sarız ilçeleri, güneş enerji santrali kurulumu açısından uygun alanlar içermektedir. Kayseri'de Yahyalı, Sarız ve Pınarbaşı ilçeleri, rüzgâr potansiyeli taşımaktadır. Bölgede güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisine uygun yerler için TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı mevcut durum analizi incelenebilir. Kayseri'de yenilenebilir enerji kaynağı kullanan otoprodüktörler yaygınlaştırılabilir. Çöp gazından elektrik üretimi uygulamaları yaygınlaştırılabilir.
37. Ulaşım altyapısının, şehirdeki önemli noktaların birbirine bağlanacak ve trafik yükünü azaltacak şekilde geliştirilmesi önemlidir (havaalanı, AVM'ler, önemli turizm noktaları, otogar, şehir merkezi, OSB'ler, lojistik merkezleri, serbest bölge, tren garı vs.)
38. Fiber altyapısı incelendiğinde, Kayseri ve Sivas illerinin İstanbul, Ankara, Konya, Adana, Mersin, Antalya, Denizli, İzmir ve Bursa illerine göre kötü bir konumda, diğer illere göre ise iyi bir konumda olduğu söylenebilir.
39. Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi gibi projelerin uygun alanlarda yaygınlaştırılması önemlidir.
40. Yatırımların artırılması için uygun altyapı sağlanmalıdır.
41. Çocuk Hastanesinin de bulunduğu ve konutlaşmanın hız kazandığı Erkilet'te Karpuzatan mevkiinde yer alan gıda işleme tesisleri (sucuk ve pastırma), çevre sorunu nedeniyle, ama kümelenme potansiyeli nedeniyle başka bir alana toplu olarak taşınabilir.

42. Genel olarak Kayseri’de başta demir ve krom olmak üzere metalik madenler öne çıkmaktadır. Türkiye’nin en önemli demir yatakları Sivas ve Kayseri’nin Yahyalı ilçesinde bulunmaktadır. Kayseri ve Sivas’taki rezervler Türkiye’deki demir cevherinin % 50’sinden fazlasını oluşturmaktadır.
43. Hizmetler sektörünün bir parçası olarak, ülkemizin mukayeseli üstünlüğe sahip olduğu sektörler arasında yer alan turizm (kış, sağlık, doğa, kültür-inanç, termal turizmi) ve ulaşım hizmetleriyle, toptan perakende ve ticaret, inşaat ve lojistik hizmetlerine yönelik altyapının geliştirilmesine öncelik verilmelidir.
44. İlçe kalış süreleri incelendiğinde, Melikgazi ilçesinde tesise giriş sayıları oldukça yüksek olmasına rağmen,

Melikgazi’nin ortalama kalış süresinin düşük olmasının en önemli sebeplerinden biri, Nevşehir’e gidecek turistlerin, Kayseri üzerinden geçmesi ve Kayseri’de gece konaklamasıdır. Konaklama süresi arttırılmalı, özellikle Erciyes ve Kapadokya arasındaki etkileşim arttırılmalıdır. Erciyes Kayak Merkezi bilinirliğinin artırılması ve tanıtımı için çalışmalar yapılması önemlidir. Erciyes Kayak Merkezi’nde yapılabilecek tanıtım ve canlandırma çalışmaları şu şekilde önerilmektedir:

- Her yıl geleneksel kış festivalleri düzenlenmeye başlanmış olup, tanıtım ve etkinliklerin artırılması gerekmektedir.
  - Kayak yapmayan insanların da eğlenebilmesi için gastronomi, AVM, gece hayatı gibi alternatiflerin sunulması da önemlidir.
  - Yaz aktivitelerini canlandırabilecek ağaçlandırma çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
  - Dünyadan ve Türkiye’den gazetecilerin Bölgeye ilgisini arttırmak için “FamTrip” düzenlenmesi ve yurtdışı tanıtımlarının yapılması elzemdir.
  - Erciyes Kayak Merkezi’nin Kapadokya turizminin içine dâhil edilmesi ve Kapadokya turizm acentelerinin bu konuda bilgilendirme çalışmasının yapılması ayrıca gerekmektedir.
45. Kayseri’nin akreditasyona (JCI, AHA vs.) sahip hastane eksiği bulunmaktadır. Belgelerin yatırım geri dönüş oranının uzun vadede olması bölge hastanelerinin bir kısmı için dezavantaj olarak görülmektedir. Kayseri’de sunulan tedaviler çok az bilinmektedir. Özellikle arama motorlarında Kayseri Sağlık Turizmi sonuçları İstanbul gibi şehirlere göre çok az çıkmaktadır. Reklam ve tanıtımlarda hem şehir hem de şehirdeki sağlık turizmi konusunda eksiklikler öne çıkmaktadır. Tanıtımların dışında, hastanelerde birden çok dil bilen personelin eksikliği de görülmektedir. Sağlık kuruluşları arası rekabet fazladır ve işbirliği zayıftır. Kayseri ili sağlık kurum ve kuruluşları arasında kümelenme olarak yığılaşma olmasına rağmen, ortak bir çalışma, platform/konsej bulunmamaktadır. Kayseri ilinde Sağlık Turizminin geliştirilebilmesi için 3 aşamalı bir büyüme önerilmiştir. Bu anlamda öncelikle Kayseri’de bir Sağlık Turizm Konseyi oluşturularak, koordineli bir şekilde Kayseri’nin Sağlık Turizminde eksik yönlerine karşı bir eylem planı hazırlanması gerekecektir.
  46. Hızlı trenin şehrin metropollere bağlanmasında önemli katkı sağlaması beklenirken, hızlı tren projesinin etkileri ve altyapı ihtiyacına ilişkin bir çalışma yapılması önemlidir.
  47. Günümüze kadar pek çok medeniyete ev sahipliği yapan Kayseri; Hititler, Frigyalılardan Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlılara kadar geniş bir kültür birikiminin izlerini taşımaktadır. Kayseri ili tematik bölgelerden Kapadokya Kültür Turizmi Gelişim Bölgesi içinde yer almaktadır. Gelişim Bölgesi içinde ulaşım için Kayseri Erkilet Havaalanının kullanılması Bölge içinde Kayseri’nin önemini arttırmaktadır. Kapadokya Kültür Turizmi Gelişim Bölgesi’nde turizm çeşitliliğinin artırılması ve çömlekçilik, kilimcilik, halıcılık gibi zengin el sanatlarının yanı sıra, gurme turizmi gibi turizm çeşitlerinin pazarlanması hedeflenmektedir. Kayseri ilinde bulunan başlıca tarihi ve kültürel eserler;

- Kültepe – Kaniş – Karum Örenyeri, Gevher Nesibe Medresesi ve Şifahanesi, Kurşunlu Camisi, Saat Kulesi, Bürüngüz Camisi, Sahabiye Medresesi, Roma Mezarı, Hacı Kılıç Cami ve Medresesi, Kayseri Kalesi, Kapalı Çarşı, Vezir Hanı, Bedesten, Ulu Cami, Hunat Hatun Külliyesi, Atatürk Evi ve Müzesi, Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi ve müzelerdir. Bunlar için uygun altyapının geliştirilmesi önemlidir. Soğanlı'da özellikle Kapadokya'nın bir parçası olan alanlar için altyapı yetersizliği mevcuttur. 2012 yılı Turizm öncelikli yöre belediyeleri listesinde Kayseri ili için Develi ilçesi listelenmiştir. Develi özellikle Kapadokya bölgesine yakınlığı, patentli Develi Cıvıklısı, yöreye özgü yemekleri, kaya kiliseleri, yeraltı şehirleri, Selçuklu döneminden kalma türbe ve eserleriyle Kapadokya Kültür Turizmi Gelişim Tematik Bölgesi'nde turizm geliştirici projelerin yapılmasıyla öne çıkabilecek bir belediyedir.
48. Havacılık MYO hafta sonları burada eğitim uçuşları düzenlemektedir. Kalkışta kuzey ve güney rüzgârlarına uygun 2 pisti ve iniş yapılabilecek alanları ile Ali Dağı, yamaç paraşütü tutkunlarının uğrak mekânıdır. Talas'ta tanıtım ve altyapı çalışmalarına ağırlık verilmeli, Kayseri'nin turizm değerleri tek bir konsept olarak değil bütüncül bir yaklaşımla geliştirilmesinde yarar bulunmaktadır.
49. Kayseri'de de nüfus artışı devam etmekte ve şehir göç almaktadır. Bölgedeki emlak piyasasından alınan verilere göre, şehrin kimi bölgelerinde konutların m² fiyatları, Kayseri'deki aynı kalitedeki konutlardan bile yüksek olabilmektedir. Eski yapı oranı azaldıktan sonra, nüfusun azalışından dolayı taleplerde de azalmanın olması beklenmektedir. Kayseri'de kentsel dönüşüm önemlidir. Ancak şehir merkezinde belli bir formatta yapılan izolasyon çalışmaları dışında şehrin mimari dokusu ve kimliği mevcut değildir. Hava koridorları dar, yeşil alandan yoksun, mimari açıdan estetik taşımayan, şehrin kültürel dokusunun ve kültürel miraslarının aralarda kaldığı düzensiz yapılaşma şehir merkezlerinde hakim olmaya başlamıştır. Şehirde nefes alınabilecek alanlar, azalmaya başlamış, rant ve altyapı hizmetleri kaygısıyla merkez ilçelerde hızlı bir betonlaşma başlamıştır. Bu anlamda özellikle kendine özgü mimari dokusu olan il ve ilçe merkezlerinde sokak sağıklaştırma projeleri ve Talas, Develi (Reşadiye Mah.) gibi yerlerde kültürel zenginliğin getirdiği mimari dokunun korunması ve restorasyonu, çevresiyle bütüncül bir şekilde geliştirilmesi gereklidir. Ayrıca çok katlı binalardan ziyade, şehre yeni yaşam alanlarının katılabileceği yapılaşmalara ağırlık verilmelidir. Özellikle Talas'ta mimari dokunun korunması önemlidir.
50. Çerezlik kabak çekirdeği Develi ve Tomarza için önemli olup, işlenmesi ve pazarlanması daha kurumsal yönetilmelidir.
51. Kayseri'de Himmetdede-Tekgöz mevki ve Bayramhacılı mevki güneş enerjisiyle birlikte jeotermal seracılık için uygun özellik taşıyan alanlardır. Erciyes Dağı için de bu tür bir potansiyel taşıdığı dile getirilen Kayseri'de jeotermal kaynakların etkin değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar yapılmalıdır.
52. Hayvan pazarlarının modern ve ruhsatlı hale getirilmesi için altyapı çalışmalarının tamamlanması, organize hayvancılık bölgeleri için çalışmaların yapılması önemlidir.
53. Su ürünleri için ikinci bir işleme tesisi ve balık yemi fabrikası kurulması artan talep ve üretim doğrultusunda yapılabilir.

EK-4 TR72 Bölgesi İlçeler Bazında Değerlendirmeler

TR72 Bölgesinin tüm ilçeleri için öncelikli sorunlar, çözüm önerileri, çözümü üretmekten sorumlu kuruluşlar, kaynak ve fırsatların sorgulandığı ilçe anketleri, resmi yazıyla ilçe Kaymakamlıklarına uygulanmış ve gelen sonuçlar orijinal şekliyle ekte sunulmuştur.

ORTA ANADOLU KALKINMA AJANSI

KAYSERİ

SOSYAL DURUM

ANALİZİ

ORAN Orta Anadolu
Kalkınma Ajansı
Central Anatolia Development Agency

www.oran.org.tr

KAYSERİ

Barbaros Mahallesi
Sümer Yerleşkesi
Kümeevler No:1
38080 Kocasinan / KAYSERİ
Tel: 0 (352) 352 6726

SIVAS

Akdeğirmen Mahallesi
Höllüklük Caddesi
No:39
59040 SIVAS
Tel: 0 (346) 222 0800

YOZGAT

Medrese Mahallesi
Hastane Caddesi
İş Bankası Üstü 5. Kat
66100 YOZGAT
Tel: 0 (354) 217 6726